Casa
Gab. R
Est.
Tab. 3
N.º 11

R
3
11

O. 1. Official.
N. Indus.

Inſtitutiones tum lucide, tum compendioſe, latinarum literaruz, tradite dialogo, candidis ac vere pijs cenobitis ſancte crucis. Quas profuturas Reipublice literarie ſperamus.

obiit D. Maxim⁹ auctor hui⁹ lib. anno Dni 1544 6. octobris

Foi impressa em o most.o de S.ta Cruz no ano de 1535

Do Coll.o dos Conegos Regulares

5158

D. Emanueli priori .C. monaſterij diue crucis, ceteriſq; canonicis, Maximus .S.D. a.no 1535

PRecipis pater digniſſime, (immo ob tuam humanitatem obſecras) poſcitiſq; dilectiſſimi fratres, vt rudimẽta grammatices, ita vt nuper cuidam ex confratribus noſtris in tyrocinio agenti nos interrogãti tradidimus, q̃ʒuis imperito digeram ſtilo: non leporem ſermonis inquirentes, in quo & vos ipſi apprime eſtis eruditi, ſed grammaticorum regulas ſimplici ſermone fratribus incipientibus in monaſterio noſtro cupientes explanari. Cui rei quantum me pius ardor deſiderij veſtri prouocat obedire, tantum per multiplices eſtuum moles volentem obtemperare deterrent. Immenſumq; pelagus mihi nũc in portu ſilentij conſtituto aperitur, vt ſcʒ de rebus tam profundis tamq; ſublimibus, aliquid tradere audeã memorie literarum. Ea enim que a puericia noſtra vel didicimus, vel ſtudio percepimus, agente tempore minime iam poſſumus ad integrum retinere ac reminiſci, tot annorum curriculis ab eorum meditatione abſtracti. Totum nãq; in ſola exercitatione vſuq; conſiſtit. Huc accedit quod ſup hac re, viri & ſermone & ſcientia preclari, tot iam opoſcula deſſudarunt, vt nullum poſt ſe ſcribendi locum poſteris reliquerint: poſt quorum tã exuberantia flumina, poſſim non immerito preſumptionis notari, ſi aliquid ſtilicidij huius inſerre tẽptaſſem, niſi me hec fiducia veſtre ſanctitatis animaret & ſponſio, quod vel vobis he nuge forent accepte qualeſcunq; ſunt, vel eas congregationi fratrum incipientium tantum deputaretis. Qui ſi quid a nobis minus forſitam caute prolatum fuerit, & pie relegant & cum venia indulgentiore ſuſtentent. Uerum quoniam ego ſemper animaduerti dialogorum ſtilum pene omnibus eſſe gratiorem, dignum duxi, vt ea que hac in re cum prenominato tyro

tone ac fratre noſtro (iuuene quidem optime indolis) docendi gratia enucleauimus, ipſo interrogante me vero reſpondente, luce clarius inoteſcant, vt preceptis veſtris ſatiſfaciam. Habetis igitur dilectiſſimi fratres (vnicum religionis ꝛ humilitatis exemplum) inſtituta grāmatices, que nō ſufficierenus tractanda ſunt, cum ſit ars omniū aliarum radix, per omneiſqȝ alias ingenioſe vagatur. Ea quidem gemina gratia poterunt placere, ꝛ quod omnia grammatices precepta complexa ſint, ꝛ quod velut breuiarij vice ſtudioſis erunt, ꝛ que ab alijs ſcriptoribus varie ac diffuſe tradita ſunt, teneant. Sed qui cuncta creauit ſummus atqȝ altitonans princeps, qui celum ac terram mirabili prouidentia regit, qui mortalium conſilia dirigit, actiones inſtituit, is auditor fortunet vota ꝛ incepta noſtra ſecundet.

nota diuisione nō ita digestat

Telos

BIBLIOTHECA DA UNIVERSIDADE

Dialogus grammaticalis fœliciter incipit.

Maximus, Veriſſimus,

COgitanti mihi ob celebratiſſimum ſilentium huius obſeruantiſſimi cenobij minime talia euenire, obtigit, vt poſt ſynaxim veſpertinam vna ex probatiſſimis cenobitis, cui nomen Veriſſimo, vna mecum affuerit, ſimul habita copia, in hortum gratia viſitatiōis et recreationis ſpūalis. Perluſtratiſqz quatuor ſacellis, Precurſoris, Antonij Pauli, Hieronymi: prope fonticulum inibi non inamene ſcaturientem dum in mutuos miſcemur amplexus, proprijs nos ſalutauimus nominibus, ac ſedentes incredibilem cepimus voluptatem, laudes dn̄o in communi referentes. Defuncta demū confabulatione de felicitate ſolitarij, miſeria occupati, varieqz calamitatis temporum, Veriſſimus, qui plurimum in virū doctum euadere anhelabat, de grammatices diſciplina inquirēs, ita exorſus eſt.

Veriſſimus) Pro tua ſingulari beneuolentia, qua me ſemper proſſequutus fuiſti dilectiſſime frater, atqz decus grāmaticorū non mediocriter erudite, rogo, oro, atqz exoro vt quicquid de nomine, verbo, ſeu partibus ad oratiōem pertinentibus interrogauero promas.

Maximus) Duram prouintiam et profecto meis viribus imparem poſtulaſti, ſed vt tetrum vitium ingratitudinis aufugiam, coactus ſane proferam quicquid de hoc compertum habeam.

Veris.) Ornatiſſime frater, ſi orationem tuā interloquēdo interrūpā da veniā, et in primis obſecro vt elucidēs quid ſit grāmatice.

Mar.) Eſt ars recte loquendi recteqz ſcribendi, ſcriptorū lectionibus obſeruata, fons et origo omnium artium.

Veris.) Vnde dicitur grammatica?

Mar.) ἀπὸ τοῦ γράμματος. Hoc eſt a literis, latine enim literaria dicitur: quod ex literis ſyllabe fiant, ex ſyllabis dictiones, ex dictionibus conſtructio ſeu oratio.

Veriſ.) Ita deus bene me amet, quid ſit oratio ignoro.

Mar.) Eſt ordinatio dictionum congruam ſententiam perfectamq; demonſtrans.

Veriſ.) Quot ſunt partes orationis?

Mar.) Octo. Nomen. Pronomen. Verbum. Aduerbium. Participium. Coniunctio. Prepoſitio. Interiectio.

Ver.) Quid eſt nomen?

Mar.) Pars orationis que rem ſignificat non actionem.

Veriſ.) Unde dicitur nomen?

Mar.) Dicitur a greco ὄνομα quod latine interpretatur nomen.

Veriſ.) Quotuplex eſt nomen?

M.) Duplex, ſubſtantiuũ & adiectiuũ. Subſtantiuũ eſt quod ſubſtantiã vel quaſi ſubſtantiã ſignificat, vt homo albedo. Adiectiuũ, quod adiectum ſubſtantiuo ſignificat in eo aliquod accidens, vt Vir prudens.

V.) Nomini quot accidunt?

M.) Sex. Qualitas. Species. Genus. Numerus. Figura. Caſus cum declinatione.

V.) Nominis accidentia deſcripſiſti, ne graueris obſecro eorũ vnũquodq;, vt mihi felicius inoteſcant, ordine elucidare.

M.) Ita faciam. Scias quod qualitas eſt accidens, per quod proprium nomen a cõmuni ſeu appellatiuo diſtinguitur. Qualitas

V.) Quod eſt nomen proprium?

M.) Quod vni tantum conuenit. vt Hieronymus Theotonius.

V.) Commune ſeu appellatiuum quod eſt?

M.) Quod pluribus conuenit. vt Vir, Frater.

Nec te lateat quatuor eſſe proprij nominis ſpecies.

Prenomen, quod differentie cauſa aut in ſignum nobilitatis honoris ve preponitur.

Nomen, quod eſt cuiuſq; proprium.

Cognomen, quod eſt familie & cognationis commune.

Agnomen, quod euentu aliquo acquiritur.

Sit exempli gratia. M. Portius, Cato, Cenſorinus.

Species. Veriſ.) Quid eſt ſpecies ?
Mar.) Eſt illud quo primitiuū nomen a deriuatiuo ſepatur.
V. Quot ſunt ſpecies?
M. Species nominum tam ſubſtantiuis quam adiectiuis cō- munes ſunt due.
Primitiua que aliunde non deriuatur. vt Rex.
Deriuatiua que aliunde deriuatur. vt Regius.
Sunt autem deriuatiuorum nominum differentie nouem:
Poſſeſſiuum. Denominatiuum. Diminutiuum. Verbale. Parti cipiale. Aduerbiale. Compatiuū. Superlatiuū. Patronymicū
V.) Poſſeſſiuum nomen quod eſt?
M.) Quod cum gtō primitiui ſignificat aliquid ex his que poſ- ſidentur. vt Euandrius enſis .i. enſis euandri.
V.) Quod eſt nomen denominatiuum?
M.) Quod a nomine deriuatur, neqꝫ denominatur ab aliqua ſpeciali ſignificatione. vt citharedus a cithara. ſaxoſus a ſaxo.
V.) Quod eſt nomen diminutiuum?
M.) Quod diminutionem ſui primitiui abſolute demōſtrat. vt Regulus. paruus rex.
Et ſcias ꝙ proferuntur diminutiua quattuor de cauſis.
Neceſſarie ſignificationis gratia. vt tantillus.
Gratia vrbanitatis. vt fraterculus, ingeniolum.
Item cauſa adulationis. vt corculum animula.
Contemptus cauſa. vt homuntio, homulus, homunculus.
¶ Nominum tamen diminutiuorum non eſt certa ratio qua poſ- ſint formari, quia exeūt in varias terminationes. Sed pleruſqꝫ
In ulus. a. um. vt fraterculus. ſororcula. munuſculum.
Aliquando in io, vt homuncio. ſenecio.
Aliquando in aſter. a. um. vt pinaſter. filiaſtra. apiaſtrum.
Quam formam dicit Valla imitationem ſignificare. Surdaſter tamen & recaluaſter diminutionis regulam ſeruant.
In olus. a. um. vt Sergiolus. corola. palliolum.
In ellus. a. um. vt tenellus. a. um.
In illus. a. um. vt tantillus. a. um.
In leus. vt equuleus.
In iſcus. vt paniſcus. baſiliſcus.
Veriſ.) Quod eſt nomen verbale?
Mar.) Quod a verbo deducitur.

Et verbale maſculinū in or fit ab vltimo ſupino v mutata in or.
vt lectu lector. A maſculino ꝟo verbali finito in tor, fit ꝟbale
femi. in trix. mutata tor in trix. vt creator creatrix. Dicimus ta-
men nutrix pro nutritrix. Et que in ſor deſinunt, non faciunt
ex ſe femininum, preter tonſor quod facit tonſtrix aſſumpta t, vn
de fit diminutiuū tonſtricula ⁊ tōſtrina, ⁊ ab expultor expultrix.
¶ Verbale in us, tio, fiunt ab vltimo ſupino addita s, vel mu
tata u, in io, vt viſus ⁊ viſio, Que tamen veniunt a verbis pri-
me coniugationis poſitionem ſupini habentibus in tum, vel in
ctum, preter legem ceterorum exeunt in actio, non in itio, neq;
ctio, vt Veto vetitum vetatio. Preſto preſtitū preſtatio.
Cubo cubitum cubatio. Domo domitum domatio.
Sono ſonitum ſonatio. Crepo crepitum crepatio.
Tono tonitum tonatio. Licet dicamus ſonitus, crepitus, tonitꝰ.
non ſonatus, crepatus, tonatus.
Frico frictū fricatio. Seco ſectū ſecatio, tñ crebrꝰ repit ſectio.
Lauo ⁊ poto, quia in otum habent ſupinum, formāt verbalia,
lotor potor, lotio potio, ⁊ lotiū pro vrina, prima tamen breui.
Et quia aliqñ reperitur lauatum ⁊ potatū, fit lauatio ⁊ potatio.
lauatorq; ⁊ potator. Iuuo a iutū facit iutor, ſeu potiꝰ adiutor.
a iuuatum facit iuuatio. Ex ceteris pauca ſunt verbalia in or,
vt domitor ⁊ domator, ⁊ ſector a ſeco, quod ſignificat venditorē,
⁊ ſectio ipſa venditio.
¶ Verbalia in men, formantur a ſecunda ꝟbi ꝑſona, vt Acuo,
acuis acumen. Nuo nuis numen. Doceo doces documen.
Moneo mones monimen. Que addita tum, formant in tum
verbalia, vt documentum. monimentum.
Verbalia in bilis, formantur a ſecunda verbi ꝑſona s in bilis,
vt Amo amas amabilis. Ea tñ que ſunt ſecūde inflexionis mu
tant e in i, vt docibilis non docebilis. In monoſyllabis tamen
regula ſeruatur, vt flebilis.
A ſupinis in xu, ſu, ptu, fiunt u verſa in i addendo bilis, vt
Pexu pexibilis. Viſu viſibilis. Corruptu corruptibilis.
¶ Item q̄ꝫplura alia verbalia exeunt a verbis variis formis.
In a, vt a candeo candela. In e, vt a cubo cubile. In o, vt a
lateo latro. In il, vt a vigilo vigil. In ul, vt a conſulo conſul.
In bulum, vt a ſto ſtabulum. In culum, vt a propugno propu
gnaculum. In es, vt a tego teges. In os, vt a cuſtodio cuſtos.

In bundus, vt populabundus. Que cum participio preſentis ſignificant quandam vehementiam, vt vitabundꝰ, valde vitãs In ax, vt a loquor loquax. In ex, vt a verto vertex. In ox, vt a voco vox. In ux, vt a luceo lux. In nx, vt a coniugo ꝯiūx. In rx, vt a barceo arx.

Veriſ.) Quod eſt nomen participiale?

Mar.) Quod a participio deriuatur. vt factitius, amandus, reuerendus, Hoc eſt dignus amari ⁊ revereri.

V.) Quod eſt nomen aduerbiale?

M.) Quod ab aduerbio deriuatur, vt a perendie, perendinꝰ a, um. ab hodie, hodiernus. a. um.

V.) Quod eſt nomen comparatiuum?

M.) Quod ſupra poſitiui ſignificationē, ſignificat magis adverbium. vt Juſtior, magis iuſtus.

V.) Gradus comparationis quot ſunt.

M.) Tres. Poſitiuus. Comparatiuus. Superlatiuus. Dicitur autem poſitiuus id omne vnde comparatiua ⁊ ſuperlatiua formantur.

V.) Vnde deriuantur comparatiua ⁊ ſuperlatiua?

M.) A nominibus adiectiuis, a verbis, a prepoſitionibus, et ab aduerbijs, quorum ſignificatio augeri minui ve poteſt.

Ceterū in formandis comparatiuis obſeruabis, quod cum a nominibus deriuantur, formantur a poſitiui caſu ſecunde vel tertie declinationis, in i deſinenti addita or, vt

Albi, albior.

Prudenti, prudentior.

Que tamen vocalem habent ante i s, vel us, non formant cōparatiua iuxta regulam ſupra poſitam, ſed comparatiuus deſcribitur adiecta voce magis ad poſitiuum. vt

Pius, magis pius.

Idoneus magis idoneus.

Tenuis magis tenuis.

Inuenies tamen vſurpari ſepe tenuior.

¶ Fit autem comparatio aut ab vna ſubſtantia ad aliā, vt ego ſum maior te, aut ad ſeipſam, vt ego ſum ditior ſolito. vel ſapientior hodie q̄z heri.

Aut ab vno accidente ad aliud, ⁊ tunc fere ſemper vtimur aduerbio, vt ſum magis fortis quam doctus.

Aut ab vno actu ad alium. vt Ego malo vitam quam mortem. & magis lego quam diſco.
D. Quod eſt ſuperlatiuum nomen?
M. Quod ad plures ſui generis cõparatũ ſupponitur omnib9. vel per ſe prolatũ poſitiui intellectũ hẽt cũ aduerbio valde.
D. Unde deriuatur?
M. Unde et comparatiuum.
D. Quomodo formatur ſuperlatiuum?
M. Que in r finiunt, ſuperlatiua faciunt adiecta rimus nñ, vt

Saluber	ſaluberrimus.
Pulcher	pulcherrimus.

Que aliter finiunt ſuperlatiuum faciunt adiecta ſ & ſimus ad poſitiui caſum in i deſinentẽ. vt

Candidi	candidiſſimus.
Prudenti	prudentiſſimus.

¶ Ceterum in comparando obſeruabis quid probet vſus & eruditorum authoritas. Non enim omnia nomina comparari poſſunt tametſi nihil vetet ſignificatio. ſed quia vſus eorum comparationem non probauit. vt almus & que bundus finiunt. vt Sitibundus moribunds. Et pronomina, quanq3 Plautus dixerit ipſiſſimus eſt. Et nomina numeralia ſiue ſint diſtributiua ſiue ordinalia. Ab ingens tametſi vetat ſignificatio fecit Verg. comparatiuum ingentior.
D. Sat ea que dicta ſunt inteligo conſiliumq3 tuum ſequar, ſed eſt ne aliqua irregularis comparatio?
M. Etiam. Anomala prorſus ſunt.

Bonus	melior	optimus.
Malus	peior	peſſimus.
Magnus	maior	maximus.
Paruus	minor	minimus.
Nequam	nequior	nequiſſimus.

Et que a facio, dico, volo & loquor componuntur. vt

Magnificus	magnificentior	magnificentiſſimus.
Maledicus	maledicentior	maledicentiſſimus.
Beneuolus	beneuolentior	beneuolentiſſimus.
Magniloquus	magniloquentior	magniloquentiſſimus.

Que tamen magis a magnificens, maledicens, beneuolens, & magniloquẽs, deriuari videntur.

Ocior, ociſſimus non habet poſitiuũ latinũ ſed grecũ.
Humilis humillimus. Maturus maturrimus.
Gracilis gracillimus. Vetus veterrimus.
Facilis facillimus Siniſter ſiniſtimus.
Agilis agillimus. Dexter dextimus.
Similis ſimillimus. Hec compatiua habent regularia.
Senex, Iuuenis, Adoleſcẽs, licet habeant comparatiuum regulare, carent tamen ſuperlatiuo.
Pius pijſſimus vel pientiſſimus, comparatiuo caret.
Multus plurimus, Multa plurima, carent comparatiuo.
Multum Plus plurimum.
Multi plures plurimi. In plurali integrum eſt.

¶ Comparantur ⁊ hec verba.

Detero. is. deterior deterrimus.
Potior. is. potior potiſſimus.

¶ Comparantur ⁊ he prepoſitiones.

Extra exterior extimus. extrem⁹ vſitati⁹.
Intra interior intimus.
Vltra vlterior vltimus.
Citra citerior citimus.
Supra ſuperior ſupremus.
Infra inferior infimus.
Poſt poſterior poſtremus.
Prope propior proximus.

¶ Comparantur ⁊ hec aduerbia.

Pridem prior primus.
Penitus penitior penitiſſimus
Diu diutius diutiſſime.
Nuper nuperrimus.
Sepe Cõpatiuo caret. ſepiſſimus.

Veriſſimus.) Quod eſt nomen patronymicum?
Mar.) Quod deriuatur a proprijs nominibus patrũ vel auorum ſecundum grecam formam, et ſignificat cum gtõ primitiui filium vel filiam, nepotem vel neptem, vel aliquem ex poſteris illius a quo deriuatur. vt Priamides, filius vel nepos vel aliquis ex poſteris priami.
Patronymica abuſiue formãtur a nominib⁹ matrũ. vt Iliades id eſt Romulus vel remus, Ilie filius. A nominib⁹ fratrum.

vt Pheterias, ſoror pheteris. A nominibꝰ regum, vt Romu
lide .i. romani a rege romulo. A nominibus filiorum, vt mele
agris .i. althea meleagri mater. Et a nominibꝰ aliarum rerum
puta deorum, gentium, vrbium, et regionum, de quibꝰ paſſim
exempla reperies apud authores. Patronymica propter carmina
ſolum inuenta ſunt, ideo ipſis in proſa oratione nõ vtimur, niſi
a doctiſſimis fuerit recepta: neqꝫ a latinis formabis niſi parciſ
ſime in magno ope. Interim pro primitiuis ſumuntur, vt Sci
piades pro ſcipiones, Amazonides pro amazones.
Patronymicorum terminationes quibꝰ latini vtuntur ſunt qua
tuor, des, as, is, ne. Prima maſculini gñeris, relique vero
feminini. Patronymica non habẽt formationis certas regulas
quia pro metri ratione varie formantur, regule tamen licet non
ſatis catholice he dari ſolent.
Patronymica in des, a nominibus prime declinationis, formã
tur a genitiuo ſingulari, e finali mutata in des, vt Ilia iliae,
iliades, Eneas eneae, eneades.
In nominibus ſecunde declinationis formantur a genitiuo ad
dita des, vt Priamus priami, priamides. Sed que duplex ij,
habent in gtõ mutata i in a, et addita des faciũt patronymicũ,
vt Menetius menetij, menetiades.
Que vero in eus diphthongon terminantur, cum duplicẽ ha
beant genitiuũ, in ei et in i, formãt patronymicum a gtõ ſecun
do addita des, vt Pentheus penthei, vel penthi, penthides.
In nominibus tertie declinationis formantur a datiuo addita
des. vt Neſtor neſtori, neſtorides.
Multa contra regulam formantur, nam authores addũt demũt
⁊ mutãt pro metri exigẽtia, vt Scipiades pro ſcipiones. Deuca
lides pro deucalionides. Enides pro eneades dixit Verg.
Patronymica in as, fiũt a patronymicis in des habẽtibꝰ a ãte
des, de, ſyllaba ablata. vt Peliades pelias, adis, vel ados,
Patronymica in is, formantur ab habẽtibꝰ i ante des, ablata
de. vt Priamides priamis, idis, vel idos. Quod ſi illud i pro
ducatur mutatur in ei, vt Pelides peleis, idis, vel idos. Hoc
modo exeũt multa librorum nomina, vt Aquileis, eneis.
Patronymica in e, pauca legũtur, ⁊ formãtur a gtĩo addita ne,
vt Adaſtrus .i. adaſtrine. Vel mutando ei, in i longũ, vt nereꝰ
nerei nerine. Vel posteriꝰ i, mutãdo in o, acriſiꝰ .ij. acriſione.

Veriſ. AGo quas poſſum gratias tibi ex tanto labore, ac etiam quia ex his que hucuſqꝫ dixiſti non modo docilis ⁊ doctus, verum etiam eruditus ſum factus, nūc oro quid ſit

Genus. genus explanes.

Mar. Eſt illud quo maſculinum a femenino diſtinguitur ⁊ neutrum ab vtroqꝫ.

V. Genera nominum quot ſunt?

Mar. Septem.

Maſculinum, vt hic campus.

Femininum, vt hec cauea.

Neutrum, vt hoc oſtium.

Cōmune genꝰ ↄſtat ex maſculino ⁊ femi, vt hic ⁊ hec coniuns.

Dubium ex alterutro, vt hic aut hec adeps.

Επικοινον Seu promiſcuum, cum vno articulo duo genera complectituur, vt hic paſſer hec aquila.

Omne genꝰ ex tribus predictis cōſtat, vt hic ⁊ hec ⁊ hoc felix.

Veriſ. Prout mihi videor frater chariſſime, regulas generis ſoluta oratione mihi tradere paras, at mihi carmen acōmodatius videtur, vt ⁊ mandari ⁊ memoria teneri felicius poſſit.

Mar. Minime gentium mi veriſſime, Nam nulla ingeniis puerorum eſt pernitioſior peſtis, q̄ꝫ incultum de arte grammatica carmen, memorie mandare. Siquidem cum parum ornatos ⁊ vt ita dixerim, barbaros verſus diſcimus, tales ac potius incultiores ipſi euadimus. Solemus enim iis quos imitamur: plerunqꝫ eſſe deteriores. Quare non perinde mihi probantur, qui grāmatices rudimenta carmine ediderunt: nanqꝫ vtilitatis pretextu, non modo puerorum ingenia preceptiunculis onerarunt, ſed ⁊ latiſſimum ⁊ vndiquaqꝫ patens latinitatis pratum ſuis carminibꝰ obnubilarunt. Qui tanq̄ꝫ ſemel balbutiſſe eſſet parū, balbutiem ſuam prolixis comentariis reddiderunt balbutiorē. Quare ſtudioſiſſime frater proſa oratione, ⁊ ea quidem quantū ſas eſt ſuccincta ac latina, accipies regulas generis. tu das opā vt eas accurate comendes memorie. Sed iam operi accingor.

¶ Sequentia docent genera pro natura rei ſignificate.

Maſculina ſunt omnia vocabula.

Virorum. vt bonus Homerus. Tertius Cato. maximus athlas. dulciſſimus pater.

Deorum. vt Mars impius. Plutus timidiſſimus. Tuus iam regnat Apollo.

Menſium. vt Aprilis ſacer eſt veneri. Junius dicatus iunoni. Gelidiq; decembres.

Fluminum. vt ſeptemfluus Nilus. Tagus aurifluus. Moſaq; profundus

Ventorum. vt aquaticus Auſter. Frigidus Boreas. Blandi zephyri.

Ordo ſecundus.

Feminina ſunt omnia vocabula.

Mulierum. vt hec Helena. Miſerrima Dido. Pia mater.

Dearum. vt Caſta Lucina. Juno eſt thalamis prefecta.

Arborum. vt Semiputata tibi frondoſa vitis in vlmo eſt. Humida laurus. alba populus.

Exceptio.

Sunt tamen arborum quedam maſculina, Oleaſter. rubus, dumus, Sunt neutra Siler, robur, ſuber, laburnum.

Nauium. vt Centaurus inuehitur magna.

Inſularum, vt Poſt habita coluiſſe Samo.

Poematum, vt apud Teren. In eunuchum ſuam, tametſi alioqui maſculina.

Oppidorum. vt prodiga Roma. alta Troia.

Exceptio.

Oppidorum nomina in ur, aut um, ſunt neutra. Horati. Mihi iam non regina roma, ſed vacuum Tybur placet, aut imbelle tarentum.

Ordo tertius.

Neutra ſunt oīa vocabula.

Fructuum. vt viciatum pomum. aureū malum. Verg. Aurea dure mala ferūt querc⁹. Caſtanea, nux, feminina ſunt. Ficus maſculino ⁊ feminino genere vſurpatur in vtraq; declinatiōe. Eodē modo vtūtur ꝓ morbo

Literarum, vt Paruum o, Candidum T, Que ⁊ feminino gēnre vſurpi paſſim repico

Que materialiter ⁊ nominaliter ponūtur, vt Supremū vale. Quis expediuit pſitaco ſuum chere? Scire tuum nihil eſt.

Ordo quartus.

Que viris ſimul ⁊ mulieribus conueniunt dicūtur communia, vt Fur, Accola, Terrigena.

Exceptio.

Feminina tamen ſunt, Soboles et proles. Scortum ⁊ mancipium neutra.

Ordo quintus.

Omnia adiectiua atq; adeo ſola ſunt generis omnis. Aliqua vero vno termino, vt hic ⁊ hec ⁊ hoc Felix, audax, prudens, diues, pauper, Et hoc genus alia. Nonnulla duobus terminis, vt hic ⁊ hec fortis ⁊ hoc forte. hic ⁊ hec melior ⁊ hoc meli⁹. Bona pars eſt generis omnis tribus terminis. vt Candidus candida candidum. Niger nigra nigrum.
Numeralia nomina a quatuor ad centum indeclinabilia, ſunt generis omnis. Cetera vero ⁊ declinantur ⁊ diſcreta ſunt.
Sed mille bifariam vſurparūt latini, alias adiectiue generis omnis, aliquando ſubſtantiue generis neutri.
¶ Volucrum nomina vna terminatione duo genera complectētia, dicuntur ἐπίκοινον. ideſt promiſcui generis. Quod vna voce, vno articulo duo genera promiſcue ſineq; diſcrimine ſexus efferātur. vt Hic paſſer. hec pica. Hic pauo hec aquila Terminatio articulū indicabit, nā a, fere feminina terminatio eſt. er, et us, maſculina.

Excipe

Quorum diſcrete ſunt terminationes. Hic gallus hec gallina, Hic columb⁹ hec colūba. Hec grus vſitate.

¶ De nominū generib⁹ pro exigētia termini.

Ordo prim⁹.

Que ſiniunt a, ſunt feminina. vt Prolixa barba. Certe lenta ira deorum eſt. Tu galline filius albe. Mors vltima pena eſt.

Exceptio.

Excipe greca, vt planeta. cometa. propheta. poeta, que maſculina ſunt. Ceterum greca in ma, ſunt neutra. vt obſcurum enigma. argenteum enochema. Excipe ꝛ pluralia in a, vt arma. Polenta neutrum. apud Ouidiū. Dulce dedit teſta, quod coxerat ante polenta. Feminino. Cum liquido mixta perfudit diua polenta. Popa ꝛ adria maſculina.

Ordo ſecundus.

Que ſiniunt e, neutro ſunt genere. vt Aureum monile. Fetidum porcile. Exceptio.

Greca in e, fēīa ſunt. vt Grāmatice. pentecoſte. Crambe bis poſita mors. Pluralia feminina ſunt. vt nuge. Sūt tñ neutra cete et tempe. vt grandia cete. pulcberrima tempe.

Ordo tertius.

Que ſiniūt i, ſunt gñris neutri. vt amarū ſinapi. calidū piperi. vtile moly. Exceptio.

Hi obliqui frugi. nauci. nihili. huiuſmodi. cuiuſmodi. generis oīs ſunt. Homo frugi oīa recte facit. Amas hominē non nauci. mancipi res. i. ꝓpria res.

Ordo quartus.

Que ſiniūt o, genere ſunt maſculino. vt Rarus ſermo illis, magnus es ardelio. Exceptio prima.

Que do. aut go. finiūt. ſunt fēīa. vt Juſtitia eſt ſurū animiqꝫ maxima formido. Equare ī arūdine lōga aſſidua rapitur origiñ celū. Maſculina tñ ſunt ordo. vdo. harpago. cudo. ligo. ſpado. Uerū margo. cupido. cardo. ꝛ bubo dubia ſunt. Pōdo neutrū eſt ꝛ ſingulare ꝛ plrale. Preſto generis oīs. Exceptio. ij.

Jn io. vbalia ſunt fēīa. vt ſtultoꝝ magna eſt natio. De moribꝰ vltima queſtio. Huc quoqꝫ expectāt caro. talio. cenatio portio.

Ordo quintus.

Que ſiniūt u, neutra ſunt. vt curuum cornu. durum gelu.

De terminatis in c.

Lac halec neutra ſūt, ſed halecē etiā feminino gñre dixit Mar.

De terminatis in L, Ordo primus.

Que ſiniunt al, aut el, aut il, neutra ſunt. vt Animal propter conuiuia natum. Turpe toral, flaua mella, Nihil eſt ex omni parte beatum.

Exceptio.

Sal neutro genere vulgo uſurpatur. Veteres maſculino mẽs luerunt. Vigil commune eſt, Pugil, mugil & ſtrigil maſculina.

¶ Ordo ſecundus.

Que finiunt ol, aut ul, maſculina ſunt, v Fregit mundi ſol aureus aſtra. Laudatus conſul. Egregius preſul, Exul ꝯmune eſt

¶ De finitis in M, ordo primus,

Nequam omne eſt, & Totidem. Tantundem neutrum.

Ordo ſecundus.

Que finiunt um, neutra ſunt, vt Acre acetum. Semel emiſſum volat irreuocabile verbum. Mulierum nomina vt glicerium alias feminino aut neutro genere efferuntur.

¶ De terminatis in N, ordo primus.

Que finiũt an, aut on, maſculina ſunt. vt Nullus adhuc mundo prebebat lumina Titan. Primus canon. Malus demon.

Exceptio.

Complura greca mutantia on, in um, neutra ſunt. vt Ilion, Enchiridion, adyton, colon. feminina ſunt Icon, ſindon.

Ordo ſecundus.

Que finiunt en, neutra ſunt, vt Lentum vimen. Auitũ crimen Si valeas meminiſſe non eſt ignobile carmen.

Exceptio.

Maſculina ſunt, Ren, ſplen, lien, pecten, lichen, attagen, hymen nuptialis hymnus. Et Flamen ſacerdotis nomen, nã pro vento neutrum eſt. Et que a cano veniũt in cen, vt Tubicen, tibicen, lyricen, fidicen, dicis enim tubicina.

¶ De terminatis in R, ordo primus.

Que finiunt ar, aut ur, neutra ſunt. vt vtile exemplar. Candidum ebur.

Exceptio.

Par, omnis generis eſt. Lar maſculinum, nam deum domus ſignificat. Item & furſur, turtur, & vultur, anxur. Fur, cicur, ligur, augur, ad generales regulas pertinent.

Ordo ſecundus.

Que finiũt er, aut ir, aut or maſculina ſunt. vt triſolinus ager Neſcis quid ſerus veſper vehat. Vir primarius non dormit ſolidam noctem. Cecus eſt amor ſui. Labor improbꝰ omnia vincit Lucri bonus eſt odor.

Exceptio.

¶ Inceptum ꝯtinuauit iter. Spinter nouum, vicinumq; pecus grandius vber habet. Viuum cadauer. Ver erat eternum. Cum rudere tuber. Sic ⁊ fructuum nomina neutra ſunt, vt lauer, piper, laſſer, cicer, zinziber, ſiſer, ſoporiferumq; papauer. Ad hec equor. ador. marmor. cor. hir et gadir ſunt neutra. Ceterum arbor ⁊ lynter ſunt feminina. Adiectiua regulas generales ſequuntur.

	Corpus	bicorpor.
A	Color	diſcolor.
	Decus	indecor.
	Memor	immemor.

Vſurpantur neutro genere, quemadmodum neutris adduntur pauper. degener. vber. puber. ⁊c.

De terminatis in s.

¶ Que finiunt as, feminina ſunt. vt Turbida tēpeſtas, virtꝰ ⁊ ſumma poteſtas non coeunt. Frondoſa reducitur eſtas. Nulla eſt ſyncera voluptas. Aurea mediocritas.

Exceptio.

Complura in as greca maſculina ſunt, vt Elephas. gygas, adamas. Item As ⁊ vas vadis, verum vas vaſis, fas ⁊ nefas neutra ſunt. Cōmunia ad regulas generales pertinent, vt arpinas. Veteres dixerunt arpinas et. c.

Ordo ſecundus.

¶ Que finiunt es, feminina ſunt. vt Maleſuada fames, facies tua computat annos. Credula res amor eſt. Nulla fides pietasq; viris qui caſtra ſequūtur. Venaleſq; manus ibi fas vbi maxima merces.

Exceptio.

Tudes hic vult, poples ⁊ ames, pes. aries. paries. palmes. cū limite ſtipes. Et fomes, trames, termes, cū gurgite, ceſpes. Et verres, magnes, merges, poples. Hic dabit hec ve dies, ſed pluratiuo numero eſt mas, compoſituq;. Hippomanes, cacoethes, ⁊ es neutra ſunt. Et greca nomina prime vel tertie inflexionis, vt priamides, lebes, maſculina ſunt.

Communia ſunt.

Diues, eques, comes. hebes. ſuperſtes. interpres. miles. pedes. hoſpes. ſoſpes. teres. ꝑpes. locuples. ⁊ ꝯpoſita a pes. ies. et ſedeo. vt bipes, obſes. Tribuūtur hec aliqñ ⁊ neutris.

C

Ordo tertius.

¶ Que finiunt is, ſunt feminina, vt Rara auis. Candida venit auis longis inuiſa colubris. Pulchra eſt piphraſis ciconie; In eadem es naui. Vallis accommoda fraudi.

Exceptio.

Sunt maſculina Piſcis ⁊ axis. Glis. callis. vermis. ſotularis. acynacis, orbis. Et cenchris, vectis, poſtis, cum ſanguine, follis. Et fuſtis, menſis, collis, caulis quoqꝫ faſcis. Et caſſis, torris, ſic puluis, pollis ⁊ enſis, cucumis, vomis.

Item in quibus is, Sequitur literam .n. vt Panis, cinis, ⁊ compoſita ab aſſe, vt ſemiſſis. decuſſis. centuſſis. lapis. vnguis maialis, aqualis.

Ceterum Anguis. corbis. canalis. clunis. funis ⁊ torquis, dubia ſunt. Adiectiua regulas generales ſequuntur.

Tricuſpis. ſannis. iuuenis. vis. ciuis. teſtis. hoſtis. canis. Communia ſunt, ⁊ neutro generi fere omnia tribuuntur.

Ordo quartus.

¶ Que finiūt os, maſculina ſūt, vt gelidꝰ ros, meo more fecero.

Exceptio.

Arbos. cos. dos. glos. feminina ſunt. Os chaos, melos, epos, neutra. Verum bos cuſtos, compos, impos, ſacerdos, communia ſunt.

Ordo quintus.

¶ Que finiunt us, in ſecunda aut quarta declinatione, ſunt maſculina, vt Ieiunus ſtomachus raro vulgaria temnit. Sed ſi tantus amor caſus cognoſcere noſtros.

Exceptio.

Excipe greca, que fere ſunt feminina, vt Byſſus, berillus, carbaſus, plorali neutrum eſt. Carbaſa, nardus, coctus herba, hyſopus, ſynodus, papyrus. eremꝰ, abyſſus. Sunt ⁊ feminina hec latina. Domus. colus. humus. acus. anus. idus. porticus. tribus. vānus. manus. aluus. Neutra ſunt Vulgus pelagus, ⁊ virus. Dubia ſunt, Atomus. groſſus. lecytus. penus. paradiſus. ſpecus. aluus. phaſelus. pampinus.

Appendix.

Que finiunt us, in tertia declinatione, ſunt neutra, vt fugit jrreparabile tempus, ſummū ius ſumma eſt iniuria, ſceleratum frigus, pellucidum thus.

Exceptio.

Feminina tamen ſunt. Tarda ſenectus. Miſera ſeruitus. Fecū-
da tellus. Modus eſt pulcherrima virtus. Dijs iuranda palꝰ.
Nulla ſalꝰ victis. Improba iuuētus. Incudē tundunt ferreā.
Nec pecudes, ſed tua dices pecora. Subſcus item ea eſt aſſu-
la, qua tabulati rime opplentur, femininum eſt.
Lepus, mus, pus podos, maſcula ſunt.
Sus, ligus, ⁊ grus communia. Intercus, verꝰ omnis generis.

Ordo ſextus.

Laus, fraus, ⁊ que conſonātem habēt ante .s. feminina ſunt.
vt Pallida mors. Vrbs antiqua ruit. Orandū eſt, vt ſit mens
ſana in corpore ſano hyemes orate ſerenas. Perfricte frontis,
Cecilius apud Gellium. Fronte vixit hilaro.

Exceptio.

Mons, pons, fons, dens, chalibs, ſeps pro ſerpente, maſcu-
lina ſunt. Et polyſyllaba finita in ps, vt hydrops, ethyops,
cicrops. Item ⁊ partes aſſis, que quo certius intelligantur
omnia hic recenſebimus.

As vel aſſis, vncie	12
Deunx,	11
Dextans ſeu decunx,	10
Dodrans	9
Bes	8
Septunx	7
Semiſſis	6
Quincunx	5
Triens	4
Quadrans	3
Sextans	2
Vncia	1

Forceps, adeps. ſcrobs. ſerpens. rudens. frons. ſtirps, du-
bia ſunt.
¶ In, t, neutra ſunt, caput, occiput, ſinciput, git, frit,

De terminatis in x, Ordo primus.

¶ Que finiūt ax, aut ex, maſculina ſunt, vt Thorax vndulatꝰ
Limax tardigradus, Anthrax, Nycticorax, Rex, grex, caudex,
codex.

Exceptio.

¶ Feminina ſunt, Smilax. halex. imbrex. climax. fax. pax. for nax. lex. nex. vibex. ſupellex. forfex. carex. forpex. atriplex. culex.

Ordo ſecundus.

¶ Finita in ix, aut ex, aut ux, feminina ſunt. vt Nix alba, can dida ceruix. Neſciat vox miſſa reuerti. nox humida. Abi in ma lam crucem. nuce caſſa non emerim.

Exceptio.

Maſculina ſunt, fornix, calix, phenix. onyx. maſtyx. ſapix. oryx. natrix. calyx. varix. volnox. Cõmunia dux. redux. τ ꝯiũx

Ordo tertius.

¶ Faux, et que conſonantem habent ante x, feminina ſunt. vt Arx probe munita, Proba merx facile emptorem reperit. Falx, lanx.

Hactenus de genere.

Deriſ.) Quid eſt Numerus?
Numerus Max.) Incremẽtũ q̃ntitatis, ab vno vſq ad plura ꝓcedẽs.
Deri.) Numeri quot ſunt?
Singularis cũ vnum ſignificamus. vt Virtus.
Max.) Duo.
Pluralis, cum plura. vt Virtutes.

Deri.) Quid eſt figura?
Figura. Max.) Eſt illud quo nomen ſimplex a ꝯpoſito diſtinguitur.
Deri.) Quot ſunt figure?
Max.) Due. Simplex, que non poteſt diuidi in partes ſignifi catiuas eius quod integrum ſignificabat. vt Aptus.
Cõpoſita que poteſt diuidi in partes ſignificatiuas eius quod integrum ſignificabat. vt Ineptus.
¶ Hic ſunt tibi obſeruande literarum mutationes, vt amicus inimicus. Verum in verbis frequentius mutantur litere, quã in nominibus. Decompoſita eſſe dixerunt a compoſitis nata. vt Magnanimitas, experientia, ſuffragium.
¶ Et nota quod nomina componuntur tribus modis.
Ex duobus rectis, τ vterq inflectitur. vt Summuspontifex.
Excipitur alteruter.

Ex recto ⁊ obliquo, et econtrario, et rectus tantum inflectitur. vt Paterfamilias, Juris consultus.
Ex duob⁹ obliquis ⁊ neuter inclinat. vt huiuſmodi, aliuſmodi.

Veri.) Quid eſt caſus in nomine?
Mar.) Quidã grad⁹ declinationis ꝑ quos nomen inflectitur. Caſus.
Veri.) Quot ſunt caſus?
Mar.) Sex. Nominatiuus. Genitiuus. Datiuus. Accuſatiuus. Vocatiuus. Ablatiuus.
Nominatiuus, Prima vox eſt qua nominamus rem.
Genitiu⁹, Non quod caſus gignat, ſed quod eo vtamur interrogati, cuius vel originis, vel poſſeſſoris res ſit. vt Cuius eſt liber? Ciceronis.
Datiuus, ꝙ eo vtamur attribuendo aliquid cuipiam. vt Do tibi eleemoſynam.
Accuſatiuus, quo vtimur cum perſonam aut rem verbo ſubijcimus. vt Lego auguſtinum.
Vocatiuus, quo vocamus. Muſa mihi cauſas memora.
Ablatiuus, quo vtimur cum auferri aliquid, ſeu inſtrumentũ quo aliquid fit, ſignificamus. Eſtqꝫ hic caſus latinis propri⁹, Greci enim ablatiuos non habent, Jdeo grammatici nõnunqꝫ latinum caſum vocant.

Veri.) Declinationes quot ſunt?
Mar.) Quinqꝫ. De quib⁹ nos tibi ſtudioſiſſime frater paradigmata, vt felicius teneas, volumus conſcribere. Declinatio.

Paradigma prime declinationis.

Singulariter.

Nominatiuo hec	Scientia.
Genitiuo	ſcientiæ.
Datiuo	ſcientiæ.
Accuſatiuo	ſcientiam.
Vocatiuo	ſcientia.
Ablatiuo	ſcientia.

Pluraliter.

Nõ	Scientiæ.
Gñõ	ſcientiarum.
Dtõ	ſcientijs.
Actõ	ſcientias.
Vtõ	ſcientiæ.
Abl'to	ſcientijs.

¶ Complectitur prima declinatio quinqꝫ terminatiões, a, as, es, e, am, Porro greca ſunt omnia que as, aut es, aut e, finiunt, et Hebrea que in am, Declinatur autem omnia, ad paradigma nominis ſciẽtia, Niſi ꝙ finita in as, mittũt actũꝫ in an,
acuſati: tem: In es, accuſatiuum in en, vctũm ꝛ abl'tum in e,
In e, gtũm in es; ceteri caſus recto aſſimilantur.
In am, gtũꝫ ꝛ dtũm in æ, ceteri caſus ſimiles ſunt recto.
¶ Figuras admittit nonnumq̃ꝫ gtũs ſingularis, Nam Vergilius diphthongum diuiſit, cum inquit Aulai in medio, Item, pictai veſtis.

Rariſſimum eſt ꝛ priſcum quod ꝛ Priſcianus adnotauit, gtõs ſingl'ares nominũ puroꝝ in a, per as, exire, vt Maia maias pro maiæ. Et conſtat hoc emulatione grecorum fieri, vnde eſt gtũs familias, pro familiæ. Verg. auras pro auræ gtõ fecit
¶ Et genitiuo plurali nonnunq̃ꝫ ſyncope admittitur, vt Terrigenum pro terrigenarum, idqꝫ fere in ꝯpoſitis tantũ accidit.
¶ Variant et datiui plurales, Nam veteres pleraqꝫ diſcriminis cauſſa per abus, extulerũt, vt eabus pro eis feminino genere, hodie reliqua ſunt ex hac forma.
Deabus. filiabus. natabus. equabus. mulabus. libertabus ambabus. duabus. Sunt qui et dominabus dicunt.

Paradigmata ſecũde declinationis.

Singulariter.

Nrō hic	Angelus.	Nrō hoc	Officium.
Gtō	angeli.	Gtō	officij.
Dtō	angelo.	Dtō	officio.
Actō	angelum.	Actō	officium.
Vtō	angele.	Vtō	officium.
Abl'to	angelo.	Abl'to	officio.

Pluraliter.

Nrō	Angeli.	Nrō	officia.
Gtō	angelorum.	Gtō	officiorum
Dto	angelis.	Dtō	officijs.
Actō	angelos.	Actō	officia.
Vtō	angeli.	Vtō	officia.
Abl'to	angelis.	Abl'to	officijs.

	er,		Puer,
	ir,		Vir,
Hoc expectant	ur,	vt	Satur,
finita in	us,		Angelus,
	eus,		Orpheus,
	um,		Officium,

De Genitiuo,

¶ Genitiuus nrō eſt iſoſyllabicus, niſi ꝙ ir, ur, et eus, finita cum ſubſcriptis in er, cum habent vnica ſyllaba locupletiorē. vt Satur ſaturi, Vir viri, Treuir treuiri, Orpheus orphei, Proſper proſperi, Aſper aſperi. Puer pueri. Tener teneri. Miſer miſeri. Gibber eri. Lacer laceri. Exter exteri. Dexter dexteri. Socer ſoceri. Gener generi. Liber liberi, adiectiuum et pro baccho. Adulter adulteri. Preſbyter preſbyteri. Liger ligeri. Mulciber mulciberi.. Celtiber celtiberi, ſicut et Iber iberi. Clauiger clauigeri. Stellifer ſtelliferi, Sicut et hoc genus alia, a gero in ger, a fero in fer,

Grecis nominibꝰ in eus, etiam ſyneresy e, et i, coeunt in ei, vnam ſyllabam, Sic Ouidius Iniuria theſei, pro theſei, Et in eos theſeos.

¶ Vnus, vter, ſolus, totus, vllus, nullus, alter, alius, peculiari modo declinantur. vnus.a.um. vnius vni. Totus.a.um. totius. toti.

¶ Accuſatiui terminatio, um, eſt, vt Angelus angelum. Sed ab eus, per a, accuſatiuos faciunt, vt Orphea. On grecū eſt, Ilion, Vulgus ⁊ vulgum latini dicunt.

¶ Vocatiuꝰ ſimilis eſt nominatiuo, niſi quod in us, nominata ſub, e, vocētur, ⁊ in ius, ꝓpria per, i, Sicut ⁊ filius fili, o āthoni, vincenti,

Deus vocamus ſicut ⁊ populus vel popule, agnus vel agne, fluuius vel fluuie, chorꝰ vel chore, Latinus pro rege ⁊ latine. Eus finita amittūt vocādo, s, vt orpheu, Sūt quedā contracta greca, que per u, vocatiuos faciunt, vt panthu.

De nominatiuo plurali.

¶ Maſculina ⁊ feminina per i, faciūt ntōs. Deus tamen dei vł dij facit in ntō ⁊ vocatiuo. Deis vel dijs in dtō ⁊ ablō.

Genitiuꝰ per orum. ſed syncope ſyllabam ſubtrahit, vt deum pro deorum. Poete his frequentius vtuntur, ſed tamen et in ſoluta oratione receptum iam eſt, mille numuum, pro numorū, ⁊ ſeſtertium pro ſeſtertiorum..

Paradigmata tertie declinationis.

Singulariter.

Ntō hec	Oratio	Ntō hoc	Sydus.
Gtō	orationis.	Gtō	ſyderis.
Dtō	orationi.	Dtō	ſyderi.
Actō	orationem.	Actō	ſydus.
Vtō	oratio.	Vtō	ſydus
Ablō	oratione.	Ablō	ſydere.

Pluraliter.

Ntō	orationes.	Ntō	ſydera.
Gtō	orationum.	Gtō	ſyderum.
Dtō	orationibus.	Dtō	ſyderibus.
Actō	orationes.	Actō	ſydera.
Vtō	orationes.	Vtō	ſydera.
Ablō	orationibus.	Ablō	ſyderibus.

Huc concurrunt plus minus octo & ſeptuaginta terminationes, quibus omnibus genitiuus eſt in is.

A

A finita habent atis, vt Smigmatis, malagmatis.
Greco more etiam atos, vt Dogmatos, que ipſa additione tñ fiunt latina & ſecunde inflexionis. Veteres etiam declinarunt huiuſmodi voces prima declinatione, vt Hec Schema e, apud Plautum.

E

Que finiunt e, mutant e, in is, vt Cubile is, mare is.

I

Que finiunt i, aptota ſunt, vt Gummi, ſinapi, piperi.

O

Finita o, habent onis, vt Carbonis, vnedonis.
Ceterũ Apollo. homo. nemo. turbo. cardo. ordo, & feminina in do, go, finita faciunt in inis, vt Dulcedinis, fuliginis.
Anio & nerio habent enis, Caro carnis.
Greca nomina muliebria, in us exeũt, vt ſapho us, dido us.
Ceteri caſus in o, exeunt.

C

Lac dat lactis, halec, halecis.

D

Bogud bogudis, Dauid idis, & dauid indeclinabile.

L

Que finiunt l, aſſumũt is, vt Animalis, michaelis, vigilis, ſolis, conſulis.
Mel & fel duplici l, formant.

M

Nequam aptotum eſt, Tantundem ſolum habet gtĩꝫ tantideꝫ
Totidem item aptotum eſt.

N

Que finiunt n, aſſumunt is, vt Titan is,
Verum nomina in cen, & latina in men, cum his nominibus
Vnguẽ, pecten, inguen, gluten, mittũt inis, vt Tibicen inis, Flumen inis.
Greca quandoqꝫ exeunt in ontis, vt Acheron ontis.

Terminata in r, aſſumũt is. vt Cochlearis, lateris, martyris coloris, gutturis.

Exceptio

Adiectiua in cer, habent cris, in ber, bris, vt Volucer. cris, celeber. bris, & complura in ter. tris, vt Pater, mater, frater, venter, vter, lynter, accipiter. Et que finiunt in ſter, vt Cãpeſter. tris, ſilueſter, tris.

Cor dat cordis, hepar hepatis & hepatos, far farris, Jupiter, Jouis, & iupitris.

Ad hec femur. oris, Ebur. oris, Robur. oris, Jecur. oris, vel iecinoris. Jter itineris, ab antiquo itiner.

As

Atis formant nomina in as, vt Eadem vtilitatis que honeſtatis eſt regula.

As habet aſſis, Mas maris, Vas pro ſponſore habet vadis, alioqui vaſis. Fas & Nefas indeclinabia ſunt.

Greca maſculina fere habent antis, vt Gygas gygantis. Elephas elephantis.

Feminina habent adis, vt Monas monadis. Decas decadis, vel grecanice ados, vt Arcas arcadis, vel arcados.

Es

Que in es, finiunt maſculina aut cõmunia duoꝝ faciunt itis, vt Miles militis.

Exceptio

Verres dat verris, & Vates vatis.

Jtem hec e, retinent. Paries. aries. ꝑpes interpres. teres. indiges. prepes. hebes. locuples. inquies.

Heres. pres et pes cum compoſitis vt bipes edis, faciunt.

Compoſita a ſedeo in idis, exeunt. vt obſes obſidis.

Greca in etis, dant. vt Magnes magnetis. Lebes lebetis.

Ex proprijs nominibꝰ quedam faciũt is, vt Joannes ioannis

Quedam in is, et etis, vt Chremes chremis vel chremetis.

Es feminum.

¶ Jn es, feminina grõs faciunt es, in is, tantum mutata. vt Clades cladis. Dant tñ etis, Teges. ſeges. abies. quies. tametſi compoſitum requies quinto fere ordine declinent.

Et merces mercedis, ceres cereris & es eris dant.

Is

¶ finita in is, nihil diſſimilē habent genitiuū. vt auis, clauis

Exceptio.

Cuſpis, caſſis, lapis dant idis.
Et Semis ſemiſſis, ſanguis ſanguinis.
Cinis. Cucumis. Puluis. Vomis., que p er, relata videtur cris faciunt. Et impubis impuberis vel impubis. et glis gliris.
Gentilia in itis, formant. vt Quiris quiritis. ſamnis ſamnitis. Sic dis ditis, lis litis.
Greca mittunt idis, vt Hyaſpis. idis. Et more grecorum per eos, vt Phiſis phiſcos. Et in ios, vt Piſtis piſtios. et in yos vt Arys arGos. Quedam in entis, vt Symois. entis. Pyroys entis. Item faciunt inis, que duplicem rectum habent. vt Delphin vel delphis inis, Et Pollis pollinis, Arguit tamen analogia nominatiuum eſſe pollen.

Os

¶ Terminata in os declinātur in oris. vt Sacerdos ſacerdotis

Exceptio:

Ros. flos. Mos. Lepos. mittunt oris.
Os dat oris et oſſis. Cuſtos cuſtodis. Bos bouis.
Greca a ſuis authorib⁹ pete, ſunt enim varia, Exeunt tamen in ois, nonnulla vt Heros herois, Minos minois.

Us

Que ſiniunt us, mittunt oris. vt Corpus corporis.

Exceptio.

Ulcus. acus. viſcus. fedus. pondus. ſydus. vellus. holus. Scelus. funus. genus. vulnus. venus. munus. onus. latus. vetus et opus dant per eris.
Subſcus. incus. palus ⁊ pecus femineū, per udis formāt. Et tellus telluris. Cetera feminini gn̄is polyſyllaba ⁊ interc⁹, faciunt in utis, vt Senectus ſenectutis, Nam monoſyllaba in uris. vt Thus thuris. Grus tamen dat gruis, et Sus ſuis.
Greca in us, exeūt in untis. vt Hydrus hydruntis. Et compoſita a pus podos grece dant odis. vt Melampus melampodis. Laus dat laudis, et Fraus fraudis.

papos

Ls

¶ Puls pultis.

imaerno Ms.

¶ Hyems hyemis.

Bs Ps Phs

Que finiunt bs, ps, et phs, i, interponunt. vt Urbs vrbis. daps dapis. griphs griphis.

Polysyllaba tamē in quib⁹ e, precedit, mutāt e in i, vt Princeps principis. municeps. municipis. Uerum auceps dat aucupis. Et que a caput declinantur in ceps dant itis, duplici cremento, vt Biceps bicipitis.

NS RS

Finita in ns, rs, interposito i, formant genitiuū, vt Decens decentis, ars artis.

Exceptio

Lens, glans, frons, nefrens, libripens, ꝛ in cors, a cor venientia vt Concors in dis, formant.

Composita ab vncia in vncis, exeunt vt Quincuns quincūcis.

T

Caput dat capitis, occiput occipitis sinciput sincipitis.

X

Nomina in x, in cis formant ablata x, vt Pax, cis. fex, cis. pix, cis. velox, cis. nux, nucis.

Exceptio

Nomina tamen polysyllaba e cum precedit in i mutant. vt Iudex iudicis.

Retinent tamen e, Uervex. ecis. halex. ecis. mirmex. ecis.

¶ Lex. rex. grex. remex. ipetix. frux. coniux. illex ꝛ aquilex. ꝛ hec nomina greca, Syrinx. meninx. lynx. iapyx. lelex. sphinx. phryx. phalanx. styx. strix. pharinx. larinx. allobrox. mastix. oryx. pompholix. iazix.

Item quedam nomina regū galie, vt Orgētorix. exeūt in gis. Mastyx. onyx. thomix. diorix. dant genitiuum in chis.

Hipponax ꝛ astyanax formant in actis.

Item Supellex supellectilis, nix niuis, senex senis, nox noctis formant.

Hactenus de genitiuo,

¶ Datiuus omnibus deſinit in i, vt Poema.tis. poemati. neqꝫ figura vlla hanc terminationem mutat.

¶ Accuſatiuus in em ſinit, vt Orationem. Sed quorundam accuſatiui per im ſiunt, Vim. rauim. tuſſim. ſitim.

Item quorundā in em et im, Burem vel burim. Turrem vel turrim. Reſtem vel reſtim. Nauem vel nauim. Securem vel ſecurim. Peluem vel peluim. Puppem vel puppim. Febrem vel febrim.

Grecorum mira eſt varietas, Nam que in is finiunt, et iſoſyllabicum habēt gtīm, mittūt actūm per im, vt Eclipſis eclipſim, Et p in, vt Charybdis charybdin. qui actūs mere grecꝰ eſt. Per a, habent q̄ꝫplura, vt Delphina, peana, Verum grecas declinationes malem ex grecis peti.

Obiter hic monendus es, neutrorū ſimiles eſſe tres caſus, nominatiuū ſcilicet actūm et vocatiuum. vt hoc pectus.

¶ Vocatiuus ſimilis eſt nominatiuo, Greci o palla a pallante dicunt, thebai a thebais.

¶ Ablatiuus regulariter per e, fit. vt oratione.

Exceptio prima.

Adiectiua quibꝰ eſt neutrum in e, ablatiuum declināt in i, vt fortis .e. forti. Ad hec neutra in e, al, et ar, terminata. vt Cubile cubili. Animal animali. Cochlear cochleari.

Regulam tamen ſequuntur Far. Preneſte. Iubar. Soracte. Gauſape. Nectar.

Preterea quibus eſt actūs in im, vel in, vt Vim vi repellere prohibet Chriſtus. Huc adde menſium nomina. vt September ſeptembri. Et plus pluri format.

Exceptio ſecunda.

Potior pars adiectiuorum, atqꝫ adeo nomina quorum accuſatiui per em, et im, ſiunt habent e vel i, a Sapiēte vel ſapiēti, a Naue vel naui.

Adde etiam verbalia in trix. vt Victrice vel victrici.

Item hec, Ciuis. auis. nauis. clauis. vnguis. anguis. amnis. vectis. poſtis. neptis. ignis. ſtrigilis. claſſis. pugil. vigil. ſupellex. imber. ſodalis. familiaris. tridens. canalis.

De numero plurali.

¶ Nominatiuus, actũs, ⁊ vtũs plurales volunt es, Niſi quod neutra, quib⁹ eſt ablt̃us in e, habẽt a, vt Enigmata, corpora. Que habent i, vel e, et i, formant ia, vt Cochlearia, Animalia. Preter comparatiua ⁊ hec nomina, Plus, aplustre, vet⁹ que alio expectant. Veteres tamen pluria dixerunt, vſus et aplustria fecit.

Obſeruabis et antiquam diphthõgum in actis nominum, quorum gti ſunt nominatiuo ſimiles. Item quorum nominatiui deſinunt in duas ꝯſonantes vt Acreis, omneis, salubreis, decẽbres, parteis, et ſimilia.

Greci accuſatiui terminatio as, eſt, vt Crateras magnos ſtatuunt ⁊ vina coronant.

De genitiuo, Ordo primus.

¶ Genitiuus ſit in ium, ſi ablatiu⁹ deſinat in i, aut in i, et e, ſimul, vt Animalium, ignium, amnium.

Comparatiua vero volunt um, Doctiorum, tametſi dicamus Plurium aplus. Dicimus item Artificum, vigilum, pugilũ, Opificum, ſupplicum, memorum, veterum.

Ordo ſecundus.

¶ Quorum nominatiuus duas habet conſonãtes, habẽt ium, vt Artium. partium. trabium. vrbium. glandium.

Excipe.

Hiemum. municipum. principum. mãcipum. forcipum. inopum. celibum. conſortum.

Ordo tertius.

¶ Si genitiu⁹ ſit a nõ in es, aut is, iſoſyllabicus in ſingulari, in plurali habebit ium, vt Collium, Sedium ⁊ ſedum.

Excipe.

Vatum. canum. iuuenum. indolum. opum. procerum. panuz, frugum. apum ⁊ apud columellam apium.

Item adde, as aſſium. Mas marium. Vas vadium. Caro carniuz. Faux faucĩu. Nox noctium: Os oſſium. Mus muriũ, apud Plinium, Cor cordiuz. Nix niuium. Samnis samnitiũ. Lis litium. Dis ditium. Glis glirium. Quiris quiritium. Sic gentilia Arpinas arpinatium.

Ordo quartus.

¶ Cetera nomina habent um, Ciuitatum, Aromatum.

Boum bobus anomalum eſt. Alituum pro alitum, epentheſi fecit poeta.
Datiuus ⁊ ablatiuus, ibus, finiũt, vt Cubilibus, hominibus. A grecis tamen nominib⁹ in a, finitis naſcuntur datiui ⁊ abl̃ti in atis, vt Enigmatis, Dogmatis.

Paradigma quarte declinationis.

Singulariter.

Nõ hic	Intellectus.	Nõ hoc	Cornu.
Gtõ	Intellectus.	Gtõ	Cornu.
Dtõ	Intellectui.	Dtõ	Cornu.
Actõ	Intellectum	Actõ	Cornu.
Vtõ	Intellectus.	Vtõ	Cornu.
Ablo	Intellectu.	Ablo	Cornu.

Pluraliter.

Nõ	Intellectus.	Nõ	Cornua.
Gtõ	Intellectuum.	Gtõ	Cornuum.
Dtõ	Intellectib⁹.	Dtõ	Cornibus.
Actõ	Intellectus.	Actõ	Cornua.
Vtõ	Intellectus.	Vtõ	Cornua.
Ablo	Intellectibus.	Ablo	Cornib⁹.

¶ Quarte declinationis terminationes ſunt us, et u, V, finita in ſingulari aptota ſunt. us terminata declinantur ad paradigma nominis intellectus, niſi ꝙ genitiu⁹ inuenitur per uis, vt anuis, et dtũs in u, vt Curruq; volãs dat lora ſecundo. Item hec datiuum ⁊ ablatiuum plurales habent in ubus, Artus. acus. lacus. partus. ſpecus. arcus. ficus. portus. querc⁹ trib⁹. veru. queſt⁹ Sed in talib⁹ conſuetudo obſeruanda eſt.

Paradigma quinte declinationis.

Singulariter.

Nominatiuo hic	Dies.
Genitiuo	Diei.
Datiuo	Diei.
Accuſatiuo	Diem.
Vocatiuo	Dies.
Ablatiuo	Die

Pluraliter.

Nominatiuo	Dies.
Genitiuo	Dierum.
Datiuo	Diebus.
Accuſatiuo	Dies.
Vocatiuo	Dies.
Ablatiuo	Diebus.

Que huc ſpectāt oīa es, finiūt, ſequūtq; paradigma nōis dies. Olim et tertio ordine q̄dā hoc modo d̄clinabāt plebes plebei. Eſt id quoq; obſeruandū, q̄m̄ contrahi ſolere in hac declinatione, vt pro diei dicatur die, In es, & duplici ij terminabāt etiam antiquiores.

Paradigma adiectiuoꝝ prime & ſecunde declinationis.

Singulariter.

Nominatiuo	Albus	alba	album.
Genitiuo	Albi	albe	albi.
Datiuo	Albo	albe	albo.
Accuſatiuo	Album	albam	album.
Vocatiuo	Albe	alba	album.
Ablatiuo	Albo	alba	albo.

Pluraliter.

Nominatiuo	Albi	albe	alba.
Genitiuo	Alboꝝ	albarū	alboꝝ.
Datiuo	Albis.		
Accuſatiuo	Albos	albas	alba.
Vocatiuo	Albi	albe	alba.
Ablatiuo	Albis.		

Nota ꝙ hec adiectiua in prima terminatione nōnunquam in er, ꝛ in ur, finiunt, vt Niger ꝛ Satur.

Paradigma adiectiuoꝛum tertie declinationis.

Singulariter.

Nominatiuo	Pꝛudens.
Genitiuo	Pꝛudentis.
Datiuo	Pꝛudenti.
Accuſatiuo	Pꝛudentem ꝛ pꝛudens.
Vocatiuo	Pꝛudens.
Ablatiuo	Pꝛudente vel pꝛudenti.

Pluraliter.

Nominatiuo	Pꝛudentes ꝛ pꝛudentia.
Genitiuo	Pꝛudentium vel pꝛudentum.
Datiuo	Pꝛudentibus.
Accuſatiuo	Pꝛudentes ꝛ pꝛudentia.
Vocatiuo	Pꝛudentes ꝛ pꝛudentia.
Ablatiuo	Pꝛudentibus.

¶ Eſt animaduertēdum quoties in vno caſu due ſunt terminationes, Pꝛioꝛem generis eſſe maſculini ꝛ feminini, Poſterioꝛē vero neutri. Ablatiuꝰ tamē vtráqз tribꝰ gn̄ribꝰ indifferēter copulare poteſt.

Aliud,

Singulariter.

Nominatiuo	Bꝛeuis ꝛ bꝛeue.
Genitiuo	Bꝛeuis.
Datiuo	Bꝛeui.
Accuſatiuo	Bꝛeuem ꝛ bꝛeue.
Vocatiuo	Bꝛeuis ꝛ bꝛeue.
Ablatiuo	Bꝛeui.

De nomine

Pluraliter.

Nominatiuo	Breues ⁊ breuia.
Genitiuo	Breuium.
Datiuo	Breuibus.
Accuſatiuo	Breues ⁊ breuia.
Vocatiuo	Breues ⁊ breuia.
Ablatiuo	Breuibus.

Nō Acer acris acre. Vō Acer acris acre. In reliquis ſicut breuis ⁊ breue.

Aliud comparatiuoꝝ.

Singulariter.

Nominatiuo	Breuior ⁊ breuius.
Genitiuo	Breuioris.
Datiuo	Breuiori.
Accuſatiuo	Breuiorem ⁊ breuius.
Vocatiuo	Breuior ⁊ breuius.
Ablatiuo	Breuiore vel breuiori.

Pluraliter.

Nominatiuo	Breuiores ⁊ breuiora.
Genitiuo	Breuiorum.
Datiuo	Breuioribus.
Accuſatiuo	Breuiores ⁊ breuiora.
Vocatiuo	Breuiores ⁊ breuiora.
Ablatiuo	Breuioribus.

Hec ſint tibi irregularia:

Singulariter.		Pluraliter.	
Nō	Domus.	Nō	Domus.
Gō	Domi vel domus.	Gō	domoꝝ vel domuum.
Datiuo	Domui.	Datiuo	Domibus.
Acō	Domum.	Acō	Domos vel domus.
Vō	Domus.	Vocatiuo	Domus.
Ablō	Domo.	Ablatiuo	Domibus.

Singulariter.

Nominatiuo	Plus.
Genitiuo.	Pluris.
Datiuo	Pluri.
Accuſatiuo	Plus.
Vocatiuo	Plus.
Ablatiuo	Pluri.

Pluraliter.

Nominatiuo	Plures ⁊ plura.
Genitiuo	Plurium.
Datiuo	Pluribus.
Accuſatiuo	Plures ⁊ plura.
Vocatiuo	Plures ⁊ plura.
Ablatiuo	Pluribus.

Pluraliter.

Nominatiuo	Duo	due	duo.
Genitiuo	Duoꝝ	duaꝝ	duaꝝ.
Datiuo	Duobus	duabus	duobus.
Accuſatiuo	Duos vel duo	duas	duo.
Vocatiuo	Duo	due	duo.
Ablatiuo	Duobus	duabus	duobus.

Pluraliter.

Nominatiuo	Ambo	ambe	ambo.
Genitiuo	Amboꝝ	ambaꝝ	amboꝝ.
Datiuo	Ambobus	ambabus	ambobus.
Accuſatiuo	Ambos vel ambo	ābas	ambo.
Vocatiuo	Ambo	ambe	ambo.
Ablatiuo	Ambobꝰ	ābabus	ambobus.

Singulariter.

Nominatiuo	Quis vel qui que quod vel quid.
Genitiuo	Cuius.
Datiuo	Cui.
Accuſatiuo	Quem quam quod vel quid.
Ablatiuo	Quo qua quo vel qui.

Pluraliter.

Nominatiuo	Qui	que	que.
Genitiuo	Quoꝝ	quaꝝ	quoꝝ.
Datiuo	Quis	vel	quibus.
Accuſatiuo	Quos	quas	que
Ablatiuo	Quis	vel	quibus.

Compoſita Quis vel qui.

Quiſquam queq̄ꝫ quodquam vel quicquam. Cuiuſquam.
Quiſnam quenam quodnam vel quidnam. Cuiuſnam.
Quiſpiam quepiam quodpiam vel quidpiam Cuiuſpiam
Quiſputas queputas quodputas vel quidputas. Cuiuſputas.
Quiſqꝫ queqꝫ quodqꝫ vel quidqꝫ. Cuiuſqꝫ.
Quicunqꝫ quecunqꝫ quodcunqꝫ vel quidcunqꝫ. Cuiuſcunqꝫ
Quidam quedam quoddam vel quiddam. Cuiuſdam.
Quilibet quelibet quodlibet vel quidlibet. Cuiuſlibet.
Quiuis queuis quoduis vel quiduis. Cuiuſuis.
Aliquis aliqua aliquod vel aliquid. Alicuius.
Ecquis ecqua ecquod vel ecquid. Eccuius.
Nequis nequa nequod vel nequid. Necuius.
Nunquis nunqua nunquod vel nunquid. Nuncuius.
Siquis ſiqua ſiquod vel ſiquid. Sicuius.
Vnuſquiſqꝫ vnaq̄qꝫ vnūquodqꝫ vel vnūqdqꝫ. Vniuſcuiuſqꝫ
Quiſquis queque quodquod vel quicquid.

¶ Hec compoſita a Quis vel qui flectas, vt te exerceas pões caſus, non tamen oīa per omnes caſus reperiuntur in vſu.
Quiſquis quicquid in nrō, quicquid in actō, quoquo quaquo quoquo in ablatiuo, in ceteris deficit, teſte Valla.
Quiſqꝫ caret genitiuo pluralis dūtaxat adiectiuo iunctum.
Vnuſquiſqꝫ, caret numero multitudinis.
Quequam in nrō, et quanqꝫ in actō, dicere abſurdum eſt.
Quidcunqꝫ nuſquam legitur.
Ablatiui qui ꝛ quis nunc non leguntur in compoſitis.
Quedam ꝯpoſita a Quis vel qui, particulas vel ſyllabicas adiectiones poſt ſe recipiunt, quedam ante ſe. Que poſt ſe recipiunt aut componuntur cum quis aut cum qui.

Cum quis componuntur quinque. {
- Quiſquam
- Quiſnam
- Quiſpiam
- Quiſputas
- Quiſque

Cum qui componuntur quatuor. {
- Quicunqꝫ
- Quidam
- Quilibet
- Quiuis

Que vero recipiũt ante ſe particulas componũtur cũ quis, ⁊ ſũt quiq3.

- Aliquis
- Ecquis
- Nequis
- Nunquis
- Siquis

Et hec vt miſerunt in ſingulari femininum in a, ita ⁊ neutrum in plurali.
Quiſquis ſibi ipſi preponitur ⁊ poſtponitur.
Quiſq3 rurſus componitur cum vnus ⁊ dicimus vnuſquiſq3:
Et ſcias ꝙ ꝑ Quis interrogamus per Qui referimus, Quod adiectiuum eſt, Quid vero ſubſtantiuũ, Qui in ablatiuo triũ generum eſt, Apud poetas inuenies quis pro quibus.

De heteroclitis.

HActenus analogiam propoſuimus, quam pueros animo cõplecti oportet, vt fingere ex propoſitis paradigmatis omnium vocum caſus atque variationes poſint.
Eſt autẽ analogia, proportio cum ſimilia inter ſe conferuntur, nomen factum ab ἀναλέγειν reputare atq3 eſtimare, quod videlicet collatione ſimilitudo comprehendatur ⁊ adpareat. Supereſt vt de anomalis dicamus, ſunt autem perpauca, in quibus vſus latine loquentium diſceſſit ab analogia ὁμαλόν grecis equale eſt, vnde anomala dixerunt ea, que non quadrarent ad regulam.

De anomalis in numeris.

Maſculina ſingularia tantum hec fere recenſentur.

Veſper	limus	fumus	puluis,
Fimus	ſol	muſcus	pontus,
Mundus	carcer	nemo	ſanguis,

Verum hic ſatius eſt vſum conſulere ac ſequi.
Nam per multa alia ſunt, que vix pluraliter vſurpata ſunt.
Et ex his que recenſuimus, aliquando pluralia faciunt, vt Soles, ⁊ pro eſtu ⁊ pro diebus.

Feminina ſingularia tantũ ſunt fere virtutum et vitiorum nomina, vt,

Pax	eloquentia	amicitia	fides.
Diligentia	parſimonia	paupertas	ſalus.
Negligentia	auaricia	amentia	bilis.
Culpa	cholera	dementia	fuga.
Pernicies	rabies	ſtulticia	tabes.
Lues	labes	fames	inſania.
Caries	dies pro tẽpore	fama	gaza.
Humus	indoles	iuuenta	mors.
Proles	pix	ſtrues	arena.
Senecta	vita	gloria.	

Et tamen quedam inuenias cum gratia pluraliter elata, vt apud Gellium, Adoleſcens flabat inanes glorias.

Neutra ſingularia tantum.

Vulgus	pelagus	ſolium	ſenium.
Halec	iuſtitium	euum	barathrū.
Cenum	fenum	inſtar	lethum.
Lutum	pus	ſalum	viſcum.
Ver	nihil	nihilum	nil.
Neceſſum &	neceſſe.		
Fas	nefas	ador	Indeclinabilis.

Plurali preterea numero carent propria nomina Deorum, Hominum, Montiū, Siluaꝝ, Fluuiorū, Inſulaꝝ, Orbiū, Ceterarūq; rerum, Niſi que pluraliter declinantur.

Dicimus tamen Scipiones, fabios, metellos, & eiuſmodi propria virorum nomina in numero plurali, Sed tūc appellatiua, potius quam propria dicenda ſunt.

Carent quoq; numero multitudinis nomina elementorum, vt Ignis, Ether, Aer, Aqua, Terra.

Et nomina metalloꝝ, vt Aurum, Argẽtum, Plumbum, Stannum, Orichalcum.

Et nomina ſignificãtia res liquidas & aridas, que in pondus & menſuram referuntur, vt Triticum, Tipha, Cicer, Panicū acetum, Sapa, defrutum paſſum.

Que tamen nonnunquam pluraliter efferuntur, maxime cum illarum rerum genera ſignificare volumus, vt cum dixi vinū ſimpliciter, omne vinum ſignificaui, Cum vero dixi vina in plurali, multas vini diuerſitates, puta falernū, albanum, ſurgdanum. ſignaui.

Maſculina pluralia tantum.

Antes	artus	annales	cancelli
cani	celites	caſſes	codicilli
furfures	inferi	loculi	faſti vel faſtꝰ.uum.
liberi	lares	lemures	fori pro ſedibus.
manes	maiores	minores	natales
optimates	poſteri	primores	penates
proceres	pugillares	quirites	ſuperi
vepres	ſales ſalſe dicta	carceres	pro ſeptis.

Feminina pluralia tantum.

Ambages	argutie	antie	antenne
Aedes	erumne	bige	blandicie
compedes	cune	crates	ceremenie
copie	clitelle	dapes	delitie
diuitie	dire	excubie	exuuie
exequie	ferie	facetie	fortune
fores	gene	grates	gingiue
inferie	inducie	inſidie	illecebre
inimicitie	latebre	lactes	litere pro epl'a
mine	manubie	nares	nenie
nondine	nuge	nuptie	opes
palee	plage	preſtigie	primitie
quiſquilie	quadrige	reliquie	ſcale
ſentes	ſortes	ſordes	ſcope
ſupperie	tenebre	trice	terme
value	Calēde,		

A vocando dicte, Nam nouilunio conuocabatur plebs, ⁊ pronunciabatur numerus dierum qui ad nonas ſupereſſent, Nam nonis conueniebant populares ex agris in vrbem, Grece καλῶ eſt voco.

None, Plutarchus dictas nonas quaſi neomenias putat, tum enim prodit a coitu luna ⁊ clare conſpicitur.

Idus, a diuidendo dicuntur, Nā in medium menſem incidūt Iduare diuidere veteribus ſignificabat.

Neutra pluralia tantum.

Arma crepidia cunabula caſtra,
Cibaria erta incunabula iuga,
Juſta ilia luſtra magalia,
Mapalia menia precordia ſerta,
Spolia ſponſalia tripudia,
Tempe teſqua tot quot pondo.
Indeclinabilia ſunt hec quinque poſteriora.

Et nomina feſtorum.

Saturnalia baccbanalia vulcanalia neptunalia
lupealia quinquatria agonalia vinalia
dionyſia ⁊ ſimilia que omnia fere in ium,
Et pluralis numerus in titulis librorum frequentius vſurpatur, qui grece aut ad imaginē grecorum ſcripti ſunt, vt
Bucolica georgica rhetorica analectica
economica ethica topica phyſica.
Sunt et numeralis omnia indeclinabilia vſq; ad centum, preter vnus .a.um. duo .e. o. tres ⁊ tria, carentq; numero ſingulari, preter vnus.a.um. quod caret numero multitudinis, niſi cum iungitur nominibus pluraliter declinatis.
Carent preterea ſingulari numero compoſita, vt ducenti.e.a.
Et nomina dividua ſiue per certos numeros diſtributiva, vt
Singuli .e.a. bini .e.a. terni.e.a.
quaterni .e.a. quini .e.a. ſeni .e.a.
ſepteni .e.a. octoni .e.a. noveni .e.a.
deni .e.a. vndeni .e.a. duodeni .e.a.
tredeni .e.a. quatuordeni .e.a. Et ſimilia.

Quedam etiam mutāt genus in plurali numero.

Maſculina in plurali neutra.

Avernus averna.
Balteus baltea.
Menalus menala.
Jſmarus iſmara.
Hic Gargarus Hec gargara.
Dindymus dindyma.
Pangeus pangea.
Tenarus tenara.
Tartarus tartara.

	pileus		pilea
	Sibilus		ſibila.
	Supparus		ſuppara.
	Juſſus		iuſſa.
Hic	Permiſſus	Hec	permiſſa.
	Cetus		cete indeclinabile.
	Locus		loca ⁊ loci.
	Jocus		ſoca ⁊ ioci frequẽtius.

Euentus quarte declinatiõis in ſingulari vſitatius eſt.
Ouidius careat ſucceſſibus opto.
Quiſquis ab euentu facta notanda putat.
Euentus in plurali, Liuius, Nuſquam min⁹ reſpõdent euẽtus quam in bellis.
Euenta apud Cice, Sepe reperies, pro rebus que accidere.
Cauſe euentorũ magis mouent quã ipſa euenta.

Feminina in plurali neutra.

	Carbaſus		carbaſa.
	Jntybus		intyba Plinius dixit intybum.
Hec	Pergamus	Hec	pergama.
	Supellex		ſupellectilia.
	Paſcua		paſcua orũ.

Paſcuam non dixerunt veteres ſed paſcuum.

Neutra in plurali maſculina.

	Celum		celi.
	Capiſtrum		capiſtri ⁊ capiſtra.
Hoc	Frenum	Hi	freni ⁊ frena.
	Raſtrum		raſtri ⁊ raſtra.
	Porrum		porri ⁊ porra.
	Argos		argi grecum.

Neutra in plurali feminina.

	Balneum		balnee ⁊ balnea
Hoc	epulum	He	epule
	delitium		delitie
	cepe indeclinabile		cepe ceparum.

Varij ordinis.

Laurus .us. et .i.	quercus .us. ⁊ .i.
cornus .us ⁊ .i.	pinus .us. et .i.
ficus .us. et .i.	domus .us. et .i.
colus .us. et .i.	arcus .us. et .i.

Acus .us. ⁊ .i. iugerum .i. iugera iugerum: et iugere in ſingulari. vas .is. vaſa vaſorum.
penus .oris. penus .us. ſpecum .i. ſpecus .us.
faſti .orum. faſtus .uum.

Quedam biſariam efferuntur, hic angiportus ⁊ hoc angiportū tonitrus ⁊ tonitru. Verum hec vſus docebit.

Seſtertius et ſeſtertium ſignificatione differunt.

Eſt hic adnotanda greca quedam conſuetudo, ex caſibꝰ nouas declinationes pariēdi, vt ex gtō abacos, ab abax, fit abacꝰ .i.

Ex accuſatiuo cratera, fit cratera .e. Ex caſſida fit caſſida .e.

Quedam certis caſibus deficiunt.

Vocatiuo carēt nomina interrogatiua vt. Quis, qualis, quātꝰ, cū interrogatiue proferūtur. Item infinita vt. Quidā aliquis.
Et relatiua vt. Qui, qualis, quantus, cum aliquid referunt.
Et negatiua vt Nullus nemo.
Item diſtributiua vt. Ambo vterqꝫ alteruter.
Et que ſupra memorauimus diuidua vt. Bini, e, a, terni, e, a.

Os oris.
Ius iuris.
Rus ruris.
Aes eris.
Mare maris.

Gtō dtō et ablatiuo in plurali deficiunt. Item nomina quinte declinationis, preterq̄ res rei, dies diei.

Satias vel ſaties nominatiuū ſingularem tantum habet.

Preſto a pleriſqꝫ inter nōia ponitur, ⁊ nullum habet caſum, preter nominatiuū in vtroqꝫ numero, ⁊ cū ſubſtātiuo verbo ꝯſtruitur vt. Preſto ſū. Nam preſto adſū magis poeticū eſt

Expes expes nominatiuū ⁊ vocatiuum tantum habet.

Fors fors forte dicūtur vſitate, in ntō, vocatiuo, ablatiuo.

Vis omnes caſus habet. vt ſentit Priſcianus. Gtūs tamen ⁊ datiuus minus vſurpata inueniuntur, in plurali Vires, ium, integrum eſt, Siue ſit a vi, ſiue aliunde.

Tabi ⁊ tabo pro ſanie in genitiuo ⁊ ablatiuo inuenias ſine reliquis caſibus.

Ditionem ditione.

Laterem latere.

Vicem vice.

Accuſatiuum ⁊ ablatiuum tantum habent. in plurali integra ſunt duo poſteriora.

Tantundem ⁊ tantidem. ntūm gtūm ⁊ actūm tantum habent.

Macte macti. vctūm vtriuſq; numeri tantum habet. Verg. Macte noua virtute puer. Plinius Macte ingenio vixit.

Sponte. Impete. Obijce. Natu. Diu. Noctu.

Ablatiuum in ſingulari tantum habent.

Inficias. accuſatiuo plurali tantum dicitur.

Suppetias, item in actō plurali, Significat auxilia, ⁊ iungitur cum verbo fero, frequentiſſimum eſt apud hiſtoricos, vt Suppetias tulit, hoc eſt preſidium attulit vel miſit.

Ops, eſt dea terre, que et tellus dicitur, Sed Opis opem ope, in gtō actō abltō ſignificat auxilium, et facultatem. vt Affer mihi opem .i. opitulare mihi. Et Verg. Grates perſoluere dignas non opis eſt noſtre .i. facultatis.

Verbere, in ablatiuo ſingulari reperitur, in plurali verbera verberum integrum eſt.

Mille bifariam, vſurparunt latini, alias adiectiue, alias ſubſtantiue.

Adiectiuum mille indeclinabile eſt plurale tantū, mille hoſtes:

Subſtantiuum mille ſingulari numero indeclinabile eſt, hoc mille, mille paſſuum percurri.

Milli in ablatiuo reperitur.

Tu milli nummum potes vno querere centum.

Plurali ſic declinatur.

Millia, millium, millibus, millia, millibus.

Duo millia equitum habuit in exercitu Carolus, vel bis mille equites.

Hactenus de nomine.

De pronomine.

Satis ſuperq; dilect. euagata eſt de nomine explanatio tua, etſi cognoſcas me importunū fore, des veniam, nam cupiditas ac deſyderium ſciendi eſt in cauſa: intellexi enim Ariſtotelem dixiſſe .iij. metaphiſice, quod non erat inutile de ſingulis dubitare, ꝛ ideo felicem ſi te audirem de pronomine diſſerere.

Mar.) Quod ſcire cupis nihil celabo, ac primum a definitōe (vt mos eſt) exordium ſumam.

Pronomen eſt vox qua vtimur in demōſtrāda aut repetēda re, cum nomine vti non erit commodum.

Veri.) Vnde dicitur pronomen?

Mar.) A Pro prepoſitione ꝛ nomen, q̄ pro eo ponitur in ofe

Veri.) Quot accidunt pronomini?

Mar.) Sex. Species. Genus. Numerus. figura. Perſona, caſus ꝛ modus declinationis.

Veri.) Quot ſunt Species.

Mar.) Due. Primitiua, vt Ego, Tu, Sui, Hic, Iſte, Ille, Ipſe, Is.

Deriuatiua, vt Meus, Tuus, Suꝰ, Noſter, Veſter, Noſtras Veſtras, Nam a mis gtō antiquo fit meus. A noſtrū fit noſter et noſtras. A tis tuus. A veſtrum veſter et veſtras. A ſis ſuꝰ ſua ſuum.

Veri.) Quot ſunt genera pronominum?

Mar.) Genus in pronominibus perinde eſt vt in adiectiuis nominum, Nam ꝑ tria genera vagantur pronomina.

Veri.) Quot ſunt numeri?

Mar.) Duo, vt in nominibus.

Veri.) Quot ſunt figure?

Simplex. vt Ego.

Mar.) Due,

Compoſita, vt Egomet, Idem.

Varie autem componuntur pronomina,

Primum inter ſe. vt Egoipſe, tuipſe, ſuiipſius, iſthic.

Secundo cum nomine. vt Huiuſmodi, eiuſmodi. Et intercedē te ſyllabica adiectione, ce Huiuſcemodi, eiuſcemodi.
Tertio cū prepoſitiōe. vt Mecum, tecū, ſecū, nobiſcū, vobiſcū.
Quarto cum aduerbijs, vt Idem, ab is ⁊ demum.
Quinto cum ſyllabicis adiectionibus, Met, te, ce, pte. Syllabica adiectio eſt ſyllaba extra compoſitionem nihil ſignificās, in compoſitione ſignificatio eius deprehenditur.
Met adijcitur omnibus caſibus prime ⁊ ſecunde perſone, preter Tu in nō, ne putetur verbum. vt Egomet, tutemet. tu te.
Item dicimus Suimet, ſibimet.
Te adijcitur voci tu et te, vt Tute tete.
Ce iungitur obliquis pronominum, hic iſte ille, vbi finis eſt s, litera. vt Huiuſce, haſce, illoſce, Veteres etiam declinabāt p omnes caſus, hicce hecce hocce, et iſce in nō pro is.
Pte iungitur ablatiuis, Mea. tua. ſua. noſtra. veſtra. vt meapte, tuapte, ⁊c. Aliquando etiam, meo. tuo. ſuo. noſtro veſtro. Sed in his compoſitionibus obſeruabis conſuetudinē emendate loquentium.
Veri.) Quot ſunt perſone?
Mar.) Tres. Prima Ego. Secunda Tu. Tertia reliqui omnes nominatiui tam nominum, quam pronominum.
Veri.) Caſus quot ſunt?
Mar.) Idem qui in nomine, Verum vocatiui non eſt vſus in oībus pronominibꝰ. Admittūt tū vtōs, tu, meus, nr̄ ⁊ noſtras
Veri.) Quot ſunt modi declinationis?
Mar.) Modi declinationis in pronominibꝰ ſunt quatuor. Primus cuius gnūs in i, deſinit. Secundus in ius. Tertius in i, e, i, Quartus in is,

Primus modus declinationis.

Singulariter.

Nominatiuo	Ego
Genitiuo	mei
Datiuo	mihi vel mi
Accuſatiuo	me
Ablatiuo	me.

Pluraliter.

Ntõ Nos
Gtõ nrũz vel noſtri
Dtõ nobis
Actõ nos
Abl̃to nobis

Singulariter

Ntõ Tu
Gtõ tui
Dtõ tibi
Actõ te
Vtõ tu
Abl̃to te

Pluraliter

Ntõ Vos
Gtõ vrũz vel veſtri
Dtõ vobis
Actõ vos
Vtõ vos
Abl̃to vobis

Singulariter

Gtõ Sui
Dtõ ſibi
Actõ ſe
Abl̃to ſe

Pluraliter

Gtõ Sui
Dtõ ſibi
Actõ ſe
Abl̃to ſe

Secundus modꝰ declinat.

Singulariter

Ntõ Hic hec hoc
Gtõ huius
Dtõ huic
Actõ hũc hãc hoc
Abl̃to hoc hac hoc

Pluraliter.

Ntõ Hi he hec
Gtõ hoꝝ haꝝ hoꝝ
Dtõ his
Actõ hos has hec
Abl̃to his

Singulariter

Ntõ Iſte iſta iſtud
Gtõ iſtius
Dtõ iſti
Actõ iſtuz iſtaz iſtũ
Abl̃to iſto iſta iſto

Pluraliter

Ntõ Iſti iſte iſta
Gtõ iſtoꝝ iſtaꝝ iſtoꝝ
Dtõ iſtis
Actõ iſtos iſtas iſta
Abl̃to iſtis

Singulariter

Ntõ Ille illa illud
Gtõ illius
Dtõ illi
Actõ illuz illã illud
Abl̃to illo illa illo

Pluraliter

Ntõ Illi ille illa
Gtõ illoꝝ illaꝝ illoꝝ
Dtõ illis
Actõ illos illas illa
Abl̃to illis

Singulariter

Ntõ Ipſe ipſa ipſum
Gtõ ipſius
Dtõ ipſi
Actõ ipſuz ipſaz ipſum
Abl̃to ipſo ipſa ipſo

Pluraliter.

Nrō Ipſi ipſe ipſa
Grō ipſoꝝ ipſaꝝ ipſoꝝ
Drō ipſis
Actō ipſos ipſas ipſa
Ablrō ipſis

Singulariter

¶ Nrō Is ea id
Grō eius
Drō ei
Actō euꝫ eam id
Ablrō eo ea eo

Pluraliter

Nrō Ei vel ij ee ea
Grō eoꝝ eaꝝ eoꝝ
Drō eis vel ijs
Actō eos eas ea
Ablrō eis vel ijs

Singulariter

¶ Nrō Idem eadeꝫ idē
Grō eiuſdem
Drō eidem
Actō eūdeꝫ eādem ideꝫ
Ablrō eodem eadeꝫ eodē

Pluraliter

Nrō Eidē vl' ijdē eedē eadē
Grō eoꝝdē eaꝝdeꝫ eoꝝdē
Drō eiſdem vel ijſdem
Actō eoſdē eaſdeꝫ eadem
Ablrō eiſdem vel ijſdem

Tertius modꝰ declinat.

Nrō Meus mea meuꝫ
Vtō Mi mea meū
Nrō Tuus tua tuuꝫ
Nrō Suus ſua ſuū
Nrō Noſter .a. um.
Nrō Veſter .a. um.
Cetera ſicut Albus .a. um.

Quartus modꝰ dclinatiōis

Nrō Noſtras grō noſtratis.
Nrō Veſtras grō veſtratis.
Cetera ſicut prudēs tis.

Sunt autem demōſtratiua, Ego, Tu, Hic, Iſte.
Relatiua Is, Ipſe, Ille. Verum Ille, Alias demonſtratiuum eſt, Alias relatiuum.
Sui vero ⁊ ſuus, reciproca ſunt, hoc eſt, ad eādem perſonam redeunt que precedebat, Nam intereſt inter hec. Pater iubet vt venias ad ſe, Et pater iubet ad ipſum venias. Nam cum relatiuo ipſum vtor, ſignifico alium quendam non patrem.
Valla diligenter ⁊ vtiliter precipit de vſu harum particularum quem tu vbi hec prima elementa perdidiceris, conſule.
Poſſeſſiua, Meus, a, um, Tuus, Suus, Noſter, ⁊ Veſter.
Gentilis, Noſtras ⁊ Veſtras.

¶ De verbo.

De verbo.

BOne deus hec ſcientia quantum me allicit, non immerito philoſophorum princeps dixit, Omnes homines naturaliter ſcire deſyderant, Qua de re de verbo quod inter partes orationis eſt in ordine tertio pietate ſolita doceas.

Mar.) Verbum eſt vox ſignificans agere aut pati, vt Docere doceri.

Veri.) Vnde dicitur?

Mar.) A verbero, as, quia verberato aere, oratio profertur que ſine verbo eſſe non poteſt.

Veri.) Quotuplex eſt verbum?

Mar.) Perſonale et imperſonale, Perſonale quod ꝑ diſtinctas perſonas terminationes variatur, vt Amo, as.

Imperſonale quod modis atq; temporibus variat: numeris atq; perſonis non variat, Conſtructio vero addit numeros et perſonas, vt Tedet tedebat.

Veri.) Verbo quot accidunt?

Mar.) Octo, Genus. Species. Figura. Modus. Tempꝰ Perſona. Numerus. et coniugatio.

Veri.) Eſſet mihi quam gratiſſimū ſi hec verbi accidētia (vt in nomine feciſti) ad vnguem explanares.

Mar.) Faciam quam libentiſſime.

Veri.) Dic igitur, quot ſunt genera verborum?

Mar.(Quinq;. Actiuum. Paſſiuum. Neutrum. Cōmune. Deponens. Genera ſunt ſignificationes verborū: inde enim cognoſci poteſt actio ſit in verbo an paſſio.

Actiui generis ſunt que addito r, paſſionem ſignificāt, vt amo amor.

Paſſiui generis, que ita aſſumpto r, ſignificant paſſionem, quo ablato rurſum agunt.

Neutri generis ſunt que o finita non admittūt r, vt ſto, curro. Nam ſtor nemo dixerit.

Communis generis ſunt, que or finita tum actiuam tum paſſiuam ſignificationem habent, vt Criminor phormionem, criminor a phormione. Diſcrimen ſignificationis indicat conſtructio ſeu caſus perſone adiectus verbo. Nunc non ita multa numeramus verba communia. Amplector, Complector. Oſculor Criminor. Experior. Veneror. Interpretor. Largior. Plura

alia vetuſtiſſimi latinoꝛum vſurparunt in vtraqꝫ ſignificatione que nunc in vſu non ſunt.

Deponētis generis ſunt que, r, finalem non poſſunt abijcere, vt loquoꝛ. Quis enim audit loquo?

Hic etiam admonendus mihi videris, pauca quedam verba efferri pꝛo, o, ⁊ oꝛ, eadem ſignificatione, vt.

Adſentio adſentioꝛ. Impertio impertioꝛ.

Comperio compioꝛ, Sed Compertus ſum, actiua ſignifi cation e non dixerunt latini.

Ita Iurgo, ⁊ iurgoꝛ, ſed poſterius vſitatius eſt.

Munero, ⁊ muneroꝛ, ⁊ fabꝛicoꝛ vſitate, Apud poetas alicubi fabꝛico inuenias.

Sic ⁊ populo, pꝛo populoꝛ, ⁊ ſtabulo, pꝛo ſtabuloꝛ.

Luxurio pꝛo luxurioꝛ. Pꝛeuertoꝛ pꝛo pꝛeuerto.

Punioꝛ pꝛo punio, apud Ciceronem.

Pleraque alia varie a vetuſtiſſimis latinoꝝ vſurpata recenſet Nonius, in quibꝰ vſus poſtea repudiauit alterā terminationē.

Veri.) Species verboꝛum quot ſunt?

Max.) Due, pꝛimitiua vt edo, Deriuatiua vt eſurio.

Deriuatiuoꝝ tamen verboꝝ foꝛme ſunt ſeptem. Inchoatiua, Meditatiua, Deſyderatiua, Frequētatiua, Diminutiua, Denominatiua, Aduerbialia,

Veri.) Que ſunt verba Inchoatiua?

Max.) Que Laurentius dicit continuū incrementum paſſionis innate ſignificare, fiuntqꝫ tantū a verbis neutris abſolutis ſecunde coniugationis, ⁊ foꝛmantur a ſecūda perſona pꝛeſentis indicatiui modi addita co, vt a Tepeo es, Tepeſco is, .i. in hoꝛas magis tepeſio. Hec verba ad tertiam cōiugationem pertinent, ⁊ mutuātur pꝛeterita ⁊ ſupina a thematis, vt Tumeſco tumui. Quedam a nominibus cadere videntur in quibus obſeruādus eſt vſus Scriptoꝝ, vt Herbeſco, igneſco, repueraſco.

Veri.) Que ſunt verba Meditatiua?

Max.) Que Laurentius appellat deſyderatiua, fiūtqꝫ ab vltimo ſupino addita rio, vt Ab edo is, eſu, eſurio. Sic Cenaturio, Parturio, Empturio. ⁊c.

Veri.) Que ſunt Deſyderatiua?

Max.) Que Laurentius non mentis affectum, ſed actum coꝛpoꝛis ſignificare dicit, Et ſunt quam rariſſima, Viſo is,

Laceſſo,.is; Faceſſo, is, Capeſſo capeſſis.
Veri.) Que ſunt verba frequentatiua?
Mar.) Que in agendo aſſiduitatem vel conatum ſignificant, fiūtq3 ab vltimo ſupino ,u , mutato in o, vt Curro curris. curſu, Curſo.as. Animaduertendū tamen eſt in verbis prime ↄiugationis ſupina a quibus formātur frequētatiua mutare.a. penultimā ſupini in ,i, breuem, vt Impero .as, imperatu, Imperito .as. Dicimus tamen ab Ago, actito, ⁊ agito, a dico dicto ⁊ dictito.
Veri.) Que ſunt verba Diminutiua?
Mar.) Que a ſuo principali diminutionem ſignificant , vt A garrio.is, garrulo.as, A ſorbeo ſorbillo, A caluo cauillor,
Veri.) Que ſunt verba Denominatiua?
Mar.) Que a nomine ďriuātur, vt A patre ,patriſſo. Ab attico atticiſſo. A greco greciſſo. imitationem ſignificantia, que apud grecos, ζω deſinūt vt Platonizo, Latini nō admodū ſunt hac delectati terminatione, vnde dixerunt pro greciſſo, grecor, ita Cornicor a cornice. A vulpe vulpinor. A baccho bacchor. A pabulo pabulor. A frumento frumentor. Ab aquo aquor.
Veri.) Que ſunt Aduerbialia?
Mar.) Que ab aduerbio deriuantur, vt A perendie perēdino .as. A ſupra ſupero. Ab intra intro.
Veri.) figure quot ſunt?
Mar.) Due, Simplex vt Lego. Compoſita vt Intelligo, Decompoſita vocant ex compoſitis nata, vt Concupiſco.
Hic mutationes literarum et craſſes obſerua, vt
Afficio ex ad ⁊ facio,
Cogo, quaſi coago.
Concutio a quatio.
Succuſſo a quaſſo.
Et Redeo, d, interpoſita, pro reeo.
Porrigo a porro ⁊ rego.
Portendo a porro ⁊ tendo.
De tali mutatione literarum, ⁊ in verbis ⁊ in prepoſitionibus, precipitur in orthographia.
Hic etiam obſeruare debes ꝙ quorundam compoſitorū themata non extant, fendo vnde defendo, offendo.
Specio, vnde aſpicio,. Perio, vnde experio.

Pedio, vnde expedio, impedio. Clino, vnde inclino, reclino. Cuſo, vnde accuſo, recuſo. Sipo, vnde diſſipo. Frigero, vnde refrigero. Pleo, vnde repleo, compleo. Leo, vñ releo, deleo. Lacio, vñ elicio, pellicio, allicio, illicio.

Quedam et nominibus naſcuntur, vt Pernocto, architector, philoſophor, Nam et multa ſimplicia a nominibus oriuntur. vt Veſperaſcit, dieſcit.

Quanquam autem compoſita imitentur coniugationem ſimplicium, vt Facio feci, Conficio confeci, tamen degenerant aliq̄ verba a coniugatione ⁊ genere, vt a Spernere fit aſpernari, a Sternere conſternare, a Spetio ſuſpicari, a Facio gratiſicari, verſificari, a Verto, reuertor, diuertor, deponentia.

Ab Eo is, neutrum migrāt in actiua, Pretereo, Adeo, ⁊ fere omnia compoſita. Cum de preteritis ⁊ ſupinis regulas propoſuerimus, hec vbi verba exegerint latius explicabimus.

Veri.) Modi verborum quot ſunt?

Mar.) Quinqʒ. Indicatiuus, Imperatiuus, Optatiuus, Subiunctiuus, Infinitiuus. Sed variam voluntatem in actione tradunt.

Indicatiuus modus, eſt qui ſimpliciter fieri aliquid aut non fieri deſinit.

Imperatiuus, quo imperando vtimur.

Optatiuus, quo optamus, Adeoqʒ degenerat ab indicatiuo, vt ad abſoluendam ſententiam fere adciſcat aduerbiū optandi.

Subiunctiuus, qui non ſolum eget aduerbio vel coniunctione verum etiam altero verbo, vt perfectum ſignificet ſenſum.

Infinitiuus, qui caret numeris ⁊ perſonis, ⁊ eget aliquo alioꝝ modorum vt perfectum ſenſum ſignificet.

In modos commode videntur referri poſſe gerundia ⁊ ſupina, De quorum vſu ac ſignificatione in ſyntaxi precipiemus.

Veri.) Tempora verborum quot ſunt?

Mar.) Sex. Preſens. Preteritum imperfectum. Preteritū perfectum. Preteritum pluſquam perfectum. Futurum imperfectum, ⁊ futurum perfectum.

Tempus preſens, eſt quo in preſentiaꝝ aliquid fieri oſtēdim⁹.

Preteritum imperfectū, quo oſtendimus quod aliquid fiebat ſed non fuit perfectum.

Preteritum perfectum, quo oſtendimus aliquid iam factum ac

perſectum eſſe.

Preteritum pluſquam perſectum, quo oſtendimus id quod factum eſt inueteraſſe citra preteritum perſectum.

Futurum imperſectum eſt quo oſtendimus aut promittimus nos aliquid inchoaturos eſſe.

Futurum perſectum eſt quo oſtendimus aut promittimus q̄ ad certum tempus aliquid erit a nobis factum.

Et hec eſt propria verborum natura indicare diſcrimina tpoꝝ

Veri.) Quot ſunt Perſone?

Mar.) Tres, Prima q̃ de ſe ſola, vel de ſe cũ alijs loquitur vt Ego lego, nos amamus.

Secunda ad quam ſolam vel cum alijs prima loquitur, vt Tu amas, vos amatis.

Tertia de qua ſola vel de quibus prima loquitur, vt Cicero legit, homines legunt.

Veri.) Numeri quot ſunt?

Mar.) Duo, Singularis, vt Lego.

Pluralis, vt Legimus.

Veri.) Quid eſt Coniugatio?

Mar.) Eſt inflexio verbi.

Veri.) Quot ſunt Coniugationes?

Mar.) Quatuor, Prima que ſecundam perſonam ſingularem preſentis indicatiui modi mittit in as productã in voce actiua, ⁊ in aris, vel are, in paſſiua, vt Amo, as, Lecor, aris, vł are.

Secunda que cãdem ſecundam perſonam mittit in es productam in voce actiua, ⁊ in eris, vł ere, in paſſiua, vt Doceo es, Medeor eris, vel medere.

Tertia que cãdem ſecundam perſonam mittit in is correptam in voce actiua, ⁊ in eris, vel ere, penultima correpta in voce paſſiua, vt Lego is, Loquor, eris, vel loquere.

Quarta que cãdem ſecundam perſonam mittit in is productam in voce actiua, ⁊ in iris, vel ire, penultima producta in voce paſſiua, vt Audio is, Audior audiris, vel audire.

Veri.) Signa amabo paradigmata, quo coniugationum analogia mihi felicius inoteſcat.

Mar.) Faciã, Eſt autẽ analogia facilis ⁊ que paruo negotio cognoſci poteſt. In preteritis ⁊ ſupinis eſt varietas, que diligenter eſt pueris perdiſcenda. Niſi enim cõiugationem tanq̃

digitos vnguesq; ſuos norint exactiſime, non raro in medio ſermone reſiſtēt & obmuteſcent, cum cōmutare, pro ſententiarum varietate, verborū caſus non poterunt.

De quatuor verborum regularium coniugationibus.

¶ Paradigma prime coniugationis.

Amo, amas, amaui, amare,

- Amādi, amando, amandū.
- Amatum, amatu,
- Amans, amaturus,
- Amor amaris,
- Amatus, amandus.

Indicatiuo modo,

	Ego,	Tu,	Ille,
Tēpoꝛe presenti	Amo,	amas,	amat,
	Amoꝛ,	amaris vl' amare,	amatur.
Pret. impf.	Amabam,	amabas,	amabat,
	Amabar,	amabaris vel .are.	amabatur,
Pret. pf.	Amaui,	amauisti,	amauit,
	Amatus. a. um. sum vl' fui,	es vl' fuisti,	est vel fuit:
Pret. pl'. pf.	Amaueram,	amaueras,	amauerat,
	amat⁹. a. um. erā vl' fuerā,	eras vl' fueras,	erat vl' fuerat
futuro impf.	Amabo,	amabis,	amabit,
	Amaboꝛ,	amaberis vl' .ere.	amabitur.
fut. pf.	Amauero,	amaueris	amauerit.
	amat⁹. a. um. ero.	amat⁹ eris,	amatus erit.

Imperatiuo modo,

Tpe presenti.	Ama vel ames.	amet,
	Amare vel ameris,	ametur.
futuro.	Amato vel amaueris,	amato vel amauerit,
	amatoꝛ vl' amat⁹ sis,	amatoꝛ vel amatus sit,

Optatiuo modo,

Tpe presenti Utinam	Amarem,	amares,	amaret,
	Amarer,	amareris vl' amarere,	amaretur.
P. impf.	Amarem,	amares,	amaret,
	Amarer,	amareris vl' amarere,	amaretur,
P. pfecto.	Amauerim,	amaueris,	amauerit,
	amat⁹. a. ū. sim vel fuerim,	sis vl' fueris,	sit vl' fuerit.
P. pl'. pf.	Amauissem,	amauisses,	amauisset,
	amat⁹. a. ū. essem vl' fuissem.	esses vl' fuisses,	esset vl' fuisset.
futuro	Amem,	ames,	amet.
	Amer,	ameris vel amere:	ametur,

Nos,	Vos,	Illi,	
amamus	amatis	amant.	Amo.
amamur	amamini	amantur.	Som amado.
amabamus	amabatis	amabant.	Amaua.
amabamur	amabamini	amabantur.	Era amado.
amauimus	amauistis	amauerũt vel .ere.	Amey ey z ouue .a
amati.e.a.ſum⁹ vl fuim⁹.	eſtis vel fuiſt?.	ſunt fuerũt vl fuere.	Fuy ey z ouue ſido amado.
amaueramus	amaueratis	amauerant.	Auia amado.
ti.e,a.eram⁹ vl fueram⁹.	erat? vl fuerat?.	erãt vl fuerãt.	Auia ſido am.
amabimus	amabitis	amabunt.	Amarey.
amabimur	amabimini	amabuntur.	Serey amado.
amauerimus	amaueritis	amauerint.	Auerey amado.
amati .e.a.erimus	amati eritis	amati erunt.	Auerey ſido amado

Imperatiuo modo,

amemus	amate vl ametis.	ament.	Ama logo.
amemur	amamini vl amemini	amẽtur.	Se logo amado.
amem⁹ vl rim⁹.	amatote vl ritis.	amanto vl erint.	Ama depoys.
amemur vl amati ſim⁹.	amaminoz vl amati ſitis.	amãtoz vl amati ſint.	Se amado depoys.

Optatiuo modo,

amaremus	amaretis	amarent.	O ſe amaſſe.
amaremur	amaremini	amarentur.	O ſe foſſe amado.
amaremus	amaretis	amarent.	O ſe amara.
amaremur	amaremini	amarentur.	O ſe fora amado.
amauerimus	amaueritis	amauerint.	O ſe aia amado.
ti.te.ta.ſim⁹ vl fuerim⁹.	ſitis vl fueritis.	ſint vel fuerint.	O ſe aia ſido am.
amauiſſemus	amauiſſetis	amauiſſent.	O ſe ouuera z ouueſſe amado
ti.te.ta. eſſem⁹ vl fuiſſem⁹.	eſſetis vl fuiſſetis.	eſſent vel fuiſſent.	O ſe ouuera z ouueſſe ſido amado.
amemus	ametis	ament.	O ſe ame.
amemur	amemini	amentur.	O ſe ſeia amado.

Subiunctiuo modo.

	Ego,	Tu,	Ille,
Tpe preſenti Cum	Amem,	ames,	amet,
	Amer,	ameris vel amere	ametur.
Pret. imperf.	Amarem,	amares,	amaret.
	Amarer,	amareris vł. ere.	amaretur.
Pret. ꝑfecto.	Amauerim,	amaueris,	amauerit.
	amatꝰ. a. ū. ſim vel fuerim.	ſis vł fueris.	ſit vel fuerit.
Pret. pl'. pf.	Amauiſſem,	amauiſſes,	amauiſſet,
	amatꝰ. a. ū. eſſez vł fuiſſez.	eēs vel fuiſſes.	eēt fuiſſet.
Futuro.	Amauero,	amaueris,	amauerit,
	amatꝰ. a. um. ero vel fuero.	eris vel fueris.	erit vel fuerit.

Infinitiuo modo

Tpe preſenti.	Amare,	Amar.
	Amari,	Ser amado.
Preterito.	Amauiſſe,	Auer amado:
	amatum. ā. um. eſſe vel fuiſſe.	Auer ſido amado.
Futuro.	Amatuꝝ vł amatuꝝ eſſe vł amatū ire.	Auer de amar.
	amādū vel amandū eē vel amatū iri.	auer de ſ amado.

Gerundia,	Amandi,	De amar.
	Amando,	Em amando ⁊ ſendo amado.
	Amandum,	A amar ⁊ ſer amado.
Supina,	Amatū,	A amar.
	Amatu,	De ſer amado.

Participia,	preſent'.	Amans,	O que ama.
	futuri.	Amaturus .a. um.	O que ha de amar.
	Preteriti.	Amatus .a. um.	O que ſoy amado.
	futuri.	Amandus. a. um.	O q̄ ha ď ſer amado.

Subiunctiuo modo.

Nos,	Uos,	Illi,	
amemus,	ametis,	ament.	Como ame.
amemur,	amemini,	amentur,	Como ſeia amado.
amarem⁹,	amaretis,	amarent.	Como amara amaria ꝛ amaſſe.
amaremur,	amaremini,	amarentur,	Como foꝛa ſia ꝛ foſſe amado.
amauerim⁹,	amaueritis,	amauerint	Como aia amado.

ti.e.a. ſim⁹ vl' fuerimus, ſitis vl' fueritꝫ, ſint vl' fuerit, Como aia ſido amado

amauiſſem⁹,	amauiſſetis,	amauiſſent,	Como ouva ꝛ ouueſſe amado.

ti.e.a. eſſem⁹ vl'.em⁹, eſſetꝫ vl' fuiſſeti, eēnt vl' fuiſſēt, como ovꝫ oueſſe ſido.a

amauerim⁹,	amaueritis,	amauerint,	Como amar ouꝫ ꝛ aia amado.

ti.e.a. erim⁹ vel fuerim⁹, eritis vl' fueritis, erint vel fuerint. Como foꝛ, ouꝫ ꝛ aia ſido amado.

Paradigma ſecunde coniugationis,

Doceo, doces, docui, docere, { Docendi, docendo, docendum, Doctum, doctu, Docens, docturus, } { Doceoꝛ, doceris, Doctus, docendus. }

B

Indicatiuo modo,

	Ego,	Tu,	Ille,
Tēpore preſenti	Doceo,	doces,	Docet,
	doceor,	doceris vł docere,	docetur.
Pret. imꝑf.	Docebam,	docebas,	docebat.
	docebar,	docebaris vel docebare,	docebatur.
Pret. ꝑf.	Docui,	docuiſti,	docuit,
	doctus. a. um. ſum vel fui.	es vel fuiſti.	eſt vel fuit.
Pret. pł. ꝑf.	Docueram,	docueras,	docuerat.
	doctꝰ. a. um. erā vel fuerā.	eras vł fueras.	erat vł fuerat.
futuro imꝑf.	Docebo,	docebis.	docebit,
	docebor,	doceberis vel. ere.	docebitur.
Fut. ꝑf.	Docuero,	docueris,	docuerit,
	doctus. a. um. ero,	doctus eris,	doctus erit.

Imperatiuo modo,

Tpē preſenti.	Doce vel doceas,	doceat,
	docere vel docearis,	doceatur,
futuro.	Doceto vel docueris,	doceto vel docuerit,
	docetor vel doctꝰ ſis.	docetor vel doctus ſit.

Optatiuo modo,

Tpē preſenti Vtinam	Docerem,	doceres,	doceret,
	docerer,	docereris vel. ere.	doceretur.
P. imꝑf.	Docerem,	doceres,	doceret,
	docerer,	docereris vel. ere.	doceretur.
P. ꝑfecto.	Docuerim,	docueris,	docuerit,
	doctꝰ. a. um. ſim vel fuerim.	ſis vel fueris.	ſit vł fuerit.
P. pł. ꝑf.	Docuiſſem,	docuiſſes,	docuiſſet,
	doctꝰ. a. um. eſſeꝫ vel fuiſſem.	eēs vel fuiſſes.	eēt vł fuiſſet
future	Doceam,	doceas,	doceat,
	docear,	docearis vel. are.	doceatur,

Indicatiuo modo,

Nos, Uos, Illi,

docemus, doceris, docent, Enſino.
docemur, docemini, docentur, Som enſinados.

docebamus, docebatis, docebant. Enſinaua.
docebamur, docebamini, docebantur, Era enſinado.

docuimus. docuiſtis, docuerũt vel docuere. Enſiney ey touue ẽſinado,
docti.e.a. ſumꝰ vl̄ fuimꝰ. eſtis vel fuiſtꝫ. ſunt fuerũt vl̄ fuere. Fuy ey tou-
ue ſido enſinado.

docueramus, docueratis, docuerant. Auia enſinado.
docti.e,a.eramꝰ vl̄ fueramꝰ. eratꝫ vl̄ fueratꝫ. erãt vl̄ fuerãt. Auia ſido ẽſin.

docebimus, docebitis, docebunt, Enſinarey.
docebimur. docebimini, docebuntur. Serey enſinado.

docuerimus, docueritis. docuerint. Auerey enſinado.
docti.e.a.erimus. docti eritis. docti erunt. Auerey ſido ẽſinado

Imperatiuo modo,

doceamus, docete vel doceatis. doceant, Enſina logo.
doceamur. docemini vel doceamini, doceantur. Se logo enſinado.

doceamꝰ vel docuerimꝰ, docetote vl̄ docueritis, docẽto vl̄ docuerit. ẽſina dp.
doceamur vl̄ docti ſimꝰ. doceminor vl̄ docti ſitis. docẽtor vl̄ docti ſint. Se
enſinado depoys.

Optatiuo modo,

doceremus. doceretis. docerent, O ſe enſinaſſe.
doceremur, doceremini. docerentur. O ſe foſſe enſinado.

doceremus. doceretis. docerent. O ſe enſinara.
doceremur. doceremini. docerentur. O ſe fora enſinado.

docuerimus. docueritis. docuerint. O ſe aia enſinado.
docti.e.a. ſimꝰ vl̄ fuerimus, ſitis vl̄ fueritꝫ, ſint vl̄ fuerit, o ſe aia ſido enſin.

docuiſſemus. docuiſſetis. docuiſſent. O ſe ouvera touueſſe enſinado
docti.e.a, eſſemꝰ vl̄ fuiſſemꝰ, eſſetꝫ vl̄ fuiſſetis, eẽnt vl̄ fuiſſent, O ſe ouvera
touueſſe ſido enſinado.

doceamus. doceatis. doceant. O ſe enſine.
doceamur, doceamini, doceantur, O ſe ſeia enſinado

Subiunctiuo modo,

	Ego,	Tu,	Ille,
Tp̄e preſenti.	Doceam,	doceas,	doceat,
Cum	docear,	docearis vel doceare,	doceatur,
Pret.imperſ.	Docerem,	doceres,	doceret,
	docerer,	docereris vel.ere.	doceretur.
Pret.ꝑfecto.	Docuerim,	docueris,	docuerit,
	doctꝰ.a.um.ſim vel fuerim,	ſis vel fueris,	ſit vel fuerit.
Pret.pl.pſ.	Docuiſſem,	docuiſſes,	docuiſſet,
	doctꝰ.a.um.eēm vl' fuiſſez,	eſſes vel fuiſſes,	eēt vel fuiſſet
Futuro.	Docuero,	docueris,	docuerit.
	doctꝰ.a.ū.ero vel fuero,	eris vel fueris.	erit vel fuerit.

Inſinitiuo modo.

Tp̄e preſenti.	Docere.	Enſinar.
	doceri.	Ser enſinado.
Preterito.	Docuiſſe	Auer enſinado.
	doctum.a.um.eſſe vel fuiſſe.	Aỽ ſido enſinado.
Futuro.	Doctuꝝ vel doctuꝝ eſſe, vel doctū ire.	Auer d enſinar.
	docēdū vel docendū eē, vel doctū iri.	Aỽ de ƀ enſinado.
Gerundia.	Docendi,	De enſinar.
	Docendo,	En enſinando τ ſendo enſinado.
	Docendum,	A enſinar τ ƀ enſinado
Supina.	Doctum,	A enſinar.
	Doctu,	De ſer enſinado.
Participia.	Preſentis, Docens.	O que enſina.
	Futuri. Docturus.a.um.	O que ha d enſinar
	Preteriti. Doctus.a.um.	O que foy enſinado
	Futuri. Docendus.a.um.	O q̄ ha ď ƀ ē enſinado.

Subiunctiuo modo,

Nos,	Vos,	Illi,	
doceamus,	doceatis.	doceant.	Como enſine.
doceamur,	doceamini,	doceantur.	Como ſeia enſinado

doceremus, doceretis, docerent, Como enſinara, enſinaria ⁊ enſinaſſe
doceremur, doceremini, docerentur. Como foꝛa ſ ia ⁊ foſſe enſinado.

docuerimus, docueritis, docuerint. Como aia enſinado;
docti.e.a.ſimꝰ vel fuerimꝰ, ſitis vel fuerit, ſint vel fuerint, como aia ſido ẽſi.

docuiſſemꝰ. docuiſſetis. docuiſſent. Como ou̾a ⁊ ouueſſe enſinado.
docti.e.a. eſſemꝰ vel .emꝰ, eẽtis vl' fuiſſetis, eẽnt vel fuiſſẽt. como ou̾.o.ſi.ẽſi.

docuerimꝰ. docueritis. docuerint. Como enſinar ou̾ ⁊ aia enſinado.
docti.e.a. erimꝰ vel fuerimus, eritis vel fueritis. erint vel fuerint. Como
(foꝛ ouuer ⁊ aia ſido enſinado

Paradigma tertie coniugationis,

Lego, legis, legi, legere, { Legendi, legendo, legendum, / Lectum, lectu, / Legens, lecturus, / Legoꝛ, legeris, / Lectus, legendus.

Indicatiuo modo.

	Ego,	Tu.	Ille,
Tpore preſenti	Lego,	legis,	legit,
	Legor,	legeris vł legere,	legitur.
Pret. impf.	Legebam,	legebas,	legebat,
	Legebar,	legebaris vel. are.	legebatur.
Pret. pf.	Legi,	legiſti,	legit,
	Lectus.a.um.ſum vł fui,	es vł fuiſti,	eſt vel fuit.
Pret. plꝑf.	Legeram,	legeras,	legerat,
	Lectus.a.um.erã vł fuerã,	eras vł fueras,	erat vł fuerat.
Futuro impf.	Legam,	leges,	leget,
	Legar,	legeris vel. ere.	legetur.
Fu. pf.	Legero,	legeris,	legerit,
	Lectꝰ.a.um.ero.	lectus eris,	lectus erit.

Imperatiuo modo,

Tpe preſenti	Lege vel legas,	legat,
	Legere vel legaris,	legatur.
Futuro.	Legito vel legeris,	legito vł legerit,
	Legitor vel lectus ſis,	legitor vel lectꝰ ſit.

Optatiuo modo,

Tpe preſenti	Legerem,	legeres,	legeret,
Utinam	Legerer,	legereris vł legerere,	legeretur.
P. impf.	Legerem,	legeres,	legeret,
	Legerer,	legereris vł legerere,	legeretur.
P. pfecto.	Legerim,	legeris,	legerit,
	Lectꝰ.a.um.ſim vł fuerim,	ſis vel fueris	ſit vł fuerit.
P. plꝑf.	Legiſſem	legiſſes,	legiſſet,
	Lectꝰ.a.ũ.eſſez vel fuiſſez	ẽes vel fuiſſes,	eſſet vł fuiſſet.
Futuro	Legam,	legas,	legat,
	Legar,	legaris vel legare,	legatur.

Indicatiuo modo,

Nos, Vos, Illi,

legimus. legitis, legunt, Leo.
legimur. legimini. leguntur. Som lido.

legebamus, legebatis. legebant. Lia.
legebamur, lagebamini. legebantur, Era lido.

legimus, legiſtis, legerũt vel legere. Ly ey ꝛ ouue lido.
lecti.e.a.ſumꝰ vł ſuimꝰ, eſtis vł ſuiſtis, ſunt ſuerũt vel ſuere, Fuy ey ꝛ ouue ſido lido.

legeramꝰ, legeratis, legerant. Auia lido.
lecti.e.a.eramꝰ vł ſueramꝰ, eratis vł ſueratis, erãt vł ſuerãt, Auia ſido lido

legemus, legetis, legent. Lerey.
legemur, legemini, legentur. Serey lido.

legerimus, legeritis; legerint, Auerey lido.
lecti.e.a.erimus. lecti eritis. lecti erunt, Auerey ſido lido.

Imperatiuo modo,

legamus, legite vel legatis, legant. Le logo.
legamur, legimini vel legamini. legantur, Se lido logo.

legamꝰ vel legerimꝰ, legitote vel .ritis, legunto vel legerint. Le depoys.
legamur vel lecti ſimꝰ, legiminoꝛ vel lecti ſitis, leguntoꝛ vel lecti ſint. Se lido depoys.

Optatiuo modo,

Legeremus legeretis legerent. O ſe leſſe.
Legeremur legeremini legerentur O ſe foſſe lido.
Legeremus legeretis legerent. O ſe lera.
Legeremur legeremini legerentur. O ſe fora lido.

Legerimus legeritis legerint. O ſe aia lido.
lecti.e.a.ſimꝰ vel fuerimꝰ. ſitis vel fueritis. ſint vel fuerint. O ſe aia ſido lido.

legiſſemus legiſſetis legiſſent. O ſe ouvʼa ꝛ ouueſſe lido.
lecti.e.a. eſſemꝰ vel ſuiſſemꝰ, eſſetis vel fuiſſetis. eſſent vel ſuiſſent. O ſe ouuera ꝛ ouueſſe ſido lido.

legamus legatis legant, O ſe lea.
legamur, legamini, legantur. O ſe ſeia lido.

Subiunctiuo modo,

	Ego,	Tu,	Ille,
Tpe preſenti: Cum	Legam,	legas.	legat.
	legar,	legaris vel legare.	legatur.
Pret. imperf.	Legerem.	legeres.	legeret.
	legerer.	legereris vel legerere.	legeretur.
Pret. ꝑfecto.	Legerim.	legeris.	legerit.
	lectꝰ.a.um. ſim vel fuerim.	ſis vel fueris.	ſit vel fuerit.
Pret. pl'. pf.	Legiſſem.	legiſſes.	legiſſet.
	lectus.a.ū. eſſem vel fuiſſem.	cēs vel fuiſſes.	cēt vel fuiſſet
Futuro.	Legero.	legeris.	legerit.
	lectus.a.um. ero vel fuero.	eris vel fueris.	erit vel fuerit

Infinitiuo modo,

Tēpore preſenti	Legere.	Ler.
	legi.	Ser lido.
Preterito.	Legiſſe.	Auer lido.
	lectum, a. um. eſſe vel fuiſſe.	Auer ſido lido.
Futuro.	Lectuꝝ vel lecturū eē, vel lectū ire.	Auer de ler.
	legendū vel legendū eē, vel lectū iri.	Auer de ſer lido.
Gerundia.	Legendi.	De ler.
	Legendo.	Em lendo ⁊ ſendo lido.
	Legendum.	A ler ⁊ ſer lido.
Supina.	Lectum.	A ler.
	Lectu.	De ſer lido.
Participia.	Preſentis. Legens.	O que lee.
	futuri. Lecturus.a.um.	O que ha de ler.
	Preteriti. Lectus.a.um.	O que foy lido.
	futuri. Legendus.a.um.	O que ha de ſer lido.

Subiunctiuo modo,

legamus,	legatis,	legant,	Como lea.
legamur,	legamini	legantur,	Como ſeia lido.
legeremus,	legeretis,	legerent,	Como lera lerya ⁊ leſſe.
legeremur,	legeremini,	legerētur,	Co, foꝛa ſia ⁊ foſſe lido.
legerimus,	legeritis,	legerint,	Como aia lido.

lecti.e.a.ſimus vel fuerimꝰ, ſitis vel.eritis, ſint vl' fuerint, Co.aia ſido lido.

legiſſemus,	legiſſetis,	legiſſent,	Co.ouu̇a ⁊ ouueſſe lido.

lecti.e.a.eſſemꝰ vl' fuiſſemꝰ.eſ̄tis vel.etis, eſſent vl' fuiſſent, Co.ouu̇a.ou.ſi.l.

legerimus,	legeritis,	legerint,	Como ler ouu̇ ⁊ aia lido.

lecti.e.a.erimus vel fuerimus, eritis vel fueritis, erint vl' fuerint, Como foꝛ ouuer, ⁊ aia ſido lido.

Paradigma quarte coniugationis,

Audio, audis, audiui, audire. { Audiendi, audiendo, audiendum.
Auditum, auditu,
Audiens, auditurus,
Audioꝛ, audiris,
Auditus, audiendus,

I

Indicatiuo modo,

	Ego,	Tu,	Ille,
Tēpore preſenti	Audio,	audis,	audit,
	Audior,	audiris vł audire,	auditur.
Pret. imperf.	Audiebam,	audiebas,	audiebat,
	Audiebar,	audiebaris vł.are.	audiebatur.
Pret. ꝑfecto.	Audiui,	audiuiſti,	audiuit,
	Auditꝰ.a.uꝫ.ſuꝫ vel fui,	es vel fuiſti,	eſt vel fuit.
Pret. plꝰ. ꝑf.	Audiueram,	audiueras,	audiuerat.
	Auditꝰ.a.uꝫ.erā vel ſuerā,	eras vł fueras,	erat vel fuerat.
Futuro imꝑf.	Audiam,	audies,	audiet,
	Audiar,	audieris vel.ere.	audietur.
Fut. ꝑf.	Audiuero,	audiueris,	audiuerit,
	Auditꝰ.a.uꝫ.ero,	auditus eris,	auditus erit.

Imperatiuo modo,

Tpē preſenti	Audi vel audias,		audiat,
	Audire vel audiaris,		audiatur.
Futuro	Audito vel audiueris,		audito vel audiuerit,
	Auditor vel auditꝰ ſis,		auditor vł auditus ſit.

Optatiuo modo,

Tpē preſenti Utinam	Audirem,	audires,	audiret,
	Audirer,	audireris vł audirere,	audiretur.
P. imꝑf.	Audirem,	audires,	audiret,
	Audirer,	audireris vł audirere,	audiretur.
P. ꝑfecto.	Audiuerim,	audiueris,	audiuerit,
	auditꝰ.a.um.ſim vel fuerim,	ſis vel fueris,	ſit vł fuerit.
P. plu. ꝑf.	Audiuiſſem,	audiuiſſes,	audiuiſſet,
	auditꝰ.a.ū.eſſeꝫ vł fuiſſeꝫ,	ēēs vł fuiſſes,	eſſet vel fuiſſet.
Futuro	Audiam,	audias,	audiat,
	audiar,	audiaris vel audiare,	audiatur.

Indicatiuo modo,

Nos, Vos, Illi,

audimus, auditis, audiunt. Oucos
audimur, audimini, audiuntur, Som ouuidos

audiebamus, audiebatis, audiebant, Ouuis.
audiebamur, audiebamini, audiebantur, Era ouuido.

audiuimus, audiuiſtis, audiuerũt vel .ere. Ouui ey ⁊ ouue ouuidos
auditi.e.a.ſumꝰ vl̄ fuimꝰ. eſtis vel fuiſtꝫ. ſunt fuerũt vl̄ fuere. Fuy ey ⁊ ou
ue ſido ouuido.

audiueramus, audiueratis, audiuerant. Auia ouuido.
auditi.e,a.eramꝰ vl̄ fueramꝰ. eratꝫ vl̄ fueratꝫ. erãt vl̄ fuerãt. Auia ſido ouui.

audiemus, audietis, audient. Ouuirey.
audiemur, audiemini, audientur. Serey ouuido.

audiuerimus, audiueritis, audiuerint. Auerey ouuido.
auditi.e.a. erimꝰ, auditi eritis, auditi erunt. Auerey ſido ouuido

Imperatiuo modo,

audiamus, audite vel audiatis, audiant, Ouue logo.
audiamur, audimini vel audiamini, audiantur. Se logo ouuidos

audiamꝰ vel audiſimꝰ, auditote vel audiſitis, audiũto vel audiuerit. ouue
audiamur vel auditi ſimꝰ, audiminor vel auditi ſitis, audiuntor vel auditi ſint
Se ouuido depoys.

Optatiuo modo,

audiremus, audiretis, audirent. O ſe ouuiſſe.
audiremur, audiremini, audirentur. O ſe foſſe ouuidos

audiremus, audiretis. audirent. O ſe ouuira
audiremur, audiremini, audirentur. O ſe fora ouuidos

audiuerimus, audiueritis, audiuerint, O ſe aia ouuido.
auditi.e.a.ſimꝰ vl̄ fuerimus, ſitis vl̄ fueritꝫ, ſint vl̄ fuerit, o ſe aia ſido ouui.

audiuiſſemus, audiuiſſetis, audiuiſſent. O ſe ouuera ⁊ ouueſſe ouuido.
auditi.e.a.eſſemꝰ vl̄ fuiſſemꝰ, eſſetꝫ vl̄ fuiſſetis, eẽnt vl̄ fuiſſent, O ſe ouuera ⁊
ouueſſe ſido ouuido.

audiamus, audiatis, audiant. O ſe ouca.
audiamur, audiamini, audiantur. O ſe ſeia ouuidos

Subiunctiuo modo,

	Ego,	Tu,	Ille,
Tp̃e preſenti: Cum	Audiam, audiar	audias, audiaris vel audiare	audiat, audiatur.
Pret. imperſ.	Audirem, audirer,	audires, audireris vel audirere,	audiret, audiretur.
Pret. pfecto.	Audiuerim, auditꝰ.a.um.ſim vel fuerim,	audiueris, ſis vel fueris,	audiuerit, ſit vl̃ fuerit.
Pret. pl. pf.	Audiuiſſem, auditꝰ a.ũ.eſſem vl̃ fuiſſem,	audiuiſſes, eſſes vel fuiſſes,	audiuiſſet, eſſet vl̃ fuiſſet.
Futuro.	Audiuero, auditꝰ a.um. ero vl̃ fuero,	audiueris, eris vel fueris,	audiuerit, erit vl̃ fuerit.

Inſinitiuo modo,

Tp̃ore preſenti	Audire. audiri.	Ouuir. Ser ouuido.
Preterito.	Audiuiſſe. auditum.a.um. eſſe vel fuiſſe.	Auer ouuido. Ay ſido ouuido.
Futuro.	Auditurũ vl̃ auditurũ eſſe, vl̃ auditũ ire. audiẽdũ vel audiẽdũ eẽ, vel auditũ iri.	Auer de ouuir. Ay de ſer ouuido
Gerundia.	Audiendi. Audiendo. Audiendum.	De ouuir. Em ouuindo ⁊ ſendo ouuido. A ouuir ⁊ ſer ouuido.
Supina.	Auditum. Auditu.	A ouuir. De ſer ouuido.
Participia.	Preſentis, Audiens. futuri. Auditurus.a.um. Preteriti. Auditus.a.um. futuri. Audiendus.a.um.	O que ouue. O que ha de ouuir. O q̃ foy ouuido. O q̃ ha d' ouuido.

Subiunctiuo modo,

Nos,	Vos,	Illi,	
audiamus,	audiatis,	audiant,	Como ouça,
audiamur,	audiamini,	audiantur.	Como ſeia ouuidos
audiremus,	audiretis,	audirent,	Co. ouuira ouuiria ⁊ ouuiſſe.
audiremur,	audiremini,	audirētur,	Co. fora ſia ⁊ foſſe ouuido.
audiuerimus,	audiueritis,	audiuerint.	Como aia ouuido.
auditi e.a. ſimus vl' fuerim⁹. ſitis vl' fueritis ſint vel fuerint. Co. aia ſido ouu.			
audiuiſſemus,	audiuiſſetis,	audiuiſſent.	C. ouuera ⁊ ouueſſe ouui.
auditi.e.a. eſſem⁹ vl' fuiſſem⁹. eētis vl' ſetis. eſſent vl' fuiſſēt. C. ou. ⁊ ou. ſi. o.			
audiuerimus,	audiueritis,	audiuerit.	Co. ouuir ouuer ⁊ aia ouui.
auditi.e.a. erimus vl' fuerimus. eritis vl' fueritis. erint vel fuerint Como for			
			Couuer ⁊ aia ſido ouuidos

¶ Nota quod verbum imperſonale ſimile eſt tertijs perſonis ſingularibus verbi paſſiui. attamē in circunloquijs ſemꝑ neutram participij terminationē accipimus, vt Amatur. amabatur. amatuꝫ eſt vel fuit. amatū erat vl' fuerat. amabitur. amatum erit.

¶ De formatione verboꝝ regularium.

De formatione indicatiui.

¶ Preſens ⁊ preteritum perfectum non formantur, quin potius reliqua tempora formantur ab eis mediate vel immediate.

Preteritum imperfectum in verbis prime ⁊ ſecunde ꝯiugationis fit a ſecūda perſona preſentis .s. ablata addita bam. In verbis tertie ⁊ quarte, a prima perſona o. in e. aſſumpta bam. Excipitur Eo ibam. Queo quibam.

Pluſquam perfectum formatur a prima perſona preteriti perfecti i. mutata in e. aſſumpta ram.

Futurum imperfectum in verbis prime ⁊ ſecunde. fit a ſecunda perſona preſentis s. remota appoſita bo. In verbis tertie ⁊ quarte a prima verbi poſitione o. mutata in am. Eo tamen facit ibo. Queo quibo. Et eam ⁊ queam quoqꝫ reperiūtur apud antiquos.

Futurum perfectum formatur a prima perſona preteriti perfecti i. mutata in e. addita ro.

De verbo,

¶ Secunda imperatiui, formatur a ſecunda perſona preſentis indicatiui, s, ablata. In tertia autem coniugatione fit is, mutata in e,
Excipiuntur, Dic, Duc, fac, fer, & compoſita. Si vero facio cū prepoſitione componatur regulariter format.
In plurali formatur a tertia pſona preſentis indicatiui addita e. In reliquis aſſimilatur perſonis preſentis ſubiunctiui modi.
Secunda futuri, fit a tertia perſona preſentis indicatiui addita o, in plurali ab iſto futuro addita te, Vltima formatur a tertia perſona preſentis indicatiui numeri pluralis aſſumpta o.

¶ De formatione optatiui.

¶ Preſens formatur a ſecūda pſona ſingularis preſentis īpatiui, addita rem.
Preteritum imperfectum eodem modo formatur quō preſens.
Preteritū pfectū formatur a pterito pfecto indicatiui i, muta in e addita rim.
Pluſquam perfecum fit ab eodem tempore addita s, & ſem.
Futurum in verbis prime coniugationis formatur a prima verbi poſitione o, verſa in em, in reliquis o, in am.

¶ De formatione ſubiunctiui.

¶ Preſens formatur quēadmodū futurū optatiui, Reliqua tēpora aſſimilātur tēporibus optatiui, preter futurū qđ formatur ſicut futurū pfectū indicatiui.

¶ De formatione infinitiui.

¶ Preſens formatur a ſecunda imparatiui addita re, preteritum fit a preterito perfecto indicatiui addita s, & ſe. Futurum non formatur.

¶ De formatione vocis paſſiue.

¶ Vox paſſiua, fit ſup o, addita r, & ſup t aſſumpta ur, & m, vel s, verſa in r, Imperatiui ſecunda fit a ſua actiua addita re, in plurali te, in mini, in futuro tote, in minor.
Preſens infinitiui in verbis tertie ꝯiugationis, fit a ſecūda pſentis indicatiui vocis actiue s. remota, in reliquis formatur a ſua actiua re, mutata in ri.
Gerūdia formantur ab gtō participij, pſtis, tis, mutata in di, do, dum,
Participium preſentis formatur a prima preteriti imperfecti indicatiui bam, mutata, in ns. Participium futuri in rus, fit ab vltimo ſupino addita rus.
Participium preteriti ab eodem ſupino addita s.
Participium futuri in dus, fit a gtō ſingulari participij preſentis, tis, mutata in dus, da, dum.

¶ De vbis irregularibus & defectiuis.

¶ Coniugatio huius verbi, Sum es fui.

Verbũ ſubſtantiuũ

De verbo,

¶ Sum, es, fui, eſſe, ens, futurus,

Indicatiuo modo.

T.preſenti. Sum, es, eſt, Sumus, eſtis, ſunt. Som.
P.impf. Eram, eras, erat, eramus, eratis, erant. Era. ¶ ſido.
P.pfect. Fui, fuiſti, fuit. fuimꝰ, fuiſtis, fuerũt vel fuere. Fuy ey & ouue
P.pl.pf. Fuerã, fueras, fuerat, fueramꝰ, fueratis, fuerãt. Auia ſido.
Fut.impf. Ero, eris, erit, erimus, eritis, erunt. Serey.
Fut.pf. Fuero, fueris, fuerit, fuerimꝰ, fueritis, fuerint, Auerey ſido.

Imperatiuo modo,

The preſ. Es vel ſis, ſit, Simus, eſte vel ſitis, ſint. Se logo.
Futuro. Eſto vel fueris, eſto vel fuerit, Simus vel fuerimus, eſtote vel fueritis, ſunto vel fuerint, Se depoys,

Optatiuo modo,

T.pſ. Vtinam, Eſſem, eſſes, eſſet eſſemus, eſſetis, eſſent. O ſe foſſe.
P.impf. Eſſem, eſſes, eſſet, eſſemus, eſſetis. eſſent, O ſe fora.
P.pf. Fuerim, fueris, fuerit, fuerimꝰ, fueritis, fuerit. O ſe aia ſido.
P.pl.pf. Fuiſſem, fuiſſes, fuiſſet, fuiſſemꝰ, fuiſſetis, fuiſſent. O ſe ouuera
Futuro. Sim, ſis, ſit, ſimꝰ, ſitis, ſint, O ſe ſeia. ¶ ouueſſe ſido.

Subiunctiuo modo,

The preſ. Cum Sim, ſis, ſit, ſimus, ſitis, ſint. Como ſeia.
P.impf. Eſſem, eſſes, eſſet. eſſemꝰ, eſſetis, eſſent. Como fora ſeria & foſſe.
P.pf. Fuerim, fueris, fuerit, fuerimꝰ, fueritis, fuerint. Como aia ſido
P.pl.pf. Fuiſſem, fuiſſes, fuiſſet, fuiſſemꝰ, fuiſſetis, fuiſſent. Como ouuera
Futuro. Fuero, fueris, fuerit, fuerimꝰ, fueritis. fuerint. ¶ ouueſſe ſido.

Infinitiuo modo, ¶ como for ouuer & aia ſido.

Tempore preſenti. Eſſe, Ser.
Preterito. Fuiſſe, Auer ſido.
Futuro. Fore vel futurum eſſe. Auer de ſer.

¶ Hoc verbum Sum es fui, ideo paradigmatis verborum regularium nonnulli preponendum exiſtimarũt, quia neceſſarium eſt, ad circunloquia verborũ paſſiuorum declinanda, Verũ nos ceteris irregularibus annumerare maluimꝰ quia in arte ordinem grammatice, potiꝰ quam rationẽ doctrine tradere propoſuimꝰ.

Site, in ſecunda perſona preſentis imparatiui modi, pro Eſte, dixerunt antiquiores. Plautus, Site mihi volentes propitie.

Gerundia Eſſendi, eſſendo, eſſendum, ſubſtulimus, quia apud latinos non reperiuntur.

Ens vero participium preſentis etſi non dicatur latine, poſuimus tamen quia ab eo compoſita Preſens ⁊ abſens ⁊ potēs magis nomen q̄ȝ participium adhuc extant, Et philoſophi neceſſitate coacti eo vtuntur.

Participium quoqȝ futuri ab alio verbo ſumptũ eſt Fuo fuis, quod non extat. A quo etiam preteritum perfectum indicatiui modi: et tempora que ab eo formantur mutuati ſumus.

Fore etiam pro eo quod futurum eſt in futuro infinitiui ſumptum eſt, a forem, fores foret.

¶ Compoſita vero ab hoc verbo rationem ſimplicis ſequuntur: niſi quod Poſſum, a pos ⁊ ſum, aliquando recipit t mediam. Vt Potes, poteſt, poteſtis, poteram: potero. In imperatiuo poteſte, poteſtote. Et in preterito ⁊ temporibus ab eo formatis s mutatur in t. vt potui potueram. ⁊c. Et in participio potens. Inuenitur preterea poſſetur pro poſſet. poteratur pro poterat. Dixit et Verg. Liquidoue poteſtur electro.

¶ Cum prepoſitionib⁹ frequenter ꝯponitur, his ſcilicet, Ad, ab, de, in, inter ob, pre, pro, ſub, ſuper, vt Adſum, abſum, deſum, inſum, interſum. obſum preſum. proſum. ſubſum. ſuperſum. Nam poſſum vnde ꝯponatur iã dictũ eſt Sed quemadmodum poſſum accipit t, pro s, ita proſum euphonie deſeruiens accipit d, quando ſequitur vocalis. vt proderam, prodero, prodeſſe. ⁊c.

FEro, fers, tuli, ferre. ferendi, ferendo, ferendum. Latum, latu, ferēs, laturus. Feror, ferris vel ferre. Latus, ferendus.

Indicatiuo modo,

Tēpe preſenti. { fero, fers, fert, ferimus, fertis, ferunt.
{ feror, ferris vel ferre, fertur, ferimur, ferimini, feruntur.

Imperatiuo modo.

T. preſ. { fer, vel feras, ferat. feramus, ferte vel feratis, ferant.
{ ferre vel feraris, feratur, feramur, ferimini vel feramini, ferãtur.

Futuro ferto vel tuleris, ferto vel tulerit, feramus vel tulerimus, fertote vl tuleritis, ferunto vel tulerint.

Fertor vel latus ſis, fertor vel latus ſit. feramur vel lati ſimus, ferimino: vel lati ſitis, feruntor vel lati ſint,

Optatiuo modo.

Tempore preſenti. Utinam ferrem, ferres, ferret, ferremus, ferretis, ferrent.
Ferrer, ferreris, vł ferrere, ferretur, ferremur, ferremini, ferrentur.

Subiũctiuo modo.

Preterito imperfecto. Cum ferrem, ferres, ferret, ferremus, ferretis, ferrent.
Ferrer, ferreris, vł ferrere, ferretur, ferremur, ferremini, ferrentur.

Infinitiuo modo.

Tempore preſenti. Ferre, ferri.
Alia tempora declinãtur per proportioẽz. tertie cõiugationis.

¶ Uolo, vis, volui, velle, volendi, volendo, volendũ, volitum, volitu, volens, voliturus.

Indicatiuo modo.

Tpe preſenti. volo, vis, vult, volumus, vultis, volunt
Imperatiuo modo caret. Sed ab eo compoſitum Nolo habet in preſenti Noli nolite. In futuro Nolito nolitote.

Optatiuo modo.

Tpe preſenti. Utinam vellem, velles, vellet, vellemus, velletis, vellent. Futuro. vtinam Uelim, velis, velit, velimus, velitis, velint.

Subiunctiuo modo.

Tpe pſenti. Cum velim, velis, velit, velimꝰ, velitis, velit.
P. impſ. Uellem, velles, vellet, vellemus, velletis, vellent.

Infinitiuo modo Tpe preſenti. Uelle.

Alia tpora formãtur per proportionem tertie coniugationis.

Fio fis factus ſum vel fui. fieri, factum, factu, factꝰ, faciẽdꝰ.

Indicatiuo modo.

Tpe preſenti Fio fis fit. fimus fitis fiunt.
Pre. impſ. Fiebam fiebas fiebat, fiebamꝰ fiebatis fiebant.
Pre. pſ. Factus. a. um. ſuz vel fui, es vel fuiſti. eſt vel fuit. facti. e. a. ſumus vel fuimus, eſtis vel fuiſtis. ſũt fuerũt vł ere.
P. pl. p. factꝰ. a. ũ. erã vł fuerã, eras vł fueras erat ł. fuerat. facti. e. a. eramus vel fueramꝰ, erat vł fueratis. erãt vł fuerãt.
Futuro impſ. Fiam fies fiet, fiemus fietis fient.
Fu. pſ. Factus a. um. ero factus eris factus erit, facti e. a. erimus facti eritis facti erũt.

Imperatiuo modo.

Tp̄e preſ. Fi fias, fiamus fiatis fiant.
Futuro fito tu fito ille, fiamus fitote fiant.

Optatiuo modo.

T. pre. P. imp̄f. fierem fieres fieret, fieremꝰ fieretis fierēt.
P. pf. P. pl. pf. factus. a. uʒ. eſſem vel fuiſſeʒ, eſſes vel fuiſſes, eſſet vel fuiſſet. facti. e. a. eſſemus vel fuiſſemus, eſſetis vel fuiſſetis eſſent vel fuiſſent.
Futuro fiam fias fiat, fiamus fiatis fiant.

Subiūctiuo modo.

T. p̄ſenti Cuʒ, fiam fias fiat, fiamus fiatis fiant.
P. imp̄f. fierem fieres fieret, fieremus fieretis fierent.
P. pf. factus a. um. ſim vel fuerim ſis vel fueris ſit vel fuerit. facti. e. a. ſimus vel fuerimus ſitis vel fueritis ſint vel fuerint.
P. pl. p. factꝰ a. uʒ. eſſeʒ l. fuiſſeʒ eēs vl̄ fuiſſes eſſet l. fuiſſet. facti. e. a. eſſemꝰ vel fuiſſemꝰ eſſetꝫ vl̄ fuiſſetis eſſent l. fuiſſet.
Fut. factus a. um. ero vel fuero eris vel fueris erit vel fuerit. facti. e. a. erimꝰ vel fuerimꝰ eritis vel fueritꝫ erint vel fuerint.

Infinitiuo modo

T. pre. fieri, Prete. factum. am, um, eſſe vel fuiſſe.
Futu. factum iri.
Caret gerundijs, Nam fiendi fiendo fiendum docti nō dicūt.
Sed faciendi faciendo faciendum, a facio.
Supina habet factuʒ factu, a facio, vnde, factus a. um. participium, Item faciēdꝰ a. uʒ. Nam fiēdus nō dicit latine.

De verbis defectiuis

¶ Es eſt, pro eo quod edis edit, in ſecunda ꝛ tertia perſona ſingularis indicatiui modi.
Eſſem eſſes eſſet, eſſemus eſſetis, eſſent. in preſenti optatiui ꝛ preterito imperfecto optatiui ꝛ ſubiunctiui.
Eſſe in p̄ſenti infinitiui. Eſtur, in p̄ſenti indicatiui modi vocis paſſiue. Que deficiunt ſupplentur ab hoc verbo, edo, edis.
¶ Forem fores foret, pro eſſem eſſes eſſet, in preſenti ꝛ p̄terito imp̄fecto optatiui modi, ꝛ in p̄terito ip̄fecto ſubiūctiui reperit.
Et fore pro futurū eſſe, in futuro īfinitiui. In alijs locis d̄ficit.
¶ Aio ais ait, aiunt, in preſenti indicatiui modi.
Aiebam aiebas aiebat, aiebamus aiebatis aiebant.
in preterito imp̄fecto eiuſdem modi. ¶ Aiam aias aiat.

in futuro eiuſdem. Ai, in ſecūda perſona ſingulari. preſentis imperatiui modi. Aiens, in participio preſentis.

¶ Inquio vel inquā, inquis inquit inquiūt, in p̄ſenti indicatiui. Inquiſti, in ſecunda perſona preteriti pfecti eiuſdē indicatiui. Inquiat, in tertia ſingulari futuri eiuſdem indicatiui. Inque, in ſecūda pſona ſingulari p̄ntis imꝑatiui. in alijs deficit

¶ Queſo queſum⁹, in primis perſonis vtriuſqȝ numeri preſentis indicatiui modi reperitur in vſu.

¶ Infit pro inquit, ⁊ ouat pro gaudet, in tertijs perſonis preſentis indicatiui, ⁊ ouans in participio reperitur.

¶ Faxo faxis faxit, faximus faxitis faxint. In futuro tantum indicatiui modi.

¶ Auſim, in prima perſona ſingularis futuri indicatiui tātum.

¶ Cedo pro dic, ⁊ cedite pro dicite, in ſecundis perſonis tātum vtriuſqȝ numeri imperatiui modi.

¶ Salue ſaluete ſaluere. Aue auete auere. In ſecundis perſonis imꝑatiui modi, ⁊ in preſenti infinitiui.

¶ Odi odiſti, Noui nouiſti, Cepi cepiſti, Memini meminiſti, in voce tm̄ habēt preteritū pfectū indicatiui ⁊ tꝑora que formātur ab eo, ſignificatiōem vero etiam ōnium alioꝝ tēpoꝝ.

De preteritis ⁊ ſupinis,

De preterito prime coniugationis.

¶ Omnia verba prime ꝯiugatiōis p̄teritū habēt in aui, ſupinū in atum, vt Oraui oratum. Aeſtuo aeſtuaui, caret ſupino.

Excipe

Cubo cubui cubitum,	Sono ſonui ſonitum,
Crepo crepui crepitum,	Tono tonui tonitum,
Domo domui domitū,	Ueto vetui vetitum,
Frico fricui frictum,	Do dedi datum,
Nexo nexui nexum,	Sto ſteti ſtatum,
Seco ſecui ſectum,	Iuuo iuui iutum,

Poto potum pro potatum,

Neco necui vel .aui, nectū vel necatum.

Mico micui ſine ſupino, ſed dimicaui. atū, dicim⁹ in ꝯpoſito.

Lauo. laui vel lauaui lotum lautum ⁊ lauatum.

Plico plicui vel plicaui, plicitum vel plicatum.

De verbo,

Compoſita a do fiunt tertie coniugationis, p̄ter circundõ, venundo, peſſundo.

Item ꝯpoſita a cubo tertie coniugatiõis ſunt, addito m, quod ſi tollas manent prime, vt Accumbere accubare, Recumbere recubare.

Migrant ⁊ in tertiam coniugationem compoſita a Lauo. vt Abluo abluis abluere.

Compoſita ex plico ⁊ nomine habent aui atum. vt Multiplico multiplicaui multiplicatum. Duplico duplicaui duplicatū. Compoſita ex prepoſitiõe habēt ui itum. vt Explico explicui explicitū. Supplico tñ dat ſupplicaui. ⁊ applicaui dixit Cice. ¶ Obſeruabis ⁊ hanc regulam in hac ⁊ alijs coniugatiõibus. Verba compoſita a ſimplicibus primas ſyllabas preteriti geminantibus, amittunt priorem in ꝯpoſitione, vt Spondeo. es. ſpopondi. Deſpondeo. es. deſpondi. ⁊c. Compoſita tamen a Do ⁊ ſto, retinent omnes ſyllabas. vt Circundo circundedi. Addo addidi. Preſto preſtiti. Aſto aſtiti. Exeunt enim a ſto compoſita per ſtiti ac ſtitum. Obſeruabis ⁊ exceptiones quas alibi tibi aſſignabimus.

De preterito ſecunde coniugationis.

¶ Verba ſecunde coniugationis preteritum habent per ui, ſupinum in itum, vt Habeo. es. habui habitum.

Excipe

Doceo doctum.	Torreo toſtum.
Teneo tentum.	Cenſeo cenſum.
Pateo paſſum.	Recenſeo recenſitum.
Careo caſſum ⁊ caritum.	Miſceo mixtum.

Habent hec preterita regularia.

Polleo ⁊ nideo carent preteritis ⁊ ſupinis.

Et omnia verba neutra huius ordinis, mittentia preteritum g ui, cum his actiuis Timeo ⁊ Arceo carent ſupinis.

Excipe

Placeo placui placitum.	Noceo nocui nocitum.
Valeo valui valitum.	Doleo dolui dolitum.
Soleo ſolui ſolitum.	Pateo patui paſſum.

Excipiuntur et octo habentia ui, ſum.

Pendeo pependi penſum.
Mordeo momordi morſum.
Sondeo ſpopendi ſponſum.
Tondeo totondi tonſum.
Prandeo prandi pranſum.
Sedeo ſedi ſeſſum.
Video vidi viſum.
Strideo ſtridi, caret ſupino.
Detondeo detondi detonſum. Sic cetera compoſita ⁊ ab alijs geminantibus, amittunt primam ſyllabam preteriti.

Hec xi ctum faciunt.

Augeo auxi auctum.
Rugeo ruxi ructum.
Sugeo ſuxi ſuctum.
Mulceo mulxi mulctum.
Mulgeo mulxi mulctum.
Lugeo luxi luctum.
Frigeo frixi.
Luceo luxi,
Conniueo connixi.
Carent ſupino.

Sequentia habent ſi ſum.

Tergeo terſi terſum, vetus eſt.
Mulceo mulſi mulſum.
Torqueo torſi torſum vel tortũ.
Suadeo ſuaſi ſuaſum.
Rideo riſi riſum.
turgeo turſi.
algeo alſi.
ardeo arſi.
vrgeo urſi.
Carent ſupino.
Fulgeo fulſi.
Indulgeo indulſi indulſum vel indultum.
Sorbeo ſorbui vel ſorpſi, ſorbitum vel ſorptum.
Jubeo iuſſi iuſſum.
Hereo heſi heſum.
Mulgeo mulſi mulſum.
Maneo manſi manſum.
Compoſita a maneo mutantia a, in i, in preterito habent ui, ſine ſupino, vt Jmmineo imminui. Emineo eminui.

Excipe ⁊ in ueo, terminata.

Nam his eſt preteritũ in vi, ſupinũ in tuꝫ, vt Moueo moui motuꝫ. Faueo tamen dat fautum, ⁊ Caueo cautum.
Nam neutra in ueo, finita carent ſupinis, vt Paueo paui.

Excipe.

Fleo fleui fletum.
Neo neui netum.
Cieo vel cio ciui citum.
Vieo vieui vietum.
Et a Leo deducta, vt Deleo deleui deletum.
Et a Pleo, vt Jmpleo impleui impletum.
Oleo olui, ſupinum olitum, caret authore, Compoſita variãt,
Jn eui, ſepius exeunt, vt
Adoleo adolevi apud Vergilium adultum.

Obſoleui apud Ciceronem obſoletuꝫ, vulgaria ⁊ obſoleta.
Aboleui abolitum ⁊ aboletum. Oboluí obolitum.
Redolui, Subolui.

De preterito tertie coniugationis.

In tertia ꝯiugatione non eſt vnus aliquis character ꝑteritoꝝ, vt in ſupioꝛibꝰ oꝛdinibꝰ, Sed ſingule terminatiões ſuos quoſdam characteres, ſuaſ formulas eaſqꝫ varias habent proinde omnes terminationes proponemus.

Bo.

Que Bo finiũt, formãt bi, ⁊ bitum, vt Bibo bibi, bibitum.

Scribo, } pſi ptum. Scabo, } carẽt ſupi. ⁊ habẽt pre. re.
Nubo. } Lãbo. }

Compoſita a Cubo tametſi in hunc oꝛdinẽ migrẽt addito m, Seruant tamen formam ſimplicis in preterito ⁊ ſupino, vt Accumbo. is, accubui accubitum.

Sco.

Que in Sco finiunt, formant vi, tum, s, tamen remoto, vt Noſco .is, noui notum.

Excipe.

Paſco paſtum, } Preteritū regulare habent.
Cognoſco cognituꝫ,
Agnoſco agnitum.

Poſco popoſci poſcitum. Diſco didici. ſine ſupino.
Compoſita a Poſco ⁊ Diſco non amittũt ſyllabã in preterito, tametſi geminet ſimplex, vt
Depoſco depopoſci, Ediſco edidici.
Compeſco compeſcui, } carent ſupino.
Diſpeſco diſpeſcui,
Conquiniſco conqueri,
Viſco, caret preterito ⁊ ſupino.
Et Inchoatiua niſi, a thematis mutuẽtur, carent vtroqꝫ, vt Seneſco ſenui. Nam fugiendum eſt thema ſeneo.

Hec in Ci, preteritũ faciunt, Sed varie, variant ⁊ ſupina.
Vinco vici victuꝫ, Pollinco pollinxi pollinctum,

Dico dixi dictum, Jco ici ictum,
Duco duxi ductum, Parco peperci parcitũ ꝛ parſi parſuz.

Do

¶ Finita in do, in di, ſum, exeunt. vt. Prehendo prehendi prehenſum. Scando ſcandi, ſine ſupino. Deſcendo deſcendi deſcenſum. Sic cetera compoſita a ſcando.
Sido, ſidi preteritũ mutuatur a ſedeo, vel caret teſte Priſci.
Strido ꝛ Rudo carent ſupino ꝛ habent preteritũ regulare.

Excipe.

Findo fidi fiſſum. Scindo ſcidi ſciſſum.
Fundo fudi fuſum. Fido fiſus ſum format
Pedo pepedi, ſine ſupino. Pando paſſum, prete. regul.
Edo edi eſum, Sic et compoſita, Comedo tamen dat comeſum vel comeſtum.
Tundo tutudi tunſum ꝛ tuſum.
Contundo contudi cõtuſum. Sic cetera compoſita.
Pendo pependi penſum.
Suſpendo ſuſpendi ſuſpenſum.
Cado cecidi caſum. Compoſita non formant ſupina aut verbalia, extat tamen occaſus ꝛ recaſum vnde ꝛ recaſurꝰ.
Cedo, cecidi ceſum compoſitum.
Occido occidi occiſum.
Tendo tetendi tenſum vel tentum.
Oſtendo oſtendi oſtentum vſitatius ꝙ oſtenſum.
In his que geminant in preterito compoſita amittunt ſyllabam.

Item hec in do, preterito finiunt
ſi, ſupino ſum.

Claudo clauſi clauſum. Rado raſi raſum,
Plaudo plaſi plauſum. Ludo luſi luſum.
Rodo roſi roſum. Trudo truſi truſum.
Plodo ploſi ploſum. Ledo leſi leſum.
Vado vaſi vaſum. Diuido diuiſi diuiſum.

Cedo ceſſi ceſſum.

Compoſita a do, habent didi, ditum. vt
Addo addidi additum. Condo condidi conditum.
Abſcondo tamen dat abſcondi abſconditum, fecerunt et abſconſum, Ego id non memini legere.

Go.

In Go, finita habent xi, in preterito, ctum, in ſupino. vt

Affligo afflixi afflictum. Rego rexi rectum.
Tingo tinxi tinctum. Surgo ſurrexi ſurrectum.
Lingo linxi, caret ſupino. Ango anxi, caret ſupino.

Excipe.

Figo fixum vel fictum, preteritum regulare.
Frigo frixum, preteritum regulare.

Item n, abijcientia in ſupino.

Fingo fictum. Stringo ſtrictum.
Pingo pictum. Ringo rictum.
Eſt ⁊ in his preteritum regulare.

In his Gi, preteriti charater eſt.

Ago egi actum.
Cogo coegi coactum.
Dego degi.
Satago ſategi. carent ſupino.
Ambigo ambegi.
Pungo pupugi punxi punctum.
Expungo expunxi tantũ expunctuꝫ. Sic ⁊ cetera cõpoſita.
Repungo tamen dat repupugi.
Frango fregi fractum. Effringo effregi effractum.
Pango pepigi panxi pactum Impingo impegi impactum.
Nam teſte Priſciano a pango fuit olim preteritum pegi.
Tango tetigi tactum Attingo attigi attactum, Amittunt in compoſitione ſyllabam cõpoſita a tango.
Lego legi lectum. Perlego perlegi perlectum.
Colligo collegi collectum. Verum diligo, intelligo, negligo in xi faciunt.

Nota ⁊ hec in ſi, ſum, habentia.

Spargo ſparſi ſparſum. Mergo merſi merſum.
Tergo terſi terſum. Vergo verſi verſum.
Deuergo deuerſi deuerſum.

Ho.

Traho traxi tractum. Veho vexi vectum.

Io

Meio minxi mictum.

Cio

Ci preteriti character eſt, ctum ſupini.

Facio feci factum. Iacio ieci iactum.

Sic et compoſita,

Reficio refeci refectum Adiicio adieci adiectum.
Facio compoſitum cum nominib' aut aduerbijs non mutat a,
Calefacio, benefacio, Quedam habent paſſiuam in or, vt
Perficio perficior.

Compoſita a lacio

Allicio allexi allectum. Pellicio pellexi pellectum.
Illicio illexi illectum. Elicio mittit elicui elicitum.

A ſpecio

Deſpicio deſpexi deſpectum, Sic alia compoſita.

Dio — Gio

Fodio fodi foſſum. Fugio fugi fugitum.

Pio

Rapio rapui raptum. Cupio cupiui cupitum.
Capio cepi captũ. Sapio ſapui ſapitũ. & ſapiui ſapitũ,

Rio — Tio

Pario peperi partũ vel paritũ, Quatio quaſſi quaſſum.

Lo

Alo alui alitum vel altum. Molo molui molitum.
Colo colui cultum. Excello excellui excelſum.
Conſulo conſului conſultũ. Precello precellui precelſum.
Occulo occului occultum. Vello velli vel vulſi vulſum.
Fallo fefelli falſum. Percello perculi perculſum.
Sallo ſalli ſalſum & ſalitũ. Tollo mutuatur ſubſtuli ſublatum, dedit olim tetuli.
Pello pepuli pulſum. Pſallo pſali, caret ſupino
Depello depuli depulſum. Volo volui caret ſupino.
Sic amittũt ſyllabã ꝑpoſita. (dicunt iuniores volitum.

Mo

Que in mo, deſinunt, preteritũ faciunt per ui, duas ſyllabas, ſupinum in itum, vt Gemo gemui gemitum.

Excipe

Demo dempſi demptum. Premo preſſi preſſum.
Promo prompſi promptũ. Apprimo appreſſi appreſſum.
Sumo ſumpſi ſumptum. Emo emi emptum.
Como compſi cõptum. Redimo redemi redemptum.

Pono poſui poſitum, Lino lini vel leui, vel liui litum.

Gigno genui genitum, Sino ſiui ſitum.

Sterno ſtraui ſtratum, Sperno ſpreui ſpretū.

Temno tempſi temptum, Cerno creui, caret ſupino.

Cano cecini cantum.

Compoſita a Cano habent ui, ⁊ entum, vt

Concino cōcinui ꝯcentum, Precino p̄cinui p̄centum.

Po.

Terminata in Po, faciunt pſi, ptum, vt

Carpo carpſi carptum, Scalpo ſcalpſi ſcalptum.

Decerpo decerpſi decerptū, Sculpo ſculpſi ſculptum.

Excipe.

Rumpo rupi ruptum, Strepo ſtrepui ſtrepitum.

Crepo .is. crepui crepitū, frequentius p̄me ꝯiugationis.

Quo.

Coquo coxi coctum, Linquo liqui lictum.

In compoſitis tantum vtimur ſupino.

Ro

Tero triui tritum, Quero queſiui queſitum.

Fero tuli latum, Gero geſſi geſtum.

Uro vſſi vſtum, Curro cucurri curſum.

Uerro verri vel verſi verſum, Precurro precucurri. Nā cetera ꝯpoſita amittūt ſyllabā.

Sero ſeui ſatum, vel ſerui ſertum.

Compoſita a Sero ſimplicis ſignificatum referentia habent ſeui, ſitum, vt Inſeuit nobis deus ſuum ſpiritum. Alioquī habent rui, ertum, vt Altius egit iter deſeruitq; patrem.

Furo caret preterito ⁊ ſupino.

So.

Finita in So. formant ſiui, ſitum, vt

Acceſſo .ſiui. ſitum, Laceſſo .ſiui. ſitum.

Excipe.

Capeſſo capeſſi capeſſum, Inceſſo inceſſi inceſſum.

Faceſſo faceſſi faceſſum, Viſo viſi viſum.

Pinſo pinſui piſtum.

To.

Flecto flexi flexum, Necto nexi vel nexui. nexum.

Plecto plexi plexum, Pecto pexi vel pexui vel pectiui pexum.

Peto petiui petitum, Mitto miſi miſſum.
Verto verti verſum, Meto meſſui meſſum.

Sterto ſtertui abſq; ſupino.

Siſto ſtiti ſtatum accomodat, & ſtatui ſtatutum; Compoſita imitantur preteritum verbi Sto, vt Reſiſto reſtiti.

Vo diſſyllabum.

Vi due ſyllabe character eſt preteriti, vtum ſupini, vt Arguo argui argutum.

Carent ſupinis.

Metuo metui, Luo lui.
Reſpuo reſpui, Congruo & ingruo, ui.

Excipe.

Fluo fluxi fluxum vel fluctum, Struo ſtruxi ſtructum.
Ruo rui rutum vel ruitum, compoſita tantũ vtum, dant, vt Diruo dirui dirutum.
Pluo plui plutum, Veteres pluui fecerunt.

Vo monoſyllabum.

Soluo ſolui ſolutum, Voluo volui volutum.
Viuo vixi victum, Caluo calui, caret ſupino.

Xo.

Texo texui textum, Nexo nexui nexum.

De preterito quarte coniugationis.

¶ In quarta coniugatione preteriti character, iui, eſt, ſupini itũ. Cio ciui citum, Suffio ſuffiui ſuffitum.
Obedio obediui, caret ſupino.
Singultio ſingultũ, Sepelio ſepultũ. Habẽt p̄terita regl'.

Excipe.

Farcio farſi fartum, Raucio rauſi rauſum.
Refercio referſi refertum, Sancio ſanxi ſanctum, &
Sarcio ſarſi ſartum, ſanciui ſancitum.
Fulcio fulſi fultum, Vincio vixi vel vinciui vinctũ.
Sentio ſenſi ſenſum, Cambio campſi camptum.
Veneo venij vel veniui venũ, Venio veni ventum.
Haurio hauſi hauſtum, vel hauriui hauritum
Sepio ſepſi vel ſepiui ſeptum.
Amicio amicui vel amiciui amictum.
Salio ſalui vel ſaliui ſaltũ, Reſilio reſiliui reſultũ ſic cõpoſi.

Quatuor compoſita a pario.

Operio operui opertum. Comperio comperi compertum.
Aperio aperui apertum. Reperio reperi repertum.

Aio caret preterito & ſupino.

Ferio item caret, vtroqз, aut mutuatur percuſſi.

¶ De preteritis & ſupinis verborum paſſiuorum communium & deponentium.

¶ Paſſiua mutuantur a participijs preterita, vt Legor lectus ſum. Horum formulas iam propoſuimus.

Communia & deponentia imitantur formulam paſſiuorum. Ex ſupinis finguntur participia & preterita, Supina vero in ſingulis terminationibus, qualia fiant in regulis ſuperioribus apparet, Verū nonnulla etiam preterita diſcedunt ab analogia.

Reor	reris	ratus	ſum,	
Miſereor	miſereris	miſertus	ſum,	
Fateor	fateris	faſſus	ſum,	
Gradior	graderis	greſſus	ſum,	
Patior	pateris	paſſus,	ſum,	
Loquor	loqueris	locutus	ſum,	
Sequor	ſequeris	ſecutus	ſum,	& fructus.
Fruor	frueris	fruitus	ſum,	
Labor	laberis	lapſus	ſum,	
Cōminiſcor	cōminiſceris	cōmētus	ſum,	
Proficiſcor	proficiſceris	profectus	ſum,	
Nanciſcor	nanciſceris	nactus	ſum,	
Paciſcor	paciſceris	pactus	ſum,	
Adipiſcor	adipiſceris	adeptus	ſum,	
Vlciſcor	vlciſceris	vltus	ſum,	
Obliuiſcor	obliuiſceris	oblitus	ſum,	
Expergiſcor	expergiſceris	experrectus	ſum,	
Defetiſcor	defetiſceris	defeſſus	ſum,	
Queror	quereris	queſtus	ſum,	
Vtor	vteris	vſus	ſum,	
Nitor	niteris	niſus	ſum,	vel nixus.
Complector	complecteris	complexus	ſum.	

Amplector amplecteris amplexus ſum,
Tueor tueris tutus ſum vel tuitus,
Tuor tueris tutus ſum vel tuitus,
Ordior ordiris orſus ſum vel orditus,
Experior experiris expertus ſum,
Metior metiris menſus ſum,
Morior moreris vel moriris, mortuus ſum moriturus.
Orior oriris ortus ſum oriturus, anomalum participium, degeneratq; hoc verbum in tertiā ↄiugationē alijs caſibus preter oriri ⁊ oriris, fecit ⁊ Ouuidius oreris,
Tu quotiens oreris, viridiq; in ceſpite flores.
Naſcor naſceris natus ſum naſciturus,

Carent ſupinis ⁊ proinde preteritis.

Reminiſcor reminiſceris, Veſcor veſceris,
Medeor mederis, Liceor liceris,
Liquor liqueris Opperior opperiris,

Carent ⁊ ſupinis omnia verba preteritis carētia, vt Aio ais, Ferio is, Furio is, Gliſco is. ⁊ que ſupra diximus inchoatiua, Vt Tumeſco.

De cōpoſitione verboꝝ cum prepoſitionibus.

¶ Prepoſitiones cum veniunt in compoſitionē cum verbis, aut corrūpūtur vbi integritate manēte, vt Pono .is. īpono .is. Aut ipſis manētibꝰ integris vba corrūpūtur, vt Incipio .is. Aut inuicem prepoſitiones ⁊ vba corrūpunt ⁊ corrumpūtur, vt Impero imperas. Aut vtrunq; manet integrum, vt Infundo .is. Sed quēadmodū prepoſitiones corrumpātur in ea parte que eſt de orthographia diſſeritur, nūc quēadmodum verba corrumpantur dicimus.

De verbis mutantibus a, in e.

Lacto	.as.	Delecto	.as.	oblecto	.as.
Mando	.as.	Comendo	.as.		
Patro	.as.	Perpetro	.as.	Impetro	.as.
Halo	.as.	Anhelo	.as.		
Sacro	.as.	Conſecro	.as.	Execror	.aris.
Dāno	.as.	Condēno	.as.	Indēno	.as.

Apto .as.	Ineptio .is. ineptior .iris.
Tracto .as.	Obtrecto .as. contrecto .as.
Arceo .es.	Coerceo .es. aberceo .es.
Pario .is.	Comperio .is. reperio .is.
Paſco .is.	Compeſco .is. diſpeſco .is.
Scando .is.	Deſcendo .is. conſcendo .is.
Parco .is.	Deperco .is.
Fatiſco .is.	Defetiſcor .eris.
Spargo .is.	Diſpergo .is. conſpergo .is.
Carpo .is.	Decerpo .is. concerpo .is.
Paciſcor .eris.	Depeciſcor .eris.
Partior .iris.	Impertior, diſpertior.
Patior .eris.	Perpetior .eris.
Gradior .eris.	Congredior .eris.
Farcio .is.	Confercio .is. refercio.

De mutantibus .a. in i.

Amico .as. aui,	Inimico .as. aui,
Maneo .es.	Immineo .es. emineo .es.
Taceo .es.	Conticeo .es. reticeo .es.
Placeo .es.	Diſpliceo, Complaceo, non mutat .a.
Habeo .es.	Adhibeo, cohibeo.
Lateo .es. ui.	Deliteo .es. delitui.
Fateor .eris.	Confiteor, diffiteor.
Iacio .is.	Adijcio, proijcio, reijcio.
Facio .is.	Afficio .is. perficio, deficio.
Sapio .is.	Reſipio, vel reſipiſco, deſipio.
Rapio .is.	Diripio, corripio, arripio.
Capio .is.	Accipio, concipio, percipio.
Cado .is.	Occido, concido, decido.
Cedo .is.	Incido, concido, occido.
Ledo .is.	Allido, collido.
Quero .is.	Acquiro, conquiro.
Ago .is.	Adigo, prodigo, redigo.
Frango .is.	Confringo, perfringo.
Tango .is.	Contingo, attingo.
Pango .is.	Impingo .is. compingo .is.
Cano .is.	Accino, concino, precino.
Salio .is.	Aſſilio, reſilio, deſilio.

De mutantibus, au. in .o. e. vel .u.

Plaudo .is. Complodo .is. explodo .is.
Audio .is. Obedio .is.
Claudo, Concludo. ¶ Fraudo, Defrudo.

De mutantibus, a. in .u.

Quatio .is. Concutio, diſcutio.
Salto .as. Reſulto .as. aſſulto inſulto.
Calco .as. Conculco, proculco.
Scalpo .is. Exculpo, inſculpo.
Capio .is. Occupo .as. aui.

De mutãtibus, e. in .i.

¶ Teneo .es. Contineo .es. pertineo .es.
Sedeo .es. Aſſideo, conſideo.
Rego .is. Arrigo, dirigo, erigo.
Lego .is. Colligo, diligo, intelligo.
Emo .is. Adimo, perimo, eximo.
Premo .is. Apprimo, comprimo.

De mutantibus, u. in .e.

¶ Juro .as. Deiero .as. peiero .as.

De quibuſdam alijs verboꝝ conſiderationib⁹.

Si in prima verbi poſitione fuerit .a. etiam ſi in preterito mutetur ſemper manet in ſupinis, vt

¶ Do .as. dedi datum, Sto .as. ſteti ſtatum.
Pario .is. peperi partum, Tango .is. tetigi tactum.
Fallo .is. fefelli falſum, Frango .is. fregi fractum.
Facio .is. feci factum, Jacio .is. ieci iactum.
Cado .is. cecidi caſum.

Si in compoſitione verbi .a. mutatur in .i. aliquãdo in preterito manet .e. ſimplicis et .a. in ſupinis, vt

¶ Frango .is. fregi fractum, Jnfringo .is. infregi infractũ.
Pango .is. pepigi pactum, Jmpingo .is. impegi ĩpactũ.
Ago .is. egi actum, Adigo .is. adegi adactum.

Aliquãdo .a. ſupini verbi ſimplicis vertitur in .e, vt

¶ Facio .is. feci factum, Conficio .is. cõfeci ꝯfectum.
Jacio .is. ieci iactum, Conijcio .is. ꝯieci cõiectum.
Capio .is. cepi captum, Cõcipio .is. cõcepi ꝯceptum.
Rapio .is. rapui raptum, Corripio .is. corripui correptũ.
Cano .is. cecini cantum, Occino .is. occinui occentum.

De verbis impſonalibus.

Mar. HIc mihi pauca de verbis impſonalibus dicenda ſunt, tui cõmonendi cauſa. Duplicia ſunt verba impſonalia, alia paſſiue vocis, alia actiue. Paſſiue vocis impſonalia, fiunt a verbis actiuis ꝛ neutris, vt Docetur, Scribitur, Curritur, Statur.

Actiue vocis impersonalia hec fere ſunt,

Eſt,	Intereſt,	Refert	Accidit,
Contingit,	Euenit,	Conuenit,	Comperit,
Placet,	Libet,	Licet	Expedit,
Liquet,	Patet,	Conſtat,	Vaccat,
Sufficit,	Iuuat,	Oportet,	Decet,
Delectat,	Penitet,	Piget,	Pudet,
Tedet,	Miſeret.		

¶ In his quedam perſonaliter vſurpantur, quedam plane non recipiunt perſonalem vocem. Non enim oporteo, pudeo, peniteo dicimus. Coniugatio tam in paſſiuis q̄z in actiuis ſequitur characterē perſonalium, recipiunt autem tantum terminationē tertie perſone. De conſtructione, in ſyntaxi dicemus.

Item hec, Incipit, Deſinit, Debet, Solet, impſonalia ſunt, cum infinitiuis verborum proprie impersonalium iunguntur: alias vero perſonalia.

De aduerbio.

Veriſ. EDepol, tam mihi clarus ꝛ perſpicuꝰ eſt ſermo, quem de verbo hactenus habuiſti, quam ea que ſunt clariſſima, Sed nunc aduerbium (ni falor) eſt, quod explanandū ſuccedit, Tu queſo prouinciam iſtam noli grauate ſuſcipere.

Mar.) Imo mi frater libens ſuſcipio, Nam mihi iucundius eſt nihil, quam tibi in omnibus morem gerere.

¶ Aduerbiū eſt pars oratiõis indeclinabilis que addita verbo ſignificationem eius aut complet, aut mutat, aut minuit, vt Iam faciam, non faciam, parum faciam.

Veriſ.) Unde dicitur aduerbium?

Mar.) Dicitur quaſi ad verbum, quod verbo circunſtantiā adijcit.
Veri.) Quot accidunt aduerbio?
Mar.) Tria. Species. Figura. Significatio.
Veri.) Quot ſunt ſpecies aduerbiorum?
Mar.) Due. Primitiua vt Sepe, Deriuatiua, vt ſepiſſime.
Veri.) Quot ſunt figure?
Mar.) Treis. { Simplex. vt Prudenter.
Compoſita. vt Quandiu.
Decompoſita, que a compoſitis deriuatur vt Miſericorditer, indocte, imprudenter.
Veri.) Quot ſunt ſignificationes?
Mar.) Sunt innumere,
Numeri. vt Semel, Bis, ter, quater, quinquies, ſexies, decies, centies. millies, toties, quoties.
Temporis, vt Hodie, Cras, perendie, heri, nunc, nuper, quondam, aliquando, olim, iam, tunc, cum, mane, ſero, ſemper, nudiuſtertius, nudiuſquartus, pridie, poſtridie, veſpi, modo, luci, iamdudum.
Loci, vt Hic, iſthic, illic, huc, iſthuc, illuc, intro, foras, intus, ibi, vnde.
Negandi. vt Non. haud. minime. nullatenus. nec, nequaq̄ʒ neqʒ.
Optandi, vt O. ſi. vt. vtinam.
Affirmandi, vt Etiam. profecto. nimirum. quippe. videlicet. quidni. nempe. ſcilicet. ne. certe.
Demonſtrandi, vt En. ecce.
Eligendi, Potius. imo.
Prohibendi, Ne.
Ordinandi, vt Continuo. deinde. deinceps. poſtea. preterea interea. interim. obiter. protinus. dehinc.
Interrogandi, vt Cur. quare. quāobrem. nunquid.
Dubitandi, vt Fors. forte. fortaſſis. forſam. forſitam. fortaſſe.
Euentus, vt Forte. caſu. fortefortuna.
Vocandi, vt O. heus. oho.
Reſpondendi, vt Eu. oe. o. hem.
Diſcernendi, vt Seorſum. diuiſim. ſecreto. ſeparatim. deorſum. ſigillatim. bifariam. omnifariam. plurifariam.

Congregandi, vt Simul. vna. pariter. coniunctim.
Iurandi, vt Edepol. mehercle. mecaſtor. mediusfidius.
Hortandi, vt Eia. age. agite. agedum.
Intendendi, vt Valde. penitus. vehementer. nimium. omnino. prorſus.
Remittendi, vt Senſim. paulatim. pedetentim.
Diminutiui, vt Belle. argutule. clanculum.
Cōparatiui, vt Magis. melius. forti9. plus. celerius. tardi9.
Superlatiui, vt Maxime. optime. fortiſſime. celerrime. doctiſſime. ocyſſime.
Similitudinis, vt Quaſi. ceu. ſicut. ſicuti. tanq̃. velut. veluti. vt. vti.
Quantitatis, vt Multum. parum. nimium. magnopere. modicum. ſatis. minimum.
Qualitatis, vt Bene. docte. ſapienter. pulchre. fortiter. male. perperam. ſuauiter.

De participio.

Veriſ. Ex omnibus officijs, que tu plurima frater chariſ. in me contuliſti, hoc eſt longe gratiſſimum. Sed heu me infelicem: quam totus mihi diſpliceo, quia referre parem gratiam, nequaq̃ poſſum. Illud tamen, quod vnum poſſum, ingenue polliceor, ſemper dum viuam immortales gratias tibi habiturum. Sed iam ad participium manum mitte.

Mar.) Aufer obſecro dilectiſſime mihi iſta, maior eſt noſtra neceſſitudo, quam vt vel tu mihi: vel ego tibi pro vllo officio debeam gratias agere, Si ex animo probas officiū in te meū, fac vtare ſepius, tibi enim (vt carmine vergiliano vtar) quid optas explorare labor: mihi iuſſa capeſſere, fas eſt. Sed iam ad rem.

Participium elegans genus vocum eſt ſi cōmode vtaris, nā felicius pleraq; & magis ſignate efferimus per participia quā per verba, vt cum dico, furor fit leſa ſepius patientia, non paulo gratius eſt, quam ſi dicas: Patientiā ſi ſepe tentetur ac ledatur furorem fieri, Includit enim participium relatiuum vel particulas, dum, ſi, cum verbo.

Veri.) Quid ergo eſt participium?

Mar.) Pars orationis declinabilis, que pro verbo ponitur, ex quo deriuatur, gen⁹ & caſus habēs ad ſimilitudinē nominis

Veri.) Unde dicitur participium?

Mar.) Dicitur quaſi particapiū, quia partē accipit a nomine, partem a verbo, partem ab vtroq3.

Veri.) Quot accidunt participio?

Mar.) Sex, Genus, Caſus, Numerus, figura, Tempus, Significatio.

Veri.) Genera participiorum quot ſunt?

Mar.) Ex regulis de nomine cognoſci poteſt, nam omnis generis ſunt ea que ns, finiūt, vt Legens, Cetera mutāt genera per terminationes more adiectiuorum, vt Albus. a. um.

Veri.) Quot ſunt caſus?

Mar.) Jidē qui in nomine, Declinatio ad paradigmata adiectiuorum nominū refertur. Excipitur iens participium ab eo, mittens genitiuum in vntis cum compoſitis Ambiens tamen mittit ambientis.

Veri.) Quot ſunt numeri?

Mar.) Duo ſicut in nomine.

Veri.) figure quot ſunt?

Mar.) Due, Simplex, vt fractus, Decōpoſita, vt Cōfract⁹ Nam nulla ſunt compoſita participia niſi a verbis compoſitis.

Veri.) Quot ſunt tempora?

Mar.) Tria, Preſens omnium participiorum in ans, vel ens, deſinentium, vt Amans, Legens.

Preteritum omnium participiorum que in Tus, Sus, & xus, ſiniūt, vt Amatus, Viſus, Nexus, & Mortuus, quod ſolum in uus, terminatur.

futurum omnium participiorum in Rus, & in Dus, deſinentium, vt Amaturus, Amandus.

Eſt notandū, quod plerunq3 participium accōmodatur verbo cui adiungitur, quod in exponendo facile animaduerti poteſt, vt Me docente tu diſcebas, Me docente tu diſces.

Item nota, quod cum apud latinos paſſiua verba preſentis tē poris participijs careāt, vt actiua preteriti, exceptis prādeo, & pauca alia, de quibus poſtea dicemus. Solētra autbores nōnū q̃ participia pſentis pro pteriti ſubſtituere, Cicero, Cum e cicilia

decedẽs rhodū veniſſem, Temperate tamẽ id faciẽdū eſt, neq̃ cum p̃teriti participio in ſignificatione actiua vti poſſumus, non enim recte dixeris, e Cicilia proficiſcẽs, ſed profectus.

Deri.) Quotuplex eſt ſignificatio?

Mar.) Duplex, Et ea tibi in primis obſeruanda eſt, vt diſcas que actiue que paſſiue ſignificent. Qua in re ſepe videmus peccare imperitos.

Actiue ſignificant que ab actiuis cadunt, nam participiū imitatur ſui thematis ſignificationem. Porro ab actiua voce duplicia veniūt p̃ticipia., preſens vt legens, futurū vt lectur⁹.

A neutris cadunt ſimilia participia: Ea ſuorum verborum ſignificationem imitantur. vt Seruiens ſeruitur⁹, Vapulās vapulaturus. Fiunt etiā a neutris paſſiua participia, ſed ab his tantum quorum tertie perſone paſſiue vſurpātur., vt Aratur terra, hinc arata ⁊ aranda terra, Sic Verg. Arte laborate veſtes: Errata littora. Et illud Ouidij, Que venit indigne pena dolenda venit. Itẽ vtrq̃ mihi dempto fine carend⁹ abeſt.

A paſſiuo item duplicia, preteritū vt lectus, ⁊ futurum vt legēdus, eaq̃ paſſiue ſignificant.

A deponēti triplicia, preſens vt loquēs, preteritū vt locut⁹, futurum vt locuturus actiue ſignificationis. In his ſunt ⁊ futura in dus, nam fuere olim deponentia fere omnia cōmunia, vt ſequendus, vtendus.

A cōmunibus quadruplicia, preſens vt criminās, futurum vt criminaturus que actiue ſignificāt, preteritū criminatus actiue ⁊ paſſiue ſignificationis, Paſſiuum futurum criminandus.

Admonuimus aūt ſupra, veterib⁹ plura fuiſſe cōmunia verba, q̃ nobis, hinc extāt participia p̃teriti in paſſiua ſignificatiōe, vt Mērita tela, Meditata oīa. Ipſe vno gradit̃ cōmitat⁹ achate.

¶ Hic tibi obſeruanda eſt exceptio. Nam regule ſupra poſite propemodum vere ſunt, niſi quod a verbis actiuis ⁊ neutris participia preteriti ōgenerāt nōnū q̃ in actiuam ſignificationē.

Argutus ab arguo.
Auſus ab audeo.
Adultus ab adoleſco.
Cautus a caueo.
Aſſuetus ab aſſueſco.
Caſſus a careo.

Falſus a fallo.
Fluxus a fluo.
Gauiſus a gaudeo.
Iuratus a iuro.
Ignotus ab ignoſco.
Oſus ab odi odiſti.

Circũſpectus a circũſpicio.	Placitus a placeo.
Conſuetus a conſueſco.	Conſyderatus a cõſydero.
Exoletus ab exoleſco.	Contentus a contineo.
Euaſus ab euado.	Cenatus a ceno.
Decretus a decreſco.	Potus a poto.
Defectus a deficio.	Pranſus a prandeo.
Diſceſſus a diſcedo.	Profuſus a profundo.
Diſertus a diſſero.	Sparſus a ſpargo.
Scitus a ſcio.	Tacitus a taceo.
Excretus ab excreſco.	Titubatus a titubo.
Paſſus a pateo.	

Sed & reperies participia preſentis a verbis actiuis migrare nõnunquam in paſſiuam ſignificationem.
Voluens pro eo quod voluitur.
Volutans pro eo quod volutatur.
Quaſſans pro eo quod quaſſatur.
Precipitans pro eo quod precipitatur.
Item euidens negotiũ, id eſt, quod euidetur & ꝑſpicuum eſt.
Ab imperſonalibus, que non recipiunt voces perſonalium, nulla extant participia, preter perteſus a tedet tedebat.
Suetonius, quaſi perteſus ignauiam ſuam, Sic leges.

Penitens	Decens	Pudens.
Penitendus	Libens	Pudẽdus, pigẽdus.

Que tamen magis videntur nomina.
Item ſimilia ſunt participijs.

Tunicatus	Perſonatus	Oberatus	Galeatus,
Caligatus	Manicatus	Scutatus	Pileatus,
Penulatus	Bracatus	Paludatus	Pretextatꝰ,
Bacchatus	Cumatus	Trabeatus	Criſtatus,
Ocreatus	Haſtatus	Soleatus	Stellatus,
Lunatus	Turritus	Literatus	Cornutus,
Politus	Hirſutus	Aſtutus,	

Que quãuis formã habeant participiorum quia tamen carent tempore, ſemper nomina ſunt.
In bundus item nomina ſunt, Tametſi liuius caſum adiecerit voci conciona bundus in tertio libro prime decados, Hec conciona bundus circuibat homines.

De coniunctione.

Veriſ. Quia hominis pluſquã arrogantis eſt, que ignorat edo-
ceri nolle, obſecro haud egre feras ſi aliqua petam.
Mar.) Dic, quid eſt quod me velis?
Veri.) Ut coniunctionem que eſt in ordine .vij. diffinias.
Mar.) Coniunctio eſt pars orationis indeclinabilis, conne-
ctens ordinanſq; ſententiam.
Veri.) Unde dicitur coniunctio?
Mar.) Dicitur ab eo quod coniungat & orationi pro vinculo
interponatur.
Multũ hec pars orationis ꝓducit ad recte ꝯnectendã orationẽ,
quare natura particularũ hui⁹ generis diligenter excutiẽda eſt.
Veri.) Coniunctioni quot accidunt?
Mar.) Tria. { Figura. Ordo. Poteſtas, } Quam alij ſpeciem, alij ſignifi-
cationem vocant.
Veri.) Quot ſunt figure?
Mar.) Due, { Simplex, vt Ac, Compoſita, vt Atq;, etenim. }
Veri.) Quotuplex eſt ordo?
Mar.) Triplex. Quedam ſunt prepoſitiue, vt Nam, quare,
ideo. etenim. at. aſt. nec. ſi. quin. niſi. ſeu.
Nõ eniz recte dixeris, Eſt nam bon⁹ vir, ſed nam eſt bon⁹ vir.
Quedam poſtpoſitiue, vt Enim, autem, quoq;, vero, quidem
q;, ne, ve, vt Rectum eſt, eſt enim bonus vir.
Quedam indifferenter preponũtur aut poſtponũtur, vt Atq;,
igitur, ergo, itaq;, quoniaz, quia, etſi.
Veri.) Quot ſunt poteſtates?
Mar.) Sunt complures, Copulatiua, que ſenſum & verba
coniũgit, vt Et, q;, atq;, quoq;, ac, aũt, vero, quidez, etiaz,
ſimul, tum, vt Cum ego tum alij adderant. Sed Ac, collati-
onem aliquando ſignificat. Aliud mihi reſpondes ac rogo.
Disiũctiua, q̃ q̃uis dictiões ꝯiũgit ſenſum tñ disiũgit. vt Aut
vel. ve. ſiue. ſeu. vt Aut lux eſt, aut tenebre.
Subdisiũctiua, q̃ voce disiũctiua vtrũq; adeſſe ſignificat, vel ſi

mul vel diſcrete, Simul, vt apud Terẽtiuȝ, Del rex ſemꝑ maxi mas mihi gratias agebat, pro etiaȝ rex, Diſcrete, vt Tota die vl' legit iſte vl' cogitat, ſignificat eniȝ vtrūqȝ facere ſed nō ſimul
Cauſalis, que cauſam continuationis explanat, vt Quoniam, nam, nanqȝ, enim, vt,
Collectiua ſiue illatiua, que ꝯcluſioneȝ rationi prepoſite accomodat, vt Igitur, ergo, itaqȝ, quare, q̄propter, ꝓinde, quāobrem, quin, alioquin, imo, vtiqȝ, Dicuntur ⁊ rationales, vt Nihil eſt homini vtilius, ſcientia literarum, ſunt igitur magno ſtudio diſcende litere.
Dubitatiua, que dubitationem aliquam cum interrogatione ſignificat, vt An, ne, necne,
Aduerſatiua, que diuerſaȝ ſententiā ſequēti aut precedenti demonſtrat, vt Licet, quanquaȝ, quanuis, etſi, ſaltem, at, ſed, aſt, verum, vero, porro, atqui, tamen, licebit, etiāſi.
Approbatiua, que rem aliq̄ȝ approbat, vt Si, ſiquidē, q̄ādo, quādoquidē, quidē, equidē, Verg, Dij ſi qua eſt celo pietas.
Completiua, que nulla ſignificationis neceſſitate ſed ornatus cauſa aut metri exigētia inſeritur orationi, vt Quidē, eniȝ, nā, nāqȝ, vero, Et fere omnes ꝯiūctiones quādo extra neceſſitatē, ſed ſolum ornatus cauſa orationi inſeruntur.
Abnegatiua, que verbis cōiuncta, poſſe rem fieri oſtendit, ſed propter cauſam aliquam impediri, vt Feciſſeȝ ſi potuiſſem, Iuiſſem niſi hoſtes impediſſent.
Diſtributiua, que diuerſis diuerſa diſtribuit. vt At. aſt. vo. autem. vt Ego lego, tu vero dormis.
Diminutiua, que diminutionem ſignificat. vt At. ſaltem. vel. aut pro ſaltē, Si non potes vtrunqȝ ꝯcedere, ſaltem concede alterum. Si non re at verbis adiuua.
Diſcretiue vel electiue, cum diuerſis propoſitis aliquod ex eis nos eligere oſtendimus. vt Diues volo eſſe quam pauper.
Cauſalis rurſus diuiditur in ꝯtinuatiuā. ſubcōtinuatiuā. adiūctiuam. effectiuam.
Continuatiua eſt que ꝯtinuationē ⁊ ꝯſeq̄ntiā rex ſignificat. vt Si. dum. cū. vbi. Si ſtertit dormit, ⁊ ſi ambulat mouetur.
Subcōtinuatiua, eſt q̄ cauſam ꝯtinuationis oſtendit cū eſſentia rex. vt Quoniam. quia. quando. quandoquidem. vt Quia ambulat mouetur. Quando ſol eſt ſuper terram dies eſt.

Adiunctiua eſt que verbis ſubiunctiuis adiungitur, vt Si, vt, cum, vbi, quando, Quum rome eſſem nõ ꝑperam me facturum exiſtimaui ſi te de rebus meis certiorem facerem.

Effectiua que redit cauſam effectus, vt Enim, nam, nãqꝫ.

¶ Dilectiſſime adhibe igitur in loquendo hãc curã ne quid in colloquãdis ↄiũctionibus pecces, et bonorum authoꝝ exempla hac in re ſtude imitari.

De prepoſitione.

Veriſ.) Attente audio, et omnia verba tua intelligere ſpero, Sed procede queſo, Et quid ſit prepoſitio explana, id enim paruo negocio facies, quippe qui radices ſcientie optime noſti.

Mar.) Prepoſitio eſt pars orationis indeclinabilis, que alijs partibus orationis preponitur, aut per compoſitionem, aut ꝑ appoſitionem.

Veri.) Unde dicitur prepoſitio?

Mar.) Ab eo quod alijs partibus orationis preponitur, Nã contra naturam prepoſitionis eſt ꝙ poſtponatur.

Veri.) Quot accidunt prepoſitioni?

Mar.) Tria. Figura. Ordo. Poteſtas.

Veri.) Quot ſunt figure?

Mar.) Due { Simplex, vt Abs, circum. / Compoſita, vt abſqꝫ, circumcirca.

Prepoſitio in compoſitione complet, vt Perdoctus.

Mutat, vt Indoctus.

Minuit, vt Subtriſtis.

Reiterat, vt Relego, reuoco, repeto.

Applicat, vt Affigo, adiungo.

Eſt et animaduertendum, prepoſitiões in compoſitione nõnũ ꝗꝫ degenerare in aduerbia, vt Deſuper, inſuper.

Veri.) Quotuplex eſt ordo prepoſitionis?

Mar.) Triplex, { Prepoſitiuus, / Poſtpoſitiuus, / Cõmunis.

Prepoſitiuus

Qui prepoſitionem in ↄſtructione ſemper debere preponi oſtē-dit, vt Ad templum, Ab vrbe.

Poſtpoſitiuus

Qui prepoſitionem in conſtructione ſemper debere poſtponi oſtendit, vt Capulo tenus, hiſpaniam verſus.

Prepoſitio cum, huius ordinis eſt iuncta his ablatiuis, Me, te, ſe, nobis, vobis, vt Mecum, Tecum. ꝛc.

Communis

Qui prepoſitionē in conſtructione modo preponi, modo poſt-poni debere oſtendit, vt Cum, per, propter, circuƷ, Verum in his ꝛ reliquis huius ordinis, prepoſtera immutatione fre-quentius vtimur in carmine, quam proſa oratione.

Deri.) Caſus quot ſunt?

Mar.) Tres, Genitiuus, Accuſatiuus, ꝛ ablatiuus.

Deri.) Da prepoſitiones Genitiuo deſeruientes.

Mar.) Pridie, poſtridie, tenus.

Deri.) Da Accuſatiuo deſeruientes.

Mar.) Ad. apud. ante. aduerſus. vel aduerſuƷ. cis. citra. circiter. circum. circa. contra. erga. extra. inter. intra. infra. iuxta. ob. pone. per. propter. prope. propius. proxime. pri-die poſtridie. procul. poſt. preter. penes. ſupra. ſecundum. ſecus. trans. vſqƷ. vltra. verſus. verſum.

Deri.) Da Ablatiuo deſeruientes.

Mar.) A. ab. abſ. abſqƷ. cum. coram. clam. de. e. ex. pro. pre. palam. ſine. tenus.

Prepoſitiones vtriqƷ caſui deſeruientes ſunt quatuor, In. ſub ſuper. ꝛ ſubter.

De prepoſitionibus que niſi in ↄpoſitione reperiuntur in ſyn-taxi dicemus.

Hic te pauca monere arbitratus ſum, eſſe in prepoſitionibus, miram varietatem ſignificationis etiam in iiſdem caſibus, quā nos regulis complecti non poſſumus, vſu legendi ꝛ ſcribendi diſcenda eſt, vt aliud ſignificat ſecundum, cum dico, ſecūdum aurem vulnus accepit ideſt, iuxta aurē. Aliud apud Ciceronē ſecundum quietē viſus eſt repente addeſſe, ideſt in quiete, vel inter dormiēdū. Aliud, apud Quītilianū Nam quod vnū mihi ſecūduƷ patrē fortuna videbat̄ paraſſe preſidiū .i. poſt patreƷ,

Aliud cum dico, ſecundū me iudica id eſt pro me. Notiſſimus eſt ſenſus cum dico. Secundum Platonem loquor. Eam varietatem vſus docebit.

De interiectione.

Veriſ. Iocundiſſime frater, ne tradas obſecro obliuioni reſtat, vt nunc demū de octaua & vltima parte orationis quam interiectionem nominaſti, diffinias.

Mar. Interiectio eſt pars orationis indeclinabilis affectū mentis incondita voce ſignificans.

Veri. Vnde dicitur interiectio?

Mar. Ab interijciendo, eo quod alijs partibus orationis interijcitur.

Veri. Interiectioni Quot accidunt?

Mar. Accidit ſola ſignificatio:

Admirantis, vt Pape, vah.
Lugentis, vt Hei, hoi, heu.
Ridentis, Ha, ha, he,
Deridentis, vt Hui.
Dolentis, Hei, ah.
Silentis, vt Au, ſt, ſt.
Timentis, vt Heu, ah.
Laudantis, vt Euge.
Exultantis, vt Euax, vah, oh.
Vitantis, vt Apageſis, apagete.
Exclamantis, vt Proh, vah.
Vocantis, vt Jo, oh.
Deprehendentis, vt At, at.
Eſt aūt parce in loquendo hoc vocum genere vtendum.

De partibus orationis que alie pro alijs & pro ſe inuicem ponuntur.

Marl. Sed quia ſolet turbare hoc plerunq; grammatice artis ignaros quod eandem particulam ſub diuerſis partibus orationis reperiūt, viſum eſt, cum iam ſigillatim de octo partibus orationis diſputatum ſit, hoc in loco oſtēdere tibi q̄

partes orationis pro alijs et pro se ipsis inuicem ponantur.
Nomen pro participio, vt Sibilus pro sibilans.
Nomen pro aduerbio, vt Recens pro recenter.
Nomen pro interiectione, vt Infandum voce incondita.
Nomen pro coniunctione, vt Quare quaz obrem.
Pronomen pro nomine proprio, vt Ego pro Stephanus
Pronomen pro aduerbio, vt Hoc pro huc.
Pronomen pro coniũctione, vt Ideo pro propterea.
Verbum pro nomine, vt Amare pro amore, Viuere pro vita.
Verbum pro aduerbio, vt Amabo, Sodes.
Verbum pro interiectione, vt Age agite.
Verbum pro coniunctione, vt Licet licebit.
Participium pro nomine, vt Sapiens diligens.
Participium pro aduerbio, vt Horrendum pro horrende.
Prepositio pro aduerbio, vt Coram palam.
Prepositio pro interiectione, vt Pro.a.
Prepositio pro coniunctione, vt Propterea quapropter
Aduerbium pro nomine, vt Satis est, abunde.
Aduerbium pro coniunctione, vt Quando pro quoniaz.
Coniunctio pro aduerbio, vt Cum pro quando.
Coniunctio pro interiectione, vt At.

¶ Nunc que partes orationis ponantur inuicem pro seipsis volo tibi ostendere.
Nomen pro nomine. vt Dardanus pro dardanius.
Verbum pro verbo. vt populo pro populor.
Participium pro participio. vt profusus pro profundens.
Prepositio pro prepositione. vt in pro contra
Aduerbium pro aduerbio. vt hic loci pro tunc temporis.
Coniunctio pro coniunctione, vt vel pro et.

De partibus grammatice,

Veriſ.

Iam deo auſpice orationis partes nō modo ſuccintin, verum etiã miro fecũditatis ordine explanaſti. Et ſi me importunū ⁊ fuiſſe ⁊ eſſe cognoſcam, confiſus tamē de humanitate tua ac dilectione, qua me ſemper proſecutus es, te oro, ac obſecro vt ſi lubet, ad illas quatuor partes grāmatices literam, ſyllabam, dictionem, conſtructionem, de quibus in principio locutus fuiſti redeas, nam reliqua ⁊ bene ⁊ complete intellexi memorieq; mandaui.

Mar.) Faciam pro virili portione, Scias autē ꝙ grāmatica. Quintiliano authore eſt duplex. Hiſtorice, que in enarrandis authoribus verſatur ad imitationē propoſita. Et methodice que artis precepta ꝑtinet. Quam nos tibi interroganti tradere cupimus.

Veri.) Quot ſunt partes preceptiue grammatice?

Mar.) Quatuor, Orthographia, cui reſpondet litera.

Proſodia, cui reſpondet ſyllaba.

Etymologia, cui reſpondet dictio.

Syntaxis, cui reſpondet partium orationis conſtructio

De orthographia.

Veri.) Quid eſt orthographia?

Mar.) Scientia docens recte ſcribere, vt Vallo per v, Fallo per f, Ab orthos recte, Et grapho ſcribo.

Veri.) Quid eſt litera?

Mar.) Eſt minima pars vocis compoſite.

Veri.) Vnde dicitur litera?

Mar.) Dicitur quaſi legitera, quod legentibus iter prebeat, Vel a lituris, quia veteres in ceratis tabulis ſcribebāt, poſtea delebant.

Differunt autem litere ⁊ elementa. Nam elementa dicuntur ipſe pronūtiationes. Litere vero ſunt ſigna elemētoꝝ. Abuſiue tñ ⁊ litere pro elementis ⁊ elementa pro literis ponuntur.

Veri.) Quot ſunt litere?

Mar.) Tres ⁊ viginti ſunt in vſu apud latinos.

A. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. ſ. t. u. x. y. z.

In his grece ſunt, x. y. z.

h, aſpiratio eſt.

Literarum ſunt duo genera, vocales et conſonantes.

Vocales, A. e. i. o. u. y pſilon grecum.
Dicuntur vocales, quia per ſe pure pronuntiari poſſunt, et ꝑ ſeipſa vocem habeant.
Conſonantes ſunt reliquę litere preter vocales, numero ſedecim, Et i. u. non vocales
Dicitur autem conſonãs litera, quod niſi feriat vocalem, pronunciari non poteſt Nam inde nomen accepit, quod cum vocalibus ſonet.
Ex his alie ſunt mute, b. c. d. f. g. k. p. q. t.
Dicuntur autem mute, quia in comparatione vocalium et ſemivocalium nihil prope ſonent.
Alie ſunt ſemivocales, l. m. n. r. ſ. x. z. Appellantur ſemivocales, quia in ſonoritate prope ad vocales accedant.
Alie ſunt liquide, l. m. n. r. ſ. Sic dicuntur quia poſt mutas poſite in eadem ſyllaba faciunt precedentem ſyllabam breuem, eſſe communem., vt Tenebre ⁊ tenebre.
Sed ⁊ u, poſita poſt q. ſemꝑ liqueſcit, ſed poſt ſ. ⁊ g. aliquãdo vt Suauis, Lingua.
Veri.) Quot accidunt litere?
Mar.) Quinqz, Nomen. figura. poteſtas. Cognatio. Ordo.
Veri.) Quid eſt nomen?
Mar.) Vocabulum, quo vnaqueqz appellatur, ad aliarum diſcretionem.
Veri.) Quid eſt figura?
Mar.) Diſcretio litere certis lineamentis terminata, Puta, longa, breuis, rotunda.
Veri. Quid eſt poteſtas?
Mar.) Ipſa litere pronuntiatio, propter quam ⁊ figura ⁊ nomina ſunt adinuenta.
❡ Hic tamen notabis, quod iuxta regulã Remigij, litera poteſt amittere vim ⁊ poteſtatẽ ſuam. Nam cum poſt t. ſequit̃ i. ⁊ poſt i. altera vocalis, t. ſonat vt c, vt Ratio.
Sed hec regula fallit, cum h. interponitur, vt Corinthios. Item in principio dictionis, vt Tiaras. Et cum ſ. vel x. precedũt, vt Queſtio, Cõmixtio. Item in dictionib⁹ ꝯpoſitis, vt Vigintiun⁹, Et cauſa differẽtie, vt Litiũ, vitiuz. Deficit ⁊ in alijs puta grecis barbariſqz dictionib⁹ ſed ⁊ latinis, que vſus authorum docebit.

Veri.) Quid eſt cognatio?
Mar.) Quedam affinitas, qua alia in aliam commutatur.
Aut per interpretationem. vt a Lida leda.
Aut per deriuationem. vt a Tego toga.
Aut per compoſitionem. vt ab Amicus inimicus.
Aut per declinationem. vt a Facio feci.

¶ Ad iuncta dictionibꝰ a c. f. g. l. n. p. r. ſ. t. incipientibꝰ, trã ſit d, in ipſas. vt Accedo. affero. aggero. alludo. annitor. ap primo. arrigo. aſſideo. attero. Adſui tñ ſepe ſcribitur, Cum incipientibus a gn, ſc, ſp, teritur d, vt Agnoſco. aſcendo. aſpiro. Cum incipientibus a q, vtitur in c, vt Acquiro, alias integra manet. vt Admitto, admoueo.

¶ Ob, iuncta dictioni a c, f, g, p, incipienti, b, in ipſas tranſit. vt Occido. offero. ogganio. opprimo. Aliqñ interſeritur ſ, vt Carus obſcurus, obſoleo obſcenus. Sed cum incipientibus in m, raro mutatur in m, ſed expũgitur. vt omitto, Et in opio b, abijcitur, in alijs integra manet. vt obedio, obrepo.

¶ Inter, iuncta l, tranſit r, in ipſum. vt Intelligo. In ceteris manet. vt interſero.

¶ Circum, iuncta c, d, f, q, ſ, t, mutat m, in n, vt Circũcido: circũduco. circũfero. circunquiro. circunſpicio. circuntuli.

¶ Trans, iuncta dictioni a d, n, i, ꝯſonãte incipienti, tollitur ns, vt traduco, trano, traijcio. Tranſnumerari tamen apud Tullium reperies.

Ab, iuncta dictioni incipienti a c, t, recipit ſ, vt Abſcedo, abſtraho. Cum incipientibus ab r, quandoqꝫ tranſit in ipſum. vt Arripio, nonnũqꝫ integra manet, vt abrado, quandoqꝫ mutatur in ſ, vt aſporto. quandoqꝫ vertitur in u, vt auſugio, auſero, abſtuli tamen dicimus in preterito.

¶ Ex, iuncta dictioni incipienti ab f, in ipſam tranſit, vt effero Cum incipientibꝰ a b, d, g, l, m, n, r, u, conſonante x, teritur vt ebibo, edo, egero, elido, emineo, enato, eruo, euomo, Cum incipientibꝰ ab ſ, expungitur ſ, vt exequor, exudo.

¶ Sub, iũcta dictiõi incipienti a c, f, g, m, p, trãſit b, in ipſas vt Succedo, ſuffero, ſuggero, ſummito, ſuppono. Cum incipientibus ab r, aliquando tranſit in ipſam, vt Surripio, quãdoqꝫ manet integra, vt ſubruo. Alias manet integra, vt abigo, ſubigo.

¶ In et con, ſi cõponãtur cum dictione incipiente a b, m, p, mutatur n, in m, vt imbibo, combibo, immitto, cõmitto, imprimo cõprimo. Cũ incipientib⁹ ab l, r, tranſit n, in ipſas, vt Illido, collido, irruo, corruo. Preterea con, iũcta dictioni a vocali incipienti amittit n, vt Coco, cohibeo, cohereo. Dicim⁹ quoq; cogo a con ago, Comedo a con edo. Cõburo a con vro.

¶ Dis, iuncta f, tranſit ſ, in ipſum f, vt Differo.

¶ Pro et re, iũctis cum dictionibus a vocali incipientibus d, interſeritur, vt Prodeo, redimo. Et reddo in compoſitione d, geminat.

¶ Relique fere prepoſitiones cum veniunt in compoſitione integre manent.

Obſeruabis etiã q ratio orthographie exigit, vt ãte b, m, p, ſcribatur m, ante reliquas conſonantes n.

Veri.) Quid eſt ordo?

Mar.) Ratio demonſtrãs, que preponi, que ſubſequi debeat in pronuntiatione.

Porro vocales cum coeunt in diphthongis, quedam ſemp pre ponuntur. vt a. o. y.

Quedam ſemper poſtponuntur. vt i, u,

E, modo preponitur, modo poſtponitur.

¶ In conſonantibus hic eſt ordo, plures q̃ tres non precedent vocalem, Neq; plures quam totidem ſuccedent. vt ſcrobs, ſtirps.

Veri.) Oro te mi iucundiſſime frater, quando in diphthongorum ſermonem incidiſti, declares, quid ſit diphthongus.

Mari.) Eſt conglutinatio duarum vocalium in eadem ſyllaba ſuam vim retinentium.

Veri.) Unde dicitur diphthongus?

Mar.) A dis, quod eſt bis, et thongus ſonus, id eſt, geminus ſonus.

Diphthongi quibus vtuntur latini ſunt ſex.	ae, au, ei, eu, yi, oe

Ae, vbi ſupprimitur a, ⁊ profertur e, vt Muſae,
Au, vbi profertur a, ⁊ rapitur u, vt Audio.
Ei, vbi ſupprimitur e, ⁊ profertur i, vt Penthei
Eu, vbi profertur e, ⁊ rapitur u, vt Pentheus.
Yi, vbi vtraqꝫ vocalis in i, longū profertur, vt Harpyia.
Oe, vbi ſupprimitur o, ⁊ profertur e, vt Poena.

De proſodia.

Veri.) Non me puto feliciorem diem hactenꝰ hac iſta vixiſſe, quo hec et iucunda ⁊ animo meo gratiſſima audiui, Nec inferiorem felicitatis partem me attigiſſe exiſtimarem, ſi proſodiam pari modo explanares.

Mar.) Proſodia, cui ſyllaba aſcribitur vt diri, eſt ſcientia demonſtrans dictionū accentus, Nam id ſignificat greca vox πρὸς, ad, ᾠδὴ carmen. Latini in nomine variarunt, tum voculationem, tum tenorem, tum tonum interpretantes.

Veri.) Quid eſt ſyllaba?

Mar.) Comprehenſio literarum enunciata, que vno accentu et vno ſpiritu indiſtanter profertur.

Veri.) Vnde dicitur ſyllaba?

Mar.) A ſyllabin grece, quod eſt comprehendere.

Veri.) Quot accidunt ſyllabe?

Mar.) Quatuor. { Tenor. Spiritus. Tempus. Literarum numerus.

Veri.) Quid eſt tenor in ſyllaba?

Mar.) Modus, quo eleuatur aut deprimitur, aut eleuatur ſimul et deprimitur.

Veri.) Quot ſunt tenores?

Mar.) Tres. { Accutus. Grauis. Circunflexus.

De quibus poſtea regulas proponemus.

Veri.) Quot ſunt ſpiritus?

Mar.) Duo, { Aſper, quo ſyllaba aſpe profertur. vt Trux. Lenis, quo leniter profertur, vt Lana.

Veri.) Quid eſt tempus?

Mar.) Eſt duratio vel tractus in quo ſyllaba pronuntiatur, Et eſt in duplici differentia quia aut habet vnū tempus in quo profertur ⁊ dicitur breuis, Aut habet duo tempora, ⁊ dicitur longa. Quanq̄ alij plura tempora numerarint.

Veri.) Quid eſt numerus?

Mar.) Comprehenſio literarū ſyllabam cōſtituentiū. Porro apud latinos nulla maioris numeri quaꝫ ſex literaruꝫ ſyllaba inuenitur. Nulla minoris q̄ vnius, Sed cum plures literas non comprehendit, abuſiue dicitur ſyllaba.

Veri.) Et de ſyllabarum quantitate atqꝫ accentu eſt ne arduū chariſſime apprehendere regulas ſeu inſtitutiones.?

Mar.) Imo facile, ſi labori minime parcas, ille enim (vt ait poeta) omnia vincit.

Veri.) Equidem non ad laborem tantum, ſed ⁊ ſanguinis effuſionem ſum paratus.

Mar.) Sat eſt, Nūc igitur ſis preſenti animo, nāqꝫ deo dāte que optas, ſicut a probatiſſimis authoribus decerpſimus, digeremus.

Regule generales,

Prima.

¶ Poſitio omnis longa eſt. Eſt autē poſitio cum ſequūtur due conſonantes vocalem, vt Arma, ille. Aut duplex conſona, vt Axis, gaza. Sunt autem duplices conſonātes .x. ⁊ ꝫ.

J. quoqꝫ poſitum inter duas vocales pro duplici accipitur cōſonāte, quod veruꝫ eſt in dictionibus ſimplicibus, vt Maior, peior, Non autem in compoſitis, vt Bijugus, trijugus.

Exceptio.

Liquida cum muta coniuncta, ſyllabam ancipitē facit, vt Integri ⁊ integri. Quāquaꝫ ſi vocalis longa ſit, corripi propter liquidam ſyllabam non poſſit, vt Simulare, ſimulachrum, perpetuo longa ſunt.

Secunda.

¶ Vocalis ante aliam corripitur, vt Deliue, italia.

Exceptio.

De proſodia,

¶ Aer, Verg. Nec gemere aeria ceſſabit turtur ab vlmo:
Fio i, ante aliam vocalem producit, niſi poſt e ſequatur r, nã tunc breue eſt. vt fierem fieri. Exgtũs in ius, vt Vnius, illius ipſius, in quibꝰ i ante u, ſaltem in vſu modo longa, modo breuis inuenitur. In alius m̃ gtõ ſemper producitur i, ſicut contra in alterius ſemper corripitur.

Excipiũtur item gti ⁊ dti quĩte declinatiõis qui e, ante i, producũt, vt Diei, ſpei. Tamẽ Res, ſpes, ſides, breuiantur. Grecorũ tanta eſt varietas, vt propemodum regulis comprehendi non poſſit. Ceterũ ea vis eſt huius regule, vt etiam lõge ſyllabe in fine dictionum corripiantur ſequente vocale.

Tertia.

¶ Diphthongus omnis longa eſt. vt Aeolus ⁊ clauſo ventorũ carcere regnet. Inuenias etiam correptam in oppoſitiõe ſeq̃nte vocali, Sudibuſq; praeuſtis, vbi greca imitatiõe correpta eſt

Quarta.

¶ Preterita diſyllaba habent priores longas. vt Liqui. ſugi. veni. feci. legi. cudi. ſiui.

Excipe.

Dedi circundedi
Steti aſtiti
Findo fidi
Tuli attuli.
Bibi ebibi
Scidi reſcidi.

Excipies que duabus vocalibus finiunt. vt Rui. Obſeruabis item figuras Iui pro ij,

Quinta.

¶ Omne preteritum geminãs primam ſyllabam corripit vtrãq; vt Peperi, niſi poſt alteram ſequantur due conſonantes. vt Momordi. Cecidi m̃ cedo, ⁊ pepedi a pedo longantur. Ceterorũ aũt preteritorũ tanta eſt prima quãta preſentis, Excipiuntur genui, poſui ⁊ coegi, que a longis deducta breuiantur, Item reppuli, reppereri tremuli, que licet a breuibus in preſenti veniant, primam tamen poſitione producunt apud poetas.

Sexta.

¶ Supina diſyllaba habent longas priores, vt Luſum, cõſuſ fuſum, cretum, viſum. Item que veniunt a preteritis verborũ vi, mutata in tum, producũtur, vt amaui amatũ. cupiui cupitũ.

Excipe.

Datum. ſtatum. ratum. itum. quitum. itum. litum. citum a cieo, rutum. ſatum, Ex poſita a noſco, agnitum, cognitum. Lutum vides in deriuatis produci, pollut⁹, dilutus. vt Perſ. ſatyra. iij. Dilutas queritur geminet quod fiſtula guttas.

Septima.

Deriuatum ſequitur ſue originis ſeu thematis naturam. vt Lego legerem legam, Legi legiſſem legero. ⁊c. Inuenitur tñ in nonnullis hanc regulam fallere, vt in Arto a no nas, Odiũ ab odi odiui. ⁊ in alijs que in regulis de primis ⁊ medijs ſyllabis inuenies.

Octaua.

Compoſitum ſequitur ſimplicis regulam etiam diphthongo aut vocali mutata, dũmodo eadem maneat conſonãs, vt Ludo colludo. Lędo illido. Amicus inimicus. Quod ſi ꝯſonãs mutetur ad regulas particulares recurrendum eſt.

Dictio ꝯpoſita vel greca vel latina i, finiens primam compoſitionis partem, breuiat. vt Biſidus, ſeſquipes, archigenes, architheton, ſacrifico. Producunt tñ tibicen, vbiq; ⁊ ibidẽ. Que vero primam compoſitionis partem o, finiũt oĩa greca ſunt ⁊ breuiant. vt zelotipus. chriſtophorus. carpophorus.

Prepoſitiones in compoſitiõe magna ex parte ex regulis generalibus cognoſcuntur. Adeo. obeo. adfero. obijcio. obtero Subijcio Verg. alterꝫ i, ſubtraxit ⁊ fecit ſubicit.

Re, breue eſt, Trepidusq; repente refugit. Verg.

Longe ſunt.

Refert pro vtile eſt ſeu diſtat.

Solet item extendi adiecta conſonante, rettuli.

Pre longa eſt. Prelig o.

Di longa eſt. preter dirimo ⁊ diſertus.

De longa eſt. Deligo.

Cõ, Cogo, ſed contracta eſt.

E longa eſt, Eligo.

Se longa eſt, Seligo.

A, noſtrum in compoſitione producit. Amens.

Sed A, particula greca priuatiua breuiat, Atom⁹ acharis.

Pro etiam producit, vt Prodo proluo.

Breuiant tamẽ, Proficiſcor. profanus. profiteor. profor. pro-

fundo. profundus. profugus. profugio. procellã. procuro: profeſtus. propero. pronepos. propertius. proneptis.

¶ Pro, greca prepoſitio breuiat, vt Propino, prologus.

¶ Ecthlipſis eſt m. litere cum ſua vocali abſumptio.

Synalepha eſt vocalis detractio, quoties in eã dictio dſinit, vt in hoc verſu patet. Littora, multum ille & terris iactat⁹ & alto.

De cremento nominis in numero ſingulari,

¶ Crementuz Nominis, pronominis, & participij eſt exceſſus obliqui in ſyllaba vel ſyllabis ſupra nominatiuuz eiuſdem numeri, vt Puer pueri. Qui quorum.

De nominibus ſecunde declinationis.

¶ In Er. ir. ur. deſinẽtia breuiãt crementũ, vt Tener teneri, Vir viri, Treuir treuiri, Satur ſaturi.

Excipitur Iber iberi, & ab eo ɔpoſitum Celtiber celtiberi.

De nominibus tertie declinationis.

¶ In a, corripiunt crementum, vt Chariſma chariſmatis. Poema poematis.

¶ Que o, finiunt, ſi exeunt per onis & enis, producuntur, vt Cato catonis, Oratio oratiõis, Anio anienis, dicit etiã anien. Nerio nerienis. Que vero in inis, formant curtant, vt Virgo virginis, formido formidinis,

¶ Lac poſitione producit lactis & halec natura halecis.

¶ Bogud breuiat bogudis; Dauidis a dauid producit, ſi vſquam reperiatur.

¶ In al, neutra producunt crementum, vt Animal animalis. Maſculina vero corripiunt vt Sal ſalis, Hanibal hanibalis. Quod tamen ab aliquibus indifferenter ponitur.

¶ In el, producunt crementum, vt Daniel danielis, Sunt autem omnia hebrea.

¶ In il, finita, corripiunt crementum, vt Vigil vigilis.

¶ In ol, producit, Sol ſolis.

¶ Que ul, finiunt, curtant, vt Preſul preſulis.

¶ Finita in an, greca ſunt omnia & producunt crementum. vt Titan titanis, Pean peanis.

¶ Finita in en, per enis exeuntia, longãt crementum, vt Ren

renis, ſiren ſirenis. Que tñ apud grecos p e pſilen ſcribũtur breuiant. vt Himen himenis, damen damenis. Si vero faciunt gtũm in inis, omnia ſunt latina ⁊ corripiunt. vt Nomen nominis. numen numinis.

¶ In in finita greca ſunt ⁊ producunt crementum. vt Eleuſin eleuſinis. ſalamin ſalaminis.

¶ De finitis in on, certa regula dari non poteſt, nam multa producũt, vt Amydon amydonis, babylon babylonis, damon damonis. Et plura corripiunt, vt demon demonis. canon canonis agamenon agamenonis, Sed hec a declinatiõe greca petãtur.

¶ Que in ar deſinũt, producunt crementum. vt Torcular torcularis. puluinar puluinaris. Exceptio

¶ Ceſar, nectar. par. iubar. arar ⁊ baccar, breuiãt crementũ. Et quedam nomina barbara. vt Hamilcar. aris. Aſpar. aris boſtar. aris. geſtar. aris.

¶ Finita in er, breuiant crementũ. vt Anſer. eris. mulier. eris
Exceptio.

¶ Ver veris producit. Nomina greca variãt, nam pleraqꝫ producũtur. vt Bizer. eris. crater. eris. halter. eris. pãther. eris. ſoter. eris. Partim breuiant. vt Ether. eris. aer. eris. Verum hec mallem a grecis peti

¶ In ir, breuiãt crementum, vt Martyr martyris, gadir. iris.

¶ In or, producunt crementum. vt Amor. oris. dolor. oris. decor. oris. Exceptio.

¶ Marmor. equor. memor. arbor, breuiant crementũ. Et que a corpus ꝯponuntur. vt Bicorpor, tricorpor. Item a decus, vt Dedecor, indecor. Et a puer. vt Marcipor, publipor.
Et greca nomina, vt Caſtor, rhetor, neſtor.

¶ Que ur finiũt breuiant crementũ. vt Vultur. uris. antur uris. turtur. uris. iecur. oris. Fur tñ longat crementũ furis.

¶ In as deſinentia crementum producunt. vt Pietas pietatis. dignitas. atis. caſtitas. atis. Exceptio

¶ Vas vadis. Mas maris. Anas anatis, breuiant. Item greca que apud grecos ados, apud nos adis, exeunt. vt Palas adis, vel ados. Monas. adis. vel. ados.

¶ Que es, terminantur breuiant crementũ, vt Miles militis.

interpres .etis, ceres cereris, pes pedis, ⁊ compoſita.
Deſes deſidis, ⁊ſimilia a ſedeo compoſita.

Exceptio.

¶ Quies ⁊ compoſitum Inquies .etis. locuples .etis. merces mercedis, heres heredis, producũt Itẽ greca .etis, mitetis, vt Magnes .etis. tapes .etis. lebes .etis.

¶ Que in is, terminantur, breuiant cremẽtũ, vt Lapis .idis. ſanguis .inis. cinis cineris. Exceptio

¶ Glis gliris producit, ⁊ que exeunt in itis, vt Dis ditis, lis litis, ſannis ſannitis, quiris quiritis.

Et greca que in is, ⁊ in, finiũt ntũ, vt Salamis vel ſalamin ſalaminis. Eleuſis vel eluſin eleuſinis.

Itẽ n pſophis pſophidis, crenis crenidis, neſis neſidis.

¶ Finita in os, producuntur, vt Cuſtos .odis. ſacerdos .otis. lepos leporis. Exceptio

¶ Bos bouis, compos compotis, impos impotis, breuiant.

¶ Que in us, finiũt ſuper oris, eris, odis, exeunt breuiant crementum, vt Corpus .oris. ſydus .eris. melampus .odis. Producũt vero que exeunt in utis, vel udis, vt Virtus .utis. ſenectus .utis. Incus .udis. palus .udis. ſubſcus ſubſcudis. Tamen Pecus pecudis, intercus intercutis, breuiant.

Sed monoſyllaba in uris, mittentia producuntur, vt Thus thuris, pus puris, ius iuris, mus muris, adde tellꝰ telluris.

¶ Finita in s, conſona precedente breuiant crementum, vt Celebs celebis, arabs arabis, hiems hiemis, princeps principis, adeps adipis. Exceptio

¶ Seps ſepis ⁊ plebs plebis dio bthongo producuntur, Nã Seps pro ſerpentis genere breuiat. Item Griphs griphis. Grecorum aũt eſt magna varietas, Nam partim producũt, vt Hydrops hydropis, canops canopis, cyclops cyclopis, Partim breuiant, vt Epops epodis, cecrops cecropis. Veruz hec a grecis pete.

¶ Caput capitis breuiat crementum ⁊ compoſita Occiput occipitis, ſinciput ſincipitis. Nam que in ceps, finiũt ſuperiori regula breuiari diximus, Biceps bicipitis, anceps ancipitis.

¶ Finita in ar, producunt crementum. vt Audax, acis. Pax pacis. capax capacis. Fax facis breuiat. Greca variant, nã producunt quedam, vt Aiax aiacis, ſiphax ſiphacis, Quedam breuiant, vt Abax abacis, ſmilax ſmilacis. Tu grecos conſule.

¶ Que in ex, finiunt breuiant crementum. vt Pellex pellicis, index indicis. remex remigis. aquilex aquiligis. grex gregis.

Exceptio.

¶ Vibex vibicis. Halex halecis. Veruex veruecis. Rex regis Lex legis producunt crementum. Greca a ſuis authoribus petantur, nam eorum varietas magna eſt, longant nõnulla cremẽtum, vt Mirmex mirmecis. Natrex natrecis. Scolex ſcolecis. Et quedam breuiant, vt Alopex alopecis.

¶ Terminata in ix, producunt crementum. vt Lodix lodicis. Coturnix coturnicis. Exceptio

¶ Breuiant crementum Corendrix corendricis. hyſtrix hyſtricis. Filix filicis. Larix laricis. Calix calicis. Pix picis. Onyx onichis & compoſitum ab eo Sardonyx. Varix varicis. Salix ſalicis. Bebryx bebrycis. Cilix cilicis. Erix ericis. Natrix natricis pro ſerpẽte. nã pro femina nãdi petita pducit. Item breuiant quedam nomina in gis, mittentia genitiuũ, vt Oryx orygis. Ambiorix ambiorigis. Diorix diorigis. Iapix iapigis. Adde Nix niuis.

¶ Finita in ox, pducũt crementũ, vt Atrox atrocis. velox .cis.

Exceptio.

¶ Cappadox .ocis. Precox .ocis. Allobrox .ogis. breuiant.

¶ Que ux, terminantur producunt crementum, vt Lux lucis. Pollux pollucis. Frux frugis. Exceptio

¶ Nux nucis. Crux crucis. Dux ducis. Trux trucis. Volux volucis, breuiant, adde Coniux coniugis.

De cremento plurali,

¶ Crementum plurale dicitur, quoties gtũs ſingularis vna ſyllaba ſuperatur, Nam ſi pares ſunt, non plurale ſed ſingulare crementum dicetur.

¶ A igitur e, ⁊ o, producuntur cum creſcunt, I, ⁊ u, breuiant. Sit prime partis exemplum, Eccleſiarum, dierū, angelorum. Secunde, Orationibus. Verubus.

De cremento verborum,

¶ Crementum verbi eſt, vbi exceditur ſecunda perſona ſingularis numeri preſentis indicatiui actiue vocis, que cum deeſt, fingitur qualis foret, Vt Amamus, ſuperat ſecundam ꝑſonam amas, Oſcularis creſcit, quaſi ſecunda ꝑſona actiui verbi foret; ipſa eſſet oſculas. Vocalis in primo cremento eſt, que erat ſecunde perſone vltima. Relique in ſecundo ⁊ tertio cremēto eſſe dicentur. Vltime tamen ſequentur regulas, quas de vltimis ſyllabis, proponemus.

¶ A, in omni cremento producitur. vt Amamus. Legebamus audiueramus.

Exceptio.

¶ Do das, ⁊ ꝯpoſita ab eo prime coniugationis breuiant primum duntaxat crementum. vt Damus. venundabam. circundabo. Nam in alijs crementis reglām general. ſequitur.

¶ E, in omni cremento niſi ſequatur r, producit. vt Amemus amaremus. legebam. audiemus. legeremus.

Sed cum r, ſequitur producit, vt amauerunt vel amauere.

Exceptio.

¶ Omne preſens tertie coniugationis, Item preteritum imperfectum optatiui ⁊ ſubiunctiui modi, cum poſt e ſequitur r, breuiant primum crementum. vt Legerem. legerer.

¶ Tēpora que in eram, ero, erim, finiunt breuiant. vt Amaueram, amauero, amauerim, Fuero, fuerim, ero, ⁊ ſeq̄ntes ꝑſon.

¶ Futurum item indicatiui modi prime ⁊ ſecunde ꝯiugationis in voce paſſiua breuiat e ante r, vt Amaberis vel amabere. doceberis vel docebere.

¶ I, in crementis breue eſt. vt Legimus legitis, Obſeruabis tamen ſi u conſona ſequatur, Nam tunc longum eſt. vt Cupiui.

Exceptio.

¶ I, in primo dumtaxat cremento quarte coniugationis produ
citur, vt Audimus auditis, Sancimus ſancitis.
Sed preteritum pfectuꝫ indicatiui modi numeri pluralis bre-
uiat, vt Venimus, ſenſimus, ſanximus.

Alia exceptio.

¶ Rimus ⁊ ritis in futuro pfecto indicatiui, ⁊ preterito perfecto
optatiui, ⁊ preterito pfecto ⁊ futuro ſubiunctiui producit.
Hic tamen autorum opinio fuit varia, naꝫ nōnulli breue eſſe,
⁊ licenter produci affirmant. Nobis tamen potior ſententia vi-
detur, illis aſſentiri, qui longū eſſe dicunt, tñ breue reperia-
tur, id licentia fieri poetica.
¶ Volo preterea ⁊ ſum in futuro optatiui ⁊ preſenti ſubiūctiui,
producit, vt Velimus velitis, Simus ſitis.
¶ O in crementis producit, vt Amatote.
¶ V, breuiatur, vt Volumus.

De primis ſyllabis,

A Ante b. breuis eſt, vt Strabo. onis. trabes. is. labo. as
Producūt ꝓ Abel. crabro. onis. flabrum. i. flabellū. i
fabula. labicū. labor. eris. labes. is. nabis. is. pabulū
ſaburra. e. ſabus. i. tabraca. e. tabes. is. tabi rabo. Et v̄ba in
in Abilis, vt fabilis, nabilis, breuiāt Habilis, ſtabilis.
¶ A, ante. c. breuis eſt, vt Academia. e. acāthis. idis. acer. cris
pro arbore, macer. a. ū. producūt, Acer. cris. cre. acies. es, flu.
brachium. ij. brache. arum. cacus. i. cacabo. as. cacabus. i.
dacus. i. facundus. a. um. gracito. as. machina. e. macero. as.
pacuui⁹. ij. pachinnus. i. placo. as. racipolis. is. trachin. inis.
trache. es. vacia. e. vacienus. i. vacinum. ij. vacillo. as.
¶ A, ante. d. breuis eſt, vt Gadum. i. gradior. eris. Produ-
cunt vero, Adam. caduceus. i. clades. is. fadus. i. gades. iū.
ladō. onis. rado. is. radix. cis. ſpadix. cis. ſuadeo. es. trado.
is. traduco. is. vado. is. Gradiuus indifferentem habet.
¶ A, ante. f. breuis eſt, vt Dafer. a. um. Afer vero producit.
¶ A, ante. g. breuis eſt, vt Ago. is. plage. arum, pro reti ⁊ pro
regione. plaga. e. Producunt vero, Agea. e. agalma. atis.
bragada. e. ſag⁹. i. flagito. as. flagitiū. ij. fragū. i. fragor. aris.

vnde ſuffragor ⁊ refragor. lagus.i. magalia.ium. mago.onis. pagus.i. vagina.e. plaga.e, pro vulnere. ſag⁹.i. ſaga.e. ſtrages.is. ſtragulum.i. tragula.e. vagio.is. vagina.e.

¶ A, ante.l. breuis eſt, vt Malus.a.um. Alo.is. Producunt vero, Ala.e. ales.itis. alea.e. alecto.us. alia.e. fluuius. balena.e. baliſta.e. balo.as. calo.onis. caligo.as. halo.as. halex.ecis. malus arbor. malum pomum. mala.e. pro mandibula. palaciū.ij. palus.i. palor.aris. pala.e. qualus.i. q̄lis.e. talus.i. talis.e. Palatum mediam habet indifferentem.

¶ A. ante.m. in diſſyllabis producitur, vt Fama.e. Breuiant vero, Amo.as. chlamys.idis. fames.is. Samos tamen et polyſyllaba, vt Mamilla.e. amita,e. preterquam Amentum.i. amineum.i. dametas.e. lamina.e. lamentor.aris. mamerc⁹.i. mamertinus.i. mamura.e. ⁊ mamurius.ij. ⁊ hamura.e. hamus.i. indifferentem habet.

¶ A, ante.n. in diſſyllabis producitur, vt Sanus.a.um. Planus.a.um. Breuiant vero, Anas.atis. anus.us. canis.is. cano.is. canis. fluuius. manus.us. planus.i. pro nebulone. Et ab ana prepoſitione greca compoſita, vt Analecta.or. anaglyphum.i. Et polyſyllaba, vt Animus.i. anubis.idis. Preterquam, Anulus.i. canabis.is. danubius.ij. ganeo.onis. que producunt.

¶ A, ante.p. breuis eſt, vt Apis.is. napus, rapidus.a.um. Producūt vero, Apis. bos. apulus.a.um. apulia.e. apenin⁹.i. apidan⁹.i. aphrica.e. crapula.e. captus.i. pape. papilio.onis. papo.as. rapū.i. ſapo.onis. ſapis.is. fluuius. ſaperda.e: ⁊ vapulo.as.

¶ A, ante.q. breuis eſt, vt Aqua.e. Laqueus.i.

¶ A, ante.r. breuis eſt, vt. Ariſta.e. haruſpex.icis. hara.e. Producūt vero, Ara.e. pro altari. arados. areo.es. area.e. barium.ij. baris.idis. caria.e. carica.e. carex.icis. glarea.e. larius.ij. lariſſa.e. nares.ium. naricia.e. pareo.es: Et nomina adiectiua in, Arus.a.um, vt Clarus.a.um. varus.a.um.

¶ A, ante.s. breuis eſt, vt Aſia.e. caſa.e. Producunt, Aſius.a.um. aſis.idis. aſopus.i. baſium.ij. caſeus.i. naſus.i. naſo.onis. baſis.idis. paſithea. ſaſon.is.

¶ A, ante.t. breuis eſt, vt Quater. nato.as. Producūt, Atys cos. atagē.e. atella.e, atina.e, ater, a.ū. catill⁹.i. cratis.idis

crates.is. crater.eris. clatrꝰ.i. frater.is. ſatū.i. gratꝰ.a.ū. latꝰ.a.ū. laterna.e. latona.e. mater.is. materia.e. maturꝰ.a.ū. maturinꝰ.a.ū. pratū.i. patagia.e. flu. ſaturnꝰ.i. ſcatinea. lex. vates.is. vaticanus.i.

¶ A, ante.u. conſonātem breuis eſt, vt Auis. Producunt ꝟo, Auitus.a.ū. claua.e. clauis.is. clauꝰ.i. Dauid nomē ꝓprium. dauꝰ.i. flauus.a.ū. gnauꝰ.a.ū. gauiſus.a.ū. lauiniū.ij. mauors.ortis. mauis. a malo, nauis.is. pauo.onis. prauꝰ.a.um. rauus.a.um. ſuauis.e. ſuauium.ij.

E Ante.b. breuis eſt, vt Trebia.e. nebris.idis. Producūt vero, Creber.a.um. crebenus.i. fluuiꝰ. Debeo.es. debilis.e. flebilis.e. gleba.e. hebe.es. hebeſus.i. thebꝰ.i. ſebethus.i. fluuius. trebula.e. thebe.arū. thebe.es. immo omnia greca, que per, eta, ſcribuntur.

¶ E, ante.c. breuis eſt, vt Secus. pecꝰ. Producūt ꝟo, Secꝰ pro minꝰ. Securꝰ.a.um. greca ꝟo q̄ ꝑ eta ſcribūtur oīa producūt vt echo.us. lechytꝰ, theca.e. ⁊ ab cōpoſita vt dactilotheca.

¶ E ante d, breuis eſt, vt ſedeo. Producūt ꝟo cedo ceſſi. pedo pepedi. ſedulꝰ.a.ū. ſedes. ſeditio. Et greca q̄ per eta ſcribuntur vt Medea.e. media.e. rheda.e.

¶ E ante f, breuis eſt, vt Nefas. nefandus. nefarius.

¶ E ante g, breuis eſt, vt Lego.is rego, tego, Producunt ꝟo lego.as. pegaſus, regula, Regulus, regina, rhegium, tegula

¶ E ante l, in diſſyllabis lōga eſt, vt Chela.e. Breuiāt ꝟo chelys.ys. celer.is.e. gela.e. gelu indeclinabile. telex, helix, Et a meli, hoc eſt mele, ⁊ a melā, hoc eſt nigrū ꝯpoſita ⁊ deriuata: vt melilotus.i. melanchiū.ij. Scelꝰ.eris. telon.onis. velim.is velut veluti, Et nōia polyſyllaba vt melior, producūt ꝟo bellus delibutꝰ.a.um. delitie, delubrū, eliſiū, electrū. helios.i. Sol ⁊ ab eo ꝯpoſita. Peligni.orū. peluſiū. peliū. pelias.adis, pelamis.idis. ſpelunca. ſpeleū, telephꝰ.i. telogonꝰ.i. telemachus.i. telemus.i. velabrum.i.

¶ E ante m, breuis eſt, vt Emo, producūt ꝟo Crementum.i. demum aduerbiū, demo.is. ⁊ a demos ꝯpoſita vt demoſthenes emathia.e. emolumentū, eminꝰ aduerb. femen.inis. ⁊ ab hemis, quod eſt ſemis ꝯpoſita vt hemina.e. hemicyclus.i. hemꝰ.i Nemo.inis. phemone.es. remus.i. ſchema.atis. Et a ſemis compoſita. vt ſemita.e. temo.onis.

¶E ante n, lõga eſt, vt Vena.e. veneo.is. Breuiãt vo bene aduerbiũ. begnin9.a.um. enyo.us. enipeus.i. enim ꝯiũctio. feneſtra.e. Et a genes, quod interpretatur gen9, ⁊ a geno deriuata ⁊ ꝯpoſita, vt genſis.eos. gen9.eris. menalipp9.i. menapi.oꝝ. menãder.dri. phrenitis.is. penes prep. penitus aduerbiũ. penetro.as. penates.ium. pen9.us. vl.oris. ſenex.is. ſeneca.e. ſenon.onis. ſthenel9.i. teneo.es. tenor.oris. tenuis.e. ten9 prepoſitio. Venafrũ.i. venilia.e. venet9.a.um. venia.e. ven9.ris. venenũ.i. venio.is. xeniũ.ij.

¶E ante p, breuis eſt vt lep9.oris. nepa.e. Producũt vo Lepa, cepe. cephiſus.i. epirus.i. repo repis. ſepes.is. ſepia.e.

¶E ante q, breuis eſt, vt equ9. neq̃o.is. neq3. Producũt vo neq̃3. nequitia, e. nequaq̃3. nequie. ſequana.e.

¶E, ante.r. breuis eſt, vt Seruz.i. berus.i. Producũt vero Beryllus.i. beritus.i. ceruſa.e. cerinthe.es. cera.e. clerus.i. eridanus.i. eretruz.i. eruca.e. feralis.e. feronia.e. feriē.aꝝ. geryones.is. heres. heros. herodes. meriones.is. neritos.i. neris.is. nereo.ienis. pera.e. pero.onis. ſerus.a.ũ. ſeres.ũ. ſpero.as. ſeria.e. ſeria.oꝝ. theron.onis. thera.e. tereus.ei. verus.a.um. veratrum.i. terona.e. Et a xeros, hoc eſt ſicus, compoſita, vt Xerampelinus. xerolophus.

¶E, ante.s. longa eſt, vt Theſeus, theſei. Breuiant vero, Seſoſtris.is. theſis. veſulus. veſuli. ⁊ veſeuus. veſeui. veſuuius, veſuuij.

¶E, ante.t. producitur, vt Meta.e. Thetys yos. Breuiant vero, etiam coniunctio, fretrum.i. getes.e. hetruria.e. meto.is. metuo.is. metallũ.i. metaurus.i. metapon.ti. Et a metros ſiue meta compoſita ⁊ deriuata, vt Metreta. metaphora, Retro, aduerbium. Tetric9.a.ũ3. thetis.idis. Et a tetra cõpoſita, vt Tetrarcha. Veto.as. Vetus, veteris. Veternus.i. Et habentia.p. ante.e. vt Petra, petre. Peto, petis.

¶E, ante.u. conſonãtem longa eſt, vt Leuus.a.um. Leuis, ⁊ leue. pro terſus ⁊ planus, breuiant vero, Breuis.e. Leuis.e. pro non grauis, Seuerus.a.um.

I Ante.b. breuis eſt, vt Liber, liberi. Producunt vero. Fibula.e. hybernus.a.um. Ibis.idis. Liber.eri. pro. Baccho, ⁊ homine libertatem habēte. Libethrum. oppi. Libo.as. Libum.i. Scribo.is. ſibilo.as. ſibilis.e. tibia.e.

ſibur.uris. tribulum.i. Nam tribulus breuiat. Viburnum.i. vibex, vibicis.

¶ I. ante.c. breuis eſt. vt Dicax.cis. Siculus.a.um. Producunt vo Dico.is. ficus.i. icarus.i. icon.onis. ico.is. lica.e. licium.ij. mica.e. nice.es.i. victoria. pbicus.untis, oppidum. pica.e. picus.i. picenum.i. ſica.e. ſicut, ꝯiunctio. Sicilia.e. ſicheus.i. ſicania.e. ſpica.e. ſpiculum.i. ticinus.i. trica.e. triceni.e.a. viceni.e.a. vicus.i. vicinus.a.um.

¶ I, ante d, longa eſt, vt Idem, in genere maſculino. Breuiãt vero Cidon.onis. didym⁹.i. ideme.es. fidelia, fidis chorda. fides ſidei. fidene.ax. gnidos. hydaſpes.is. hidrus.i. idem, in genere neutro. idoneus.a.um. idume.es. ideo coniunctio. Video.es. vidua.e.

¶ I ante f, non reperitur niſi in compoſitis ⁊ breuiatur.

¶ I ante g, breuis eſt, vt figulus.i. Producunt vo Bige.ax. ſligo.is. fungo.is frigus.oris. frigilla.e. gyges.e. piga.e. pigardus.i. ſtrigilis.is. ſtriga.e. ſligo.as. trige.ax. triginta. viginti. vigeſis aduerbium.

¶ I ante l, longa eſt, vt Iliſſus, flu. byle.es. pileus.i. pila.e. pro colũna. Breuiant vero cilium.ij. cilyndrus.i. cilydr⁹.i. cilix.icis. filix.icis. hilaris.e. ilaira.e. ilerda.e. lilea.e. lilybetum.i. milium.ij. milo.onis. pila.e. qua ludimus. pilus.i. pylos.i. phylos.i. philera.e. pylene.es. ſiler.eris. ſiler.is. ſyla e. ſileo.es. ſiligo.inis. ſiliqua.e. ſilerus.i. ſtilus.i. tilia.e.

¶ I ante m, in diſſyllabis longa eſt, vt Limus.i. Breuiant vo Fimus.i. hymen.inis. mimas.antis. nimis aduerbiũ, ſimon onis. ſimul aduerbium, ⁊ hymnus.i. Poliſyllaba quoq3 vt ſimilis, e, producunt vero ſimius.ij. ſimulus, i, hymera.e, chimerinos.i. timeus.i. dimidium.ij.

¶ I ante n, longa eſt, vt Linum.i. ſinum.i, pro vaſe, Breuiãt vero cynapes.is. flu, cinidus.i. cinis.eris. ciniras.e. cinicus a.um. ⁊ a cynos ꝑpoſita. inſula.e. inuus.i. linus.i. nomen proprium. lino.is. mine.ax. minerua.e. miniũ.ij. minius.ij. flu, minio.onis. minye populi. mina.e. miniſter.i. minor, aris. verbum, minor.oris. nomen, minuo.is. miniſcor. ninus.i. ſinapis .is. ſine propoſitio. Siniſter. ſino.is. ſinõ.onis. ſinopis.is. ſinus.us. ſinueſſa.e. tinea.e. Et a ſin prepoſitione greca compoſita, vt Synagoga.e. ſynhedra.e.

¶ J. ante. p. breuis eſt, vt Stipes. is. typheus. i. ſcyphus. i. Producunt vero. Gryphes, gryphus. i. iphitus. i. pipo. as. pipilo. as. riphei. orum. ripa. e. ſcipio. onis. ſipho. onis. ſtipes. itis. ſtipo. as. ſcrypulꝰ. i. ſipharium. ij. ſipus. untis. typhis. is. typhon. onis. vipera. e.

¶ J. ante. q. breuis eſt, vt Liqueo. es. Liquo. as. ſiquidem, Producunt vero. Liquentium. ij. liquor. eris. liquor. oris. Liquidus. a. um. mediam habet indeſſerentem.

¶ J. ante. r. longa eſt, vt Lira, pro ſulco. Achir, quod eſt manus deducta partim Breuiant, vt Chiragra. e. partim Producunt vt, Chirurgus. i. chironomō. ontis. Breuiant vero. Dirimo. is. hyric. es. hirudo. inis. hirundo. inis. Lyra, lyre. miron. onis. nomen. p. viri, miron quod interpretatur vnguentum. mireꝰ. i. A pyr, quod eſt ignis deriuata partim breuiant, vt pyra pyragmon. onis. pyrectrum. i. pyropꝰ. i. partim producunt, vt pyramus. i. pyramis. idis. pyrene. es. pyroꝰ. i. pirꝰ. i. pirum. i. quirinus. i. ſyrus. a. um. ſyracuſe. arum. tyrus. i. tyrannꝰ. i. viridis. e vireo. es. viriatus. i. viroſus a viro.

¶ J, ante. s. longa eſt, vt Riſus. i. Breuiant vero, Biſon. tis. ciſium. ij. diſertus. iſara. e. iſaurꝰ. i. Miſer. a. um. Niſi coniunctio, Ptiſana. e. Piſis. is. Siſer ſiſeris. Siſimbrium ſiſibrij.

¶ J, ante. t. breuis eſt, vt Italus. a. um. mitra. e. citrum. i. vitrum. i. britānia. e. vitium. ij. litera. e. Producunt vero, Bithynia. e. britō. onis. clitella. e. clitumnꝰ. i. clytorꝰ. ij. clitō. onis. dito. as. diteſco. is. fritinio. is. italia. e. ithyreꝰ. a. um. mitis. e. mytilus. i. nitor. eris. pythagoras. e. pitheꝰ. i. pithō. onis. pythius. a. um. pytteleō. ontis. pytiſma. atis. pituita indifferentē habet. Ritꝰ. us. rito. as. ſcitor. aris. ſitō. onis. triticum. i. tritō. onis. tithyrus. i. titan. anis. titillo. as. vita. e. vitis. vitis. vito. vitas. vitupero. as. zithum. i.

¶ J, ante. u. conſonantem longa eſt, vt Liuor liuoris. Viuo viuis.

O Ante b, longa eſt, vt Gobius. ij. robur. oris. Breuiant vero Globus. i. obeſus. a. um. obelus. i. obulꝰ. i. obex icis. probus. a. um. probo. as. probrum. i. ſoboles. is.

¶ O ante c, breuis eſt, vt Proceres. um. voco. as. Producunt

vero Cocytus.i. crocalus.i. focale.is. locuſta.e. Oceanus.i. ocyor ⁊ ocyus. phoca.e. phocus.i. phocis.idis. procerus.a.um. poculum.i. vocalis.e.

¶ O, ante.d. longa eſt, vt Clodius.ij. lodix.icis. rodo.dis. Breuiant vero, fodio.is. modus.i. modo aduerbium. Odor oris. odium.ij. ⁊ a pus podos. hoc eſt pes, ⁊ a Rhodes, quod eſt Roſa compoſita ⁊ deriuata, vt Podalyrius.ij. rhododaphne.es. rhodus.i. rhodope.es. rhodanus.i. Sodalis.is.

¶ O, ante.f. breuis eſt, vt Ofella. Producit vero, Toſus.

¶ O, ante.g. longa eſt, vt Cogo, cogis. Breuiant vero. Loges. ⁊ ab eo compoſita ⁊ deriuata, vt Theologus. Rogus.gi. Rogo. rogas. Toga, toge.

¶ O ante l, breuis eſt, vt Colō membrū, colo.is. colocaſia.e. Producunt boletus.i. bola.e. colum.i. colyphium.ij. doliū.ij. dolon.onis. moles.is. molior.iris. moly.yos. nola.e. nolo verbū olearus.i. olenos.i. olim aduerb. prolixus.a.um. proles, polypus.i. polydamas.antis. ſolus.a.um. ſolor, aris. ſolers.tis. ſolennis.e. ſpoletium.ij. tmolus.i.

¶ O ante m, longa eſt, vt domo.aris. vomer vel vomis.eris. como.is. comeſſor.aris. Breuiant vero bromius.ij. coma.e. comes.itis. chromis.is. comedo, domin⁹, domus domo.as. glomero.as. homo, homerus. nomas.adis. omaſum.i. omitto.is ſtomach⁹.i. tomos ⁊ ab eo compoſita ⁊ deriuata, vt atomus.i. prototomus.i. tomacula. vomo.is.

¶ O ante n, breuis eſt vt bonus.a.um. moneo.es. Producūt Conor, aris. cone.es. conopeum.i. conus.i. donum.i. donec, monychus.i. non⁹.a.um. none.ax. pron⁹.a.ū. pono.is. pone prepoſitio ⁊ aduerb. zona.e. ⁊ genia, quod interpretaf angul⁹ ⁊ phone, quod eſt vox, ⁊ ab eis ↄpoſita vt trigonus, trigona. trigonū, phonacus.i. De quibus in medijs ſyllabis dicitur.

¶ O ante p, breuis eſt, vt Populus.i. Opis opem ope. et in plurali opes. Sopor.oris. Producunt vero Copa.e. nomen proprium femine, copia.e. copula.e. copo.onis. cophos.i. hoc eſt ſurdus, dropax.acis. opis.is. nympha, opilio.onis. populus.i. pro arbore. popeanum.i. propago, pro vite, propino.as indifferentem habet. pſophis, ſcope.ax. ſopio.is. ſtlopus.i.

¶ O ante q, breuis eſt, vt Loquor loqueris. Coquo, coquis quoque.

¶ O ante r, breuis eſt, vt Chorus. i. cora. e. opidū italie. Pro
ducunt vō Corus. i. pro vento argeſte. Coram prepoſitio tad
uerbiū. Corycus. i. coritus. i. coraliū. ij. chlorꝰ. i. doris. idis
doricꝰ. a. um. dorō. ij. doron hoc eſt donū ſiue palmꝰ. hora. e.
morus. i. morio. onis. noricum. i. ora. e. oro. as. orithia. e. orō
onis. oricos, opidū. prora. e. ſora. e. ſoracte. is. ſoret. icis rho
rat. icis. Et habentia l, ante o, vt lorum. i. gloria. e. ploro. as
¶ O ante ſ, longa eſt, vt Moſes. is. proſa. e. Breuiāt vō coſe
ar. coſyra. e. doſis hoc eſt datio, moſa. e. oſyris. idis, proſeuca
e. porſymna. e. poſui a pono ponis. roſa. e.
¶ O ante t, breuis eſt, vt Notus ventus. Nothus. i. ſpurius.
nota. e. & noto. as. botrus. i. Producunt vō cloto. us. lotos. i.
poto. as. proteus. i. ſotades. is. totus. a. um. Et a protos quod
interpretatur primus ꝯpoſita. vt protogenes. is.
¶ O ante u, conſonantem breuis eſt: vt Ouis, nouus. a. um.
Producit vero ouum oui.

V Ante b, breuis eſt. vt Ruber. a. um. Producunt vero
bubulcus. bubo. bubalus. bubaſtus. i. iubilus. i. lu
bricus. a. um. nubes. is. nubo. is. pubes. is. rubigo.
ſuber. eris. ſubula. e. tuber. eris. vber. eris.
¶ O ante c, longa eſt. vt Duco. is. luceo. es. Breuiāt vō Cu
cuſo. as. cucutius. i. cuculo. as. cucullus. i. cucuma. e. cucu
mis. eris. cucurbita. e. cucurio. is. ducenti. e. a. duceni. e. a. iu
cundus. a. um. lucerna. e. lucrum. i. lucumo, onis. lucellum. i.
ſucerda. e.
¶ O ante d, longa eſt. vt Rudo. is. ludo. is. Breuiant vero
Pudor. oris. pudet. pudebat. Rudis. e. rudis. is, virga pre
toris. rudens. tis. ſudes. is. ſtudium. ij. tuder. eris. tuder. ris
¶ O ante f, lōga eſt. vt vfens. tis. bufo. onis. breuiat rufe. ar
¶ O ante g, longa eſt. vt Iugerum. i. nuge. ar. Breuiant vero
Fugio. is. fuga. e. iugum. i. iugis. e. pugil. ilis. tugurium. ij.
¶ O ante l, breuis eſt. vt Fulix. icis. Producunt vero culus. i.
dulichium. ij. fuligo. inis. iulius. ij. mulus. i. mula. e. pulciū
i. pulex. icis. thule. thules. vligo. inis.
¶ O ante m, longa eſt, vt humor. oris. humidus. a. um. huma
nus. a. um. tumentum. i. Breuiant vero cumulus. i. crumena
e. humꝰ. i. humerꝰ. i. numa. e. numātia. e. numantus. i. nemen

proprium viri. Numerus.i. numiſma.aris. Rumex, rumicis. Tumeo, tumes. Tumulus.i. Tumultus.us.

¶ V, ante.n. longa eſt, vt Munus, muneris. Breuiant vero. Cuneus, cunei. Cuniculus, cuniculi. Tunica, tunice.

¶ V. ante.p. breuis eſt, vt Lupus.i. Producūt vo, Cupa.e. iupiter. Nuper, aduerbium. Pupus. pupa.e. pupulla.e. pupillus.i. rupes.is. ſcrupus.i. ſuparus.i. ſtupa. ſtupe.

¶ V, ante.r. longa eſt, vt Curio.onis. Breuiant vero, Curius.ij. cures.ium, oppidum, curetes populi, curulis.e. durius.ij. flu. furio.is. muria.e. Nurus nurus. ſpurius.ij. cures.ium. oppidum. Curetes.populi. curulis.e. durius.ij. fluuius. furio.is. muria.e. nurus.us. ſpurius.ij.

¶ V, ante.s. longa eſt, vt Puſio, puſionis. Breuiant vero. Fruſino.onis. puſillus.a.um. Suſana.e. ſuſurrus.i.

¶ V, ante.t. longa eſt, vt Vtor.eris. Breuiāt vero, Cutis.is. frutex.icis. futuo.is. futurus.a.um. lutum.i. mutina.e. mutilus.a.ū. muto, mutonis. nutrio.nutris. puteus.i. putes.a.ū. putris.e. puto.as. ruteni populi. rutulus.a.um. rutuli, popu. rutrum.i. rutuba, rutube. fluuius. rutupe, opidū. vter.a.ū. vter.is. vterus, vteri. vtica.e. vti. coniunctio.

¶ V, purum ante.u. ꝯſonātez longū eſt, vt Dua. qđ ſi ꝯſonās precedat Breuiatur, vt fluuius, fluuij. Iuuo.as. pluuia.e.

De mediis ſyllabis,

A Ante.b. in mediis. ſyllabis breuis eſt, vt Calabria.e. ſyllaba, Producunt vero, Atabulus.i. ⁊ verbalia in abilis, deſinētia, vt Amabilis.e. ⁊ inabundus.a.um. vt Populabūdus.a.um. ⁊ in abulum, vt Incunabulum.i. venabulum.i. tintinabulum. ⁊ in arum, vt Delabrum.

¶ A, ante.c. breuis eſt vt Alacer.cris. Producūt vero, Benacus.i. cloaca.e. iracundus.a.um. meracus.a.ū. muſtaciū.ij. nouacula.e. opacus.a.ū. paſtinaca.e. piſtaciū.ij. portulaca.e. retinaculum.i. ſarracuz. Et nomina deriuata in acrum, vt Lauacrum. ſimulacrum. ambulacrum. vel in aculum, vt Gubernaculum.i. ⁊ in aceus.a.ū. vel acius.a.um. vt Ordeaceus.a.ū. Galinacius, a.um. vinacium.ij.

¶ A ante d, breuis eſt, vt bragada, flu. pꝛoducit cicada.

¶ A ante g, longa eſt, vt imago. inis. indago. as. vel indago inis. Breuiant vero aruiragus. i. aſparagus. i. chiragra. e. lalage. es. mandragore. e. maſſageta. e. patagia. e. pelagus. i. podagra. e. vertagus. i, Et nomina cõpoſita ab ago: azo, quod eſt Emo. is. vt pythagoꝛas, anaxagoꝛas. Et ab ago, quod eſt duco, vt Pedagogus, Synagoga, e. Paragoge. es. Et a frango vt Naufragus. Et a vagus. a. um. vt noctiuagus.

¶ A ante l, breuis eſt, vt Menalus. i. italus. i. Pꝛoducunt ꝟo Canalis, omphale, ſardanapalus, ſtymphalus, ſandalium. Et in alis deſinẽtia, deriuata a nominibus vel a verbis, vt animalis. e. vocalis. e. venalis. e.

¶ A ante m, breuis eſt, vt Calamus. i. thalamus. i. Pꝛoducunt vero. dictamum. i. Et verbalia in amen, ſiue amentum finita, vt ſolamen, iuuamen, iuuamentũ. Et hebrea ad declinatiõem noſtrã reducta, vt Adam, adamꝰ. i. abꝛaã, abꝛaamus. i.

¶ A ante n, longa eſt, vt Inanis. Breuiãt vero Apidanus. i. balanus. i. clibanus. i. drepanum. i. dardanus. i. eridanus. i. galbanum. i. hiſpanis. is. hippomanes, laganum. i. libanꝰ, raphanus. i. rhodanus. i. Et nomina greca in phanos vel phanes deſinentia. vt Stephanus. i. epiphanes. is. ariſtophanes is. ſicanus. a. um. ⁊ cyane indifferentem habet.

¶ A ante p, breuis eſt, vt alapa. e. terapna. e, Pꝛoducũt ꝟo anapis. is. meſapus. i. priapus. i. ſerapis. is. ſinapis. is.

¶ A ante q, breuis eſt, vt Tanaquil. Pꝛoducunt ꝟo, nequaq̃ꝫ, ⁊ vtraqꝫ in ablatiuo, ⁊ vſquequaqꝫ aduerbium.

¶ A ante r, breuis eſt, vt Cithara, barbarus. a. um. Pꝛoducunt ꝟo, amaracus. i. amarꝰ. a. um. auarꝰ. a. um. cochleare. is. denarꝰ. ij. tiaras. e. Et denominatiua in. aris. vel arius. a. ũ. vt auxiliaris. e. antiquarꝰ. a. um. ſextarius. ij. ſacrarium. ij.

¶ A ante ſ, breuis eſt, vt Petaſo. onis. carbaſus. i. pꝛoducũt vero agaſo. onis. amaſis. is. omaſum. i.

¶ A ante t, breuis eſt, vt Cyathus. i. calathus. i. Pꝛoducunt ꝟo acathes. e, pꝛo lapide, aratus. i. aratrum. i. egathes inſule, Et pꝛopꝛia nomina in ates vt phraates. is. eupꝛates. is. mithꝛidates. ⁊ denominatiua in atus, vt ſenatus.

¶ A ante u, cõſonantem longa eſt, vt Cadauer. eris. papauer eris. Breuiant vero Batauus. a, um. patauium. ij.

E Ante b, breuis eſt, vt Tenebre. ar. erebus. i. Produ⸗
cunt vo Corebus. i. ephebus. i. perrhebus. a. um,
¶ E ante c, longa eſt, vt imbecillus. a. um. Et a theca
compoſita, vt bibliotheca, apotheca, Breuiant vero illecebre
ar. ſeneca. e. ſenecio. onis.
¶ E ante d, longa eſt, vt Teredo. inis. Breuiant vo androme⸗
da. e. eſſedum. i. lebedos. i. macedo. onis. peucedanum. i. tene
dos. i. vnedo. is. Et ab hedra ↄpoſita, vt cathedra, ſynhedra
exhedra. Et a medeo, quod eſt impero ↄpoſita, vt diomedes.
⁊ a cleos, quod eſt gloria. vt empedocles.
¶ E ante f, indifferens eſt, vt Tepefacio. is. calefacio. is. pro
ducunt vero veneficus. i. venefica. e.
¶ E ante g, breuis eſt, vt elegia. e. telegonꝰ. i. producit vero,
cethegus. i. Aliqui diphthongo ſcribunt.
¶ E ante l, breuis eſt, vt Obelus. i. ſepelio is. Producũt vo
phaſelus. i. philomela. e. ⁊ deriuatiua in elis, vt crudelis. ⁊ in
ela, vt tutela. e. Cybele indifferentem habet.
¶ E ante m, longa eſt, vt Eremus. i. Breuiant vero, artemis
idos. i. diana, ⁊ ab eo compoſita. Elementum. i. Ptolemeꝰ. ei.
Tlepomelus. i. vehemens. tis.
¶ E ante n, producitur, vt Verbena. e. Breuiant armenia. e.
ebenus. i. helenus. i. helena. e. iuuenis. is. ingenium. ij. in⸗
genuus. a. um. olenus. i. orcomenos. porſena. e. Et ↄpoſita a
venio. is, vt aduena. ⁊ a genes, hoc eſt genus, vt archigenes,
ſtigenes, diogenes. hermogenes, menogenes, origenes, pro
thogenes. Et a sthenos, hoc eſt robur, vt antiſthenes, calliſt⸗
henes, demoſthenes. ⁊ a parthenos, quod eſt vigor, vt par⸗
thenius. ij. parthenope, parthenopeus. Et in mene vel menes
finita, vt Climene. es. nyctimene. es. periclimenes. is. ache⸗
menes. is. philopomenes. is.
¶ E ante p, breuis eſt, vt telephus. i. producũt vo aſepus. i.
aſclepius. ij ioſephus. i. preſepe. is.
¶ E ante q, breuis eſt, vt Diequarti, diequinti.
¶ E ante r, breuis eſt, vt cerberꝰ. producũt vo abdera. e. au⸗
ſterꝰ, a. ũ. chimera. cithera. or. citheron. onis. cyperꝰ. i. galerꝰ
i. homerus. Et ab hieros ↄpoſita, vt hiera. e. hierapolis. ibe
rꝰ. i. machera. megera. myſterium. niceterium. panthera. pode
ris. is. ſyncerus. a. um. ſeuerus. a. um. trieteris. idis.

¶E, ante.s. breuis eſt vt, Apeſas. antis. creſis. Producunt vero, Larcheſiũ.ij. dieceſis.eos. galeſus.i. haleſus.i. Jeſus. lyrnerſus.i. mileſius.a.ũ. marpeſus.i. magneſia.e. matheſis. eos. poeſis.is. ſyntereſis.is. Et ab eſus.a.um. compoſita, vt Obeſus.a.um.

¶E, ante.t. longa eſt, vt Moretum.i. Breuiant vero, Amethiſtus.i. aretuſa.e. chryſendetum.i. iapetus.i. lampetie. macetes.e. pharetra.e. pheretrum.i. pyretrum.i. phaetõ.ontis. phaetuſa.e. taygeta.e. thaygetus.i. triquetrus.a.uʒ. temetũ.i. venetus.a.um. vietus.a.um. Et denominatiua in etas, deſinentia, vt Pietas.atis. varietas.atis. Et ab arete, hoc eſt virtute compoſita, vt Panaretos.i. aretalogus.i.

¶E, ante.u. conſonantem producitur, vt Deſeuus. Sueuus.

I Ante.b. breuis eſt, vt Senſibilis.e. alibi.

¶J, ante.c. breuis eſt, vt Ruſticus. amycus nomẽ propriũ viri, Producũt vero, Amicus.a.um. apicius.ij. apric⁹.a.um. aricia.e. caicus.i. canicula.e. craticula.e. cuticula.e. cuniculus.i. cõuiciũ.ij. ceruical.alis. equicolus.i. febricula.e. labicum.i. lectica.e. lorica.e. lumbricus.i. myrica.e. marica.e. mendicus.a.um. meretricula.e. multiciuʒ.ij. naſica.e. nouicius.a.ũ. nunicius.ij. palicus.i. periculũ.i. poſtic⁹.a.ũ. poſticus.i. pudicus.a.ũ. pedico.as. pediculus.i. phenicopterus.i. redemiculum.i. rubrica.e. triuicus.i. tibijcen.inis. tegeticula. veſica. vmbilic⁹. vrtica. vſtica. vatican⁹.i. viricula.e. Et a nice, hoc eſt victoria ꝯpoſita, vt polynices.is. Olimpionices.e. Et nomina barbara in icus, vt Alaricus.i. Theodoricus, theodorici. fredericus, frederici.

¶J, ante.d. breuis eſt, vt Liuidus.a.um. cupidus.a.um. Producũt vero, Abydos.i. acidalia.e. deſidero.as. faſtidio.is. formido.as. trucido.as. Et nomina in do, excẽtis, vt Crepido, inis. cupido.inis. formido.inis. libido.inis. Et nomina Patronymica maſculina a nominib⁹ in eus, diphthongon deſinẽtibus, vt A prometheus.ei. promethides. A tydeus.ei. tydides. Nam reliqua fere omnia breuiant, vt A priamo, priamides. A neſtore, neſtorides, ab Agamennone, agamennonidẽs.

¶J, ante f, vnum reperio productum, Alliſe, arum.

¶J, ante.g. breuis eſt, vt Litigo, Producunt vo, Auriga,e. caligo,as. caſtigo,as. fatigo,as. faſtigium.ij. Et A fligo.is.

Compoſita, vt Affligo.is. infligo.is. inſtigo.as. leſtrygones. um. preſtigie.arum. ſalpiga.e. origanum.i. quadrige.arũ. veſtigo.as. veſtigal.alis. Et nomina exeuntia in igo, vt Caligo. inis. vertigo.inis. viligo.inis.

¶ J, ante.l. breuis eſt, vt Maſſilia, Producũt vero Aſilus.i. aſilum.i. aſilas.e. nomẽ proprium viri. Aprilis.is. Edilis.is. crocodilus.i.eriphile.es. erilis.e. maſſilus.a.ũ. pãphylia.e. petilia.e. quintilis.is. ſextilis.is. ſubtilis.e. venilia .e. Et nomina neutra in ile, deſinẽtia, vt Cubile. Sedile. ⁊ adiectiua a nominibus deriuata, vt A puero puerilis. A ſene ſenilis Breuiant tamen ab humo humilis, A pari parilis, A dape dapſilis.

¶ J, ante.m, breuis eſt, vt Optimus.a.um. Producũt vero, Ariminum.i. diſcrimen.inis. enthymema atis.opymus.a.um. quadrimus.a.um. ſublimis.e. Et nomina a verbis quarte coniugationis in mẽ exeuntia, vt A munio.is. munimẽ.inis. A lenio.is.lenimẽ. A farcio.is.farcimẽ.inis. ⁊ que eximeu exeunt in entum, vt veſtimentum, Pauimentum.

¶ J, ante.n. longa eſt, vt Clandeſtinus.a.um. Pachinus.i. Breuiant vero, Acinus.i. animeuz.ei. apirinum.i. ariminũ.i. aſinus.i. aſine.es.op, buccina.e. catina.e. circinus.i. ciminus i, mons ⁊ lacus italie, Cominus, aduerb, deſtino.as. dominus eminus aduerb, euphroſine.es. eleemoſyna.e. fiſcina.e. fuſcina e. fuſcinus.i. femina.e. fruſino.onis. inquino.as. licinus.i. nomen proprium viri, lamina.e. machina.e. murina.e. morinꝰ.a. um. nundine.ax. pagina.e. patina.e. pãpinus.i. proſerpine.e. protinus aduerb, ruſpina.e. ſaſina. ſarcina, ſibina, ſtatina, ſophroſyna, trutina, ricinus, Et quedam nomina adiectiua ab aduerbiis temporalibꝰ deriuata, vt Craſtinꝰ.a.um, diutinus.a. um. hornotinus.a.um. priſtinus.a.um. perendinus.a.um. ſerotinus.a.um, Alia tamen producunt, vt matutinus, veſpertinꝰ, Et a nominibus materiam ſignificantibus deriuata. vt oleaginus, faginus, tiliaginus, cetrinus, Et a nominibus colores et lapillos ſiue odores ⁊ vnguenta ſignificantibus, vt adamantinꝰ amethiſinus, amaracinus, amigdalinus, bõbycinus, biſſinꝰ, cryſtalinus, crocinus, coccinus, carbaſinus, glaucinus, gauſapinus, biantinus, hyacintinus, myrrhinus, praſinus, ſmaragdinus, ſandicinus, tyriantinus, Et quedam nomina greca in

rinos, deſinẽtia, vt carinos, oporinos, therinos., chimerinos
¶ J, ante.p. breuis eſt, vt Demipho.onis. ãtipho.onis. Pro
ducunt vero, Euripus.i. euripides tamen apud Sidonium
breuiat, Seriphos, colliphium.ij. obſtipus.a.um.
¶ J, ante.q. longa eſt, vt Antiquus.a.um. vbiqȝ. Breuiant
vero, Reliquus.a.um. ſiliqua.e. vndiqȝ. vtiqȝ.
¶ J, ante.r. breuis eſt, vt zephyrus.i. Producunt vero, Bu
ſiris.idis. cercira.e. camiros.i. corcyra.e. coſyra.e. colliriũ.ij.
cypirus.i. delyrus.a.um. epirus.i. ithyreus.a.ũ. magiros.i.
niſir⁹.i. papyr⁹.i. podalyri⁹.ij. ſapphyrus.i. ſemiramis.idis.
¶ J, ante.s. longa eſt, vt Anchiſes. Breuiant vero, Lithy-
ſus.i. Eliſius.a.um.
¶ J, ante.t. breuis eſt, vt Digitus.i. lecytus. Producũt ꝟo,
Aconituȝ.i. architas.e. berithus.i. catamitus.i. cocytus.i. co-
ritus.i. hermaphroditus.i. idolothytum.i. irrito.as. luſita-
nia.e. Margarita.e. mauritania.e. pituita.e. paraſitus.i. ther
ſites.e. valitudo.inis. Et nomina greca in itis, deſinentia, vt
Phrenitis, nephritis. peluritis. ⁊ a nominibus proprijs vi-
rorum ſiue locorum deriuatiua in ites, vel ita, pro maſculinis
in itis, pro femininis deſinentia, vt Leuites vel leuita.e. leui-
tis.idis. moabites vel moabita. moabitis moabitidis. Et de-
nominatiua in itus.a.um. exeuntia, vt Auritus.a.um. Turri-
tus.a.um. Verba quoqȝ frequẽtatiua ⁊ nomina participialia,
que formantur a ſupinis verborum quarte ꝯiugationis in itũ,
penultima longa terminatis, vt Dormio.is. itum. dormito.as.
audio.is. itum. auditus.us. Seruitus tamen a ſeruio.is. pe-
nultimam breuiat, ⁊ ſeruitium.ij.
¶ J, añ.u.ꝯſonãtẽ lõga ẽ, vt Saliua.e. breuiat, rediuiu⁹.a.ũ

O Ante.b. breuis eſt, vt Orobus.i. niobe.es. Producit
October.bris.
¶ O, ante.c. breuis eſt, vt Colocaſia. Et nomina in
ochus ſiue lochus, vt Archilocus. antiochus. producunt trio-
chala. patrocinium. negotium.
¶ O, ante.d. longa eſt, vt Erodius.ij. herodes.is. orodis.is.
Et nomina greca in odes finita, vt Geodes.i. terrenus. Cap-
nodes.i. fumoſus. Et ab ode quod eſt cantus ꝯpoſita, vt Epo-
dos. Nam compoſita ab hodos quod eſt via, breuiant, vt Epo

dus.i. periodus.i. ſynodus.i.

¶O, ante.g. breuis eſt, vt cōpoſita a logos quod eſt ſermo, vt Theologus, Aſtrologus, Aretalogus. Producunt vero, ab Ago, quod interpretatur duco compoſita, vt Pedagogus.i. Iſagoga.e. ſynagoga.e. paragoga.e. bagogus.i.

¶O, ante.l. breuis eſt, vt Obolus.i. ſoboles.is. Producūt vero, Aetolia.e. capitolium.ij. cimolus.i. idolum.i. mediolanum.i. pactolus.i. Et a Poleo hoc eſt vendo compoſita, vt Pharmacopola.e. Bibliopola.

¶O, ante.m. longa eſt, vt Amomum.i. Breuiant vero, Sodoma. Salamon ⁊ ſolome. Et a ſtomos compoſita, vt Chryſoſtomus.i. ⁊ a dromos, vt Catadromus, ⁊ a tomos, vt Atomꝰ.

¶O, ante.n. longa eſt, vt Corona. Bellona. Breuiant vero, Abrotonum.i. aponus.i. auſonius.a.um. cotonum.i. geryones.is. hermione.es. mycone.es. matrona.e. fluuiꝰ. Et a gonos ſiue gone, quod eſt genus compoſita, vt Antigonus.i. Erigone.es. Et a phonos quod eſt mors, vt Tiſiphone.es. perſephone.es. leontophonus. nebroſonos. Nam a gonia quod eſt angulus, producunt, vt Trigona figura aut tetragona, pentagona Et a phone qđ eſt vox, vt Siphona, Antiphona, aphona.

¶O. ante.p. breuis eſt, vt Canopus, Aeſopū, Rodope. Producunt vero, Anthropos, aſopus.i. aeſopus. canopus.i. conopeum.i. cecropus.i. europa.e. hyſopus.i. iopas.e. metopon. piropus.i. ſinope.es. ſinopis, ſinopidis.

¶O ante r, breuis eſt, vt Pacorus, Et ꝯpoſita a chorus, vt Meſſochorus, philochorus, ⁊ ab agoreo quod eſt mercor. vt pythagoras, anaxagoras, ⁊ a phoro, quod eſt fero, vt carpophorus, doriphorus, Producunt aurora, anthores, chorus, dores, clorus, pelorus. Et denominatiua in orus.a.um. vt decorus, odorus, Et a doron, quod interpretatur palmꝰ ſiue donum compoſita, vt polidorꝰ, theodorus, iſidorus. ⁊ a moros, quod eſt fatuus ſicomorus.

¶O ante ſ, longa eſt, vt hircoſus, metamorphoſis.eos. aloſa. Breuiant vero ambroſius.ij. ambroſia.e. theodoſius.ij. ⁊ greca habentia o micron, vt Mnemoſyna.

¶O ante t, longa eſt, vt egrotus.a.um. Breuiant vero a dotos, quod eſt datus ꝯpoſita, vt antidotum.i. herodotus.i.

¶O, ante.u. conſonantem breuis eſt, vt Ludouicus.

De proſodia,

V Ante b, breuis eſt, vt Coluber, delubrum, Producunt vero ambubaia, a nubis, idis, Saluber, ſolubilis, volubilis, A nubo.is, ꝯpoſita breuiant duo, pronuba, innuba, Cõnubium vero indifferentem habet.

¶ V ante c, longa eſt, vt Eunuchus, caducus.a.um. Breuiãt vero volucer.cris.cre. volucris.is.

¶ V ante d, longa eſt vt hirudo, teſtudo, Breuiant vero ꝺꝛ uda.e.

¶ V ante f, vnum regio nomẽ ꝓpriũ viri Lucuſas qđ breuiat.

¶ V ante g, longa eſt, vt ſalſugo.inis. erugo.inis.

¶ V ante l, breuis eſt, vt anulus, emulus, Producunt vero adulor.aris. amulius.ij. apulia.e. curulis.e. edulis.e. getulia.e. peculium.ij. torcular.aris. tribulis.e. Et a bule, quod eſt conſilium ꝯpoſita, vt traſibulus, ariſtobolus, cleobulus.

¶ V ante m, longa eſt, vt acumen, alumen. Breuiãt automo as. automedon.ontis. colume.inis. columella.e. documẽtum, emolumentum, monumentum, irrumo.as. lucumo.onis. Et a tumeo compoſita vt contumax, contumelia.

¶ V ante n, longa eſt, vt fortuna, Breuiat vͦ albunea.e.

¶ V ante p, breuis eſt, vt vpupa.e. centurupe.es.

¶ V ante r, longa eſt, vt Silurus.i. ligurio.is. Breuiãt vͦ Bituri.orum. camurus.a.um. centurio.onis. lemures.urum. luxuria.e. mamurius.ij. maſſurius.ij. mercurius.ij. purpura.e. ſabbura.e. tugurium.ij. Et verba deſideratiua que formãtur ab vltimo ſupino addita rio. vt ab Eſu eſurio.is. A partu parturio.is.

¶ V ante ſ, producitur, vt Cerusa.e. creuſa.e. Breuiant vͦ Brunduſium.ij. blanduſia.e. canuſium.ij. peruſium.ij. volu ſius.ij. venuſium.ij.

¶ V ante t, lõga eſt, vt Cicuta.e. preputium.ij. conſuto.as refuto.as. Breuiant vͦ arbutus.i. defrutum.i. recutitus.a.ũ. Et a quatio.is, compoſita vt concutio.is.

¶ V ante u, conſonantẽ breuis eſt, vt diluuiũ.ij. exuuie.arum.

De vltimis ſyllabis,

A Terminalis longa eſt, vt Ama. Supra. Breuiant vero
Ita. puta. aduerbium. Quia. Poſtea indifferentē hñt.
Ntūs quoqꝫ actūs ⁊ vtūs vtriuſqꝫ numeri, preterquam
nomina numeralia in ginta deſinētia, vt Triginta. q̄draginta.
Et a nominibus grecis in as, vel in es, productas deſinētibus
vocatiuus in .a. producitur, vt Eneas enea. Anchiſes āchiſa.
Ntūs quoqꝫ a grecis plerūqꝫ ꝓducitur, vt Menea.e. tegea.e.
¶ E, terminalis breuis eſt, vt hoc Mare. lege. legere. Pro-
ducunt vero, accuſatiui triū pronominū Ego. me. tu. te. ſui. ſe.
Et nomina greca feminina que ad primaꝫ declinationem noſtrā
referuntur, vt Penelope in ntō. dtō. vtō ⁊ ablto. Et nomina
greca pluraliter declinata, vt Mele. cete. tempe. ⁊ vtūs abla-
tiuuſqꝫ a nominibus grecis terminatis in es, productam, que
ad primam ⁊ tertiam declinationem latinam referuntur, vt An-
chiſes. anchiſe anchiſe. Vlixes. vlixe vlixe. Et ablatiuus
ſingularis a nominibꝰ quinte declinationis. vt Dies die.
Et genitiuꝰ regularis quinte declinationis in .e. vt Dies die.
Et ſecunda perſona ſingularis preſentis impatiui modi ſecūde
ꝯiugationis actiue vocis, vt Doce. mone. aude. Et aduerbia
illa, Fere. ferme. quare. ne. pro. non. ne pro certe. ve ꝓ hei.
ſed hec duo diphthongū habent. Interiectiones quoqꝫ pro-
ducuntur ille, Pape. o he. Et aduerbia a nominibus adiecti-
uis deriuata, vt A pulchro pulchre. breuiāt tamē, A bono be-
ne. A malo male. Et prepoſitiōes, Due.e. de. producunt.
¶ I, terminalis longa eſt, vt Sūmi. Amaui. Breuiant vero,
Niſi. Quaſi. Datiuus quoqꝫ ⁊ vtūs greci in .i. deſinētes a no-
minibus quinte declinationis illorum, que ad tertiam noſtraꝫ
referūtur, vt Palladi. phyllidi. priami. pari. Mihi vero tibi.
ſibi. ibi. vbi. indifferentem habent.
¶ O. terminalis indifferens eſt. vt Ego. ergo. ſermo. amo.
as. Producunt vo datiui ⁊ ablatiui ſingulares ſecūde decli-
nationis. vt Domino dño. ⁊ aduerbia datiuis ſimilia. vt Falſo
certo. Et nomina greca feminina in .o. deſinentia. vt Sappho.
allecto. clio. Et dictiōes monoſyllabe. vt O. do. pro. breuiāt
tamen Cedo pro dic. cito. illico. modo. ⁊ duo. ⁊ ambo.
Gerundia vero datiui ⁊ ablatiui indifferenter deſinunt.
¶ V. terminalis longa eſt. vt Cornu. Gelu.
¶ B terminalis breuis eſt, vt Ab, ob, ſub, Barbara vero

producunt, vt Jacob, Aminadab.

¶ C terminalis longa eſt, vt Hoc, dic, duc, ſic. Breuiant do fac, lac. nec. donec. Hic pronomen indifferẽs eſt.

¶ D, terminalis breuis eſt, vt Ad, apud, ſed, illud, iſtud.

¶ L, terminalis breuis eſt, vt Tribunal tribunalis, Producunt vero, Nil, indeclinabile. Sol ſolis. Et nomina barbara, vt Baal, Michael michaelis, Iſrael iſraelis.

¶ M, terminalis ab antiquioribus breuis ponebatur, ſed in vſu autorum aut abijcitur aut cum ſequenti conſonante vocalem precedentem producit.

¶ N, terminalis longa eſt, vt Pean. anis. non. quin. Breuiãt vero, An. forſan. forſitan. tamen. in. Et ex iis compoſita, vt Attamen. exin. dein. proin. Et nomina greca in. on. finita que ad ſecundam nominis declinationem latinam referuntur, vt Ilion. ij. pelion. ij. Actũs quoq; prime declinationis a nominibus grecis in. a. breui terminatis. Et ſecunde in. os. ⁊ tertie in. is. vt Egina eginan, menalus menalon, daphnis daphnin. Et nomina latina in. en. deſinentia q̃ mittunt genitiuũ in. inis. vt Nomen. inis. fulmen. inis. Et dictiones compoſite cum hac particula. ne. interrogatiua, que in fine abſcinduntur, vt Egon pro egone? Viden pro videſne?

¶ R, terminalis breuis eſt, vt Ceſar. aris. Producunt vero, Far. ris. par. ris. nar. ris. ver. is. iber. i. cor. dis. fur. is. cur. aduerbium. Et nomina greca in. er. mittẽtia genitiuũ in. eris. vt Aer aeris. Ether etheris. Character characteris.

¶ As, terminalis producitur, vt Eſtas. tis. Breuiãt vero mittentia gtĩn in. adis. vel. ados. vt Arcas arcadis, vel arcados. Actũs quoq; pluralis a nominibus grecis, que ad tertiã nõis declinationem referuntur, vt Arcas arcadas, Menas. adas.

¶ Es, terminalis longa eſt, vt Proles. is. leges. Breuiãt do, Es, a Sum es fui cum compoſitis. Penes prepoſitio. ſeges, etis. teges tegetis. indiges. etis. perpes. etis. interpres. etis. teres. etis. prepes. etis. hebes. etis. inquies inquietis. Et mittentia genitiuũ in itis. vel. idis. vt Stipes. itis. obſes, idis. ⁊ Pes cum ſuis compoſitis, vt Bipes, Tripes. Et nomina greca quinte declinationis que ad noſtram declinationem referuntur in nominatiuo ⁊ vocatiuo plurali, vt Arcades arcades, Peliades peliades.

¶ In.is. breuiant, vt Panis, legis. Producunt vero, Dis ditis. lis litis. ſannis.itis. quiris.itis. glis. iris. pyrois. entis ſimois.entis. Et ſimilia que per. ei. diphthongon a grecis ſcribuntur. Et greca mittētia genitiuū in .inis. vt Salamis.inis. delphis.inis. Et greca per y pſilon mittētia genitiuū in.yos. vt Tethys tethyos. Erinnys erinnyos. Datiuꝰ quoqꝫ ⁊ ablatiuus pluralis prime ⁊ ſecūde declinationis, vt Muſa muſis, muſis. Dñs dñis, dñis. Et accūs tertie declinationis quādo erit in.is. vt Omnis, tris. Vis etiā in nrō ⁊ gtō. Vis quoqꝫ in ſecūda ꝑſona a volo. Velis quoqꝫ ⁊ nolis, ⁊ ſis a Sum es fui. ⁊ fis a Fio. Et ſecūda ꝑſona ſingularis preſentis indicatiui modi q̃rte ꝯiugationis, vt Audio.is. venio.is. neſcio neſcis.

¶ Os terminalis producitur. vt Ros.ris. ſacerdos.otis. Breuiant vero Os oſſis, Nam Os oris producitur. Compos .otis. impos.otis. Et greca quarte declinationis deſinētia in os, que ad ſecundam declinationem latinam referuntur. vt Abydos.i. Chaos.i. Et genitiuus grecus in.os. vt Tereus tereos. Arcas arcados.

¶ Us terminalis breuis eſt. vt Dominus. Amamus. Palus udis mediam habet. Producunt vero Tellus.uris. Incus udis. Subſcus.udis. Et nomina monoſyllaba. vt Grus gruis. Thus.uris. Et que mittunt genitiuum in uris, penultima longa vt Virtus.utis. Et nomina greca mittentia genitiuum in untis. vel in odis. vt Amathus.untis. Melampus.odis. Et nomina que habent apud illos oy, diphthōgon. vt Pāthꝰ.u. Ieſu.u. Et genitiui ſynerizati a nominibꝰ femininis deſinētibus in o, vt Sappho ſapphus. Manto mantus. Genitiuus quoqꝫ ſingularis et nominatiuus ⁊ accuſatiuꝰ ⁊ vocatiuus quarte declinationis. vt Manus, Senſus.

¶ T terminalis breuis eſt. vt Caput. amat.

¶ Omnis ſyllaba in fine carminis aut proſe orationis clauſula, indifferens eſt, quia longa pro breui ⁊ breuis pro longa inuicē ponuntur. Dictiones barbare que accentu acuto in fine proferuntur in quancūqꝫ literam deſinant vltimas ſyllabas producunt. vt Iacob. Ioſeph. alaric. leonor enric.

De accentu,

De proſodia,

Regulas de ſyllabarum quantitate, q̃ntum fas fuit pau-
cis attigimus, Tempora vero ideo nos tono premitten-
da eſſe putauimꝰ, quia ſunt perinde ac fulchra quedã to-
norum, que illi natura in ſyllabis priora requirunt, Nam nul-
la ſyllaba tono efertur niſi pro ratione temporis. Itaqꝫ expe-
ctabis accurate, primum quãta ſit ſyllaba, longa ne an breuis,
quod ex iã propoſitis regulis facile aduertere potes, Sic eniꝫ
fiet, vt difficile tonorum iudicium fiat facilimum. Sed hic ad
uertas volo, Non idẽ ſyllabe accidẽs eſſe tempus, quod tonꝰ.
Vt enim in corpore aliud eſt magnitudo, aliud color, ita in ſyl-
laba aliud temporis ratione venit, aliud toni. Deinde ⁊ que
cuiqꝫ appellationes conueniunt, inter ſe diſſident.

Tempori, Longum, breue. Produci, corripi, attribuimus.
Tono Acutum, graue. inflexum.

Erraueris ſi idem dixeris longum ⁊ acutum, graue ac breue.
Non enim omnes longe acute ſunt, neqꝫ oẽs acute lõge ſunt,
Quod ex hac dictione vergilius aduerti poteſt, Nam verg.
longa eſt non acuta, gi. acuitur etiam ſi breuis ſyllaba.
Hec quaſi prefati, Supereſt, vt Quid quiſqꝫ tonorum poſſit,
enucleemus.

Acutus, eſt ſyllabe eleuatio, vt antepenultima in dominus.
Grauis, eſt communis dictionis tenor, earum videlicet ſylla-
barum, que neqꝫ acuto, neqꝫ circunflexo pronũtiãtur tractu,
vt penultima ⁊ vltima in dominus.

Circunflexus, etiã ſi eleuare ſyllabaꝫ videatur, tamẽ proprie
non eleuat, ſed tardat, ideoqꝫ arcu, quaſi molioris pronũtia-
tionis notula ſcribitur, vt dos, Hunc hominuꝫ inſcitia non ra-
tio aliqua in tantas tenebras depulit, vt nemo ſit hodie, qui
illum aut enunciet, aut aliquo enunciatũ auditu percipiat, ſen-
ſuqꝫ diiudicet.

Accentum autem moderatum, quem quidam intulerũt, docti
omnes ⁊ eruditi nõ modo execrati ſunt, ſed ⁊ relegarunt, neqꝫ
certe ego eius meminiſſem, niſi vt notatum minori negotio de-
uitares.

Interrogatꝰ igitur, qui dictionis tenor? aut acuto responde,
aut circunflexo efferẽdã. Sunt enim hi principales duo toni,
⁊ vt ita dixerim predominãtes ⁊ qui ſyllabis inſcribũtur. Nul-
la tamen neqꝫ latinis neqꝫ grecis dictio e ſui natura duobus

principalibus eſt inſignita tonis, acutis ſcilicet aut circũflexis aut altero acuto altero circũflexo. Habet enim ſe accentus ille predominãs (vt diomedes ait) velut anima vocis, efficitq;, vt dictiones inter ſe diſtingãtur. Porro antequã regulas proponam, notabis, dictiones aut monoſyllabas, aut diſyllabas eſſe aut polyſyllabas. Sed polyſyllabam dictionem, eam intelligas volo, que duarum ſyllabarum numerũ excedit. Sed iam ad regulas.

Prima.

¶ Omnis dictio monoſyllaba natura longa circunflectitur, vt mos, ros, res, ſpes.

Appendix.

¶ Ea tamen ſi breuis eſt, etiamſi poſitione ꝑducatur, acuitur, vt Mel, pix, mons, nix, fax, nux.

Secunda.

¶ Que duarum eſt ſyllabarum, ſi prior longa eſt natura ⁊ vltima breuis, circunflectitur, vt Mater, munus, donum, ara. Alioqui acuitur, vt Ara in ablo, Pater, homo, leges, fortis.

Tertia.

¶ Sed ſi dictio plurium eſt duabus ſyllabis, ⁊ penultima longa eſt natura ⁊ vltima breuis, circunflectitur, vt Romanus. Quod ſi non eſt longa natura, Aut ſequitur longa, acuitur, vt Sacerdos, athene, catullus, libertas, romani. Sed ſi penultima breuis eſt acuetur ãtepenultima, etiamſi breuis ſit vt Dominus, pontifer, ſanctiſſimus. Et his tribus regulis ratio accentus latini clauditur, Ea enim apud nos teſte Quintiliano eſt quam breuiſſima.

Exceptio prima.

¶ Prepoſitiones ⁊ cõiunctiones cum preponuntur, grauãtur.

Secunda

¶ Interrogationes ⁊ interiectiones pro arbitrio atq; mentis affectu proferendas eſſe, omnes ſcribunt. Neq; enim õnia ſubmiſſo, neq; omnia elato, nec omnia medio quodam ſono ac ſub vno deniq; aſpectu proferenda ſunt, ſed faciendi ſunt quidam dictionum ſyllabarumq; flexus, prout verborũ aut ſentẽtia ꝑ ratio exigit.

De proſodia,

De hebreis greciſqȝ dictionibus.

Dictio hebrea ſeu greca ſi declinatione noſtra flectitur, ea- dem quoqȝ accentu latino moderari oportet.

De ſynepia

Aliquando in ſolis vltimis ſyllabis tam hebrearum q̄ȝ gre- carum dictionum pro acuto tono conſequentie cauſa in legendo grauis accentꝰ ſcribitur, vt qđ in genealogia ſaluatoris apud Mattheum legimus. Liber generationis Jeſu chriſti filij da- uid, filij abraam, Abraam autem genuit iſaac. Jn priori loco abraam accentu acuto in fine profertur, ꝗ: ceſum finitur, in ſe- quenti grauis ponitur pro acuto, quia ſequitur, genuit iſaac. Jdem dicendum eſt de clauſulis ſequentibus.

De pedibus,

Pes eſt ſyllabarum conſtitutio.

Duarū ſyllabarum pedes ſunt quatuor.

Pyrrichiꝰ duabus ſyllabis breuibꝰ ꝯſtat, vt deus. furor. amat
Spōdeꝰ ꝯſtat duabꝰ ſyllabis longis, vt mōtes. gentes. audi.
Jambus ꝯſtat ex breui ⁊ longa, vt dies. amant.
Trocheꝰ ſiue choreus ꝯſtat ex longa ⁊ breui, vt tempus.

Trium ſyllabarum pedes ſunt octo.

Tribrachus ꝯſtat ex tribus ſyllabis breuibus. vt dominus.
Dactylus ꝯſtat ex prima longa ⁊ duabꝰ breuibus. vt ſpa.
Anapeſtus ꝯſtat ex duobus breuibꝰ ⁊ longa. vt dominos.
Bacchius ꝯſtat ex breui ⁊ duabus longis. vt athene.
Antibacchius ꝯſtat ex duabꝰ longis ⁊ breui. vt natura.
Amphimacer ꝯſtat ex longa ⁊ breui ⁊ longa. vt aureos.
Amphibrachus ꝯſtat ex breui ⁊ longa ⁊ breui. vt amoris.
Moloſſus ꝯſtat ex tribus ſyllabis longis. vt eneas.

Quatuor ſyllabarum pedes ſunt. xvj.

Proceleumaticꝰ ꝯſtat ex duobꝰ pyrrichiis. vt abiete. arietes
Diſpondeꝰ ꝯſtat ex duobꝰ ſpondeis. vt oratores. (lena.
Dichoreꝰ ſiue ditrocheꝰ ex duobꝰ choreis ſiue trocheis. vt cātī
Dijambus ꝯſtat ex duobus iambis vt propinquitas.
Choriambꝰ ꝯſtat ex choreo ⁊ iambo. vt nobilitas.
Antiſpaſtus ꝯſtat ex iambo ⁊ trocheo. vt medulina.
Peon primus ꝯſtat ex choreo ⁊ pyrrichio. vt temporibus.

Peon ſecundus conſtat ex iambo ⁊ pyrrhichio. vt Colonia.
Peon tertius conſtat ex pyrrhichio ⁊ trocheo. vt catamitus.
Peon quartus conſtat ex pyrrhichio ⁊ iambo. vt celeritas.
Epitritus primus conſtat ex iambo ⁊ ſpondeo. vt ſacerdotes.
Epitritus ſecundus conſtat ex trocheo ⁊ ſpondeo. vt ꝯditores.
Epitritus tertius conſtat ex ſpondeo ⁊ iambo. vt diſcordie.
Epitritus quartus ꝯſtat ex ſpondeo ⁊ trocheo. vt audiuiſtis.
Ionicus a maiori ꝯſtat ex pyrrhichio ⁊ ſpōdeo. vt diomedes.
Ionicus a minori ꝯſtat ex ſpōdeo ⁊ pyrrhichio. vt demetrius.

Quinqʒ ſyllabarum pedes ſunt. 32.

Orthius conſtat ex pyrrhichio ⁊ tribracho. vt anima mea.
Periab⁹ ex trocheo ⁊ tribracho. vt ꝑpatua. Reliqui quoqʒ pedes qui ex ſuperioribus ꝯponūtur, de quibus Diomedes multa.
Eſt quoqʒ huius ordinis pes conſtans ex bacchio ⁊ iambo, appellaturqʒ dochimus, de quo apud Oratores crebra fit mētio, de illo Ruffinus ſcribit, Rhetoricas pulcher ſtructuras dochimus ornat, Principium bacchius erit, ꝯcludet iambus.

De metris qui ex pedibus componūtur,

¶ Metrum eſt pedum iunctura numero modoqʒ finita. Denominatur autem ab Autoribus, vt Alcaicum, archilochium, hipponacticum, ſapphicum, almanium, ſimonideū. Aut a materia, vt Heroicum, elegiacum, lyricum, tragicum, comicum. Aut a pede frequentiori, vt Iambicū, trochaicum, ſpondaicū, dactylicum, anapeſticum. Aut a numero pedū, vt Hexametrū, pentametrum, tetrametrū. Aut a numero ſyllabarū, vt Tetraſyllabum, pentaſyllabum, heptaſyllabum, octoſyllabū, duodecaſyllabum.

Preterea aut deficit vna ſyllaba, ⁊ dicitur Catalecticum. Aut deficit duabus ſyllabis, ⁊ dicitur, Brachycatalecticū. Aut abūdat vna ſyllaba vel pluribus, ⁊ dicitur, Hypercatalecticū ſiue Hypermetrum. Aut neqʒ abundat neqʒ deficit, ⁊ dicitur Acatalecticum. Qualia ſunt omnia carmina regularia.

Conſtat preterea carmen vnico genere verſus ⁊ dicitur Monocolon, vt Eneis Vergilij. Metamorphoſis Ouidij, Pharſalia lucani. Aut conſtat duplici genere verſus appellaturqʒ Dicolon, vt Ouidij opera preter Metamorphoſin, Tibulli quoqʒ ⁊ Propertij elegie, ⁊ carmina ſapphica mixta adonicis, ⁊ aſclepiadea mixta glyconicis,

Aut conſtat triplici genere carminis, appellaturq; tricolon. vt Quedam ode Horatij poete.

Preterea carmen aut eſt diſtrophon, hoc eſt cū tertiꝰ ꝟſus primo ſimilis eſt: ⁊ quartus ſecundo. vt in carmine elego quod ex diſtichis conſtat.

Triſtrophon carmen eſt. cum quartus verſus ſimilis eſt primo quintus ſecundo. ſextus tertio, vt apud prudentium in prefatione cathemerinon.

Tetraſtrophon carmen eſt. cum quintus verſus primo. ſecūdo ſextus. tertio ſeptimus. quarto octauus ſimiles ſunt. vt in carmine ſaphico q̄d per tetraſtica id eſt ꝑ quaternos ꝟſus digerit.

Hexametrum carmen quod etiam heroicum appellatur. conſtat dactylo ⁊ ſpondeo indifferenter. niſi quod in quinta regione frequentior eſt dactylus. in ſexta vero ſpondeus. In quo genere carminum ſcribuntur geſta heroum clariſſimorumq; virorum.

Debetq; habere vnam ex tribus ceſuris ſaltem. hoc eſt penthemimerim. id eſt ſemiquinariam. hepthemimerim, id eſt ſemiſeptenariam. hemipenthemimerim, id eſt ſemiquinarie dimidiam, vt in hoc verſu, Arma virumq; cano, troie qui primꝰ ab oris. Arma virum, hemipenthemimeris eſt. Arma virūq; cano, penthemimeris eſt. Arma virumq; cano troie, hepthemimeris eſt. Quod ſi nulla harum trium ceſurarum interuenit, verſus erit retoridus.

¶ Pentametrum elegiacum conſtat primis duobus pedibus ꝟſus heroici, hoc eſt dactylo vel ſpondeo indifferēter ⁊ ceſura. tum duobus dactylis atq; iterum ceſura vel potius ſyllaba terminans verſum. vt Nil mihi reſcribas, attamen ipſe veni.

Eſt autem ceſura ſyllaba terminans dictionem in medio carminis, que cum poſt duos pedes carminis heroici venit, penthemimeris heroica dicitur. Iambica vero dicitur cū alteruter ex illis pedibus eſt iambus, vt apud Horatiū in primo carminū. O matre pulchra filia pulchrior, vbi poſt ſpondeum ⁊ iambuz ſequitur ceſura.

Phaleuticum carmē ꝯſtat ſpondeo dactylo ⁊ tribus trocheis, vt Paſſer delicium mee puelle.

Sapphicum carmen conſtat trocheo ſpondeo dactylo ⁊ duobꝰ trocheis, vt Nocte ſurgentes vigilemus omnes.

Adonicum conſtat dactylo ⁊ ſpondeo, vt Dulciter hymnos.

Aſclepiadeum conſtat ſpondeo ꝛ duobus choꝛiambis, ꝛ pyrrichio, vt Sanctoꝛum meritis inclyta gaudia.

Glyconicum conſtat ſpondeo ꝛ duobus dactylis, vt hymnographus. Victoꝛum genus optimum.

Pherecratium conſtat ſpondeo dactylo atqȝ iterum ſpondeo. vt Hoꝛatius. Grato pyrrha ſub antro.

Phaliſcum conſtat vltimis quatuoꝛ pedibus verſus heroici. vt idem, Aut epheſum bimaris ve coꝛinthi.

Alcaicum conſtat ſpondeo, iambo, ceſura, ꝛ duobus dactylis. vt Hoꝛatius. O matre pulchra filia pulchꝛioꝛ.

Alcaicum alterum conſtat ex hippio ſecūdo ſiue epitrito, duobꝰ choꝛiambis ꝛ bacchio, vt idem Hoꝛatius,

Te deos oro ſybarim cur properas amando,

Anacreontium conſtat choꝛiambo ꝛ bacchio, vt Lydia dic per omnes, ꝛ ſequitur. Te deos oro ſybarim. ꝛc.

Sapphicum alterum hexdecaſyllabum conſtat ſpondeo, tribꝰ choꝛiambis ꝛ pyrrichio, vt Hoꝛatius. Nullam vare ſacra vite prius ſeueris arboꝛem.

Archilochium conſtat parte verſus heroici, que vocatur bucolice, hoc eſt pꝛimis duobus pedibus dactylo vel ſpondeo, deinde dactylo quo bucolice clauditur, poſtea vero tribus trocheis, vt Soluitur acris hyems grata vice veris ꝛ fauoni.

Dimetrum iambicum conſtat ſpōdeo vel iambo indifferēter in pꝛimo ꝛ tertio loco, ꝛ iābo neceſſario in ſecūdo ꝛ quarto loco, vt Jam lucis oꝛto ſydere, Deum precemur ſupplices.

Dimetrū iambicuȝ catalecticū deficit vna ſyllaba a ſuperioꝛi, vt Prudentius in hymno ante ſomnum, Ades pater ſupreme.

Trimetrum iambicum archilochium conſtat ſpondeo vel iābo indifferenter in locis imparibus, hoc eſt pꝛimo tertio ꝛ quinto, ꝛ iambo neceſſario in locis paribꝰ. vt Martialis, vir celtiberis non tacende gentibus, Videbis altam Liciane Bilbilim.

Trimetrum iambicū hipponacticuȝ qđ ꝛ ſcazon ꝛ choliambō ꝛ golliābon dicitur, eadem lege currit qua ꝛ archilochium, niſi qđ vltimi duo pedes ꝓmutātur, iambus pꝛo ſpōdeo ꝛ ſpōdeꝰ pꝛo iambo, vt Perſius, Nec fonte labra pꝛolui caballino.

Tetrametrū iābicū ꝯſtat iābo vel ſpondeo in locis imparibꝰ, in locis vero paribus iambo, qualia ſunt multa apud Plautum, ꝛ Terentium.

Dimetrum anapeſticum pindaricum conſtat quattuor pedibꝰ, qui plerunqꝫ ſunt anapeſti, recipit tamen ⁊ alios pedes, vt Seneca, Turbine magno ſpes ſolicite.

Tetrametrum trochaicum archilochiū catalecticum cōſtat octo pedibus mīnꝰ vna ſyllaba, vnde et catalecticum appellatur, habetqꝫ in locis imparibus trocheum, in locis vero paribus, trocheum vel ſpondeum indifferenter, vt Scande celi templa virgo digna tanto federe. Luſtra ſex qui iam peracta tempus implens corporis. Quodſi dixeris, tempus implēs corporale erit catalecticum.

Alcmanium dactylicum trimetrum hypercatalecticum conſtat tribus dactylis ⁊ ſemipeđ, vt Prudētius in hymno ante cibū. O crucifer bone lucis ſator.

Parthenia cumana anapeſticum dimetrum catalecticum ꝯſtat tribꝰ pedibꝰ ⁊ ſyllaba, recipitqꝫ in primis duobus locis anapeſtū ⁊ ſpōdeum indifferenter, in tertia autem ſemper anapeſtum, vt Prudentius in exequijs đfunctorum. Deus ignee fons animarum.

Euripidium dimetrum catalecticum conſtat tribus pedibus ⁊ ſyllaba, qui omnes plerunqꝫ ſunt trochei, vt Prudentius in operis ſui coronide. Dona conſcientie.

De etymologia,

Veri.) Tanta dulcedinē ſimul ⁊ iucunditate ex his animum meum delibutū ſentio, vt neqꝫ vigilie oculos opprimāt. neqꝫ ſermonis aſſiduitas aures obtundat. Nec omnino vel laſciuiēſtium ſocietas, aut queciiqꝫ alia iuuentutem emolientia obſiſtere poſſint, quin ad optatum finem perueniam. Sed reſtat etymologia, Obſecro, ne tantum bonum omittamus.

Mar.) Etymologia eſt Scientia oſtendens veram dictionum originem cum reliquis accidentibus.

Veri.) Unde dicitur?

Mar.) Ab, etymon, quod eſt verum, ⁊ logos ſermo, quaſi veriloquium. Quod Cicero reformidans notationē appellat. Hec ab Ariſtotele Symbolū, A quibuſdam originatio dicitur.

Veri.) Quid eſt dictio?

Ma.) Minima pars vocis conſtructe id eſt in ordinē ꝯpoſite.

Veri.) Quod accidunt dictioni?

Mar.) Quatuor, Significatio, Etymologia, figura, Ordo.

Veri.) Quid eſt ſignificatio in dictione?
Mar.) Eſt illud quo breuiter oſtẽditur, quid dictio ſignificet
Veri.) De etymologia iam dixiſti, nunc oſtende, quid ſit figura in dictione?
Mar.) Eſt forma, qua dictio ſimplex, a compoſita diſtinguitur.
Veri.) Quid eſt Ordo?
Mar.) Eſt qualitas, qua in oratione alia dictio ſemper preponitur. Alia ſemper poſtponitur, Alia modo preponitur, modo poſtponitur.

Veri.) Ingenue profiteor, me non habere quo pacto, pro tanto in me beneficio tantiſqꝫ laboribus meritas gratias agaꝫ. Dabo tamen operam, quo ad potero, dum ſpiritus hos reget artus, vt ſi qua in re tibi inſeruire poſſim, nunq̃ laboribus vel vigilijs parcaꝫ, ſed potius tanto libentius omnẽ tibi ſeruiturẽ meam devoueaꝫ, quanto in me fuiſti beneficẽtior. Sed egregiam operam mihi nauare videberis, ſi nunc poſtremum ad ſyntaxim manum miſeris.
Mar.) Placet, ⁊ ſic finem docendi faciam, Tu vero diſcendi nũquaꝫ, ſi modo ſapis. Cum enim nulla ſit poſſeſſio doctrina honeſtior, tum ea videri debet honeſtiſſima, que circa res ſummas ⁊ mirabiles dei optimi maximi verſatur.

De ſyntaxi,

Syntaxin greci, noſtri conſtructionem vocant, rationem contexende orationis, ⁊ coniungẽdaꝝ vocuꝫ, ita, vt certam ſententiam dilucide repreſentent. In tenui, vt ait Vergilius, Labor eſt, at tenuis non gloria, nec mediocre precium opere, poſſe animi ſenſa citra ambiguitatem efferre. Nam quibus hec grãmatice pars non ſatis familiariter nota eſt, ij quia temere congerunt voces, non poſſunt explicare quod ſentiunt, ſed dant ſine mente ſonum, ⁊ inani quodã ſtrepitu aures obtũdunt perinde atqꝫ fluctus littora ferit. Eſt autẽ in puerilibꝰ ſtudijs in primis opera danda, vt ſermonẽ ſibi quiſqꝫ ꝯſpicuũ ⁊ planũ Mar.

paret, quo expromere animi cogitata. ſine ambiguitate poſſit. Indigni mihi hominis vocabulo videntur. qui, quoties res ſerie orationem flagitant, tanquā κωφὰ πρόσωπα in comedijs nullam vocem edere poſſunt. Sepe etiam cōperi pueros, cum bonorum verborꝝ magnaꝫ haberent copiam, tamen quia certā ſtructure rationem nō norant, non eſſe auſos loqui, quibus opa omnis collocata in literas vnam hanc ob cauſam perierat, ꝙ ſyntaxin non didicerant. Quare diu mihi in hac parte grāmatices puer detinendus videtur, dum omnes formulas coagmētandarum vocum cognouerit, ⁊ tanquam Architectum orationis profiteri ſe auſit.

Nominatiuus ante verbum,

Omne verbum antecedit nominatiuus agentis ſeu patientis, eiuſdem numeri ⁊ perſonē. vt
Ego doleo. Tu gaudes. Illi rident. Nos fallimur.

Appendix I.

Prima ⁊ ſecunda perſona ferme non explicantur, niſi diſcretionis, aut Emphaſis cauſa.
Diſcretio. vt Nos accuſauimus. Vos damnaſtis.
Emphaſis Tu audes iſta loqui?

Appendix II.

Aliquoties orationis pars nominatiui vice ponitur. vt
Dolet mihi, quod res non ceſſerint tibi ex ſententia.
Item verbum infinitum greca conſuetudine. vt
Adde qd̄ ingenuas didiciſſe fideliter artes,
Emolit animos, nec ſinit eſſe feros.
Nā vbū emolit reſpondet his tanq̄ꝫ ntō, didiciſſe artes fideliter
Cum infinitiuum circumloquimur finito verbo, adiecta particula ꝙ, vt Dolet mihi te capite laborare .i. ꝙ laboras capite.

Appendix III.

Vocatiui ſecunde perſone ⁊ imperatiuis preponūtur,
Nonnunq̄ꝫ etiam ſine verbo inſeruntur orationi.

Appendix IIII.

Cum plures nominatiui ad idem verbum referuntur, ad hunc fere modum efferuntur.

Pater ⁊ preceptor acceſſunt te, Ego ⁊ tu ſumus in tuto.
Tu ⁊ pater eſtis in p̄iculo. Ego ceteriq; cognati periclitamur.

Appendix v.

Que per ſe multitudinem ſignificant aliquando numero diſcrepant, vt Pars abiere.

¶ Exceptio I.

Excipies impersonalia que nullum ante ſe caſum habent.
Tedet. Piget. Penitet. Viuitur. Statur.
Item tanq; impersonalia. vt Luceſcit, dieſcit, nocteſcit, veſperaſcit, diluxit, pluit, ningit, grandinat.

Que exponuntur per verbum fit ⁊ eſt,
Item hec, Fieri poteſt vt fallar.
Fieri ſolet, Fere fit, Male ſit inuidis. Bene ſit tibi.
Nam in bene habet ſubauditur res,

¶ Exceptio II.

Verba infiniti modi pro nominatiuo actum habent. vt Gaudeo patrem recte valere .i. gaudeo q̄ pater recte valeat.

Vtrinq; nominatiuus.

Eſt, Forem, Fio, Exiſto, Videtur, Habetur, Vocatur.
Quedā vtrinq; nominandi caſum aſciſcunt, vt Deus eſt ſummū bonum. Equus alexandri ⁊ capite ⁊ nomine bucephalus fuit.
Humor eſt dulce ſatis, Nam hoc modo ex adiectiuis fiunt ſubſtantiua genere neutro.
Hic nūmus videtur adulterinus.
Ariſtoteles habetur doctiſſimus.
Perpuſilli vocantur nani
Ille ſalutatur doctor.
Grecum eſt hic cupit audire theologus .i. dici.
Sed hic obſeruāde ſunt formule nōinādi, dicūt eni; latini varie
Eſt mihi nomen pomponius, apud terentium.
Eſt mihi nomen pomponij, apud plautum.
Eſt mihi nomen pomponio, Qua formula maxime delectantur eruditi. Vetus eſt, fecerunt illi nomen aſcaniū, apud liuium.
Et nomina geſtus vtrinq; ntūm habent.
Studes pronus. Dormis ſupinus. Incedis rectus.
Dormit ſecurus. Bibo ieiunus. It cubitum incenatus.

Infinitum varians.

Infinitū quoq; vtrinq; ntūm habet accedētib⁹ v̄bis optādi. vt

Petrus ſtudet videri diues, Malim eſſe diues q̃z haberi.
At quoties accuſatiuus anteceſſit ⁊ ſequatur neceſſe eſt, vt
Malim me diuitem eſſe quam haberi,
Quedam varijs modis efferuntur. vt
Non licet athenis eſſe probos, Et non licet eſſe probris.

Lucanus

Et totumq; putauit iam bonus eſſe ſocer.
Non vacat eſſe egrotum, non vacat eſſe egroto,
Non vacat eſſe egrotus. Quanquam poſtremum hoc rariꝰ eſt, Nam caſus ſequens infinitiuum eſſe conuenit frequentius cum proximo nomine precedente.

Genitiuus poſt verbum,

Ordo I.

Sum genitiuum poſtulat, quoties ſignificat poſſeſſionem. vt
Hec veſtis eſt patris.
Aut ad aliquid pertinere, vt Regum eſt tueri leges,
Boni paſtoris eſt tondere pecus non deglubere.
Prudentis eſt multa diſſimulare.
Non eſt noſtre factionis. Non eſt mearum virium.
Non eſt huius loci ac temporis.
Non eſt ſapientis dicere non putaram,

Appendix.

Item hec duo imperſonalia intereſt ⁊ refert,
Non tam intereſt regis, quam totius reipublice.
Refert omnium animaduerti in malos.
Principis intereſt authoritatem publicarum legum ſaluã ⁊ incolumen conſeruare. Exceptio.
Hos tamen ablatiuos poſtulant Mea, tua, ſua, noſtra, veſtra
Minꝰ intereſt mea quam tua. Noſtra nihil refert.
Grãmatici addunt rationem, cur horum pronominũ ablatiuis vtamur, Nam cum hec verba ſignificent pertinere, recte dici aſſerunt, Mea intereſt, quaſi in re mea eſt. Et refert, quaſi res mea fert. Quibus interdum adiunguntur ⁊ hi genitiui, Vnius, ipſius, ſolius, Et genitiui participiorum.
Non tua vnius refert, ſed noſtra omnium, Tua ipſius refert.
Tua ſolius intereſt. Mea refert de vita periclitantis.

Appendix.

Adduntur ⁊ hi genitiui, Tanti, quanti. quanticunq;. tantidē. parui. magni, Nam cetera huiuſmodi adduntur ꝑ aduerbium.
Magni tua refert. Minus mea refert quam tua.
Cicero. Permagni intereſt tua, an reddite ſint litere.
Maximopere refert. Nihil intereſt. Plurimum refert.

Appendix. & nomina poſſeſſiua

Verbo Eſt adijcimus meum, tuum, ſuum, noſtrū, veſtrum, vt
Meum eſt iniuriam non adferre, Tuum eſt illatam muſitare. paternū eſt vtilitati filioꝝ conſulere

Aeſtimandi, Ordo II.

Verba eſtimandi genitiuis gaudent. vt
Parui ducitur probitas. Plurimi fit pecunia.
Tanti eris alijs quāti tibi fueris. Maximi penditur nobilitas.
Nihili vel pro nihilo penditur. Nihili vel ꝑ nihilo hētur litere
Nauci, flocci, pili, huius non facio.
Aſſis non facio. Teruncij non facio.
Eſt in vſu etiam, Magno eſtimo.
Cicero. Glorioſa ſapientia non magno eſtimanda eſt.
Suet. Neq; tulerat tā moleſte, tā magno eſtimari honorē cene
Seneca. Data magno eſtimas, accepta paruo. (ſue.
Singulare eſt illud, Equi boni conſulo, id eſt in bonam accipio partem.

Vendendi Ordo III.

Vendo, reuēdo, addico, diſtraho, diuendo. venundo, veneo proſto, Aeſtimo. indico, inſcribo
Liceor. licitor. licere. Loco. Conduco.
Emo. coemo. Redimo. Mercor. cōmercor. Conſtat. Valet.

Hec verba hos duntaxat gtōs exigunt, Tanti, quanti, tantidem, quantiuis, quantilibet, quāticunq;, pluris ⁊ minoris.
Si non addantur ſubſtantiua, nam tum migrant in ablatiuos.
Cetera precij vocabula, vel in ablō ſine prepoſitione, vel per aduerbium apponuntur, vt
Minoris reuendes quam emeris.
Pluris conducis quam emi poterat.
Quanticunq; locabis, preſtiterat vendidiſſe.
Hodie boues pluris licebant quam homines.
Miror tantas edes tam paruo inſcriptas. (dio reuendes.
Paulo, magno, nimio, minimo, plurimo, vili, duplo, dimi-

Aſſe emi, tantidem tibi ſum traditurus.
Teruncio ſeu vicioſa nuce non emerim.
Nihilo conſtat. Percare locauit equum.
Carius emitur oleum quam vinum.
Cariſſime conſtat, quod precibus emptum eſt.
Gratis locat edes. At magno paſcit.

Appendix.

Quin ⁊ quibuſlibet verbis precij nomen aut aduerbium apponitur ad hanc formam.
Magno pranſi ſumus, pluris cenaturi.
Non minoris docet, q̄ȝ talento, Hic magno etiam tacet.
Nimio, Minimo, Paulo viuitur Londini.
Care bibit, Sed carius loquitur Baſſus. Nec ſalutat gratis.

Accuſandi, Ordo IIII.

Verba accuſandi, damnandi, abſoluendi, ⁊ conſimilia genitiuum aſciſcunt, qui crimen ſignificet. vt
Accerſitus eſt capitis. Detulit fratrem leſe maieſtatis.
Poſtulatus eſt repetundarum, ſiue de repetundis.
Accuſauit male geſte rei, male obite legationis.
Egit cum nouerca iniuriarum. Cōdemnatus eſt peculatus.
Reum egit parricidij. Damnauit inceſtus.
Hic furti ſe alligat. Plautus, Hic furti ſe aſtringit.
Criminatus eſt adulterij, cum plagij teneretur.
Arguit te mendacij, Reuicit piurij. Incuſat negligentie.
Appellatus eſt veneficij, Inſimulas herum auaritie.
Suggillas parſimonie. Notas libidinis ſeu de libidine.
Infamas inſcitie. Traducis luxurie.
Suſpectum habes perfidie, ſiue de perfidia.
Taxas ambitionis, Calūniaris maleficij.
Admonuit me errati, Commonuit te promiſſi.
Commonefecit te debiti.
Plinius, Inuenimꝰ Egnatij vxorem cū vinum bibiſſet e dolio interfectā fuſte a marito, eumq; cedis a romulo abſolutum.

Extant ⁊ he formule apud bonos authores.

Cicero. Ne quem vnq̄ȝ innocentem iudicio capitis arceſſas.
Cicero. Putaui ea de re te eſſe admonendum.
Cicero. Inertiam accuſas adoleſcentium.
Cicero. Condemnabo eodem te crimine.

Singulare eſt. Expoſtulauit mecū de nō miſſis ad ſe literis.

Appendix.

Si non fuerit propꝛium criminis nomen, apponitur ablatiuus addita fere prepoſitione.

Vtrū ambitꝰ accuſas, an ſacrilegij, an vtroqꝫ ſiue dē vtroqꝫ?

De plurimis ſimul accuſaris.

Miſeret ⁊c. Ordo v.

Miſeret, miſereſcit me tui, Piget te laboris,
Multos vite tedet, Non te pudet vanitatis?
Noſtri noſmet penitet.

Hec genitiuum habent cum accuſatiuo, niſi dicamus,
Puditū eſt conſilij, Miſertum eſt virginis,
Perteſum eſt coniugii.

Appendix.

Sed impersonalibus loco genitiui, poteſt addi vbū infinitum.

Tedet me vite, Tedet me viuere.
Piget militie, Piget militare.

Variantia quedam Ordo vj.

Hec variam habent conſtructionem.

Miſereor tui, vel tibi. Nam miſereor accuſatiuū adſciſcit.
Miſereor rempublicam.
Meminit tui, vel de te, id eſt mentionem fecit.
Memini pro recordor plerunqꝫ accuſatiuo iungitur, vt
Memini huius rei ⁊ hanc rem,
Obliuiſcor, Recordor, Reminiſcor, Recolo tui, vel te,
Venit in mentem eius diei, id eſt recordor, vel
Venit in mentem ille dies, Potitus eſt rerum, id eſt vicit,
Et potitus eſt imperio, id eſt aſſecutus eſt.
Eget tui, vel te, Indiget auxilij vel auxilio.

Significantia aliquid fieri in loco.

Ordo vij.

Omne verbum admittit genitiuū propꝛij nominis ſignificantis locum in quo fit actio.

Vixit Rome, ⁊ in vrbe roma.
Studuit Oxonie, ⁊ in vrbe oxonia.
Natus eſt Londini.
Tarenti degit archita, qui ligneam columbam volatilem fecit.

Pro propꝛiis vſurpantur hec appellatiua.

Humi, Domi, Militie, Belli, Toge, Jacet humi.
Domi belliq; ſimul viximus.
Domi mee, noſtre, tue, ſue, veſtre, aliene.
Nec alia admittit adiectiua. Nam domi paterne non recte dicitur, ſed in domo paterna.
Cice. Malo eſſe cū timore domi mee, ꝙ̄ cū piculo domi aliene.
Ruri in datiuo, ſiue rure in ablatiuo, vbis iiſdem adiūgitur.
Ruri educatus eſt.

¶ Exceptio.

Si tamen fuerint pluralis duntaxat numeri, ablatiuo vtimur.
Nupſit Athenis, Delphis Apollo oracula reddebat.
Et in tertia declinatione in ablatiuo ponuntur, vt
Militauit Carthagine, vel carthagini ī dtō vt quibuſdā placet.
Infrequens eſt his addere prepoſitionem.
Cum eſſem in mediolano, que ſemper additur nominibus locorum maiorum, & appellatiuis.
Cum eſſem in Italia, Cum agerem in ſuburbano.

Datiuus poſt verbum,

Ordo I.

Quoduis verbum acquiſitiue poſitum exigit datiuum, vt
Non omnibus dormio, Huic habeo non tibi.
Mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur, Mihi peccat ſi quid peccat.
Omnibus ſapit, ſibi vni nō ſapit.

Acquiſitiua Ordo II.

Precipue tamen huius ordinis ſunt, que commodum aut incōmodum ſignificant, vt
Do mutuo ſeu mutuum, Do commodato.
Mutuo, Fenero, Largior, Confero tibi, & Confero in te.
Preſtare, p dare & p exhibere, vt Preſtare fidē Preſtare pacta.
Dono tibi hoc munus, & dono te hoc munere.
Impartiam tibi fortunas meas, & impartiam te fortunis meis.
Aſperſit tibi labem, & aſperſit te labe.
Inſtrauit equo penulam, & inſtrauit equum penula.
Debet tibi vitam, Suam eruditionem tibi acceptam fert.
Satiſfacio, Soluo, Reſoluo, Reſcribo, Renumero,
Numero pro ſoluo, Remetior, Pendo, Rependo,

Refero. Repono pro reddo, Reſpondeo pro ſatiſfacio.
Nunquam tuis meritis eſt reſponſurus.
Commodo pro proſſum. Incommodo pro noceo.
Non poteſt mihi nec commodare nec incommodare.
Opitulor. Proſum. Auxilior. Suppedito pro ſubminiſtro.
Suggero. Succurro. Subuenio. Adminiculor. Patrocinor
Suffragor. Adſum. Faueo.
Bene volo. Bene cupio.
Benedico tibi, non te. Maledico illi, non illum.
Medeor tibi, & medebor tuo dolori. Medicor te vel tibi.
Conducit. Confert tibi. id eſt, vtile eſt.
Conducit huic rei, ſiue conducit ad hanc rem.
Studeo huic rei & hanc rem.
Conſulo tibi, do conſilium. Conſule rebus tuis. i. proſpice.
Conſulis me, id eſt conſilium a me petis. Sibi canit.
Metuo. Timeo. Formido tibi, id eſt ſum ſolicitus pro te.
Metuo te. i. timeo ne mihi noceas, Coniũgitur vterq; caſus.
Omnia tibi timeo, que ſolent puſillis accidere.
Et apud terentium, Hei metui a chriſide.

Imperandi et nunciandi
Ordo III.

Ad hec que imperandi & nunciandi ſignificationem habent.
Iubeo te abire. Iubeo tibi vt abeas. Impero. Precipio.
Preeo, vt Iudicib⁹ preire conatur. Preſcribere lege e victis
Dicta mihi iuſiurandum. Edico tibi miles. Mando.
Committo. Delegauit mihi ſuam vicem. Indixit mihi bellũ.
Deſigna. Conſtitue. Preſtitue. Condicito.
Prefige mihi diem ac locum. Tempero tibi & te, id eſt, rego.
Moderatur animo ire, & moderatur principem.

Nunciandi.

Dico tibi, Scribo tibi & ad te, Loquor, Recenſeo,
Narro, Expono, Explano, Explico, Aperio,
Indico, Demonſtro, Commõſtro, Refero, id eſt, Narro
Retulit ad ſenatum, id eſt, propoſuit in ſenatu.

Obſequij & repugnantie
Ordo IIII.

Que ad obſequium ſiue repugnãtiam pertinent.
Morigeror, morẽ gero, Obſequor, Obſecundo, obſeruio.

Seruire tempori. Inſeruit ſuis commodis.
Subſeruio, Supparaſitor, Ancillor, Aſſentor, Adulor, Palpor, Obedio, Milito, Pareo.
Auſculto tibi, id eſt, obedio. Auſculto te, id eſt, audio.
Audiens dicto, Obtempero, Cedo, Concedo.
Conſentio tibi ſiue tecum, Aſſentio ſiue aſſentior tibi.
Diſſentio tibi ſiue abs te, Subſcribo tuo iudicio. Suffragor, Aſtipulor, Accedo tibi, ſiue tue ſententie, id eſt, approbo.
Hoc acceſſit meis malis, ſiue ad mea mala, id eſt, additum eſt.
Accedit huc, Accedit his, & accedit ad hec.
Conuenit mihi tecum, Conſtat hoc nobis, ſiue inter nos.

Repugnantie.

Refragor, Obſto, Obſiſto, Obſtrepo, Reſiſto, Repugno, Reluctor, Reclamo Officio, Occurro.
Obuiam eo, Obuiam factus eſt mihi.
Aduerſor, Diſſideo tibi ſiue tecum.
Contẽdo tibi ſiue tecum, Hoc abs te contẽdo .i. vehemẽter peto.
Certat illi ſiue cum illo, Noli pugnare duobus grece magis quam latine dixit Catullus, pro cum duobus.

Relatiuus Ordo v.

Verba que relationem & reſpectum habent ad aliquid.
Que huic eſt coniux, tibi nurus eſt.
Platoni corpus eſt vox, id eſt, iuxta platonis ſententiam.
Ariſtoteli ſpongie ſentiunt.

Relatiua per compoſitionem.

Huiuſmodi ferme ſunt compoſita cum his prepoſitionibus.
Pre. Ad. Con. Sub. Ante. Poſt. Ob. In. & Inter.

Pre.

Ego meis preluxi maioribus, Prepollet omnibus.
Prenitet, Preminet, Preſtat omnibus ſiue omnes.
Precellit omnibus vel omnes. Prebibit mihi.
Preripuit illi. Preeo pro vinco, Precedo, Precurro.
Preuertor, Preuenio, accuſatiuum exigunt.

Ad.

Admolitus eſt illi manũ, Admoueo, Accubuit, Aſſedit mihi.
Aduolutus eſt genibus, Arriſit matri.
Appreſſit pectori codicem, Adegit gladium pectori.
Adiacet egypto, Affulſit mihi ſpes, Acclamabant dicenti.

Affigo, Adhereo. Adhereſcit, Adlubeſcit.

Con.

Conuixit nobis, Commigrauit huic vicinie.
Commori tibi cupio, ſiue tecū, Colludo tibi, vel tecum.

Sub.

Subiacent fortune, Succedo, Subijcio.
Subeſt, Subolet patri.

Ante.

Anteſtat, antepono, Antefero te omnibus, Antecedit
Anteuertit, Antecellit omnibus vel ōnes. Anteeo te, nō tibi.

Poſt.

Poſthabeo, poſtpono famam pecunie.

Ob.

Obgannit nobis, Occinit, Obturbat.
Oppono, Obijcio, Oppedo, Obmurmuro.

In.

Indormis ſacris. Inuigilas chartis.
Immoraris, Immoreris. Inſudas ſtudijs.
Inſides ſaxo. Illudo tibi. Inſulto.
Inniteris arundini. Nitor quoqz ſimplex.
Nititur ſuis viribus. Imminet capiti.
Impendet omnib⁹ periculum. Inceſſit mihi cupiditas.
Ineſt illi, vel in illo. Incidit mihi lis cum nebulone.
Intermiſcet vera falſis. Interſerit, Interijcit.
Interfuit conuiuio. Interuenit colloquio.
Et intercedit mihi cum illo familiaritas.

Contingentie,

Contigit mihi, Accidit, Euenit, Uſu venit, Obtigit.
Ceſſit, Succeſſit. Obuenit, Uertit, Cecidit,

Confidendi.

Fido. Confido. Credo. Fidem habeo, fidē facio, fidē do.
Polliceor. Spondeo. Nubo.
Item hec. Liquet. vacat. placet. diſplicet. dolet. licet. libet.
patet. expedit. prodeſt. obeſt. ſufficit. ſucceſco. indignor. mi-
(nor.

Datiui aduerbiales.

Appendix.

Adduntur & hi datiui aduerbiales.
Tempori ſurgendum. Veſperi venit. Luci occidit hominem.

Verbis aliquoties datiuus feſtiuitatis, id eſt iucunditatis gratia adiungitur. Suo ſibi hunc iugulo gladio.

Verbo eſt habendi ſignificatione vtimur cum datiuo. Eſt tibi mater, Non eſt tibi quod agas. Sunt exitio reipublice inteſtine diſſentiones.

Gemini datiui.

Nonnũquam geminos habet datiuos. Eſt mi lucro, Eſt mihi odio. Non ſit tibi cure, Item hec. An id ſibi ſtudio habet, Hoc tu tibi laudi ducis. Speras tibi laudi fore, Quod mihi vitio vertis. Dedit mihi veſtem pignori, Dono, Mutuo, Dedit mihi pecuniam fenori.

Accuſatiuus poſt verbum,

Ordo I.

Verba tranſitiua cuiuſcunq; generis exigũt accuſatiuum ſignificantem id quod patitur. vt Sophiam me graij vocant, latini ſapientiam; Vſus me genuit, mater peperit memoria. Saluta patrem. Numeras harenam. Bibis vinum. Loqueris mendacium. Oſculatur ſacra. Tedet, Piget. Pudet. penitet. Miſeret me tui. Decet te. Nõ decet ſenẽ. Dedecet virginem impudentiã. Antiqui dicebãt, ⁊ decet tibi. Itẽ Oportet, iuuat. delectat. Oportet principem poti⁹ ꝯſulere publice ſaluti q̃ȝ priuatis affectibus morem gerere.

Eſt autem obſeruandum non omnium nominum accuſatiuos promiſcue omnibus actiuis ſubijci poſſe, ſed habendã eſſe rationem φρασεως. Intereſt enim inter hec, Feci damnum, ⁊ dedi damnum. Habeo orationem rectum eſt, non rectum eſt facio orationem. Rectum eſt, facio verba, non rectum, habeo verba, Differt item Dat verba, Et capio voluptatem, rectius eſt, q̃ȝ cepit me voluptas. Et cepit me obliuio recte dicitur, nõ autem obliuione captus ſum. Sed he figure quotidiano vſu autorum deprehenduntur.

Duo accuſatiui:

Sũt que geminum admittunt accuſatiuum, Docuit me literas, Dedocebo te iſtos mores.

Popoſcit me mutuū, Interrogo te hāc rem ⁊ de hac re.
Rogat, Orat, Flagitat, Exorat te veniam.
Poſtulo, Flagito, Peto abs te hanc rem, frequentius quam te ſine prepoſitione.

Exuo, Induo, Veſtio, Calceo, Cingo, Poſteriorem, hoc eſt accuſatiuum rei ſepius mutant in ablatiuum.
Exuit ſe chlamydē ſiue chlamyde. Accingit ſe gladio.

Accuſatiuus rei ⁊ perſone.

Quedam vtrumuis admittunt rei ſeu perſone.
Dicit te, ⁊ dicit litem. Excuſat ſe ⁊ excuſat valetudinem.
Accuſat te, ⁊ accuſat tuam negligentiam.

Motus ad locum Ordo II.

Que ſignificant motum ad locum aliquem accuſatiuū poſtulant nominis proprij, citra prepoſitionem.
Eo Romā. Redijt Athenas. Nauigauit Carthaginē.
Item hec, Confero me Domū. Recipio me Rus.
Nam appellatiuis, ſiue maiorum locorum vocabulis fere prepoſitio additur. Profectus eſt in Hiſpaniā.
Reuerſus eſt in prouinciā. Abijt in forum.

Spacium temporis Ordo III.

Quibuſlibet verbis apponitur accuſatiuus ſignificans ſpacium temporis. Potauit totam noctem.
Hic totum deſedi diem. Viginti annos natus eſt.
Iam ſeculum te operimur. Trecentū totos regnabitur annos.
Annum audientem Cratippum. Non plus triduū aut triduo.
Vna cum gente tot annos bella gero.
Tertium iam annum ⁊ viceſſimum regnat.

Appendix.

Quanquam hic aliquoties in ablatiuum vertitur.
Commoratus eſt apud nos tribus horis, ſeu tres horas.

Appendix.

Aliquoties non ſpacium, ſed ſpecies temporis ſignificatur, ablatiuus tantum apponitur.
Nocte vigilas. Luce dormis. Aeſtate domi deſides.
Hyeme nauigas. Superiorib⁹ diebus ad te ſcripſi.
Anno proximo te viſam. Exacto menſe redijt.
Plin. Omnia plenilunio maria purgantur.
¶ Significatur aūt ſpecies, cum interrogatio fit ꝑ quando, vt

Quando venies? Hora tertia poſt meridiẽ, Puncto temporis.
Spacium vero, cum ſit interrogatio per quandiu, vt
Quandiu vigilaſti? Duas horas.

Appendix.

Et prepoſitiones accedũt. In paucis diebus ⁊ paucis dieb⁹.
Surgunt de nocte latrones ⁊ nocte.
Eſt in diem quod promittis, nec aliter.
Peto vt cõmodes in vnũ mẽſem, Vt ſit in annum ſumptus.
Tribunitiam poteſtatem in quinquennium accepit.
Annos ad quinquaginta natus.
In aliud tempus ſpectare te velim.
Vt in reliquum ſuſpitiones omnes vitet.
Venio tertio Kalẽdas, ⁊ ad tertiũ calendaꝝ, ⁊ tertio calẽdaꝝ.

Spacium loci Ordo IIII.

Quibuſdam ⁊ loci ſpacium eodem modo apponitur.
Iam mille paſſus ꝓceſſerat, Patet in longũ quingẽta ſtadia.
Latum culmum, Latum vnguem, Latum digitum.
Pedem hinc ne diſceſſeris, Abeſt ab vrbe ſeſquimiliariuꝫ.
Verg. Tres pateat celi ſpacium non amplius vlnas.
Liuius, Caſtra locat mille paſſus ab vrbe, ⁊ mille paſſuum.
Quanquam hic quoq; nonnunquam vertitur in ablatiuum.
Abeſt a continenti quingentis paſſuum milibus.
Verg, Neq; longis inter ſe paſſibus abſunt.

Reciprocus actus Ordo V.

Quodlibet verbum quantumuis intranſitiuũ admittit accuſatiuum nominis ſignificantis eundem actum, vt
Quam hic vitam viuitis? Endymionis ſomnũ dormis.
Dormis Epimenideum ſomnum.
Huius generis ſunt illa, Longum nauigauit iter.
Hunc ſcio mea ſolide ſolum gauiſurum gaudia.

Accuſatiuus per figuram,

Item illa, Reſipit, Sapit aduſtionẽ, Olet Lucernã, Hircũ.
Olet vnguenta, Spirat Italiam.
Vox non ſonat hominem, Vinea crepat mera.
Viuunt bacchanalia, Viuit Cynicum.
Et que ponuntur aduerbiorum loco.
Furit indomitũ. Dulce ſonat. Toruũ tuetur. Horrẽdũ clamat.
Id eſt, indomite, dulciter, torue, horrende.

Nomina enim degenerant in aduerbia apud latinos, idq̃ ſingulari numero, Apd grecos plurali numero, idq̃ latini imitati ſunt. vt Verg. Nec ſera comantem narciſſum, pro ſero comantem, ſeu florentem. Narciſſus enim poſtremus omnium florum circiter ſeptembrem primum floret, vt ſcribit Theophraſtus.

Ablatiuus poſt verbum,

Ordo I.

Quoduis verbum admittit ablatiuum ſignificantē qualecunq̃ inſtrumentum aut modum actionis.

Exemplum inſtrumenti.

Petijt me ſaxo. Cecidit loris.
Enecas odio. Refellis argumentis.
Vicit ſapientia, Conciliauit humanitate multos.
Concordia res parue creſcūt.
Diſcordia maxime dilabuntur. id eſt, per diſcordiam.

Exemplum modi.

Mira celeritate rem peregit. Sūma eloquentia cauſam egit.

Hic tamen apponitur aliquoties prepoſitio Cum.
Summa cum humanitate tractauit hominem.
Nam inſtrumentis non apponitur, Non enim recte dicitur, Scribit cum calamo.

Appendix.

His finitima ſunt que ad ſynechdochen pertinent.
Egrotat animo magis quam corpore. Diſcruciatur animo.
Candet dentibus. Rubet capillis.
Id eſt, ſecundum animum, corpus, capillos.
Poete dicunt per accuſatiuum. vt
Languet animum. Rubet faciem. Canet capillos.

Comparatiua Ordo II.

Que vim obtinēt comparationis, admittunt ablatiuum ſignificantem menſuram.
Multo preſtat cauere, quam admittere.
Multis infinitis partibus te vincit. Duplo ſuperat.
Nimio excellit, antecedit.

Motus a loco. Ordo III.

Que ſignificant motum a loco, ſiue per locum, eadem nomina

admittunt in ablatiuo, que in genitiuo apponebãtur, cum ſignificabatur quies in loco.

Diſceſſit londino, Rure reuerſus eſt.
Louanio ſum facturus iter, Rediſt Chartagine pater.
Semel ac iterum inuenias additas prepoſitiones.
Cicero. Brutus ab roma aberat.
Nominib⁹ regionũ prepoſitiones ſicut ⁊ appellatiuis addũtur.
Gallus ex Italia profectus eſt.
Per Italiam eundum eſt Greciam petenti.
Proficiſcor ex vrbe, Per forum ibis.

Adduntur ⁊ hi ablatiui aduerbiales.
Hac eundum eſt, Illac, Iſtac.
Qua pro aliqua parte ſeu via, vt Si qua licebit effugere.
Ex relatiue, Qua ſpectat Aegiptum.

Ablatiuus abſolutus Ordo IIII.

Quibuſlibet verbis additur ablatiu⁹ abſolute ſumptus, vt Me dormiente tu bibis,
Coniungũtur autem duo ablatiui deſignantes conſequentiã, Alter participij, alter nominis aut pronominis. Et explicari poſſunt per particulam, cum, vt Imperante Maximiliano, Veneti grauiter afflicti ſunt, id eſt, cum imperaret.
Dicimus ad hunc modum imperatore maximiliano.
Te impulſore feci, Hoc me viuo non facies.
Hec fiunt te rege, te conſule, te pontifice.
Lilio preceptore tantus hic euaſit, Imperatore Carolo,
Galli ad mediolanũ magna pugna victi ſunt a germanis.

Implendi onerandi Ordo V.

Verba implendi, Onerandi, ⁊ his diuerſa, vt
Luxuriant animi rebus plerunq; ſecundis.
Luxuriatq; thoris animoſum pectus.
Satio, Saturo, Expleo te fabulis.
Ingurgitauit ſe cibo, Obruit ſe vino.
Oneras ſtomachum cibo, Impleuit poculum vino.
Leuabo te hoc onere, Leuat⁹ febre. Exonerabo te nũmis.
Nudauit, exuit, ſpoliauit me bonis omnibus.
Emunxit ſenes argento, Culpa vacare magnum ſolatiũ.

Proſequor, Afficio, Ordo VI.

Item proſequor ⁊ afficio.

Afficit me iniuria, Damno, Honore,
Proſequor te odio, amore, beneuolentia.
Pluit lapidibus, lacte, ſanguine, ſiue lapides, lac, ſanguinē

Mereor bene ſeu male Ordo VII.

Bene mereor & male, peius, melius, optime, peſſime.
interueniente prepoſitione aſciſcunt auferendi caſum.
Optime de literis meritus es.
De me nihil es meritus, neq; bene, neq; male.

Verba repellendi, &c. Ordo VIII.

Repellendi ſignificationem habentia ablatiuos adſciſcunt.
Sed cum prepoſitione.
Ignauum fucos pecus a preſepibus arcent.
Abſtineo a vino. Faceſſe a me. Migrauit a ſeculo.
Non nimis abhorret a veritate.
Et petendi, vt Peto abs te pecuniam.
Viuere ſi recte neſcis diſcede a me.
Item accipiendi, vt Accepi a frate literas.
Sunt huius generis Accipio, recipio, audio, ſpero,
Quero, habeo, intelligo, expecto & diſco, & ſimilia.
Diſco ab illo & diſco de illo muſicam Plautus in penulo.
Item verba diſtandi, vt Quod abeſt ab oculo,
id quoq; abeſt a corde, Diſto, differo, abſum, abeo. &c.
Item Naſcor & Orior, Naſci a principib⁹ fortuitum eſt, elegā
tiſſime ſine prepoſitione. Saluſt. Catilina nobili genere nat⁹.

Paſſiua, Ordo ix.

Paſſiuis addit ablatiuus agētis ſed accedēte prepoſitiōe, a vel ab
Rideris ab omnibus, Vergilius legitur a me.
Additur aliquando datiuus ~~abſq; prepoſitione.~~
Amaris omnibus, vel ab omnibus. Viſus mihi, pro viſus a me.
Accuſatiuus patiens vertitur in nominatiuum.
Pater caſtigat filium, Filius caſtigatur a patre.
Ceteri caſus fere oēs manēt in paſſiuis, qui fuerāt actiuoꝝ.
Doceo te grammaticam. Tu doceris a me grammaticam
Accuſabunt te furti, Accuſaberis furti.
Priuabunt te magiſtratu, Priuaberis magiſtratu.
Que per ſe paſſiua vocantur, conſtruuntur quēadmodum & illa
Venijt a dn̄o, Vapulabis a preceptore, Quid fiet ab illo?

De ſyntaxi,

Conſtructio imperſonalium paſſiue vocis prorſus imitatur regulam paſſiuorum, preterq̃ ꝙ nullus nominatiuus precedit, Nam ideo dicuntur imperſonalia, vt

Luditur de corio tuo. In diem viuitur.
Itur ad me quoniã nemini obtrudi poteſt.

Accuſatiui proximi actiuorũ non poſſunt imperſonalib⁹ ſubijci apud latinos, neq; enim recte dicitur. Legitur Vergilium, At greci ea figura vſi ſunt.

Veſcor ⁊ cetera Ordo x.

Veſcor carnibus, Hic victitat lacte.
Vtor homine familiariter, Vtere modice vino.
Inuitur ⁊ vtor hanc rem, ⁊ abutor operam.
Fruor tuo conſpectu, Et tuo fretus auxilio.
De potior dictum eſt.
Fungitur magiſtratu, Defunctus eſt vita.

Appendix I.

Prepoſitio ſubaudita facit vt ablatiuus recte addatur.
Habeo te loco parentis.
Eſt mihi vice filij, id eſt, in loco, in vice.
Apparuit illi humana facie, Deceſſit magiſtratu.

Infinita Appendix II.

Quibuſdam familiariter adduntur verba infinita, Verbis ſcilicet ſignificantibus voluntatem, Greci, vocarunt, vt
Solet, Debet, Cepit, Optat, Gaudet laudari.
Amat videri diues, Studet metui.
Memini me facere ⁊ feciſſe.

Nam figurate ponuntur, vt a nullo pendeant.
Heccine fieri flagitia? Et venari pro venabatur.

Adduntur ⁊ verba infinita nominibus adiectiuis facultatem ſignificantibus, vt
Difficile eſt efficere Soli cantare periti.

Diuerſi caſus eidem additi verbo.

Appendix III.

Nihil vetat quo minus eidem verbo diuerſi caſus apponantur diuerſe rationis.
Dedit mihi veſtem hanc pignori, te preſente propria manu.
Nam veſtem, additur tanq̃ tranſitiuo.

Mihi, tanquam acquiſitiuo,
Pignori, ex eorum eſt forma, que reſoluuntur per ad, vel in prepoſitionem, id eſt, in pignus.
Te preſente, ablatiuus eſt abſolutus.
Manu, inſtrumentalis.

Gerundia.

Gerundia omnia eoſdem ferme caſus admittunt poſt ſe, quos habent verba a quibus deducuntur.
Ad diſcendum literas, Ad ſeruiendum tibi.
Ad fruendum amico, Gratia ſalutādi amicos domū redij.
Eſt autem gerundium verbum participiale, quod in di, vel in do, vel in dū, terminatur, ſine certa generis & numeri terminatione.

¶ In di.

Gerundia in di, ante ſe habent hec nomina, gratia cauſa pretextu, occaſione, titulo, otium, facultas, licentia, ars, aut ſimile nomen ſubſtantiuum, facultatem ſignificans.
Gratia diſcendi Athenas miſſus.
Veni huc cauſa viſendi te, Occaſio emergendi.
Non erat copia conueniendi hominem, Ars dicendi.
Nonnunquam precedit adiectiuum.
Cupidus viſendi te, Gnarus bellandi.
Certus eundi, Imperitus nauigandi.
Peritus medicandi.
Formula erat, creſcendi nouarum, procreſcendaꝝ nouarū.
Vbi eſt obſeruandum gtūm ſingularis gerundij cum genitiuo plurali ſine vicio aliquādo copulari, Cicero, Vel hac tantam ſtoicos noſtros epicureis irridendi ſui facultatem dediſſe. Irridendi ſingularis numeri, ſui vero pluralis. Liui. Non enim vereor, ne quis hoc me veſtri adhortādi cauſa magnifice loqui exiſtimet. Plau. Nominādi tibi iſtoꝝ, magis ꝙ edūdi copia ē.

¶ In dum.

Gerundijs in dum, preponitur prepoſitio ad, vel inter.
Ad colloquēdū tecū. Inter cenādū, hoc mihi venit in mētē. Inter agēdū occurſate capro. Reperitur & ante domādum.
Cum ſignificamus neceſſitatē, ſine prepoſitione vſurpātur, addito ſubſtantiuo verbo.
Vigilandum eſt ei, qui cupiat vincere.

¶ In do.

Gerundia in do, pendẽt a prepoſitione, in v[el] ab, ſiue dictione que requirit ablatiuum, vt In conſultado locus eſt eloquẽtie.
In pugnando viribus eſt opus, Reuerſus a venando ſiue
Ratio bene ſcribendi cum loquẽdo iuncta eſt. (a venatu.

Et ſine prepoſitione.

Frigidus in pratis cãtãdo rũpitur anguis, id eſt, dũ cãtatur.
Explicatur dum cauſas, cantando tu illum.
Memoria excolẽdo ſicut alia oĩa augetur, hoc eſt, dũ excolitur
Tacẽdo reffellis, i. tacẽs reffellis, Scribẽdo diſces ſcribere.
Romanꝰ ſedẽdo vincit, Ab ſuꝫ ſoluẽdo peculiaris figura eſt.

Gerundia nomina.

Vertuntur gerũdia in nomina adiectiua que gerundiua a nonnullis vocantur, vt
Cauſa viſendi te, ⁊ cauſa viſendi tui.
Eſt aũt gerundiuũ nomen adiectiuũ a gerundio formatũ eiuſdẽ cum eo ſignificationis, ⁊ declinatur ꝑ tria genera ⁊ per omnes caſus in vtroqꝫ numero, neqꝫ aliquẽ regit caſum poſt ſe, ſed pro ſuo ſubſtãtiuo requirit caſum ſui gerũdii ſecum in oĩbꝰ accidẽtibus conuenientem. Ad diſcendum literas,
Ad diſcendas litteras. Legendo libros doctus euades.
Legendis libris, Doctus euades.
Nam quanquam valla ⁊ alij grãmatici rixentur ac reclamitent, mihi ad rem plus facere videtur ſententia eorũ, qui gerũdia ea demuꝫ vocant, que ſui verbi caſus regunt, vt
Salutandi amicos, Eſtqꝫ in voce actiua ſignificatio ſalutare amicos. Nam gerundium eſt infinitiuo cognatum.
Participijs ſimilius eſt ſalutandorum amicorum cauſa.
Nam ſignificatio paſſiua eſt, q̃lis in paſſiuo participio ſolet eſſe.
Differunt tamen quod gerundiua nomina ſignificant rei adminiſtrationẽ ſiue habitũ ſine tẽpore ſaltẽ determinato ad futurũ.
Reſoluunturqꝫ in gerundia ſubſtantiua, vt
Tenet me occupatio iuris dicendi, id eſt, dicendi ius.
In legendis libris tempus conſumo, id eſt, in legendo libros.
Participia vero ſignificant tempus futurum in actu ſine rei adminiſtratione, vt
Tenet me cura dotis numerande, id eſt, que numeranda eſt.
In legẽdis libris deerit mihi tẽpus, hoc eſt, dũ legentur a me.

Illud tamen eſt obſeruandum, multo pulchrius oratiões efferri per gerundiua nomina q̄ȝ per gerundia, ac tritum eſt Priſciani exemplum. Veni, cauſa amandi virtutem, veni amande virtutis cauſa. Ad amplexandam virtutem magiſq̄ȝ ad amplexandum virtutem. Que vna preceptio optima eſt, crebraq̄ȝ eius apud M. Tul. alioſq̄ȝ eloquentes viros fuit obſeruatio.

Quoties tamen loqui oportet per relatiuum, per gerūdium loquamur neceſſe eſt. Hic dies attulit initiū dicendi que vellē, non autem dicendorum eorum que vellem.

Supina. In tum.

Supina in tum ſignificant actiue, niſi ſint a verbis neutris paſſionem ſignificantibus, ⁊ admittunt poſt ſe eoſdē caſus, quos verba ipſorum, ſequunturq̄ȝ verbum ſignificans motum ad locum, vt Abijt piſcatum. Venio ſalutatum amicos. Significatio infinitiui eſt, Significat enim abijt piſcare. venio ſalutare amicos. ⁊ ad piſcandum, ⁊ ad ſalutandum amicos.

Illa vero Spectatum admiſſi riſum teneatis amici, Do filiam nuptū. Do venū ſiue venūdo edes, latentē in ſe motū obtinēt

Abſolute poſita.

Ponuntur et abſolute cum verbo eſt.

Pugnatum eſt. Actum eſt.
Dormitum eſt. Ceſſatum eſt ſatis.

Supina in tu.

Supina in tu, paſſiue ſignificationis ferme ſunt. Adherent nominibus adiectiuis facultatem ſignificantibus. vt

Turpe dictu .i. dici. Mirabille viſu .i. videri.
Difficile creditu .i. ad credendum, Verbo non iunguntur.

Nam in his primus Surgat cubitu, Obſonatu redeo, Redijt venatu, nomina potius cenſenda ſunt quam ſupina.

Quod ſi dixeris, Bon⁹ ciuis eſt dign⁹ gubernatu, Dubitaueriſq̄ȝ, gubernatu verū nomen ſit an ſupinum, ex adiunctis tolletur hec ambiguitas, Nā cum eſt nomen gtūm regere pōt, vt Dignus gubernatu reipublice, Et iungit ſibi adiectiuum, vt Dign⁹ magno gubernatu, Et recipit prepoſitiōeȝ, vt Receſſit ex gubernatu. Cum vo eſt ſupinum nihil tale habet.

De participijs.

Participia ſequuntur ꝯſtructionē vboꝝ a quibus deriuātur.
Donaturus tibi veſtem. Donaturus te veſte.
Conſulens tibi. Fruiturus te.
Diligendus ab omnibus. Quanq̄ʒ in his vſitatioꝛ eſt datiuus. Diligendus omnibus.
Exponuntur participia pro infinitiuis. vt Opus eſt maturato pro maturare. Opus eſt facto, id eſt facere.

Participia facta nomina

Cum tranſeunt in naturam nominum, gtūm poſtulant. vt Amans vini. Fugitans litium. Patiens inedie. Cupiens tui. Sitiens auri.
Et ſine caſu, vt Vir potens, eloquens.
Tunc ⁊ comparationem accipiunt moꝛe nominum in ens, vel in tus, deſinentium.
Cupientioꝛ fame quam auri, Cupientiſſimus tui.
Nulli deſyderatioꝛ quam mihi. Deſyderantiſſimus patrie.

Participia facta nomina compoſitione.

Que compoſitiōe fiunt nomina genitiuum aſciſcunt.
Indoctus pile. Inexpertus belli. Quanquam ⁊ hoꝝ ſimplicia ſimili modo vſurpantur.

De nominibus verbalibus Oꝛdo I.

Omnia fere verbalia gtūm admittunt, qui vbis erat actūs. vt
Colo agrum. Cultoꝛ cultrix agri. Cultura agri.
Bibo vinum, Bibax vini. Cupio laudē Cupidus laudis.
Item que ſunt affinia his. vt Auarus laudis. Ignarꝰ oīuʒ. Studioſus tui. Securus amoꝛum.

In bilis Oꝛdo II.

Verbalia in bilis accepta paſſiue datiuo gaudent, vt participia in dus. Flebilis, foꝛmidabilis omnibus. id eſt, flendꝰ foꝛmidandos omnibus.

Genitiuus additus nomini.

Oꝛdo I.

Nomina ſubſtantiua que ſignificant poſſeſſoꝛem, menſuram ſiue numerum, aut relationem ad aliquid genitiuum exigūt. vt
Creſcit amoꝛ nummi, quantum ipſa pecunia creſcit.
Arma achillis. Cyathus vini.
Modius tritici. Oncia auri.

Ulna panni, Frater petri,
Comes Ulissis, Mille nūmuū.
Duomilia peditum, Par calceamentorum.
Iugum aquilarum, Tres decades queſtionum.
Amicus patris, Princeps patrie.

Vertitur hic gtīus aliquoties in dtīum accedēte ꝟbo est, vt
Hic est tibi pater, Huic ſocer, Illi conſul.

Attributiua Ordo II.

Dum ſignificatur aliquid ineſſe, ſiue adeſſe cuipiam, quod ad laudem, ſeu vituperium pertinet, trifariam efferimus.

Puer bone indolis, Vir maximi naſi.
Puer bona indole, Vir maximo naſo.
Puer bonus indole, Vir maximus naſo.
Et indolem poetice, Et naſum poetice.

Sed ablatiuis latini libentius vſi ſunt,
Puer vultu modeſto.
Cicero Erat infirma valetudine habitus.

Species ⁊ genus Ordo III.

Species ſubijcitur generi in gtō ſiue ī eodē caſu ꝑ appoſitioēꝫ
Nomē Catonis in te non quadrat, Crimen leſe mageſtatis.
Cum eſſemus in terra Italie, ſiue Italia.
In vrbe Rome, ſiue Roma.

Subſtantiue poſita Ordo IIII.

Quedam adiectiua ſubſtantiue poſita genere neutro gtīm admittunt, vt
Multum lucri, Paulum pecunie.
Quid habes negocij? Nihil pudoris.
Quātū habebis pecunie, Tantundem habebis fidei.
Plurimum vini, Minimum aque.

Item pronomina quedam.

Hoc negocij, Id operis, Quid illud mali.
Figuratum eſt, id genus pro eius generis.

Appoſitio.

In ſumma, quoties ſubſtantiuum quacūqꝫ ratione refertur ad alterū ſubſtātiuū additur in gtō, niſi addatur appoſitiue. Nam tum ſatis eſt, ſi concordet in caſu, etiā ſi numero ⁊ genere diſſideat.
Abſtulit Maronem meas delitias.

De adiectiuis ⁊ ſubſtantiuis.

Adiectiua nomina, Participia. Pronomina concordant cum ſuis ſubſtantiuis in numero, genere ⁊ caſu. vt
Ex malis moribus bone leges nate ſunt.
Iſtam fortunam tui mores promeruerunt.
Donec eris felix, multos numerabis amicos.
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.
Amicus certus, in re incerta cernitur,
Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, ⁊ intra
Fortunam debet quiſqȝ manere ſuam.

Adiunctio.

Cum plura ſubſtantiua, diuerſi etiam numeri ac generis, ad vnum adiectiuum referuntur, his ferme modis efferri ſolent. Gloria non eſt expetenda, neqȝ diuitie. vt in medio ponas ad quod referuntur partes. Non eſt expetēda gloria, nec diuitie. vt preponatur Gloria ⁊ diuitie non ſunt expetende, vt poſtpoſitum conueniat cum proximo. Gloria, diuitie, genus non ſunt expetenda, vt ſubaudias iſta, idqȝ neutro genere.

Interrogatiuum item ⁊ reſponſiuum coherent in caſu. vt
Quis miſerebitur peccatoris? Mitiſſimus Ieſus.
Cuius eſt ſententia? Ciceronis.
Quod eſt primum ſignum ingenij? Memoria.

Exceptio.

Interdum non licet reſpondere per eundem caſum, vt ſi rogēris, Quot cēnis es? reſpondeas potius centum annorum, quaȝ centēnis, quod nuſquam legitur.
Itē quanti emiſti? paruo. Quia in ſimilibus regimē variatur.
Preterea vbi nullus eſt caſus. vt Quid agitur? Statur.
Item in his, Cuius dicis eſſe has literas? Tuas.
Cuius pecus? Aegonis.
Item cum a diuerſis reguntur, vt Qualitas nominū in quo eſt? Bipertita eſt.

De relatiuis.

Relatiua ſunt que rem antecedentem referunt, Et ſunt duplic

cia, ſubſtantie ⁊ accidentis. Subſtantie, antecedens ſubſtantiuum referunt. Sunt autem Qui, que, quod, Sui, ſuus, ipſe Ille, is, idem, alius, alter, reliquus, Cetera ceterum, Nam ceter vix reperitur. Omnia ſunt relatiua identitatis, preter quatuor poſteriora que ſunt diuerſitatis.

Relatiua accidentis ſunt Qualis. Quantus. Quot. Quotus. Quotennis. Quotenus. Quotuplus. Quotuplex. Cuius. cuias. et antecedens adiectiuum referunt.

Regula prima.

Relatiuum ſubſtantie identitatis ꝯuenit cum antecedente ſubſtantiuo, in numero ⁊ genere, Caſu non ſemper ꝯuenit, Nam is ſequenti verbo reſpondet. vt Literas accepi tuas, que mibi magno fuere oblectamento.

Exceptio.

Contingit autem relatiuum non conformari ſuo antecedenti. Primo ſi ſubſtantiue capiatur. Plinius.
Adurit laceſcētes germinum oculos, quod in flore carbūculus vocant.

Secundo ſi referatur ad verbum, videtur non cōformari. vt
In tempore ad eam veni, quod omnium rerum eſt primum.
Sed reuera debita eſt concordantia, Nam eius antecedens intellectum puta infinitiuus nominaliter acceptus, eſt neutrius generis.

Tertio ſi non ad vocem ſed ad ſenſum referatur, vt
Ubi illic ſcelus eſt, qui me perdidit?
Nec mea verba legis, qui ſum ſummotus ad iſtrum.

Quarto ſi referatur ad antecedens non pro re ſed pro voce, vt
Inuenimus Meſſiam quod interpretatur Chriſtus.
Tu vocaberis cephas, quod eſt petrus.

Quinto ſi relatiuo immediate addatur aliud ſubſtantiuum diuerſi generis aut numeri. vt
Celeres ſagitas corripuit, fidus que tela gerebat Achtes.

Sexto ſi ad antecedens referatur ſumptum infinite.
Boetius. Quid vero (ſi ſpectes corpus) imbecillius homine reperire queas? Quos ſepe muſcularum quoqꝫ morſus vel in ſecreta queqꝫ reptantium nequat introitus.
Cicero. Si tempus eſt vllum iure hominis necandi, que multa ſunt.

¶ Regula ſecunda.

Relatiua diuerſitatis antecedens referunt diuerſum ⁊ conſequente, cum quo ↄcordant ſub eodem genere vel ſpecie, vt Amo laurum ⁊ ceteras arbores. Significo quidem laurum eſſe arborem ſed diuerſam ab alijs. Hec relatiua non cum antecedente ſed cum conſequente conueniunt, vt Saluſt. Leones ⁊ alias feras. Item relatiuum ſuus, vt Cliens rogat patronū, vt defendat cauſam ſuam.

¶ Regula tertia.

Relatiua accidentis ſubſtantiuum adſciſcunt a quo mutuantur caſum, genus ⁊ numerum, vt

Crines tui ſunt nigri, quales coruorum penne.

Talis eſt ciuitas, quales principum mores.

¶ Comparatiua Ordo v.

Comparatiua ⁊ Superlatiua genitiuum exigunt, vt

Sum minor fratrum, De duobus.

Sum minimus fratrum, De pluribus.

Nam ſuplatiuū gtōs ſingulares reſpuit, niſi collectiui nōis, vt Ꝺ Danaum fortiſſime gentis Tytide.

Et tum exponūtur per inter. Inter fratres, vel ex fratribus.

Nam comparatiua cum exponūtur per quã ablatiuū adſciſcūt.

Preſtātior te, Eloquētior ōnibꝰ ꝑterq̄ Cicerone. i. q̄ Cicero.

Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum.

Et vilius eſt argentum quã aurū, ⁊ aurum quam virtutes.

Additur ⁊ alter ablatiuus ſignificans modum exceſſus.

Eſt maior te quatuor annis, Digito lato te procerior.

Admittit etiam caſum ſui poſitiui, vt Gratior regi.

Sic ⁊ latini comparatiua iterarunt.

Triumphus clarior quam gratior, Apud Liuium.

Quis interpretari poteſt impudentior, ne an improbior.

Plautus, Amicior mihi nullus viuit atque is eſt.

Cice. Mihi videtur diutius abfuturus ac vellem.

Has formulas adſcripſi, vt obſeruetur.

Pro quam latinos vti particulis, ac, atq;.

Comparatiuum ſi poſtponatur excedit ſuperlatiuum, vt

Ariſtoteles doctiſſimus, Sed Plato doctior.

Minuit vero loco poſitiui poſitum, vt

Triſtior ⁊ lachrimis oculos ſuffuſa nitentes, id eſt, ſubtriſtis.

In vicium accipitur addito aduerbio, Paulo, Vir integer qui
dem ſed paulo ſeuerior.
Facundus homo, ſed paulo loquacior.

Quo, eo, vel hoc, quanto, tanto, Dātur comparatiuis.
Quo maior es, tanto te geras ſummiſſius.
Quo quiſq; ditior eo vel hoc ſuperbior eſt.
Omne animi vitium tanto ꝯſpectius in ſe crimen habet, quanto
maior qui peccat habetur.
Multo potior, multo doctior quam ille.

Multo ⁊ longe, apponuntur ⁊ ſuperlatiuis.
Multo omnium doctiſſimus, Longe peſſimus omnium.
Cice. Conſpectus veſter, multo iucundiſſimus.

Quam pro valde ſemper iungitur ſuperlatiuo nunquam poſi
tiuo. Quam cellerrime.
Litere tue fuerunt mihi quam gratiſſime.
At pro quantum, nunq̄m ſuperlatiuo iungitur niſi adantur ꝟba
Poſſum, Queo, Volo, ⁊ que eiuſdem ſignificationis ſunt. vt
Feci quam optime quiui. Sed iungitur poſitiuo, Terentius:
Reiecit ſe in eum flens quam familiariter. Alibi, Tu ſcis quam
intimum te habuerim, id eſt, quantum, Sumitur enim intim⁹
pro poſitiuo quemadmodum proximus Sic etiam, iungitur cō
paratiuo, vt Quam doctior eſt ariſtotele Plato.

Quiſq; eleganter iungitur ſuperlatiuo. vt
Pauperrimus quiſq; contemnitur.

Omnis ⁊ cunctus poſitiuo et comparatiuo. vt
Omnes docti, cuncti ſapientiores.
Sed quiſq; tunc poſitiuo iungitur, cum non recipit ꝯparationē
poſitiuus. Saluſt. Nam ſtrenuus quiſq;, aut occiderat in pre
lio, aut vulneratus diſceſſerat.
Iungitur ⁊ quiſq; numero ordinali. vt
Tertio quoq; verbo loqueris barbare,
Tertio quoq; menſe nos inuiſit.
Cicero. Primoquoq; die conſules ad ſenatum referant.

Quiſq; etiam poſtponitur quotus interrogatiue, cum volum⁹
ſignificare quippiam a nullo, aut a pauciſſimis fieri, vt Quotuſ
quiſq; ita viuit? quaſi dicat, aut nulli aut pauciſſimi.

Item poſitiuo gaudent Valde, per, perquam, oppidoquam
ſane, ſanequam, nimiſquam, Inprimis, cumprimis, interpris

mos, preter ceteros, cum paucis, inter paucos, ante alios, apprime, admodum, admodumqʒ, mirum immodum.

Diſtributiua ⁊ partitiua Ordo vj.

Item nomina partitiua aut partitiue poſita, velut Quiſqʒ, quiſquis, quicunqʒ, quidam, Quis interrogatiuū, ⁊ quis pro aliquis. Aliquis, vterqʒ, neuter, vteruis, vtercunqʒ, nemo, nullus, ſolus, vnus, medius.

Quiſqʒ huius nacionis, Vnumquodqʒ animantium,
Prouocat vnumquemlibet veſtrum, Nemo hominum.
Vtrum horum mauis accipe. Parocinium.

Exponuntur per inter vel ex,

Vnus omnium, id eſt, ſolus omnium.
Medius duorum, id eſt, inter duos, ⁊ dimidium anime.
Item alter, alius, ⁊ his equipolentia pronomina, hic ⁊ ille ⁊ aduerbium partim.
Cicero. Quarum altera exēplis, altera ſcientia poſſunt augere.

Appendix I.

Quanquam in his genitiuis ſignificans totum in aliū caſum ſepe vertitur.

Quis hominum vidit. Et quis homo vidit.
Neuter catonum. Et neuter cato.
Animantium vel animantia, alia ſunt volatilia alia reptilia.

Appendix II.

Ad hanc formam pertinent, Quotus, Quotuſquiſqʒ, ordinem ſignificantia numeralia.
Quotus eras conuiuarum ſeu conuiua?
Quintus regum romanorum, id eſt, inter reges.
Sapientium octauus.
Quamqʒ in hoc poſtremo non tam ordinē ſignificat quam numerum ſimpliciter, vt In illo, Dic quotus eſſe velis.

Adiectiua copiam ſignificantia.

Ordo vij.

Item adiectiua que copiam, deſyderium, noticiam et contra ſignificant genitiuum adſciſcunt.
Stultorum plena ſunt omnia.
Cicero. Referta ſceleratiſſimorum hominum.
Cupidus lucri. Fidens animi. Reus ſunt.
Ignarus hominumqʒ locorumqʒ. Memor preteriti.

Nec ſum animi dubius. Peritus belli.
Preſaga mens mali. Ambiguus futuri.
Item plenus, onuſtus, pauper, diues, inanis, etiam ablatiuum admittunt.

Datiuus poſt nomen, Cōmodi aut incōmodi. Ordo I.

Adiectiua que commodum aut incommodum ſignificant aut relationem ad aliquid, datiuum exigunt, vt
Rem mihi permoleſtam, Mihi iucundam.
Tibi pernicioſam, Mihi ſalutarem.

Relatiua.

Aptus, Accomodus, Idoneus.
Utilis, Innutilis bello, ſiue ad bellum:
Natus glorie & ad gloriam, Obnoxius illi.
Fidus amico Amicus huic & huius.
Similis diſſimilis huic & huius. Par homero.
Diuerſus huic vel ab hoc, Verg.
Nulli veterum virtute ſecundus.
Affinis cognatus huic vel huius.
Nam cum huiuſmodi ſubſtātiue capiūtur, gtō magis gaudēt.

Accuſatiuus poſt nomen ſpacij menſura Ordo I.

Que certum magnitudinis modū ſignificāt actūz admittunt,
Longus, Latus, Altus, Craſſus.
Turris alta trecentos pedes, Muri ducentos pedes alti.
Liber craſſus tres digitos Siue trium digitorum craſſitudine, & ducentorum pedum altitudine.
Aſſeres non plus ſpacium habentes pedes binos, nec plus paſcant palmum.
Nonunq̄ comparatiui conſtructio obſeruatur, vt
Tota cohors pede non eſt altior vno.
Et per genitiuum, De auguſto, ſtatura quinqz pedum & dodrantis fuit.

Circuitionis via Ordo II.

Quedam per circunlocutionem accuſatiuum admittunt, vt
Non ſum id neſcius, id eſt, non ignoro.

Cuius generis ſunt illa;

Eius rei mihi venit in mentem, id eſt, recordatus ſum.
Et id mihi anus indicium fecit, id eſt, indicauit.
Et opus eſt mihi hac re. id eſt, indigeo

Ablatiuꝰ poſt nomen Ordo I.

Ablatiuus inſtrumenti ſubijcitur certis adiectiuis, vt clarus ingenio, armis. Laſſus cura, feſſus curſu, Letus honore impio apud Verg.
Cōtentꝰ paucis, Nunq̃ grauis ere domū mihi dextra redibat. Potens pecunia, ꝛ preceps ambitione, Orbus parentibus. Immunis, Alienꝰ addunt prepoſitiones. vt Immunis a bello. Alienus a vitijs, Vacuus a periculo animꝰ fuit, Vacuꝰ ab odio. ꝛ vacuꝰ ab ira. Cice. Cum ſumus neceſſarijs negotijs curiſq́ vacui. Saluſt. Ager frugum vacuus.

Item dignus ꝛ indignus ablatiuum adſciſcunt.

Dignus honore. Dignum eſt illo.

Dicimus tamen.

Dignus vt honoretur. Dignus quem omnes honorent. Et dignus honorari ab omnibus.

Numeri.

Ordinem ſignificant, Primus, Secundus. ꝛc. ꝛ interrogatio fit per quotus. Numerum, vnus, duo, tres, ꝛc. ꝛ interrogatio fit per quot, Sed numeri diſtributionē, Bini, terni, quaterni. quini, ſeni, ſepteni, octoni, noueni, deni, viceni, triceni, quadrageni, bini.

Regula.

Ergo intereſt cum dicimus, decem aurei militibus dati ſunt. ꝛ deni aurei militibus dati ſunt. Nam decem aurei dati ſunt. Significat, totam legionem ſimul decem tantum aureos accepiſſe non ſingulos, Sed deni aurei, ſignificant ſingulis eſſe datos decem aureos.
Liuius, Militibus qui currum ſecuti ſunt, centenos vicenos quinos aſſes diuiſit .i. Singulis centū quinq́ viginti aſſes.
Sed inuenias etiam cū diſtributiuis vſi ſint, adieciſſe nomē ſinguli, id opinior preter analogiam fieri ꝛ rarum eſt.
Liuius, Singulis centena millia.
Poete diſtributiuis aliquando abuſi ſunt, vt Verg. Septeno gurgite, pro ſeptem gurgitibus.
Pluralia tamen exigunt diſtributiua nomina, vt

Binę litere pro duabus epiſtolis.

Pronominum conſtructio,

Genitiui primitiuorum.

Mei, Tui, Sui, Noſtri, Veſtri, genitiui primitiuoꝝ ponuntur cum paſſio ſignificatur, Nam cum actio, addũtur poſſeſſiua.
Meus, Tuus, Suus, Noſter, Veſter,
Languet deſyderio tui. nempe quo tu deſyderaris.
Fauet deſyderio tuo, quo tu deſyderas.
Item pars tua, que tibi debetur.
Pars tui, id eſt, manus aut pes, corpus, animus,
Imago tua, quam tu poſſides.
Imago tui, que te repreſentat.

Aliquoties vtrunqꝫ coniungitur, vt Noſtra tui memoria, id eſt, quam nos de te habemus.

Poſſeſſiua pronomina.

Poſſeſſiua adiectiua ſunt, & non recuſant aliquando genitiuũ.
Mea ipſius cauſa. Tua ſolius vnius.
Meos flentis oculos. Noſter cuiuſqꝫ animus.
Cice. Qui veſtris paucorum reſpondeat laudibus.
Noſter duoꝝ euentus probabit vtra gens bello ſit melior.

Noſtrum & veſtrum.

Noſtrum & veſtrum genitiui plurales gaudent nominibus diſtributiuis, aut partitiuis. vt Nemo noſtrum.
Vnuſquiſqꝫ noſtrum, id eſt, ex nobis.
Item comparatiuis & ſuperlatiuis, vt
Maior veſtrum. Maximus natu noſtrum.

Reciproca.

Sui, ſibi, ſuus. a. um. non niſi reciproce ponuntur. hoc eſt, vt reflectantur ad id quod preceſſit in eadem orationis parte, aut annexa per copulam.
Ille ſibi placet. Petrus odit ſuos.
Orat vt ſuo faueas filio.

Demonſtratiua.

Demonſtratiua cum ſubſtantiue ponuntur admittunt genitiuum, vt dictum eſt. Hoc noctis. Idem temporis
Illud acceſſit mali.

Idem cum datiuo.

Idem datiuũ adiungit, vel ablatiuũ interueniente prepoſitiõe.
Idem facit occidenti, id eſt, quod occidens.
Idem huic, aut idem cum hoc.

Nominatiuus poſt aduerbium.

En et ecce demonſtrantis nominatiuo ſeu actõ iunguntur.
En quatuor aras, Ecce rem, En lupus in fabula.
En exprobrantis actõ gaudet, En animum ⁊ mentem.

Genitiuus poſt aduerbium Ordo I.

Superlatiua genitiuum exigunt,
Peſſime omnium dixit, Qui omnium optime fecit.

Aduerbia loci ac tẽporis Ordo II.

Adduntur aduerbijs loci ac temporis genitiui ferme hi.
Vbi gentium. Eo impudentie ventum eſt.
Quocunqꝫ terrarum. Vbi vis. Quouis terrarum.
Nuſquam gentium. Huccine rerum venimus.
Eo loci redacta eſt. Tunc temporis.
Nam minime gẽtium monadicon eſt, genitiuo feſtiuitatis cauſa addito.

Pridie Poſtridie Ordo III.

Pridie calendarum, ſiue calendas.
Poſtridie eius diei. Poſtridie q̃ꝫ venires.
Poſtridie quam diſceſſeras.

Inſtar Ordo IIII.

Inſtar montis, Inſtar pecudis.
Item Parum, multum, ſatis, abunde vini, vice nominũ poni vidẽtur. Satis eloquẽtie, Sapientie parum ⁊ abunde verboꝝ.

Datiuus poſt aduerbium.

Quedam datiuum admittunt nominum, vnde deducta ſunt.
Venit obuiam illi, Nam obuius illi dicitur.
Canit ſimiliter huic. Nam ſimilis huic.
Et ſibi inutiliter, Sedet proximus illi.
Propinquus ſibi ſedet, quam mihi.

Accuſatiuus poſt aduerbium.

Sunt q̄ accuſandi caſum admittũt p̄poſitionis vnde ſunt ꝓfecta.
Propius vrbem, ⁊ proxime caſtra.

Ablatiuus poſt aduerbium Ordo I.

Que comparantur, conſtructioneꝫ habẽt cõparatiuoꝝ nominũ.

Acceſſi propius te, ideſt, q̄ tu. Melius te vicit, i. q̄ tu.
Plus quingentis colaphis, ⁊ plus millies.

Procul, ⁊c. Ordo II.

Procul dubio, ⁊ procul ab vrbe. Clam patre.
Palam omnibus, Coram omnibus.

Aduerbij conſtructio Ordo I.

Hic, illic, iſtic, intus, Alibi, vbi. vbiq;, vbicunq;, vbi ſi-
libet, Vbiuis, alicubi, Necubi, ſicubi, ibi, inibi, ibidē,
Referuntur ad quietem in loco.

Huc, Illuc. ⁊c. Ordo II.

Huc, illuc, iſtuc, intro, alio, aliquo, nequo, ſiquo, Eo,
eodem, quolibet, quouis, quocunq;, foras, horſum, ali-
orſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum.

Surſum. Deorſum.

Surſum, deorſum, vtroq;, neutro, quoquo verſum.
Referuntur ad motionem ad locum.

Hinc, illinc. ⁊c. Ordo III.

Hinc, illinc, iſtinc, aliunde, alicunde, ſicunde, necunde,
indidem, vnde, vndelibet, vndeuis, vndecunq;, vtrinq;.
Referuntur ad motum e loco.

Hac, illac. ⁊c. Ordo IIII.

Hac, illac, iſtac, alia, aliqua, qua, ſiqua, nequa.
Referuntur ad motionem per locum.

Variantia.

Hec variant, Foris cenat, ⁊ foris venit.
Peregre viuit, Peregre rediit, Peregre abiit.
Nuſquam apparet, Nuſquam diſcedet.

Quibus modis verborum, que congruant aduerbia.

Vbi poſtquam

Vbi, poſtquā, cum, aduerbia temporis, interdum indicatiuis
⁊ interdū ſubiūctiuis verbis apponūt, vt Cū aderit, ⁊ cū venerit.

Simul. ⁊c.

Simul, ſimulac, ſimul atq; magis gaudēt ſubiūctiuis, Simul atq; adoluerit etas.

Vt.

Vt pro poſtq; indicatiuo gaudet, Vt ventum eſt in vrbem.

Quemadmodum. ⁊c.

Quēadmodū. vt. vtrūq;. ſicut, vtrūq; modū admittūt. Vt ſalu-
tabis, ita ⁊ reſalutaberis. Vt ſemētem feceris, ita ⁊ metes.

Quaſi &c.

Quaſi, Ceu, tanq̄, Perinde Acſi, Haud Secus Acſi, cum proprium habent verbum, ſubiūctiuis gaudent apponi.
Tanquam feceris ipſe aliquid. Quaſi nō norimus inter nos.

Alias copulant ſimiles caſus.
Noui hominem tanq̄ &c, Arridet mihi quaſi amico.

Ne. Non.

Ne prohibentis, vel imperatiuis vel ſubiunctiuis additur.
Ne nega, Ne dixeris.

Non verbis imperatiuis non recte apponitur.

Ne. An. Num.

Ne cum eſt interrogantis, indicatiuum amat.
Supereſt ne, & veſcitur aura? Similiter & An, & Num.
At eadem cum accipiuntur dubitatiue, ſiue indefinite, ſubiūctiuum poſtulant.
Viſe num redierit, Nihil refert, feceris ne, an pſuaſeris.

Pene & ſimilia.

Pene, prope, propemodum, tantum non, modo non, vnico verbo, ſeu alia dictione contenta ſunt.
Propemodum inſaniebat, Tantum non inſaniebat.
Modo non montes auri pollicebatur.

Aduerbium relatū non ad verbū.

Aduerbiū aliquoties refertur nō ad vbū, ſed aliā orationis ptē.
Homo egregie impudens, Ne parum ſis leno.
Admodum puer. Admodum ſenex.

Aliquoties aduerbium adheret aduerbio,
Non admodum pulchre. Parum laute.

De conſtructione coniunctionis.

Quanq̄ & ſimilia.

Quanq̄, tametſi, etſi, etiamſi, frequenti⁹ adiunguntur indicatiuis, Quamuis & licet ſubiunctiuis,

Etiamſi cum vtriſq̄ coheret.
Vt pro quamuis ſemper ſubiunctiuum flagitat.
Serui vt taceant, iumenta loquentur.
Vt deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas.

Aliquoties ad aliam orationis partem referūtur non ad vbū.
Complectitur hominem, quamuis male volētem, etiamſi peſ-

ſime de ſe meritum.

Ut coniunctio cauſalis adſciſcit coniunctiuum. Si preſens verbum precedat, preſens ꝯiunctiuum erit. Si preteritum vbũ preceſſerit, erit ꝯiunctiuũ ptẽm imperfectum. vt Juſſi vt faceres. Significat ⁊ quomodo, Troianas vt opes ⁊ lamẽtabile regnũ. Significat et quam, Ut ſerus eſt, quam ſerus eſt. Deſignat et ſimilitudinẽ, Ut mores ſunt, ita fortuna reſpondẽt. Et ſuplatiuo cognata eſt, Ut quiſq3 optime grece ſciret, ita eſſe nequiſſimũ. Et imprecatiuum, Ut illũ dij deeq3 oẽs pdãt.

Niſi cum ſimilibus.

Ni, niſi, Si, ſiquidem, Quod, quia, ⁊ indicatiuis ⁊ ſubiunctiuis adherent. Niſi facies. Niſi feceris.
Quod bene vales gaudeo.
Quod redieris incolumis gaudeo, Non quia ſic meruit.
Non quia ſit pauper, ſed quod ſit improbus.

Quando, ⁊c.

Quãdo ⁊ quandoquidem, quatenus, indicatiuum exigunt. Et frequẽter ſequũtur cauſa3, cu3 relique huiꝰ ordinis frequẽtius precedant. Quoniam mihi non credis, ipſe facito ꝑiculũ. Ipſe periculum facito, quoniam mihi non credis.

Quippe.

Quippe item cum proprium habet verbum.
Danda eſt huic venia, quippe egrotat.

Quippe qui, vt qui.

Si addideris qui, vtrunq3 admittit modum.
Ut qui plerunq3 ſubiunctiuis adheret.
Non eſt huic habenda fides, quippe qui bis iam peierauit, ſiue peierarit. Ut qui peierarit.

Qui.

Qui cum habet vim cauſalem, ſemper adheret ſubiũctiuo. Stultus es qui huic credas, id eſt, quod vel quia credis.

Ut. Utpote.

Ut ⁊ Utpote, proprium verbum nunquam habent.
Odi Petrum, vt in omnes maledicum.
Utpote in omnes maledicum.

Tum tum, cum tum.

Et tum tum, Cum tum ſimiles modos copulant.
In verbis indeclinabilibus ſimiles caſus.

Odit tum literas, tum virtutem. Amplectitur cum erudi-
tos omnes, tum in primis Marcellum.

Eſt obſeruãdum, cõiunctiones nonnũq̃z nõ cõnectere ſimiles
caſus, vt Prediũ eſt meum ⁊ fratris. Terentius.
Meo atq̃z hoſpitis preſidio, Emptum tribus ſolidis ⁊ pluris
Vir fortiſſimus ⁊ magne ſapientie.

Prepoſitionum conſtructio.

Prepoſitio verſa in aduerbium.

Prepoſitiones que citra caſum vllũ vſurpantur, in aduerbiorũ
naturam tranſeunt. Extra me ite.
An mare quod ſupra memorem, quodq̃z alluit infra.?
Prope abeſt.
Quemadmodum rurſus ⁊ aduerbia quedam accedente caſu, in
prepoſitiones tranſeunt. vt Procul. Coram. Clam. Palam.

Caſus prepoſitionum.

Quedã actũm exigũt, vt Intra parietes. Extra vallum.
Quedam ablatiuum. vt Ab vrbe.
Quedam vtrunq̃z ſed non in eodem ſenſu.

In.

Varij caſus prepoſitionum earundem.
In, cum ſignificatur actus in loco, deſyderat ablatiuum.
In animo eſt. In foro verſatur.
In pro erga accuſandi caſum habet, Optimo in te aīo.
Item in pro contra. In omnes maledicus.
Cicero. In antonium inuectus eſt.

In pro ad.

In hoc incũbite, In hoc natus ſum. In mercatum abijt.

Sub.

Sub nocte, id eſt, in nocte. Sub noctẽ, id eſt inſtante nocte.
Sub ea, id eſt, poſtea.
Item ſub additum verbo motus ad locum actũm exigit.
Sub vmbram properemus.
Sub cum v̄bo quietis, ablatiuum requirit.
lodix. dicis Sub lodice. Sub vmbra.

Super.

Super numerum ingenuorum, id eſt, vltra numerum.
Super hec omnia, id eſt, preter hec omnia.

Super priamo, ideſt, de priamo.
Super arbore ſidunt, ideſt, in arbore.

Tenus.

Prepoſitio hec petit genitiuum pluralem res geminas ſignifi-cantem, vt Sto in aquis aurium tenus.
Aut numero ſingulari carente, vt Nuptiaꝝ tenꝰ ſoror mea colluſit pueris, Alioqui vult abſtum. vt Lege hũc librũ titulo tenꝰ. Eſt magiſter nomine tenus.

Sed hec videntur veluti compoſita, quemadum & illa, hacte-nus, eatenus, quatenus.

Verſus.

Poſtponitur & verſus ſuo caſui. Romam verſus iter eſt.

Vſq;.

Vſq; raro ſine altera prepoſitione reperitur, & ſignificat tem-poris aut loci magnitudinem. Ad multam vſq; noctem. Ab extrema vſq; indis. Vſurpatur & aduerbialiter pro ſemper ſiue ꝯtinenter.

A

A preponitur dictionibꝰ incipiẽtibꝰ a ꝯſonante. A foro, a ca-ſtris.

Ab.

Ab incipientibus a vocali. Ab omnibus.
Niſi ſint liquide, aut i, conſonans. Ab Ioue. Ab rege.

Abs.

Abs, incipientibus a t, q; Abs te. Abs quiuis.
Prepoſitionem A, vel Ab, & nomen nõnunquam complectere ſolemus ſignificaturi officium.
Ab epiſtolis pro ſcriba. A pedibus pro curſore.
A concionibus pro ꝯcionatore. A ſecretis pro ſecretario.
Quam complexionem nos orationem potius quam vnum no-men iudicamus. Nemo opinor recte dixerit, ab epiſtolis ro-mano, p ſcriba romano, ſed rome ab epiſtolis. Obſeruabis ipſe quomodo vſi ſint authores.

Prepoſitiones ſemper compoſite.

Sunt que non inueniantur extra compoſitionem.
Di Dis, Re, Se, An, Con.
Diduco, Diſſipo, Refero, Seiungo, Ambigo, Cõuenio.
His Valla tres alias adiunxit, Pol, Por, Pos.
Polluceo, Portendeo, Poſſideo.

Con prepoſitio.

Con ex quibuſdam neutris facit trãſitiua. Commixit lectum. Conſpuit hominem. Compluit, Commouit menſam.

Item Ad etiam mutat ṽborum conſtructionem, vt Adeo patrẽ, cum eo patrem non dicitur. Latini repetitione delectantur. vt Adeo ad patrem.

De

Deiicio. id eſt, ex alto iacio. Deamo i. valde amo.

Deſipit, id eſt, ſapere deſiit. Deferbuit etas.

Reclamat, id eſt ꝯtra clamat. Repetit .i. denuo petit.

Retegit, id eſt, quod tectum eſt aperit.

Circa ⁊ circiter.

Circa, locum tẽpꝰ ſignificat. vt Circa forũ. circa horã tertiã

Circiter, ad tempus numerumqꝫ refertur.

Plautus. Redito huc circiter meridiem

Curtius. Multi eo bello capti, circiter duo millia deſyderati.

Intra ⁊ infra.

Intra ad tẽpus refertur. vt Veniam intra horã, nõ infra horã. Significat enim infra locum. vt Infra tectum.

Aliquando ad dignitatẽ refertur, vt Infra dignitatem tuã eſt. id eſt, minus quam dignitatem tuam decet.

Super ⁊ ſupra.

Super ſignificat contiguum. Supra vero non, vt Sedeo ſuper lapidem. Volat ſupra me auis.

Indies, Inhoras. ⁊c.

Indies ⁊ inhoras, id eſt, quotidie ⁊ per ſingulos dies, per ſingulas horas, Et ferme ſemper comparatiuo, aut verbo incremẽti iungitur. vt Indies doctior euadet

Malum in horas creſcit

In diem ⁊ in horam notant vnumquẽlibet diem, non habendo rationem futuri, vt Prodigus in diem viuit.

De conſtructione interiectionum.

O

O, exclamantis, admittit vocatiuum, nominatiuum, ⁊ actũm O dii immortales. O vir fortis, O inſignem impudentiam. Subauditur autem frequenter, vt Singularem impudentiã.

Heu, proh. &c.

Heu pietas, Heu ſtirpē inuiſam. Proh Jupiter, & Pro deū atq; hominū fidem. Heu mihi, Vetibi, Abtibi.

Cedo.

Cedo flagitantis exiberi, accuſatiuum habet.
Cedo manum, Cedo ſenem.

Amabo & obſecro. &c.

Amabo & Obſecro blandientis, Sodes & Sultis hortantis verba ſunt, & in interiectionis naturā vſa, quēadmodū & Age. Exclamationes fere per infinitiuum & accuſatiuum efferuntur, Vt adeo ne eſſe inuenuſtum quenquam, vt Ego ſum?

Regula oratoria de relatiuo.

Quando relatiuū qui, que, quod, ꝑponitur antecedētē, ſic vt antecedens cum eodem verbo ꝯſtruatur, latine & elegāter, in eodeʒ ponūtur caſu, vt Quas ad me dediſti literas, fuerūt elegātes & iucūde. Hinc aūt ſubauditur ntūs, hoc modo ſupple ee litere fuerunt iucunde.

Quod Vergilius prepoſuit antecedens in illo verſu, Vrbem quam ſtatuo, veſtra eſt, Ad hoc reſpondebimus accuſatiuum pro nominatiuo poſitum eſſe. Et apud Terentium, Eunuchum quem dediſti nobis, quas turbas dedit.

Secunda regula de relatiuo oratoria.

Quotienſcūq; relatiuū qui, que, quod, ponitur inter caſus diuerſoꝝ generꝫ, & ſequens fuerit nomē appellatiuū, poterit ꝯcordare cum vtrolibet, Vt video animal qui eſt aſinus, vel qđ eſt aſinus. Si vero ſequēs fuerit nomē propriū, cum eo ꝯcordabit relatiuum, vt Eſt locus in carcere, quod Tullianū appellatur. Eſt vrbs in Brabantia, quod Louanium dicitur.

De emphaſi.

Initio ſyntaxis dicitur, Niſi diſcretionis aut Emphaſis cauſa. Deſpauterius Eſt inquit Emphaſis figura altiorem prebens intellectum, quam quem verba per ſe ipſa declarant, vt O Maria tu aduocata noſtra.

Regula elegantie.

Verbum ſubſtantiuum poſitum poſt duos nominatiuos diuerſorum numeroꝝ eleganter conſormatur ſecundo nominatiuo, vt

Amantium ire amoris redintegratio eſt.
Bona arma gladius eſt.
Gladius bona arma ſunt.

Appoſitio.

Appoſitio eſt ſubſtantiuorum ad eandem rempertinentium in eodem caſu poſitio ſine medio ꝯiunctionis. vt
Vrbs roma.

Appoſitio diuerſorum numerorum.

Duobus modis ſubſtantiua inappoſitione poſſunt eſſe diuerſorum numerorum. Priore vbi alterũ alterius numero caret, vt Vrbs Athene. Poſteriore, vbi alterum eſt collectiuum.

Euocatio.

Euocatio eſt continua tertie perſone ad primam vel ſecundã reductio elegans, vt Ego Joannes ſedeo.

Quatuor neceſſaria in Euocatione.

Perſona euocans, que eſt prima, vel ſecunda.
Perſona euocata, que eſt tertia. Abſentia coniũctionis.
Et verbum perſone euocanti conforme.

Conceptio.

Eſt mediata indignioris ad dignius reductio, vt
Ego tuqꝫ damus.

Quadruplex conceptio.

Perſonarum, Generum, Numerorum, Caſuum.

Conceptio perſonarum.

Eſt in qua perſona a perſona concipitur, vt
Ego tuqꝫ damus.

Conceptio generum.

Eſt in qua vnum genus concipit alterum, vt
Pater & mater ſunt boni.

Queſtiuncula.

Dicitur ne latine, Calamus & papyrus ſunt mali?
Deſpauteriꝰ. vix inquit bene dicitur: nam in conceptione generum coniuncta per & vel cum debent ſignificare res animatas.

Conceptio caſuum.

Eſt que fit per cum, vt Ego tecum ludimus.

Conceptio numerorum.

Eſt vbi ſingulare ꝯcipitur a plurali, vt Petrus & iſti ludũt

Quinq3 neceſſaria in conceptione.

Dictio concipiens, Dictio concepta. Copula, Verbum vel adiectiuum, Concordantia cum dictione concipiente.

Regula indifferentie.

Quotienſcunq3 ſubſtantiua rerum inanimatarum cuiuſcunq3 generis coniūguntur ad adiectiuum, vel demonſtratiuum, vel relatiuum plurale, ipſum erit neutri generis, vt

Calamus ⁊ papyrus ſunt mala.

Calceus ⁊ ſubucula ſunt detrita.

Dicitur autem regula indifferentie, quod ſubſtantiua poſſunt ſine differentia eſſe cuiuslibet generis.

Queſtiuncula.

Quid fiet ſi alterum tantum ſubſtantiuorum ſignificaret rem inanimatam. Deſpauterius adhuc, inquit, opinor locum haberet regula indifferentie. vt

Berta ⁊ veſtimentum eius ſunt vilia.

Prolepſis.

Eſt attributio proprietatis toti diuiſo in ſuas partes que totiꝰ proprietatem vario modo continent, vt

Omnes ſtudent, hic ſcientie, ille pecunie, alius negotiationi.

Totum eſt omnes, cui attribuitur proprietas, ſtudemus, que in partibus hic, ille, alius vario modo continetur.

Syllepſis.

Syllepſis eſt diuerſarum dictionum ſub plurali proprietate conceptio. Hic tamē multis ſubſtantiuis, ita verbum aut adiectiuū adijcitur, vt Conſentiant cum remotiore ſubſtantiuo, ſed preſtantiore, porro pluralis numerus preſtat ſingulari, maſculina femininis. Prima perſona ſecunde, Secunda tertie. Exēpla propoſuimus in principio ſyntaxis.

Sunt ⁊ Syllepſes remo cum fratre quirinus iura dabunt.

Zeugma.

Eſt vnius proprietatis ad diuerſa reductio, ad vnū expreſſe, ad alterum intellecte, vt

Carus eſt panis ⁊ vinum.

Proprietas eſt verbum vel adiectiuum.

Antiptoſis.

Eſt caſus pro caſu poſitio, vt Alienis rebus curas dixit Plautus in Truculento, pro alienes res.

Queſtiuncula.

Eſt ne his antiptoſis, Petrum iudit? Reſpon. Non eſt. Oportet enim vt antiptoſis habeat autoritatẽ pro ratione excuſante.

Antiptoſis elegans apud oratores ⁊ poetas,

Id genus homines, pro eius generis, Id ne eſtis authores mihi, pro eius rei. Hominibus id etatis, pro eius etatis.

Commigrauit huic vicinie, id eſt, in hanc viciniam.

Syntheſis.

Oratio eſt congrua ſenſu non voce. vt

Populus clamat. Turba ruunt. Gens armati.

Hec figura familiarior eſt poetis, ⁊ hiſtoricis q̃z oratoribus.

Synedoche.

Eſt atributio partis ad aliquod totum ſub proprietate verbi vel adiectiui. vt Ethiops albus dentes.

Tria in Synedoche neceſſaria.

Totum, Pars, Propietas, id eſt, verbum vel adiectiuum.

Orator ab hac figura abſtinẽs dicit. Aethiops albis dentib⁹.

Regula de opus.

Varia eſt ſyntaxis vocis opus, ſed ablatiuũ ſepius aſciſcit, vt Cicero, Opus eſt huic tuo iudicio. Nonnũquã precedet ntũs Dux ⁊ author nobis opus eſt, rarũ eſt, opus eſt nobis hac rez.

De vſus.

Vſus pro opus: Eſt mihi vſus libro, veſte, cõſilio. Sed hoc nõ eſt ita frequẽs, Plau. Viginti iã vſus eſt filio argẽti minis.

Ordo declarationis grãmatice.

Regule ordinis grãmatice declarationis ſunt ſeptem.

Prima regula.

Excitande particule, vt aduerbia optandi, vocandi, demõſtrãdi, hortandi, ⁊ interiectiones ſumunt principium in ordine declarationis grammatice.

Secunda.

Poſt hec ſequitur vocatiuus.

Tertia.

Poſt vocatiuum ſequitur nominatiuus a fronte verbi rectus.

Quarta.

Poſt nominatiuum ſequitur verbum pſonale finiti modi.

Quinta.

Dictio recta ſequitur dictionem regentem.

Sexta.

Declarans declarato poſtponitur, vt adiectiuum ſubſtantiuo. Aduerbium verbo.

Septima

In declaratione orationis diligenter videndum eſt an, aliquid ſubaudiatur. Nam hoc debet ſuppleri, vt

Miſeram me, vereor, Subauditur o, vel heu.

Finis Syntaxeos.

De punctis clauſularum.

Obiter hic obſeruandū eſt, ex quibus partibus integra periodus ꝯſtet, quia enim veteribus placuiſſe videmus ſententiarū mēbra, περιοδικῶς contexere, non eſt ea ratio a nobis negligenda. Eaq; diligentia ſepe ad copiam ſermonis conducit. Nam cum circūductionibus vtimur ſepe cauſſam preponimus, ſepe antithesin facimus, ſepe comparationē, que ornamenta, reddunt ſermonē vberiorem. Sic ex ꝯparatione facta eſt periodus a Cicerone pro domo ſua. Cū multa pontifices a maioribus noſtris diuinitus inuenta atq; inſtituta ſunt, tum nihil perclarius, quā quod vos eoſdem & religionibus deorum immortalium, & ſumme Rei publi. preeſſe voluerunt. Deinde adiecit cauſſam, vt ampliſſimi ciues rempub. bene gerendo, pontifices religiones ſapienter interpretando Rempub. conſeruarent. Fit aūt periodus ex cōmatis, & colis. Commata Cicero vocat inciſa, ſunt enī imperfecte orationes κῶλα membra ſunt, & in longa circunductione perfecte orationis, vt κῶλον eſt. Cum multa pontifices a maioribus noſtris diuinitus inuenta, atq; inſtituta ſunt. Aliud κῶλον, tum nihil preclarius, quam quod vos eoſdem & religionibus, deorum immortalium, & ſumme Reipub, preeſſe voluerunt.

Tertium κῶλον, vt ãpliſſimi ciues Rempub. bene gerẽdo, pontifices religiones ſapiẽter interpretãdo Rempub. ꝯſeruarẽt. Sed partes colorũ, cõmota ſunt, vt inuenta, atq3 inſtituta ſunt. Et religionibus deoꝝ imoꝛtaliũ, ⁊ ſumme Reipub. p̄eſſe. Poterat ſimpliciter dicere Cicero.

Bene inſtitutum eſt, vt ijdem p̄ſint religionibus ⁊ ſumme Reipub. ſed ſonus orationis grauioꝛ fit cum accedit collatio, item in fine, cauſſa.

Sequitur in eadē oratione alia periodus ex collatione facta. Nõ ſi vllo tp̄oꝛe magna cauſſa in ſacerdotũ populi romani iudicio ac poteſtate verſata eſt. id eſt. primũ κῶλον, hec p̄fecto tãta eſt, vt omnis Reipub. dignitas õniũ ciuiũ ſalus, vita, libertas, are, foci, dij penates, bona, foꝛtune, domicilia, veſtre ſapiẽtie, fidei, poteſtatiq3 cõmiſſa credita q3 eſſe videantur. Id ſecundum κῶλον eſt κόμματα ſunt, omnis Reipub. dignitas, omnium ciuium ſalus, vita, libertas, ⁊c.

¶ Donati grammatici illuſtris Barbariſmus incipitur.

BArbariſmus eſt vna pars orationis vitioſa in cōi ſermone, in poemate vero metaplaſmus. Itē barbariſmꝰ in noſtra loquela, in ꝑegrina barbaralexis dr. vt ſi quis dicat maſtruca, cateia, magalia, acinacis. Barbariſmus aūt fit duobus modis ſcripto ⁊ pronūciatione. His bipartitis quattuor ſpecies ſupponuntur. additio. detractio. immutatio. tranſmutatio. litere. ſyllabe. temporis. toni. aſpirationis.

¶ Per additionē litere fiūt barbariſmi, vt relliquias Danaū. cum reliquias per vnū. l. dicere debeamus. Syllabe, vt nos abijſſe rati, pro abiſſe. Tēporis, vt Italiam fato. cum Italiam correpta prima dicere debeamus.

¶ Per detractionē litere, vt infantibu paruis, pro infantibꝰ. Syllabe, vt ſalmentum pro ſal ſamētum. Temporis, vt vnius ob noxiam, correpte, pro vnius producte.

¶ Per immutationem litere, vt olli pro illi. Syllabe, vt per nuces pro pernices. Temporis, vt feruere Leucatem, cum feruere ſit ſecunde coniugationis. ⁊ producte dici debeat.

¶ Per trāſmutationem litere, vt Euandre pro Euāder. Syllabe, vt diſplicina pro diſciplina. Temporis, vt ſi quis deos producta priori ſyllaba ⁊ correpta poſteriori pronunciet.

¶ Toni quoqꝫ ſimiliter per has quattuor ſpecies cōmutātur. nam ⁊ ipſi adijciuntur, detrahuntur, mutātur ⁊ tranſmutātur. quorum exempla vltro ſe offerunt, ſi quis inquirat.

¶ Totidem etiam modis per aſpirationem deprehenditur barbariſmus, quem quidam ſcripto, quidam pronūciationi indicāt adſcribendū. propter. h. ſcilicet, quam alij litteram, alij aſpirationis notam deputant.

¶ Fiunt aūt barbariſmi ꝑ hiatus ⁊ colliſiones. ⁊ ſunt etiam male ꝯpoſitiones cacoſyntheton, que vitia non barbariſmū eſſe putant, in quibꝰ ſunt metaciſmi. labdaciſmi. iotaciſmi. hiatus. colliſiones, que omnino plus equo minuſue ſonantia ab eruditis auribꝰ reſpuuntur. Nos cauenda hec oīa vitia prelocuti ꝯtrouerſiam de nomine ꝑinacibus relinquamus,

De ſolecismo.

SOleciſmus eſt vitium in contextu partium orationis cõtra regulam artis grammatice factum.

Inter ſoleciſmum ⁊ barbariſmũ hoc intereſt, ꝙ ſoleciſmꝰ diſcrepantes aut inconſequentes inter ſe dictiones habet, Barbariſmus autem in ſingulis verbis fit aut in ſcriptis aut pronũciatis. Quanq̃ꝫ multi errent qui putant in vna parte orationis etiam fieri ſoleciſmum. vt ſi demonſtrantes virum hanc, aut feminam hunc dicamus, aut interrogati quo pergamus, reſpondeamus Rome. aut vnum ſalutantes ſaluete dicamꝰ, cum vtriqꝫ precedens demonſtratio vel interrogatio vel ſalutatio vim contexte orationis obtineat.

Multi etiam dubitauerunt vtrum quadriga, ſcopa, ſoleciſmus an barbariſmus eſſet. Cum ſcilicet id genus dictionis barbariſmum eſſe vel ipſius vitij diffinitione poſſit agnoſci facile.

Soleciſmus fit duobꝰ modis, aut per partes orationis aut per accidentia partiũ orationis. Per partes orationis fiũt cum alia pars pro alia ponitur. Vt toruũqꝫ repente clamat, pro torue, nomẽ pro aduerbio ponitur. Fit etiam in eadem parte oratiõis hoc vitium, cum ipſa pro ſe nõ in ſuo loco neqꝫ vt conuenit ponitur. vt cui tantum de te licuit, pro in te.

Per accidentia partiũ orationis fiunt tot modis ſoleciſmi, quot ſunt accidentia partium orationis, ſed in his propter compẽdiũ id eſt, breuitatem pauca moſtrabimus.

Per qualitates nominum fiunt ſoleciſmi. vt hauriat hunc oculis ignẽ crudelis ab alto Dardanus, propriũ ꝓ appellatiuo poſuit.

Per genera. vt valide ſilices pro validi, ⁊ amare corticis pro pro amari. ⁊ collus collaria caret.

Per numeros. vt pars in fruſta ſecant, pro ſecat.

Per caſus. vt vrbem quã ſtatuo veſtra eſt, ꝓ vrbs quã ſtatuo

¶ Per modos verborum, vt Itis paratis arma q̃ꝫ primũ viri. pro Ite parate arma, indicatiuum pro imperatiuo.

¶ Per ſignificationes verborum, vt Expoliantur eos ⁊ corpora nuda relinquunt. pro expoliant.

¶ Per tempora. vt Cecidit ſuperbum ilium ⁊ omnis humo fumat neptunia troia, pro fumauit.

¶ Per pſonas. vt Danai qui parent atridis q̃z primum arma ſumite, pro eo qui paretis.

¶ Per aduerbia. vt intr⁹ eo pro intro. ⁊ italia venio p de italia ⁊ ad romã vado pro romam. cum prepoſitio ſeparatim nominibus addenda ſit, non aduerbio.

¶ Per prepoſitiones, cum alia pro alia ponitur. vt ſub lucem ibant, pro ante lucem. Aut neceſſitate ſubtrahitur. vt ſyluis tyr ⁊ bene feras agitare putaſti, pro in ſyluis

¶ Per coniunctiones. vt ſubiectiſq̃z vrere flammis, q̃z pro ve.

¶ Per ordinem coniunctionum. vt autem fieri non debet, pro fieri autem non debet.

¶ Fiunt preterea ſoleciſmi pluribus modis, quos reprehendendo potius q̃z imitando poſſumus adnotare. Soleciſmus eſt in proſa, in poemate ſchema dicitur.

¶ Sequitur de decem vitijs.

CVm barbariſmo ⁊ ſoleciſmo decẽ vitia nominantur. hoc modo. Acyrologia. Cacemphaton. Pleonaſmos. Periſſologia. Macrologia. Tautologia. Eclipſis. Tapinoſis. Cacoſyntheton. Amphibologia.

¶ Acyrologia eſt impropria dictionis poſitio. vt Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem. pro timere.

¶ Cacemphaton eſt obſcena pronunciatio vel in compoſita dictione vel in vno verbo. vt Numerum cum nauibus equat. et arrige aures pamphile

¶ Pleonaſmos eſt adiectio ſuperuacua ad plenam ſignificationem. vt Sic ore locuta eſt.

¶ Periſſologia eſt adiectio verborũ ſuperuacua ſine vlla vi rerum. vt Ibant qua poterant, qua non poterant non ibant.

¶ Macrologia eſt longa ſententia res non neceſſarias comprehendens. vt Legati non impetrata pace retro vnde venerant reuerſi ſunt.

¶ Tautologia eſt eiuſdem dictiõis repetitio vicioſa. vt Egomet ipſe venio.

¶ Eclipſis eſt defect⁹ quidã neceſſarie dictiõis, quam deſyderat preciſa ſententia. Verg. Hec ſecum. deeſt loquebatur.

¶ Tapinoſis eſt humilitas magne rei non id agente ſententia qꝺ demonſtrat, vt Penituſqꝫ cauernas ingentes vterumqꝫ armato milite complent. id eſt, multe legiones armatoꝛum militum impleuerunt multas cauernas. Et dulichias vexaſſe rates. et Pelide ſtomachum cedere neſcij.

¶ Cacoſyntheton eſt vitioſa dictionum compoſitio, vt verſaqꝫ iuuencum terga fatigamus haſta.

¶ Amphibologia eſt ambiguitas dictionis que fit per accuſatiuum. vt ſi quis dicat, audio ſecutorem retiarium occidiſſe. Aꝛ per verbum. vt criminatur Cato, vadatur Julius. nec addatur quem, vel a quo. Aut per participium. vt video ſtatuam auream haſtam tenentem. Fit etiam per ſynonyma. vt ſi quis dicat aciem. neqꝫ addat oculoꝛum, aut exercitus, aut ferri. fit etiam pluribus modis, quos recenſere omnes ne nimis longū eſſet, non opoꝛtet.

De metaplaſmo.

Metaplaſmus eſt transfoꝛmatio quedam recti ſolitiqꝫ ſermonis in alteraꝫ ſpeciem, metri oꝛnatus neceſſitatis ve cauſa. Huius ſunt ſpecies quindecim. Pꝛoſtheſis. Epētheſis. Paragoge. Apheresis. Syncopa. Apocopa. Ectaſis. Siſtole. Dieresis. Syneresis. Epiſynalepha. Ecthlipſis. Antitheſis. Metatheſis.

¶ Pꝛoſtheſis eſt apoſitio quedam ad principiū dictionis litere vel ſyllabe. vt gnate pro nate. tetulit pro tulit.

¶ Epentheſis eſt interpoſitio quedam ad medium dictionem litere vel ſyllabe. vt relliquias pro reliquias. Induperatoꝛ pro imperatoꝛ. Hanc autem alij epētheſim, alij parentheſim vocāt.

¶ Paragoge eſt appoſitio quedam ad finem dictionis litere vł ſyllabe. vt magis pro mage. ꝛ poteſtur pro poteſt. hanc alij paralepſim, alij pꝛolepſim, id eſt pꝛeſumptionem vocant.

¶ Apheresis eſt ablatio de principio dictionis litere vel ſyllabe cōtraria pꝛoſtheſi. vt mittere pro dimittere. temno pro ꝯtemno.

¶ Syncopa eſt ablatio de media dictione litere vel ſyllabe cōtraria epentheſi. vt audacter pro audaciter, ꝛ commoꝛit pro

commouerit.

¶ Apocopa eſt ablatio de fine dictionis litere vel ſyllabe. cōtraria paragoge vt achilli pro achilles. poſſis pro poſſitis. potes pro poteſtis. mun pro mutuo.

¶ Ectaſis eſt extenſio ſyllabe contra naturam verbi. vt Italiaꝫ fato profugus. cum Italiam prima ſyllaba correpta dicere debeamus.

¶ Syſtole eſt correptio ſyllabe contra naturam verbi facta, cōtraria ectaſi. vt aquoſus orion, pro orion producta.

¶ Dierefis eſt diuiſio vnius ſyllabe in duas. vt olli reſpondit rex albai longai, pro albe longe. ⁊ aulai in medio libabant pocula Bacchi, pro aule. ⁊ diues pictai veſtis ⁊ auri, pro picte.

¶ Synereſis eſt conglutinatio duarum vocalium in vnam, cōtraria diereſi, vt phaeton pro phaeton, ⁊ teripedem pro te ipedē.

¶ Epiſynalepha que ⁊ ſynereſis eſt, duarum ſyllabarū in vnā facta conglutinatio. vt ecce autē telis pāthus elapſus achiuū, pro panthoos. Synalepha eſt per interceptionem concurrentiū inter ſe vocalium lubrica quedam leniſqꝫ colliſio. vt atqꝫ ea diuerſa penitus dum parte geruntur. hec a quibuſdam ſynereſis vel colliſio nuncupatur.

¶ Ecthlipſis eſt conſonantium cum vocalibus aſpere concurrētibus difficilis ac dura colliſio. vt littora, multum ille ⁊ terris iactatus ⁊ alto.

¶ Antitheſis eſt litere pro litera poſitio, vt olli ſubridens, pro illi.

De ſchematis.

Schemata lexeos ⁊ dianeas ſunt quedam figure verborum ⁊ ſententiarum. Sed ſchemata dianeas ad oratores pertinēt, ad grammaticos vero lexeos, que cum multa ſint, ex omnibus fere neceſſaria ſunt que ſequuntur. ſcilicet. Prolepſis, zeugma, hypozeuxis, ſyllepſis, anadiploſis, anaphora, epanalepſis, epizeuxis, paranomaſia, ſcheſis onomaton, paromeon, homeoteleuton, homeoptoton polyptotō, hyrmos, polyſyntheton, dialiton, antitheton, hypalage, climax.

¶ Prolepſis eſt preſumptio rerū ordine ſecutarum. vt interea reges ingenti mole Latinus Procedunt caſtris Turnus deinde Aeneas.

¶ Zeugma eſt vniꝰ ꝟbi ↄcluſio diuerſis clauſulis apte ꝯiuncta. vt Troiugena interpres diuū qui numina Phebi. Qui tripodas clarij lauros, qui ſydera ſentis.

¶ Hypozeuxis eſt figura ſuperiori ꝯ̄traria, vbi diuerſa ꝟba ſingulis clauſulis reducuntur. vt regem adijt regi memorat nomenq; genuſq;.

¶ Syllepſis eſt diuerſarum clauſularū per vnum verbum conglutinata ↄceptio, vt hic illius arma, hic currus fuit. Hoc ſchema late patet, ⁊ fieri ſolet non ſolum per partes orationis, ſed per accidētia partium orationis. Item ſyllepſis eſt in diſſimilibus clauſulis, quādo dictio ſingularis ꝟbo plurali adiungitur, vt ſunt nobis mitia poma, caſtanee molles ⁊ preſſi copia lactis.

¶ Anadiploſis eſt geminatio dictionis, que ex vltimo loco precedentis verſus ⁊ principio ſequentis iteratur, vt ſequitur pulcherrimus aſtur. Aſtur equo fidens.

¶ Anaphora eſt relatio eiuſdem verbi per principia plurimoꝝ verſuū, vt gnate mee vires mea magna potentia ſolus. Gnate patris ſummi qui tela Typhoea temnis.

¶ Epanalepſis eſt verbi in principio verſus poſiti in eiuſdem fine repetitio, vt multa ſuꝑ Priamo rogitās ſuꝑ Hectore multa Et alibi. Ante etiā ſceptrū Dictei regis ⁊ ante impia ꝙ ceſis.

¶ Epizeuxis eſt eiuſdem verbi in eodem verſu ſine aliqua dictione geminatio, vt me me ad ſum qui feci, in me ↄuertite ferrū.

¶ Paranomaſia eſt veluti quedam denominatio, vt quotiens aliud nomen efficitur de alio, vt nam inceptio eſt amentium, haud amantium.

¶ Scheſis onomatō eſt multitudo nominū ↄiūctorū eodē habitu copulādi, vt Marſa manꝰ peligna cohors, feſtina virū vis.

¶ Paromeon eſt quando ab eiſdem litteris diuerſa nomina ſumuntur, vt o Tite tute tibi tu tanta tyranne tuliſti.

¶ Homeoteleuton eſt cū ſimili modo dictiōes plurime finiūtur. vt eos reduci quam relinqui, deuehi quam deſerri malui.

¶ Homeoptoton eſt cum in ↄſimiles caſus exeunt diuerſa ꝟba, vt merentes, flentes, lachrymantes, comitantes.

¶ Polyptoton eſt multitudo caſuū varietate diſtincta, vt litora

littoꝛibus contraria fluctibus vndas.
Impꝛecoꝛ arma armis pugnent ipſiq; nepotes.

¶ Hyrmos eſt ſeries oꝛationis continue, tenoꝛem ſuum vſq; ad vltimum ſeruans, vt pꝛincipio celum, terras, campoſq; linquentes, lucentemq; globum lune titaniaq; aſtra.

¶ Polyſyntheton eſt dictio multis connexa ꝯiunctionibus. vt Athamaſq;, Thoaſq;, Pelideſq;, Neptolemus, pꝛimuſq; Machaon.

¶ Dialyton, ſiue aſyntheton eſt figura ſuperioꝛi ꝯtraria carens ꝯiunctionib9, vt ite ferte citi flāmas, date tela, impellite remos

¶ Antitheton eſt contra poſitum, & fit quando contraria ꝯtrarijs opponūtur, vt Frigida pugnabant calidis & humētia ſiccis Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.

¶ Hypallage eſt verboꝛum per contrarium intellectus, vt Regina e ſpeculis vt pꝛimum albeſcere lucem vidit.

¶ Clymax eſt ſubſcripta gradatio, vt Toꝛua leena lupum ſequitur, lupus ipſe capellam.

De tropis.

Tropus eſt dictio tranſlata a pꝛopꝛia ſignificatione ad impꝛopꝛiam, oꝛnatus neceſſitatiſue cauſa. ſunt autem que ſequuntur. Metaphoꝛa. Catachreſis. Metalepſis. Metonymia. Antonomaſia. Epitheton. Synedoche. Onomatopeia. Periphraſis. Hyperbaton tropus in ſuas ſpecies diuiſus. Hyperbole. Allegoꝛia tropus in ſuas ſpecies diuiſus. Homeoſis in ſuas ſpecies diuiſus

¶ Metaphoꝛa eſt rerum verboꝛūq; tranſlatio, hec fit quatuoꝛ modis. Ab animali ad aīale. Ab inanimali ad inaīale. Ab inanimali ad animale. Ab animali ad inaīale, vt tiphyn aurigā celeres fecere carine. Nam auriga & gubernatoꝛ nauis animā habēt. Ab inanimali ad īanimale. vt pelagus tenuere rates. Nam naues, ſicut & rates animā non habent. Ab inanimali ad animale, vt Atlantis cinctum aſſidue cui nubibus atris. Piniferum caput & vento pulſatur & imbꝛi. Nam mons aīaz non habet, cui membꝛa hominis attribuuntur. Ab animali ad īanimale, vt ſi tantum in pectoꝛe robur concipis. Nam robur animam non habet, cum Turnus, cui hec dicūtur, animā habeat.

Scire autem debemus alias metaphoras eſſe reciprocas, alias autem eſſe partis vnius.

¶ Catachreſis eſt vſurpatio nominis alieni, vt parricidam dicimus qui occidit fratrem. ⁊ piſcinã que piſces non habet. Hec enim vnde extrinſecus ſumerẽt vocabulum ſuũ non haberent.

¶ Metalepſis eſt dictio pergens gradatim ad id quod oſtendit, vt ſpeluncis abdidit atris. Hoc metuens ⁊ poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas.

¶ Metonymia eſt dictio quedã veluti tranſnominatio. Huius aũt multe ſunt ſpecies, aut per id quod ꝯtinet id quod ꝯtinetur vt nũc pateras libare ioui, aut ꝯtra, vt crateras magnos ſtatuunt ⁊ vina coronant. Aut pro inuentore quod inuentum eſt, vt ſine cerere ⁊ libero friget venꝰ, aut ꝯtra, vt vinũqꝫ precamur, namqꝫ hic deus adeſt preſens, Exempli cauſa hec poſita addiſcentibus, reliqua monſtrabit lectio.

¶ Antonomaſia eſt ſignificatio vice nõis poſita, que fit tribus modis, Ab animo, vt magnanimus anchiſiades. A corpore, vt ipſe arduus poliphemus. Extrinſecus, vt infelix puer atqꝫ impar congreſſus achilli.

¶ Epitheton eſt appoſitio dictionis cum proprio nomine. Nam antonomaſia vicem nominis ſuſtinet, epitheton nunqꝫ eſt ſine proprio nomine, vt dira celeno, dia camilla. Fit etiã tribꝰ modis, ab animo, a corpore, extrinſecus. His duobus tropis vel vituperamus, vel oſtendimus vel laudamus.

¶ Synecdoche eſt ſignificatio pleni intellectus capax cum plus minuſue pronũciat, aut enim a parte totum oſtendit, vt puppeſq̃ tue pubeſqꝫ tuoꝝ. Aut contra partẽ a toto, vt ipſius ante oculos ingens a vertice pontus in puppim ferit. ⁊ alibi, fontemqꝫ ignemqꝫ ferebant. Meminiſſe autem debemus qñ fit a parte totum, faciendum eſſe ab inſigniori parte.

¶ Onomatopeia eſt nomẽ de ſono factum, vt clamorqꝫ virum clangorqꝫ tubarum. Tinnitus eris. Atqꝫ leuem ſtipulam crepitantibus vrere flammis.

¶ Periphraſis eſt circumlocutio quedam que fit aut ornande rei cauſa, que pulchra eſt, aut vituperande, que turpis eſt, vt Etiam prima nouo ſpargebat lumine terras. Titoni croceum linquens aurora cubile. Et hoc faciunt nimio ne luxu obtuſior vſus ſit genitale aruo, ⁊ ſulcos oblimet inertes.

¶ Hyperbaton eſt traſcenſio quedam verborum ordinem per-
turbãs, cuius ſpecies ſunt quinqꝫ. Hyſterologia ſiue hyſterõ
ꝓteron. Anaſtrophe. Syncheſis. Parentheſis. Temeſis.
¶ Hyſterologia ſiue hyſteron ꝓteron eſt ſententie cum verbis
ordo mutatus, vt ⁊ Cererem corruptam vndis torrere parant
flammis ⁊ frangere ſaxo.
¶ Anaſtrophe eſt verborum tantum ordo prepoſterus, vt
Italiam contra, pro contra Italiam.
¶ Parentheſis eſt interpoſita forma diuerſe ſententie, vt
Aeneas (neqꝫ enim patrius conſiſtere mentẽ paſſus amor)
rapidum ad naues premittit Achatem.
¶ Temeſis eſt vnius compoſiti vel ſimplicis ſectio, vna dictio-
ne vel pluribus interiectis, vt ſeptem ſubiecta trioni, ⁊ ſaxo ce-
re comminuit brum, ⁊ maſſili portant iuuenes ad littora tanas,
pro cerebrum, ⁊ maſſilitanas.
¶ Syncheſis eſt hyperbaton obſcurum, ⁊ ex omni parte confu-
ſum, vt tris notus abreptas in ſaxa latentia torquet. ſaxa vo-
cant itali mediis que in fluctibus aras. Eſt autem hic ordo.
Tris naues abreptas notus torquet in ſaxa, q̃ ſaxa in mediis
fluctibus latentia Itali vocant aras.
¶ Hyperbole eſt dictio fidẽ excedens, augẽdi minuẽdi ve cauſa.
Augẽdi, vt niue candidior. Minuendi, vt tardior teſtudine.
¶ Allegoria eſt tropus quo aliud ſignificatur, ⁊ aliud dicitur,
vt Et iam tempus equum fumantia ſoluere colla, hoc eſt carmẽ
finire. Huiuſmodi ſpecies multe ſunt, ex quibꝰ ſeptem eminẽt.
Ironia. Antiphraſis. Aenigma. Charientiſmos. Paremia.
Sarcaſmos. Aſtyſmos.
¶ Ironia eſt tropus qui per contrariũ conatur oſtẽdere quod
dicit, vt Egregiam vero laudem ⁊ ſpolia ampla refertis tuqꝫ
puerqꝫ tuus, hec vbi grauitas pronunciantis adiuuerit confi-
teri videbitur quod negare intendit.
¶ Antiphraſis eſt vnius verbi ironia, vt bellum quod minime
bellum eſt, ⁊ lucum quod minime lucet.
¶ Aenigma eſt obſcura ſententia per obſcuram ſimilitudinem
rerum, vt mater me genuit, eadem mox gignitur ex me, ſigni-
ficat enim aquam in niuem conuerti, ⁊ ex eadẽ rurſus effluere.
¶ Charientiſmos eſt, quo dura dictu gratius proferuntur, vt
interrogantibus nobis num quis nos queſierit, reſponſum

ditur, bona fortuna, exinde intelligitur neminē nos queſiſſe.

¶ Paremia eſt accōmodatum rebus temporibuſq; prouerbiū, vt aduerſus ſtimulum calces, ⁊ lupus eſt in fabula.

¶ Sarcaſmos eſt plena odio atq; hoſtilis deriſio, vt en agros ⁊ quam bello Troiane petiſti, heſperiam metire iacens.

¶ Aſtyſmos eſt tropus multiplex numeroſeq; virtutis. Nam aſtyſmos eſt quicquid ruſtica ſimplicitate caret, ⁊ facete ſatis vrbanitate exponitur, vt qui Bauiū nō odit, amet tua carmina Meui, atq; idem iungat vulpes ⁊ mulgeat hircos

¶ Homeoſis eſt minus note rei per ſimilitudinem eius que magis nota eſt demonſtratio. Huius autem tres ſunt ſpecies. Icon. parabola. paradigma.

¶ Icon eſt perſonarum per ſe vel eorum que perſonis accidūt comparatio, vt os humeroſq; deo ſimilis.

¶ Parabola eſt rerum genere diſſimilium comparatio, vt qualis mugitus fugit cum ſaucius aram taurus, ⁊ incertam excuſſit ceruice bipennem.

¶ Paradigma eſt exempli hortantis vel deterrētis enarratio. Hortantis, vt Antenor potuit medijs elapſus Achiuis Illyricos penetrare ſinꝰ. Deterrētis, vt at nō ſic Phrygiꝰ penetrat Lacedemona paſtor. Ledeāq; helenā troianas vexit ad vrbes.

Laus deo.

Colimbrie apud coenobium diue crucis. Anno dñi M. D. xxxv:

Ordo ediſcendi artem.

VT pueri prima adhuc elementa callentes in ipſo ſtatim initio diſcāt, atq; memorie mandent, (quo facilius aſſueſcant) paradigmata declinationum et coniugationum ſupra poſita, deinde genus, declinatiões, preterita et ſupina. Et cetera que, pro cōmodo diſcipulorum diligens preceptor oſtendet.

Modus examinandi.

In nomine.

Ntō Scientia, gtō ſcientie. Que pars orationis eſt?
Nomen.
Quid eſt nomen?
Pars orationis que rem ſignificat non actionem.
Eſt nomen ſubſtantiuum an adiectiuum?
Subſtantiuum, quia ſignificat ſubſtantiam.
Vel adiectiuum, quia ſignificat accidens.
Quote declinationis?
Prime, vel ſecunde, quia flectitur per paradigma prime vel ſecunde declinationis.
Cuius generis?
Maſculini vel feminini.
Examinentur et prouectiores de qualitate, Specie, Numero, Figura, Caſu.
Que omnia ad vnguem explicata ſuis in locis inuenies.

In Pronomine.

Nominatiuo ego, gtō mei, Que pars orationis eſt?
Pronomen.
Quid eſt pronomen?
Vox qua vtimur in demōſtrandis aut repetēdis re, cum nomine vti non erit commodum.

Unde dicitur pronomen?
A pro prepoſitione et nomen, quia pro eo ponitur in oratiõe.
Cuius generis.
Omnis generis, Quia p tria genera vagantur pronomina.
Quote declinationis?
Prime, Que que i, finiunt gtĩũ ſunt primi modi declinatiõis.
Vel que us, ſecundi. Vel que i.e.i. tertij. Vel q̃ is, quarti.
De ſpecie aũt ⁊ numero, figura, perſona, ⁊ caſu pari modo examinentur.

In verbo.

Amo, que pars orationis eſt?
Verbum.
Quid eſt verbum?
Vox ſignificans agere, aut pati.
Quote coniugationis?
Prime, quia mittit primam perſonam in as, productam.
Vel ſecunde, quia mittit ſecundam perſonam in es, productã.
Vel Tertie quia mittit ſecundam perſonam in is, correptam.
Vel Quarte, quia mittit ſecundam perſonam in is, productam.
De genere, Specie, figura, Modo, Tempore, Perſona, numero, vt in ſuo loco.

In aduerbio.

Ubi, que pars orationis eſt?
Aduerbium.
Quid eſt aduerbium?
Pars orationis indeclinabilis, que addita verbo ſignificationem eius aut complet, aut mutat, aut minuit.
Unde dicitur aduerbium?
Quaſi ad verbum, quod verbo circunſtantiam adijciat.
De Specie, figura, Significatione, vt in ſuo loco.

In participio.

Amans, que pars orationis eſt?
Participium.
Quid eſt participium?
Pars orationis declinabilis, que pro verbo ponitur, ex quo deriuatur, Genus ⁊ caſus habens ad ſimilitudinem nominis.
Vnde dicitur participium?
Quaſi particapium, quia partē accipit a nomine, partē a ṽbo, partem ab vtroque.
Cuius generis?
Omnis, quia participia vagantur per tria genera, ſiue vno termino, ſiue tribus terminis.
Quote declinationis?
Tam prime quam ſecunde, quia mittit gt̄m in e, i, Vel tertie quia mittit genitiuum in is.
De Caſu, Numero, Figura, Tempore, Significatione, vt in ſuo loco.

In coniunctione.

Et que pars orationis eſt?
Coniunctio.
Quid eſt coniunctio?
Pars orationis indeclinabilis cōnectens ordinanſq; ſentētiā.
Vnde dicitur coniunctio?
Abeo ꝙ coniungat, ⁊ orationi pro vinculo interponatur.
De Figura, Ordine, Poteſtate, vt in ſuo loco.

De prepoſitione.

Ad que pars orationis eſt?
Prepoſitio.
Quideſt prepoſitio?
Pars orationis indeclinabilis, que alijs partibus orationis preponitur, aut per compoſitionem, aut per apoſitionem.
Vnde dicitur prepoſitio?
Ab eo quod alijs partibus orationis preponitur, nam contra naturam prepoſitionis eſt, ꝙ poſtponatur.
De figura, ordine, caſu, vt in ſuo loco.

De interiectione.

Heu que pars orationis eſt?
Interiectio.
Quid eſt interiectio?
Pars orationis indeclinabilis affectum mentis incondita voce ſignificans.
Unde dicitur interiectio?
Ab interijciendo eo quod alijs partibus interijcitur.
De Significatione, vt in ſuo loco.

Georgius frater ōriu.
nō peccauit qui tacuit
est locatus

GRAM
LATIN

R
o.
b. 3
11